

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Livu Rebreanu

VIZIBILUL INVISIBLELOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XVIII Nr. 1 (107) *** MARTIE 2014 *** 10 PAGINI *** 1 leu

In memoriam

A plecat dintre noi un mare dascăl și un mare preot: IONICĂ VRANĂU

Fiecare dintre noi a trecut sau va trece prin momente dureroase atunci când ne despărțim de cei dragi nouă și plăcuți lui Dumnezeu, care pleacă definitiv și, de fiecare dată, murim și noi puțin odată cu ei.

Adunați în jurul familiei Vranău, vineri, 7 februarie 2014, am înconjurat cu emoții și tristețe pe acela care a fost înzestrat de Cel de Sus cu o triplă vocație:

- acela de tată a 5 copii pentru care a rămas un model de om echilibrat, cu stăpânire de sine în toate, știind să treacă peste obstacolele materiale, sociale și politice ca un învingător cu coloana vertebrală dreaptă. Iată, d-na Ștefania, căsătorită cu dl. inginer Birta Simion, amândoi foarte apreciați de comunitate, servesc cu cinste învățământul măierean de mulți ani, părintele Vasile, căsătorit cu d-na Gabriela, farmacistă, este preot la Ocna Dejului și la Pintic, dar și unul dintre poezii apreciați de criticii contemporani, în plus redactorșef al unei reviste cunoscută și în străinătate, „Deșteptarea credinței” (ajunsă la nr. 272), d-na Maria, absolventă a Facultății de Drept, Elena, absolventă a Școlii Postliceale Sanitare, părintele Pavel, preot la parohia din comuna Rodna (locul unde a păstorit și regretatul său tată), căsătorit cu d-na Maria, profesoară de limba engleză. Dați-mi voie să mă înclin cu respect în fața d-nei Letiția, mama copiilor amintiți mai sus, pentru că ea a fost cea care, alături de soț, a susținut și a clădit această familie în calitate de soție, mamă și bunică sentimentală.

- Al doilea har cu care a fost hărăzit decedatul întru Domnul a fost acela de dascăl. În cei 42 de ani a instruit și a educat zeci de generații, mulți dintre cei prezenți veniți să-l cinstească și să-și arate încă o dată stima, respectul și prețuirea pentru tot ceea ce le-a transmis cu mare drag în calitate de învățător sau profesor suplinitor.

- Al treilea dar cu care a fost înzestrat dl. Ionică – cum îi spuneau măierenii – a fost acela de preot. În anul 1948 era student la Academia Teologică din Cluj, dar din cauza scoaterii în afara legii a Bisericii Unite cu Roma,

Greco-Catolică, a intrat în învățământ. Tot din aceeași cauză, hirotonirea sa a avut loc în clandestinitate în 1977, deodată cu a prietenului său de-o viață, părintele

Augustin Partene, prezent să-l conducă pe ultimul drum. După 1989, a ctitorit împreună cu credincioșii din Sângeorz-Băi frumoasa biserică de astăzi, desăvârșită de preotul protopop Nicolae Jarda, de asemenea prezent la înmormântare. În cartierul Recele - Ilva Mare, împreună cu enoriașii locali a ctitorit o altă biserică cu hramul „Prea Curatei Fecioare Maria, Maica Durerilor”, unde păstorește actualmente măiereanul nostru, preotul Flămând Augustin. O altă parohie păstorită de preotul Ioan Vranău a fost și cea din comuna Șanț. Redobândirea bisericii vechi din Rodna, pe care a renovat-o împreună cu credincioșii de acolo, a fost o altă izbândă realizată de regretatul părinte Ionică Vranău. Cât s-a zbatut și cât a alergat pentru toate acestea știu doar enoriașii din aceste localități care au venit într-un număr așa de mare să-i aducă un ultim și pios omagiu.

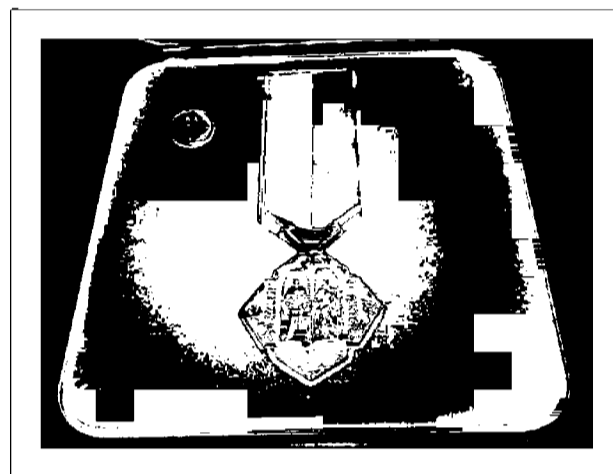
De unde a avut atâta energie acest om blând și cumpătat, dar perseverent și tenace? Răspunsul îl știți și d-voastră: de la Dumnezeu, El, care l-a iubit și ocrotit mereu, l-a ajutat să ducă lucrurile până la capăt sau cel puțin să le îndrepte pe un făgaș bun, trecând peste greutăți și nemulțumiri cu seninătate și împăcare.

Făuritor de idei, de cărări și de vise, dl. Ionică Vranău n-a dorit glorie, nici antumă și nici postumă, a fost un dascăl de o modestie rară, așa putea zice proverbială, egală cu smerenia duhovnicească, un preot adevărat, ca un apostol, călăuzit continuu în faptă și în vorbă de cuvântul lui Isus Hristos.

El pășește în eternitate împăcat cu trecutul și lasă zestre familiei sale și nouă tuturor un exemplu de părinte, dascăl și preot cum rar se întâlnesc pe acest pământ. Se cuvine să-i păstrăm un gând bun, de neuitare, să-l pomenim în rugăciunile noastre și sunt convins că atât măierenii, cât și cei care au venit de pe alte meleaguri vor face acest lucru.

Dumnezeu să-l răsplătească și să-l primească în împărăția Sa fără început și fără sfârșit!

Menționez că la înmormântarea sa a participat P. S. episcopul Florentin Crihălmeanu, care, în cuvântul său, a ținut să precizeze că însuși Papa Francisc i-a acordat atât părintelui Ioan Vranău, cât și părintelui Augustin Partene, una din cele mai înalte distincții ale Vaticanului: medalia pontificală „Pro Ecclesia et Pontifice” („Pentru Biserică și Pontif”). Au mai cuvântat: preotul Nicolae Jarda, protopop din Sângeorz-Băi, preotul Augustin Partene din Maieru, preotul Florin Miclea, paroh al comunității greco-catolice din Maieru, iar din partea cadrelor didactice din Maieru și Anieș, Icu Crăciun. Un număr de 24 de preoți, printre care am recunoscut pe protopopul Dejului, dar și pe preoții originari din Maieru: Ioan Dumitru din parohia Leșu, Iuliu Bontaș din parohia Feldru și Augustin Flămând din parohiile Recele și Șanț,

I-au petrecut până la cimitir. Din partea autorităților locale au fost prezenți: primarul comunei, dl. Vasile Dumitru, și viceprimarul, dl. Vasile Borș. De laudat este și prezența preotului ortodox, dl. Cismaș, care a știut să treacă peste diferendurile dintre cele două biserici (ortodoxă și greco-catolică), cândva surori, mai cu seamă că trăim în aceeași comunitate.

Icu Crăciun

Istorie

19 ianuarie 1874

La sfințirea Bisericii din Maieru

Fraților!

Sfințirea bisericii parohiale celei nouă din Maieru s-a defipt de către Prea Sfințitul d. Episcop în 1 februarie st. nou, adică în Duminica Vameșului și Fariseului.

Ce, și se face cunoscut, cu acea adăugare, ca la această festivitate, spre a se da splendoarea cuvenită, trebuie să asisteze mai mulți preoți, și anume, frații de pe Valea Someșului, mai aproape de Maieru, adică de la Feldru în sus, vor fi obligați a lua parte, afară de cazul morbului, alții, numai de vor putea sau vor fi anume chemați, vor merge.

Domnii preoți care vor asista să fie bine și curați îmbrăcați, aducând cu sine dintre veșmintele bisericesti, cele mai frumoase și stihările cele albe să fie spălate și călcate cu ferul.

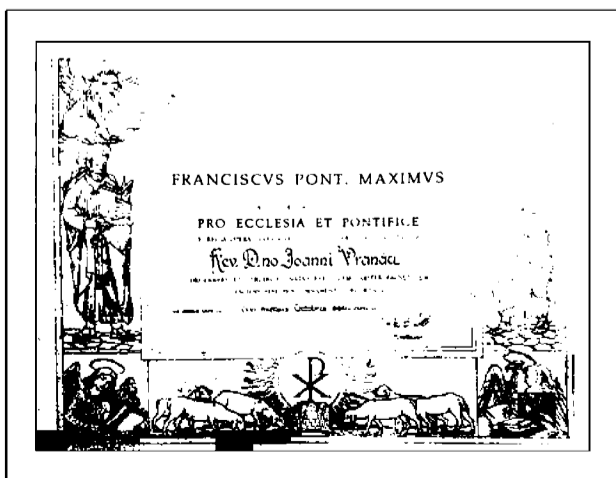
Sâmbătă, în 31 ianuarie, Prea Sfințitul d. Episcop, însoțit de doi domni canonici și un preot tânăr, va trece prin satele de pe Someș, ca să poată sosi către 3 ore după amiază la Maieru, unde d. preot local, cu domnii preoți din Sângeorgiu, Rocna, Șianț și Ilva mică și alții, de or ajunge, îl vor ascepta la baserica cea vechia, invescuți² în veșminte bisericesti, unde se va ținea inseratul sau vecernia, și după aceea, a ședea în cortile³.

Vorbirea de primire o va ținea d. paroh local.

Domnii preoți din Valea Someșului vor avea grijă ca să bage cineva de seamă, când se va apropia Episcopul, ca să i se tragă clopotele, iar poporeni să fie adunați la biserică, dacă va ierta⁴ timpul, și, să-l întâmpine cu „să trăiască”. Asemenea, la întoarcerea către casă, Sfinții Sale să i se tragă clopotele.

Fiindcă la acea festivitate vor veni mulți străini, cred că nu e de prisos, ca atât d.d. preoți, cât și fețele

Viluț Cărbune

Istorie

-urmărire din pagina 1 -

bisericești și poporeni noștri să se poarte cu cea mai mare bunăcuviință și înțelepciune, ca să nu pătimească onoarea Districtului Năsăud, și de acestea, vor avea d.d. preoți, cu

Maieru-Biserica în anul '46; Foto: arh. prof. S. Ursu

mare băgare de seamă.

De la Oficiul Vicarial al Rodnei. Năsăud, în 19 ianuarie 1874. Grigore Moisil, vicar. Primit, împrotocolat și trimis în 25/1 la Ilva mică. Feldru, în 25/1 1874. Mureșan, preot gr-cat. Primit, împrotocolat și trimis în 25/1 la Poiana. Ilva mică, în 25/1 1874. N. Georgiță, preot rom. S-a primit la Poiana în 26, iar în 27 ianuarie dimineața s-a expediat la Măgura. Iacob Candale, paroh. Primit în 27 ianuarie 1874 și nefiind subscrisul acasă, nu s-a expediat până joi dimineața, în 29 ianuarie a.c., la Ilva mare. C. Siteritza, paroh.

Glosar (editor):

defipt = Stabilă, hotărât, decis, fixat.
invescuți = Împodobiți; aici, cu sensul de îmbrăcați.
cortile = Loc de cazare a oaspeților.
ierta = Va îngădui, va permite.

Document consemnat și redactat de dr. Adrian Onofreiu, Serviciul județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, fond *Oficiul parohial greco-catolic Ilva Mare*, d. 1, ff. 21-22

10 Mai 1763 Clopotele Bisericii din Bichigiu, Ep. Petru Pavel Aron și Tănase Todoran

Petru Pavel Aron a fost și este unul din marii prelați-cărturari ai culturii române. Să ne gândim că este cel care traduce pentru prima oară (cf. mss. 1760-1761) în limba română Biblia Vulgata – Biblia lui Ieronim, cum i se mai spune.

Ioan Chindriș – autorul erudit al studiului introductiv al ediției *Bibliei* lui Petru Pavel Aron, Ed. Academiei, București, 2005 scrie (*Originile Școlii Ardelene*, în „Revista de istorie și teorie literară”, XXXIV, 1986, nr. 4, p. 20-25) că, cităm: „Biblia lui Petru Pavel Aron, alăturată celorlalte acte

de cultură de sub păstoria sa, vine puternic în sprijinul ideii că acest ierarh este adevăratul întemeietor al Blajului luminist și al Școlii

Ardelene.”

După acest succint preambul-laudatio îl trimit pe cititor să arunce o privire pe textul din coloanele atăturate, purtând titlul *19 ianuarie 1874- La sfințirea Bisericii din Maieru* – text găsit în arhivele Bistriței și consemnat, cu bunăvoință, pentru revista noastră de dl. dr. Adrian Onofreiu.

Vom remarca în textul respectiv că vicarul Rocnei (lit. Rodna) de la acea vreme (ian. 1874) instruește cu deosebită luare aminte – pe preotul-paroh – Vasile Groze, de bună seamă – ca nu care-cumva să uite a i se trage clopotele Ep. Mihail Pavel – însărcinat cu sfințirea noii biserici din Maieru (ian. 19874), cităm: *Domnii preoți din Valea Someșului vor avea grijă ca să bage cineva de seamă, când se va apropia Episcopul, ca să i se tragă clopotele, iar poporeni să fie adunați la biserică, dacă va ierta timpul, și, să-l întâmpine cu „să trăiască”. Asemenea, la întoarcerea către casă, Sântii Sale să i se tragă clopotele.*

După cum se știe din *Monografia Parohiei greco-catolice din comuna Maieru*, de Iuliu Pop și Augustin Partene, Ed. Mesagerul, Bistrița, 2008, p.23, cităm: *Biserica nouă* [biserica de lângă actuala primărie], edificată pe cheltuiala lui Zichy, s-a clădit în 1872-73 după planul arhitectului Adolf din Bistrița. A fost clădită în locul bisericii vechi (de lemn) care demolându-se, lemnul s-a folosit la arderea cărămizilor pentru noua biserică. (Cărămizile s-au făcut și ars în teritoriul numit „Bîțiana”). ... În anul anul când s-a terminat biserică (1873) a bătuit holera asiatică, care a durat din 10 aug. până în 24 sept., murind câte 5-10 persoane pe zi. Au murit în total de holera 103 persoane.

Să mai spunem despre parohia gr.-catolică din Maieru că a avut parte de mai multe vizitații canonice, dintre care în izvorul bibliografic citat, p. 27, se consemnează următoarele:

- 1) Ioan Alexi în 4 aug. 1860
- 2) Ioan Vancea în 25 oct. 1867
- 3) Mihai Pavel în 1873 [1874, n.n.s]
- 4) Dr. Iuliu Hossu în 26 iul. 1920 [pr. paroh Gavril Bichigean 1918-1920]
- 5) Dr. Iuliu Hossu în 5 iul. 1938

*
**

Ce însemna pe atunci a nu i se trage clopotele unui episcop venind în vizită canonică? Era desigur un grav afront adus autorității canonice și un act deliberat de răzvrătire. S-ar putea compara – în registrul laic vorbind – cu refuzul deliberat și fără temei de a vesti în biserică pe cei ce se iau – se căsătoresc, adevăteala.

Luând aminte la cele de mai sus, dorim să consemnăm actul de răzvrătire săvârșit și dus la împlinire de către Tănase Todoran din Bichigiu – azi, *Sfântul Martir și Mărturisitor Atanasie Todoran din Bichigiu*, cf. proclamării oficiale a canonizării care a avut loc pe 11 mai 2008, la Mănăstirea Salva – prin refuzul de a trage clopotele și de a-l primi pe Ep. Petru Pavel Aron în vizită canonică la Bichigiu, în data de 10 Mai 1763.

Se cunosc evenimentele legate de răscoala împotriva militarizării Văii Rodnei pusă la cale de năsăudenii conduși de Tănase Todoran din Bichigiu Năsăudului. În epoca comunistă s-a acordat mai puțină atenție acestui eveniment pentru faptul că mișcarea de răzvrătire avea turnură religioasă. În epoca post-decembristă jertfele năsăudenilor în războaie, care nu erau ale lor, sunt un prilej de a se trage spuza – fără temei, de altfel – pe turta când a uneia, când a alteia dintre "bisericile surori".

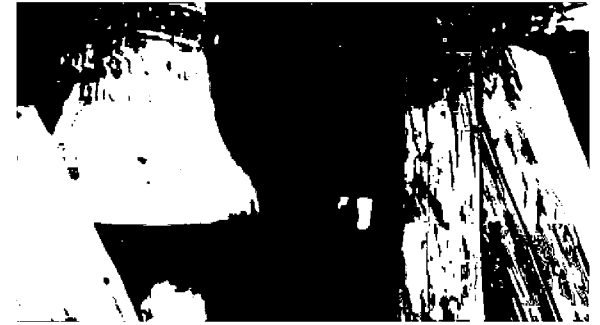
Tot acest tumult de răzvrătire al năsăudenilor este redat – între alte izvoare istorice – și în cartea *Petru Paul Aron și Dionisie Novacovici sau Istoria românilor transilvăneni de la 1751 până la 1764*, de dr. Augustin Bunea, canonic metropolitan, Blaș [Blaj], 1902.

Cum se băteau clopotele bisericilor năsăudene acum 200 de ani și pentru cine se mai bat astăzi este, desigur, doar în pretext pentru noi, prin care merită să fie reardus în actualitatea profesională acel tragic eveniment descris în op. cit. pp. 237-239, după cum urmează:

"Împrejurarea, că Românii din acest district [Districtul Năsăud] se declaraseră uniți, îndemnă pe generalul Buccow să-i înroleze în miliția națională grănițerească, de oare ce era intențiunea lui, ca această miliție să se compună numai din Români uniți. Lucrul a mers fără mari dificultăți, și astfel în 10 Maiu 1763 generalul Buccow avea să primească jurământul și să sfințească steagurile regimentului românesc

de dragoni la Năsăud și a celui de infanterie la Salva lângă Năsăud, unde concentrase 9 companii – având celelalte 3 companii să jure ceva mai târziu în Bistrița.

La această solemnitate Buccow invită și pe episcopul Aron, ca să sfințească steagurile. Acesta merse în districtul Rodnei înaintea

Clopotele din Bichigiu, <http://www.youtube.com/watch?v=4SAWIWpfQxI>

generalului, și făcu pretutindenea visitațiune canonică, fiind primit cu bucurie din partea credincioșilor săi.

Românii districtului în parte mare nu erau mulțămiiți cu condițiunile, pe lângă cari aveau să servească în graniță. În fruntea celor nemulțămiiți se afla bătrânul Tanase [dial. Tănasa, n. ns.] Todoran din Bichigiu [Bichigiu], care cu ori ce preț voia să-i scape de miliție, și fiind că scia, că generalul Buccow și Curtea din Viena doresc, ca numai uniții să fie grănițeri, ei porni o mișcare antiunionistă, pentru ca prin lăpădarea uniunii să fie absolvați și de obligămîntul militar.

În 4 Maiu 1763 episcopul sosi în visitațiune canonică la Bichigiu. În ziua precedentă însă bătrânul Todoran cu fiul său Pinte, cu Toader Cătana [dial. Cătana] și cu alți poporeni conspirară, să nu lase pe episcopul Aron să le viziteze biserică. [n. ns.: există aici o notă de sbs. în lb. latină, astfel: Într'o însemnare din protocolul arhivului metropolitan din Blaș casul este istorisit în chipul următor: Anno Dni 1763, Die 4 Maii; Posteaquam pridie ex instinctu cujusdam,...] Toader Cătana amenință pe parochul locului, că-l va omori, de va cuteza să iasă întru întâmpinarea episcopului. Cu toții furară cheia de la biserică și legară sus funia clopotelor. În 4 Maiu, când sosi episcopul, nesce credincioși mai cu minte deslegară funiile clopotelor, și-l primiră între sunetele acestora. Dar la ușa bisericii episcopul fu întâmpinat de o ceată de oameni răsvrățiți de Todoran, Pinte și Cătana, cari nu-i permisă intrarea în biserică.

Omenii mai cumpătați, primarul și bătrânii satului pricepând necuviința și gravitatea faptului, în ziua următoare merseră la episcopul și în genunchi îl rugară de iertare, predându-i cheia bisericii. Astfel în 5 Maiu 1763 episcopul putu celebra sânta liturghie și în Bichigiu. După slujbă și bătrânul Tanase Todoran merse la episcopul și-l rugă de iertare. Episcopul – după ce pentru purtarea ulterioară a răsvrătorului stătură buni mai mulți fruntași din comună – îl iertă. Dar Todoran cu fiul său Pinte și cu Cătana nu se odihniară nici după aceasta. Agita în continuu pe soldații înrolați la miliția grănițerească, să nu jure, ci să depună armele.

În 10 Maiu regimentul românesc de cavalerie jură pe steagul sfințit de episcopul Aron la Năsăud. De aci generalul și episcopul merse în aceeași zi la Salva, unde erau concentrate 9 companii din regimentul românesc de infanterie. Episcopul sfinți steagul, dar când veni rîndul la jurămînt, și în special la cuvintele, că soldații vor lupta ori unde, și pe uscat și pe apă, toți ca unul denegară jurămîntul și depuseră armele."

La jerfa lui Tănase Todoran s-or fi bătut oare clopotele în dungă? Astăzi – dacă s-ar mai bate – oare mai trăi-ua cineva tristețea acelor vremi?

Dacă vrei, iată, chiar acum chemarea clopotelor din Bichigiu o putem asculta – <http://www.youtube.com/watch?v=4SAWIWpfQxI>

Viluț Cărbune

De 8 Martie Iubitei mele

Când te-am văzut frumoasă ca un vis
Și tânără ca primăvara-n soare,
A inimii petală s-a deschis
Și mi-ai intrat în suflet zâmbitoare.

Iar tu, iubita mea, când te-ai oprit
Și-ai întâlnit a mea privire vie,
A fost destul că-n ochi tu mi-ai citit
Dorința-mi de-a te ști iubită mie.

Ai ochi frumoși ca roua de pe crini,
Căzută-n zori să spele a lor față,
Iar mie sufletul să-mi însenini
Cu vraja lor și dragostea de viață.

Așa de-aproape ești în gândul meu
Și-atât de dulce când ești lângă mine,
Miracol sfânt, voit de Dumnezeu
Când m-a trimis să mă-ntâlnesc cu tine.

Ai tinerețea toată, draga mea,
Și ești frumoasă ca o rară floare,
Nimic n-ar fi de preț de mi s-ar da
În locul tău ființă uimitoare.

Petrică Hangea

Istorie literară

Ieronim Hangea și Iustin Ilieșiu au tipărit prima culegere de folclor cules din Maieru

Grație d-lui prof. Liviu Păiuș, directorul fondator al revistei „Cetatea Rodnei”, am intrat în posesia unei copii a unei cărți care inedită care cuprinde creații populare culese din comuna Maieru, jud. Bistrița-Năsăud. Este vorba de „Poezii din resbel, 1914-1915, și Doine populare”, publicate de Ieronim Hangea și Iustin Hangea la Editura Librăriei Ioan I. Ciurcu din Brașov, în anul 1916.

Mărturisesc că nu dețin date despre Ieronim Hangea, dar Iustin Ilieșiu este cunoscut ca poetul „Sângerărilor ardelene” din perioada nefastă a României anilor 1940-1944, ca un harnic culegător de folclor și un cunoscut gazetar cu vederi progresiste din perioada interbelică. Ceea ce m-a surprins la Iustin Ilieșiu este că în anul tipării culegerii pomenite avea doar 16 ani(!).

Ce cuprinde această cârticică de 32 de pagini din care, din păcate, lipsesc paginile 12 și 13? Ea se deschide cu o „Doină”, culeasă sau scrisă (?) de I. Ilieșiu (întrucât la finele ei apare scris: „de Iustin Ilieșiu”), în care trei fete pleacă pe câmp să se „ncunune”, adică să culeagă fiori și să-și facă, ca de Sânziene, *cununițe*.

„Și se duc, se duc pe-o vale,

-continuare în pagina 3 -

Istorie literară

-urmărire din pagina 2 -

Ieronim Hangea și Iustin Ilieșiu
au tipărit prima culegere de folclor cules din Maieru

De zăresc vr'o floare'n cale
Se tupiică
Și-o ridică.
Iar de-o văd că-i supărată
N'o ridică nici o față,
Ci-i dau pace veștejită
Acolo unde-i ieșită,
Să nu se umple și ele,
De necazuri și mai grele,
Căci destul jelesc, cu dorul,
După badea bădișorul".
Urmează monologul fetei prin care îi cere să se întoarcă la ea întrucât până și florile se uscă și suspină, iar „pădurile plâng și se-ndoaie” alături de dânsa. În final, se roagă:
„Maică, sfântă, Născătoare,
Inima noastră ne doare,
Maică, sfântă, Preacurată,
Adă-mi-l pe badea-odată
Să-l sărut pe-a lui guriță,
Să-i pun pe piept rujuliță
Scoașă din a mea cosăță”.

În „Din Galiția”, „răguta” își descrie itinerarul parcurs de acasă și până ajunge pe frontul din Galiția. La sfârșitul acestei scrisori în versuri, aflăm și numele autorului:

„Foaie verde din părau,
Lacrimile-mi curg din greu
Se sbate frunza de plop,
Scrisă de Alexandru Pop”.

Izbucnirea Primului Război Mondial a dus la mobilizarea feciorilor din sat, ceea ce a determinat pe „fata din Maer” să-și reverse mânia asupra sărbilor, știută fiind cauza (asasinarea moștenitorului tronului Austro-Ungariei de către un student sârb):

„Vai, Sârbule, hoț și căne,
Bată-te Ziua de mâne,
Că s'or duce băieții
Și tu ni-i vei prăpădi”.

Aceleași sentimente le vom găsi exprimate și în „Din Sârbia” din partea militarului rănit Avram Tănase:

„Sârbule, căne amar,
Ne-ai lovit fără habar,
Sârbule, ești căne mare
Ne-ai lovit fără cruțare.
De te-ar bate Dumnezeu
Cum ai dat în pieptul meu,
Cum ai dat, cum ai lovit
Și prin mâni m-ai nimerit”.

În general, doinele din această culegere exprimă sentimentele de dor și de jale după persoana iubită (soțul după muiere și copii, holteii după mândră, sau invers), întâmplându-se și evenimente tragice - ca moartea militarului „în resbel”. Deseori, „cătana” îi trimite „carte” iubitei să stea nemăritată până se va întoarce, căci:
„Ne-om lua și ne-om iubi
Și-amândoi noi vom trăi”.

Deosebit de interesantă mi s-a părut corespondența în versuri dintre un oarecare Ionuc („Din Polonia Rusască”) și „Răspunsul” Mărioarei asupra căreia folcloriștii ar trebui să poposească mai mult, dar și epistola orfanului Vasâlca Aurel către mândra sa și către vărul său, Vasilie, intitulată „Din Bucovina”. „Cântecele de jale”, așezate la sfârșitul culegerii, merită, de asemenea, o atenție specială din partea celor care se ocupă cu creațiile populare.

Cu siguranță, scrisorile din perioada Primului Război Mondial au fost mult mai numeroase, dat fiind faptul că cele tipărite de cei doi autori au fost culese în toiul „resbelului”. Cert este că în acest crâncen război, conform statisticii făcute de regretatul preot Iuliu Pop au pierit 109 măiereni, la care se adaugă și măiereanul Emil Rebreanu, fratele scriitorului Liviu Rebreanu, arhetipul lui Apostol Bologa din „Pădurea spânzuraților” (vezi „Monografia parohiei greco-catolice din comuna Maieru, județul Bistrița-Năsăud”, de Iuliu Pop și Augustin Partene, Editura Mesagerul, Bistrița, 2008, p. 35).

Icu Crăciun

Cartea

ILDERIM REBREANU,
SPECTRE ÎN LABIRINTUL ISTORIEI,
VOLUMUL II-a
CEI MORȚI ȘI PĂRĂȘIȚI,
EDITURA ZIP, 2011 – RECENZIE

Înainte de a începe prezentarea cărții, a capitolelor dedicate fiecărui membru ai familiei Rebreanu după o ordine numai de autor știută și în proporții la fel de bine echilibrate, să vedem care sunt „cei morți și părășiți” și, de asemenea, cei care rămân în viață. Cei care rămân în viață la sfârșitul acestui volum sunt următorii șase: Liviu, Iulius, Livia, Maria – Ludovica (Miți), Florica – Ecaterina (Riți) și Tibiți (Tiberiu). Numărul celor dispăruți este mai mare, cei opt sunt: Petru, de doi ani, decedat la Maieru, în 1890; Emil, spânzurat la Ghimeș – Făget, în 1917; Flora (Floarea), de un an, moare la Maieru, în 1896; Armella, născută la Maieru, se stinge din viață la Prislop, în 1896; Virgil (Ghilu), născut în 1897, decedat în spital, la Budapesta, în 1917, la numai două luni după Sever; Sever Ioan (Luțu), în urma unei căderi în apa rece a Someșului la vârsta de numai 13 ani, moare în urma unei uremii (1904-1917); Fabiu, în 1904, la doi ani; Corneliu, în 1906, la doar câteva luni, ultimii trei, tot la Prislop.

Vasile – este primul capitol dedicat tatălui Rebrenilor în care se reiau întâmplările din primul volum. Acesta primește vestea că Liviu s-a căsătorit, Rița va fi cea care pleacă la București și nu Emil. Virgil va ajunge la Sibiu, ca ucenic. În casă rămân patru din familie: Livia, Miți, Sever și Tiberiu, pe lângă Vasile și Ludovica. Moartea tatălui Vasile este plânsă de familie, Liviu, Ghilu și Rița nu au participat la înmormântare, ei vor afla din scrisori cum a fost.

Episodul morții tatălui Rebrenilor este menționat și de Constantin Cubleșan, în articolul intitulat *Romanul Rebrenilor, din România literară*, 2013, nr. 43, despre care se spune că este tensionat, Vasile Rebreanu este privit shakesporean, „ca omul unui destin fatal.”

Liviu – Căsătoria celor doi, Liviu și Fanny este privită cu ironie de Ilderim. Alte evenimente care se menționează aici sunt: în 1912, iui Liviu îi apare primul volum de nuvele, intitulat *Frământări*; Fanny nu vrea alt copil, preferă să avorteze de câteva ori; cei doi se mută de

Iacob Naros

-continuare în pagina 5 -

Cartea

SEVER URSA - UN ZIDITOR (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013)

Scriitorul și publicistul AUREL PODARU continuă să ne surprindă cu hărnicia și acribia sa de editor al unor prestigioase volume, remarcabile prin bogăția de informații și o minuțioasă documentare, care nu pot fi ignorate. Toată această muncă sisifică este motivată de aspirația sa lăudabilă de a scoate la lumină valorile spiritului creator din spațiul transilvan și a le pune în circuitul firesc al cunoașterii, de a impune, în ultimă instanță, contribuția provinciei la zestrea spirituală a națiunii noastre.

Amintesc aici voluminoasa lucrare documentară *Cartea Colocviilor* (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2012), volum ce impresionează „prin profunzimea trăirii temelor și prin responsabilitatea opiniilor asumate de cei care intervin” (Andrei Moldovan). Ea oferă o imagine detaliată a ceea ce au însemnat *Colocviile de la Beclean*, remarcate nu doar pe plan local, ci și la nivel național prin personalitățile care au participat la această manifestare, dar și prin actualitatea temelor abordate.

Însă cea mai importantă lucrare rămâne recenta ediție critică a operei complete PAVEL DAN, cun un consistent *Studiu introductiv* al criticului Andrei Moldovan, carte ce s-a bucurat de o foarte bună primire din partea criticii, concretizată în nenumărate cronici și recenzii apărute în reviste de cultură de primă mărime: „România literară”, „Orizont”, „Viața Românească”, „Discobolul”, „Apostrof”, „Mișcarea literară”, „Nord Literar”, „Arca”, „Răsunetul cultural” și altele, sub semnătura unor critici recunoscuți pe plan național: Răzvan Voncu, Cornel Ungureanu, Alexandru Ruja, Nicolae

Prelipceanu, Gabriela Chiciudean, Amalia Lumei, Ion Buzași, Mircea Popa, Vasile Vidican și alții.

La scurt timp, un nou volum își face apariția sub semnătura aceluiași Aurel Podaru, remarcabil

prin consistența informațională exhaustivă, cuprinzând material și referințe despre cunoscutul profesor și scriitor Sever Ursa, a cărui activitate pe tărâm cultural și educativ și în special axată pe contribuția sa în promovarea unor proiecte privind memoria marelui romancier LIVIU REBREANU și a localității Maieru.

Acest volum dovedește aceeași competență și muncă migăloasă, viziunea obiectivă și onestă a lui Aurel Podaru în aprecierea axiologică a unei astfel de personalități.

Volumul poartă un titlu emblematic: SEVER URSA – UN ZIDITOR și se deschide cu un ARGUMENT semnat de Aurel Podaru, în care el reușește să contureze un portret realist „distinsului profesor cărturar”, care a făcut parte din corpul de elită ai profesorilor, având o cultură vastă și un talent autentic de scriitor, fapt dovedit prin zecile de studii și eseuri publicate, prin vocația didactică, afirmație argumentată de Grigore Traian Pop, convins că Sever Ursa „ar fi putut fi astăzi un incontestabil și veritabil profesor universitar.”

În „Argumnet”, Aurel Podaru îi surprinde o imagine tulburătoare dar plină de modestie și discreție care îl caracterizează pe distinsul cărturar din Maieru, „în care aparențele ascund tumultul interior, întrebările, răspunsurile creatorului dăruit muncii lui”.

Sever Ursa – spune Aurel Podaru – „este un intelectual rafinat, cu o vastă cultură, unul dintre

Ioan Șimon

-continuare în pagina 3 -

Cartea

-urmărire din pagina 3 -

SEVER URSA - UN ZIDITOR

(Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013)

aceia pentru care cultura e o deprindere organică, nevoie reală și constantă. El vorbește limba română nu doar corect, ci nuanțat și expresiv”, are “un ton limpede și ferm, având forța de a liniști lucrurile și de a le conduce spre zona raționalului”, iar autoritatea profesorului este caracterizată lapidar: “ordonat și riguros ca un ofițer german”.

Prefața, plină de afecțiune dar realistă, este semnată de lect. univ. dr. Mihaela Urso, fiica lui Iacob Urso, văr de al doilea cu Sever Urso, și care afirmă, printre altele că exemplul lui Sever Urso funcționa “pe post de reper incontestabil în familia lor și că el nu a clădit doar un muzeu în care a depus energie, muncă și rigurozitate prea ușor trecută cu vederea”, “nu a consacrat doar o școală și un mod de a fi în lume”, ci “a gândit, a proiectat și a muncit direct în clădirea unor destine la o istorie vie, săracă în documente, dar debordând de viață, a oamenilor și a locurilor cu care a avut de a face”.

După Prefață, urmează *Repere bibliografice*, iar volumul propriu-zis are două părți. Partea întâi: *Poiana Cătunilor*, în care sunt prezentați cei 8 frați legendari: Traian, supranumit Regele orb, Augustin, Doniză, Victoria, Augustina, Dumitru, Dănilă și Ștefan, cei care au întemeiat Neamul Cătunilor (din care, după mamă, provine și Sever Urso), partea a doua: *Maieru pentru totdeauna*, care se deschide cu un amplu articol: “Liviu Rebreanu în satul copilăriei”, semnat de Sever Urso. Despre localitatea Maieru mai semnează articole și reportaje: Emil Boșca-Mălin, Gheorghe Pârja, Cleopatra Lorințiu și Rian Fărcașiu.

Urmează secvențe din activitatea la catedră a profesorului Sever Urso, devenit o imagine-simbol a intelectualului din spațiul rural transilvănean, ce descinde parcă din “Apostolul” lui Octavian Goga, pentru care educația tinerei generații, patriotismul și iluminarea satului devin un statut, un ideal dus până la jertfa unui martir prin dăruirea sa fizică și intelectuală. După care aflăm o mulțime de referințe și informații despre Muzeul “Cuibul Visurilor” și despre revista “Cuibul Visurilor”, caracterizată prin “seriozitate și continuitate” (Victor Știr).

Despre Societatea Culturală “Liviu Rebreanu” suntem informați cum a fost reînființată, despre festivitățile care au avut loc, despre tradiția și necesitatea ei, din articolele regretatului ziarist și scriitor Ion Moise.

Capitol mai cuprinde un emoționant interviu cu prof. Sever Urso, realizat de Ion Longin Popescu și publicat în “Formula As”, în care interviueatul își exprimă mărturisirea de credință în legătură cu soarta țaranului roman: “Nu dintr-o nostalgie bolnăvicioasă, cum s-ar spune, ci dintr-o logică de fier a sufletului românesc”, că “Țăranul a fost și va rămâne omul naturii sale, omul pământului său”, dar “Cu toții facem prea puțin pentru a opri rostogolirea spre prăpastie a obiceiurilor și a datinilor românești”.

interviul realizat de Călin Emilian Cira la Maieru și publicat în revista “Tabor”, nr. 11 din februarie 2011, ne trezește o curiozitate firească despre prezentarea poetului mesianic Ioan Alexandru, un adevărat “apostol al ortodoxiei”, despre cum l-a cunoscut, despre vizitele lui la Maieru, despre cultura lui excepțională sau “gândul curat al credinței” etc.

De reținut și mulțimea mesajelor primite de la cititori, la apariția nr. 100 al revistei, apoi capitolul “Cioburi de poetret”, Anexa: Diplome, premii, distincții, Postfața semnată de scriitorul Icu Crăciun și, în fine, un Album Foto, care încheie acest volum minunat, demn de o personalitate ca aceea a lui Sever Urso.

Asemenea apariții, care ne oferă modele demne de urmat de generația tânără, aflată într-un moment de cumpănă morală și criză culturală, este mai mult decât binevenită.

Ioan ȘIMON

Eveniment

Sânziianissima

Întâlnirea de joi, 20 februarie, cu Sânziana Pop și redacția revistei Formula AS a fost pentru familia mea și a celor câtorva sute de cititori care au umplut Biserica Sfinții Trei Ierarhi din Bistrița prilejul unei reculegeri spirituale alături de oameni care gândesc și scriu cu suflet curat despre spirit, bunătate, sănătate sau istorie națională.

Formula AS este, după părerea mea, singura revistă românească pe care o poți citi în biserică fără să comiți un sacrilegiu.

De aceea, alegerea unui locaș sfânt pentru săvârșirea acestui rar eveniment devine firească și prin cel care l-a organizat, preotul și scriitorul Ioan Pinte, directorul Bibliotecii Județene.

Desi revista a fost catalogată normală de către majoritatea vorbitorilor, prezentele vremuri o transformă într-o insulă anormală a ziaristicii românești, în care „normalitatea” scrisă și vizuală autohtonă o reprezintă vulgular, violența verbală extremă, promovarea deșanțată a nonvalorilor în articole de presă cu limbaj în tenta groasă, de cartier, pe care părinții și bunicii noștri nu l-au învățat în școli.

Anormalitatea” Formulei AS rezidă și din faptul că o revistă de cultură pură, sănătate și credință în Dumnezeu este căutată și citită, rezistând de mulți ani în jungla editorială cotidiană prin simplitatea, dar și elocința sutelor de mii de cititori fideli.

Alături de anfitriionul preot Pinte, au rostit alocuțiuni și preoții Liviu Șugar și Ștefan Borodi, pe care cu plăcere îl parafrazez: “Biserica este plină acum de chipuri luminoase”. Cum altfel, când toți cei prezenți au venit în locașul Domnului să vorbească și să o vadă pe cea cu numele florii ardelenesti nelipsită în cununa cu care și tinerii măiereni, an de an, zboară peste focurile sacre și purificatoare, cu gândul la dragoste în noaptea de Sanziene.

Sânziana și echipa sa au fost de trei ori printre măiereni, iar familia mea a avut onoarea să îi găzduiască, dar și să o aibă nașă la nunta mea, privilegiu pe care l-am prețuit atunci, ca tineri căsătoriți, dar și astăzi, când o revedem ca un un garant al iubirii și înțelegerii noastre.

De fapt, nu am cunoscut până la Sânziana un om de cultură autentic, care ne vorbește plângând, și plânge scriind...

La Bistrița a fost elogiata de oameni simpli, care-și pun Formula AS în ramă, după cum ne povestea, dar și de talenții noștri slujitori ai scrisului: Ioan Pinte, Olimpiu Nușfelean sau Menuț Maximilian. Simțeam alături de mine nerăbdarea tatălui meu, profesorul Sever Urso, de a li se alatura. A avut privilegiul și surpriza pentru Sânziana și ai săi să li se adreseze ultimul, ca un bun și onorabil prieten. Sânziana a plâns și nu l-a privit. A fost omagiul ei pentru el și Maierul lui, pe care l-a slujit atâția ani.

Ne-am bucurat de discursurile calde ale membrilor redacției Formula AS, majoritatea foarte tineri și entuziaști, copiii de suflet ai Sânziane, cei ce, număr de număr, conferă prin articolele lor popularitatea revistei care trăiește și pentru noi: Sorin Preda, Claudiu Târziu, Ciprian Curte, Ciprian Rus, Florentin Popa, Otilia Țeposu.

Am retrăit toți, într-o biserică românească, 22 de ani de Formula AS, alături de ilustrații ei făuritori, cu bucurie, patriotism, smerenie dar și cu multă speranță.

Și toate le datorăm serenissimei Sânziana Pop.

Liviu Urso

In Honorem

CITITORUL

După studii temeinice și strălucite ca licean și student la Năsăud iar apoi la Cluj, după căsătoria Sa cu o măiereancă, în loc să îmbrățișeze cariera universitară, așa cum îl îndreptăteau notele maxime și recomandările profesorilor-așa cum a procedat fratele Său, prof. univ. dr. Victor Urso-glasul obârșiei măierene a tatălui îl statornicește pentru tot restul vieții Sale în satul copilăriei lui Liviu Rebreanu (Cuibul visurilor = Maieru), acolo unde într-o viitoare monografie a localității, musai ca un capitol al cărții, întinsă pe măcar o jumătate de veac, să se întituleze “Epoca prof. Sever URSA”.

Stabilirea la Maieru a fost o binecuvântare reciprocă, cu mențiunea că au primit măiereni înfinit mai mult decât au oferit, rămânând veșnic îndatorați celui mai strălucit dascăl care a urcat și a predat la catedrele școlilor din Maieru. Prof. Sever Urso a fost și a rămas un model de dascăl cu vocație. Maierul a avut mai mulți dascăli de vocație însă înaintea Lui nu trece niciunul.

Toată pleiada de intelectuali ai Maierului se sprijină pe o temeinică însușire a limbii și literaturii române predate de profesorul lor mult îndrăgit.

Activitatea “domnului Sever” (cum obișnuiesc să i se adreseze sau să vorbească între ei despre El - o parte dintre săteni) nu se rezumă doar la catedră: a fost un fervent catalizator, mobilizator, inițiator și realizator pe toate tărâmurile cultural-obștești. Între darurile cu care a fost înzestrat la nivel de vârf se numără mobilizarea sau persuasiunea spre atingerea unor scopuri și idealuri comune. Oratoria a practicat-o la nivel de artă, puțini semeni îl vor putea întreba vreodată.

Ca dascăl de vocație, calitatea Sa primordială poate că a fost aceea de a scoate

dintr-un munte de balast un firicel de aur, pentru o jumătate dintre elevii Săi; iar pentru cealaltă jumătate, a fost scânteia sau clicul declanșator al unui mecanism ascuns de realizare proprie a fiecărui învățat. Cu această zestre poți străbate fructuos tot itinerarul vieții.

Pe traiectul vieții Sale s-a bucurat de o sănătate robustă și pe jumătate potrivită, Doamna Doina, Domnia Sa a fost toiagul pe care s-a sprijinit în clipele grele ale vieții, pentru că nici acelea n-au lipsit. Cu doi feciori reușiți, două nurori bune și patru nepoți dătători de speranțe familia-mată URSA este și un model familial pentru Maieru și nu numai.

Trecând nepermis de fugar peste activitatea cultural-obștească (corul și cununa din Maieru au fost premiate național și internațional), precum și peste activitatea creativă (cărți și publicistică), ceea ce lasă ca moștenire pentru urmașii urmașilor măiereni, ca și pentru țară, sunt cele două mărețe realizări ale Domniei Sale: muzeul și revista cu același titlu, împrumutat de la Liviu Rebreanu: “Cuibul visurilor”. Muzeul de talie județeană, revista locală, ambele bătând în patru zări.

Despre revistă trebuie să-l asemuiască pe dirigintele meu cu Ion Heliade Rădulescu cu al său îndemn celebru: “Scrieți, băieți, numai scrieți!”. În epoca internetului când majoritatea ziarelor și revistelor sucombează, revista “Cuibul visurilor” din Maieru este în al XVII-lea an de existență, depășite fiind 100 de numere.

Așadar, parafrazând un celebru vers, Domnul Sever poate spune: V-am dat revistă să v-o păziți/ Cu ea curând veți fi vestiți.

Peste o jumătate de mileniu de existență Maierul a căutat un OM și l-a găsit în personalitatea marcantă a PROFESORULUI SEVER URSA.

Dintr-o noajă de absolvenți ai școlii din Maieru semnează

Macavei Al. MACAVEI

Amintiri

ILDERIM REBREANU, SPECTRE ÎN LABIRINTUL ISTORIEI, VOLUMUL II-a, CEI MORȚI ȘI PĂRĂȘIȚI, EDITURA ZIP, 2011 – RECENZIE

la Craiova la București; Liviu corespundează cu Emil care ar vrea să vină la Liviu, dar în zadar; Liviu ajunge secretar la *Societatea Scriitorilor Români*; în 1914, începe războiul dar și lucrul la romanul *Ion*.

Nici nu știu ce să zic, dacă trebuia să fie amintit amănuntul intim că Fanny ar fi avortat de vreo câteva ori, în mod voit sau nu, ca să nu aibă alți urmași înafara Puiei sau dintr-un egoism fără margini? (nota mea I. N.)

Portretul unei actrițe veșnic stagiare: Fanny Rebreanu – constituie un capitol aparte care înfățișează subiectiv cronică dramatică semnată de Liviu asupra activității teatrale a lui Fanny, începând cu 10 februarie 1912, în *Rampa*. Din partea lui Ilderim, ironia acestuia moștenită din familie se datorează și poziției cunoscute pe care o avea față de Fanny și fiica ei, Puia, nu numai din cauza paternității Puiei ci și pentru că Fanny îl îndepărtase pe Liviu de familie.

Lulius – capitolul reia viața acestuia din partea întâi, el este nevoit să se însoare la Beclean, cu Maria Rognean, pe care o lăsase gravidă. După căsătorie, ei vor sta un an la Budapesta, deoarece tinerii căsătoriți pierd banii de nuntă mâncați de șoareci în pod unde îi ascunseseră, vor reveni la Beclean. După izbucnirea războiului, lulius este luat în armată, soția rămâne la Năsăud. Pe front, lulius este rănit, ajunge la Budapesta și este angajat la biroul de mobilizare unde-și aduce și soția cu fetița lor, Tuți.

Livia – aflăm despre ea că scrie poezii pe care le publicase în revistele *Lucașul și Cosânzeana*. Ea cochetează cu Aurel Sasu dar acesta plecase la București. La Budapesta, în cadrul societății literare *Petru Maior*, Livia îl va întâlni pe Ovidiu Hulea cu care se va căsători. Visul ei rămâne de a scoate un volum de poezii, asta datorită firii ei romantice.

Emil – asistăm în acest capitol la despărțirea lui Emil de Anuța Slăvoacă, Emil își va lua bacalaureatul și va ajunge ajutor de notar la Feleac unde va cunoaște pe fata popii, Tinuța Baciu. De aici, ajunge la Nușeni, apoi la Bocsig – Banat și iar la Cluj, la Cătina, unde se va îndrăgosti de fata protopopului Ironim Dănilă, Cornelia. Până la urmă va fi trimis pe front, în Galiția, despărțindu-se și de Cornelia.

Ghilu – este surprins în acest capitol cu întâmplări din copilăria sa, el este pasionat de mecanică și pictură, fiind poreclit „Huhurezul singuratic.” Ca să-și urmeze pasiunea, Ghilu va pleca la Sibiu, ca ucenic dar va fugi în armată, ca voluntar. Scopul lui este de-a ajunge în Italia, spre a se întâlni cu Mărioara de care se îndrăgostise, fata ce cânta la vioară și care plecase în Italia. Fuga lui spre Cluj este descrisă cu umor și măiestrie, traseul străbătut este Sibiu, Copșa Mică, Aiud, Războieni, Apahida, Năsăud. Deși se înscrisese ca voluntar la marină, Ghilu este trimis pe front în Galiția.

Rița – vine la București unde este primită destul de rece de către Fanny care se comportă, după spusele autorului, „excrabil”. Exagerată din partea lui Ilderim e și ideea că Liviu n-ar fi făcut nimic în acest sens.

Liviu (2) – în acest capitol Ilderim trece în revistă fără prea mare entuziasm alte evenimente din viața lui Liviu, din perioada 1909-1915, respectiv scrierea cele zece nuvele. El nu scapă ocazia de a o cataloga pe Fanny ca „țoapă” (p. 239), după care citează câteva notații ale lui Liviu de care se arată impresionat:

„Am învățat să păstrez o perfectă seninătate în fața morții”; „Toate neajunsurile și suferințele lui i-au folosit ca să-și înmulțească cunoștințele de viață și de oameni.” Și la Năsăud, Ludovica trece prin greutăți, scrisorile acesteia rămân fără răspuns, ajutorul așteptat din partea lui Liviu fiind subliniat prea evident și repetat de Ilderim. După începerea războiului, frământările politice din lumea bucureșteană îl determină pe Liviu să plece pe front dar e refuzat și privit cu răceală. Liviu va scrie la romanul *Ion* și va intra în conflict cu Adolf Dumitru Hertz, episod cunoscut din *Calvarul*.

Emil (2) – în acest capitol, Ilderim citează scrisori adresate Liviei sau lui Liviu prin care se relatează întâmplări de pe front, Emil, ca artilerist, trece de pe frontul din Galiția pe cel din Rusia, este rănit de mai multe ori. Ajunge cadet, din nou, pe frontul italian, Emil distrage un reflector inamic, la Doberdo, în Tirol. După doi ani de front, Emil primește concediu, ocazie cu care trece pe la Lulius din Budapesta, Ghilu de la Cluj care era rănit în spital și, în cele din urmă, la Năsăud, unde cunoaște pe Ovidiu Hulea, pretendentul ia mâna Liviei. Acasă mai erau: Ludovica „tare ca o stâncă”, Miți, Sever, elev de clasa a treia la gimnaziu și Tibi de 5 ani. Emil se va întâlni la Năsăud cu maiorul Luliu Marțian, cu Al. Pălăgieș și familia Haliță, împrejurări folosite de Liviu în

romanul *Pădurea spânzuraților*.

Miți – în acest scurt capitol, autorul prezintă viața acestei fete curtată de mai mulți tineri din Năsăud, după începerea războiului, Miți va pleca la Lulius, în Budapesta.

Ghilu – ca infanterist pe frontul rusesc este rănit grav și trimis la Cluj, din nou pe front, de aici, este dus în spatele frontului, bolnav.

Emil (3) – Capitolul continuă cele întâmplări lui Emil; după intrarea României în război (27 august 1916), acesta, derutat, începe să se frământă și să aibă îndoieli, mai ales, că este mutat la Reghin, să apere Transilvania contra românilor din sud. El se gândea la Liviu, ce se întâmplă cu el, va fi și el pe front sau nu, se vor întâlni în luptă... De aici, ajunge la Ghimeș, pe graniță, în audiența cerută generalului Karg cere să fie mutat pe un alt front dar este refuzat. Aflat în concediu la Năsăud, el se desparte de Titi, fata vicarului și intră în conflict cu Pălăgieș, notarul.

Luțu – este unul dintre copiii, alături de Tibi cu care Ludovica rămâne acasă în iarna dintre anii 1916-1917. Acesta se va îmbolnăvi deoarece căzuse în apa rece a Someșului pe când se da cu patinele, din această cauză va și muri. Ludovica îl văzuse bun de preot dar este nevoită să se despartă de el, tragic.

Ghilu – La 19 ani, Ghilu se găsea la Budapesta, internat cu paralizie progresivă și tulburări nervoase. Lulius îi promite că-l va lua ca ordonanță dar starea lui se agravează.

Emil (4) – capitolul de față continuă cu alte întâmplări prin care trece acesta: el este pârât de șeful gării Iosif Denderle din Năsăud și de Alexandru Pălăgieș că ar fi adus lucruri prădate de pe front ceea ce-l înfurie, nefiind adevărate. Pe front, Emil va vedea pe români și-i va compătimi cât sunt de slab îmbrăcați. Va fi mutat în spatele frontului, la coloana de muniții. Află de moartea lui Luțu, fratele său, de care este profund impresionat. El va intra în conflict cu colegii maghiari pe linia naționalistă, deoarece aceștia interzisese să se asculte muzica populară românească.

Ghilu (3) – e ultimul capitol despre el, tot mai bolnav, va rămâne singur la Budapesta, ceilalți din familie pleacă din cauza schimbării războiului, ei se despart cu greu, Ghilu va muri singur în spital fără a –și avea frații lângă el în ceasul de pe urmă.

Emil (4) – Autorul Ilderim menționează și alte scrisori trimise de Emil de pe front, semnate Ubald. Emil are de gând să treacă la români dar este prins. Nu vrea să se apere, recunoaște că a vrut să dezerteze. Este descris procesul lui Emil la Curtea Marțială (martori, acuzați, confruntări), imaginația lui Ilderim lungeste apărarea lui Emil căruia nu i s-ar fi permis să vorbească atât și atâtea acuze directe adresate celor în cauză. Se reamintește Maieru (p. 527), nu se pomenește nimic de Ilona.

Ludovica – după trei luni află de moartea lui Emil dintr-o scrisoare trimisă de ordonanța lovan, adresată Liviei care în acel moment nu era acasă. Sârbul lovan mai scrisese două scrisori, Lulius știa acest lucru din ordinul ofițeresc trimis peste tot. Durerea mamei impresionează, se amintește că, după precizarea unei țigănci, din cei născuți doar șase vor apuca să îmbătrânească, ceilalți vor muri de tineri. Ludovica pierde trei fii în același an nefast, 1917, Emil, la 14 mai, Ghilu, după două zile iar Luțu cu doar două luni înainte.

Livia – se va căsători cu Ovidiu Hulea, în 25 august 1918, la Beclean. Ilderim ne amintește că Livia își va nota impresii de la Marea Adunare Națională ce avusese loc în Alba – Iulia, în 1918, când se făcu Unirea cea mare.

Liviu (3) – Acest capitol amplu reia întâmplările lui Liviu după ce a fost denunțat de Hertz ca dezertor din armata ungară și spion, ceea ce-i provoacă scriitorului alte neplăceri. Liviu se va refugia la Iași, peripețiile prin care trece fiind cunoscute pe larg din *Calvarul*. La Iași, Rebreanu este primit de familia Sorbul până își face rost de o cameră, dar este suspectat de către ceilalți că a venit aici, după un an și jumătate. Tot aici, Rebreanu va scrie *Amintiri din Maieru*, încercarea de roman, *Șarpele*, începuturi ale romanului *Adam și Eva*, reîntors de la Iași, a fost în continuare acuzat de colaboraționism.

Paginile 585-586 cuprind aspecte interesante referitoare la Darius Pop, prietenul lui Liviu: Acesta făcuse exact ceea ce-și propusese și Emil, cu care de altfel era și prieten; el a trecut în România și a luptat ca voluntar în trupele vânătorilor de munte români. Darius știa de la Beclean, din familia Rebreanilor despre moartea lui Emil, astfel că el îi va spune lui Liviu despre acest lucru. La

Capșa, el va lua apărarea lui Liviu spunând că: *el este fratele celui spânzurat și cum credeți că ar fi putut avea sentimente de simpatie pentru cei care l-au omorât cu atâtea cruzime, e fratele unui erou al neamului românesc, să nu uitați niciodată lucrul acesta!* (p. 586).

Tiberiu – capitolul în care se relatează despre începuturile acestuia ca școlar, cu clasă în limba maghiară, față de învățătoare are o atitudine de revoltă iar după Unire nu mai frecventează acea clasă.

Miți – Românii din Beclean se tem de represalii din partea ungarilor și secuilor, Ludovica se bucură din plin că vor veni românii eliberatori. Miți și-a propus să sărute pe primul ofițer român ce va intra în Năsăud, acesta e Strat Procopie, căpitan ce luptase la Ghimeș, în urma acestei inedite întâlniri, cei doi se vor logodi.

Procopie – capitolul scurt aduce în prim plan povestea lui, din Regimentul de Infanterie Suceava, decorat, se va căsători cu Miți la Beclean, în 1919, vara, după care va primi înaltul ordin, *Mihai Viteazul*.

Pseudoportret – cuprinde alte mici portrete ale celor cu care Rebreanu prin funcțiile pe care le-a avut, a intrat în relație. E vorba de *Pseudoportretele* numerotate de la 15 până la 40. Cele 25 de personalități din epocă sunt următoarele: Constantin Notarra, Ion (lancu) Brezeanu, Aristide Demetriade, Lucia Sturza – Bulandra, Tony Bulandra, Ion Manolescu, Maria Filotti, Marioara Voiculescu, Elvira Popescu – din lumea scenei, apoi, Vasile Goldiș, deputat ardelean în Dieta de la Budapesta. Urmează Garabet Ibrăileanu cu opinii deloc favorabile pentru Rebreanu; Ioan Alexandru Brătescu – Voinești cu cele mai multe pagini alocate; Alexandru Macedonski cu care Liviu va polemiza; Alexandru Davila, Ioan Slavici pe care Rebreanu îl va aprecia ca prozator; Jean Al. Steriade, pictor și grafician, autor al unui portret ce-l reprezintă pe Liviu; Ion Agârbiceanu, George Topârceanu, Tudor Argezi; Ionel Teodoreanu în raporturi de amiciție constantă; Camil Ressu, prieten apropiat al scriitorului; Perpessiciu (Dimitrie Panaitescu) prieten și colaborator apropiat în domeniul publicistic; Gib Mihăiescu, considerat inamic de la *Gândirea*; *Felix Aderca*, prieten constant, așa cum reiese din interviuri, *Jurnal* și recenzii; Ion Marin Sadoveanu, bun prieten; Camil Petrescu, prieten statornic. Toate aceste mici portrete se întind pe 245 de pagini,

Oglinda lumii – cuprinde cinci capitole numerotate de la VIII la XII, în 15 pagini:

Oglinda lumii (VIII) – printre evenimentele înșirate aflăm că se suspendă autonomia comunității grănicerești din Năsăud.

Oglinda lumii (IX) – în general avem știri de pe front.

Oglinda lumii (X) – Prigonirea românilor din Transilvania, Luptele din Galiția.

Oglinda lumii (XI) – se trec în revistă bătăliile din Europa.

Oglinda lumii (XII) – principalul eveniment este „Convocarea Adunării Naționale din Alba – Iulia, 150.000 de oameni proclamă Unirea Ardealului cu România.”

Pleava roșie – capitol nou ce-și propune să arate cum s-a întins pericolul comunist din exterior și la noi, nouă pagini în două părți:

Pleava roșie (I) – Anul 1917 pare a fi reperul numărul unu în nașterea acestui flagel, evenimente amintite: insurecția armată din Petersburg și întronarea Puterii sovietice.

Pleava roșie (II) – cuprinde evenimente ale anului 1918 referitoare la întinderea molimei roșii înspre România.

Față de primul volum, cartea de față prezintă alte proporții ale capitolelor închinată familiei Rebteanu. Astfel că, de data asta, e rândul lui Emil să fie preponderent, cu 188 de pagini, urmat de Liviu, cu 54 de pagini, ceilalți cu un număr redus de pagini: Ghilu – 33; Miți – 32; Livia – 19; Vasile – 15; Rița – 14; Ludovica – 12; Luțu – 9; Procopie – 9; Lulius – 9 și Tiberiu – 4 pagini. Totalul paginilor despre cronică familia este de 379, mult mai bogată ca cea din primul volum.

Rămân în atenție următoarele aspecte pe care Ilderim le dramatizează în mod voit: cererile lui Emil către Liviu sunt prezentate dramatic, parcă anume să-l scoată vinovat pe scriitor. Romanul lui Emil alcătuit din corespondență și amintiri de către Ilderim este oarecum reușit, în special, prin conturarea realităților războiului.

Liviu însă este văzut de Ilderim prin aceleași tare fixate din primul volum: el este („un bărbat nehotărât, docil”), ceea ce rezultă din capitolele acestui volum, este până la urmă, „un rechizitoriu” făcut acestuia pentru că se lăsase condus de Fanny, (vezi și părerea lui Constantin Culeșan din articolul amintit mai sus).

Dar de nunta princiar din Năsăud

Am selectat spre publicare aici, în revista "Cuibul visurilor", un document inedit al "intelenței române din Valea Someșului", din dosarul intitulat "Curtea Regală", dosar ce aparținuse unui original personaj, zelos condeier și director al băncii "Mercur" din Năsăud, Emil Tițca(1).

Dosarul (subțire) conține doar cinci documente importante prin ele însele și ca istorie.

Este vorba de trei scrisori publice ale năsăudenilor, din anul falnic 1918, către Majestatea Sa Regele Ferdinand, către Ministrul prezident (prim-ministru) general Averescu și către "Cabinetul Civil de la Curtea Regală".

Par surprinzătoare aceste documente emise de "năsăudeni" doar pentru cei mai puțin cunoscători ai acestui puternic și activ centru cultural și civic din nordul țării, Năsăudul. Spunem aceasta fiindcă localitatea este prezentă, amintită mereu, alături de alte orașe ardelenene cu cuvânt propriu de solidaritate cu evenimente sau personalități române și din afara Ardealului.

Am exemplifica cu un fapt puțin sau necunoscut petrecut cu peste patruzeci de ani înainte de data la care ne referim (1918).

Aron Densușeanu (2) fusese condamnat pentru fronda lui împotriva stapânirii străine. Și acum inteligența năsăudeană trimite înțelegere de susținere și solidaritate marelui intelectual. De regulă, de puține ori se răspunde în scris susținătorilor, mulțumindu-se cu aprecieri exprimate sau scrise, de nivel colectiv, tuturor.

Prof. univ. Aron Densușeanu publică o patetică și specială scrisoare deschisă intitulată "La Năsăudeni!" în ziarul "Federațiunea" (3) ce apărea la Budapesta, redactor, proprietar și editor Alexandru Roman.

Furați de text, nu putem să nu reproducem câteva secvențe în care Densușeanu își exprima admirația și aprecierea pentru "grănicerii" năsăudeni: "Nu vin a Vă mulțumi pentru sublimile cuvinte ce mi le-ați adresat. Orice mulțumire ar fi o umbră în fața ideilor și sentimentelor ce exprimați".

După ce precizează crezul și atitudinea sa patriotică, de luptător activ, spune: "voi fi totdeauna neclintit și rezolul acolo unde mă vor chema interesele patriei, ale națiunii noastre", încheie articolul cu: "iar voi, bravi năsăudeni, care aproape un secol ați ilustrat cu armele în mână neîntrerupt paginile virtuții române, păstrați aceeași rezoluțiune, aceeași virtute intersului și drepturilor națiunii noastre. Vă salut și mă închin sentimentelor voastre." Semnat, Ar. Densușeanu.

Celelalte două documente se referă la vizita Regelui Ferdinand și a Reginei, la Bistrița (mai, 1919) la care participă și năsăudenii, și ultimul document (în enumerarea noastră) este o frumoasă scrisoare ce e menită să pregătească un dar de nunță, "dupa obiceiul străbun", din partea lor (a năsăudenilor) pentru Principele moștenitor, viitorul rege Carol al doilea, la nunta din 10 martie 1921, cu Elena a Greciei.

Scrisoarea, amintită ultima, este din "încredințarea adunării intelectualilor"; ținută în 3 martie a.c. și semnată de președintele Casinei Române din Năsăud și de primpretor. Scrisoarea vorbește de ia sine, explicit, despre rostul ei, atestând faptul că "intelectualii" cunosc foarte bine "industria casnică" a femeii române năsăudene.

Sigur au ales pe cea mai vestită dintre maestrele țesutului și cusăturilor, înv. Maria Zimveliu, din Zagra.

Am păstrat în scrisoare, sub raportul limbii, formele ușor populare sau ușor aharhaice, pentru că dau un colorit ai timpului, începutul de secol XX.

Năsăud, la 5 martie 1921

STIMATĂ DOAMNĂ,

Din prilejul căsătoriei Alteței Sale Regală Principele moștenitor Carol, care va avea loc în 10 martie a.c. inteligența română din Valea Someșului, credincioasă datinilor străbune, a aflat de bine să trimită un dar de nunță princiar, care dar să reprezinte originalitatea mânei măiestre a femeii române din acest județ, atât de bogat în comori ascunse și originale și, în special, în obiecte de toată frumusețea ale industriei casnice.

Cunoscându-vă pe D-Voastră, Stimată Doamnă, ca pe cea mai harnică și mai pricepută gospodină a acestei Văi, care ținând prețui valoarea artistică a acestor produse ale mânei măiestre de femeie română, ați lucrat și adunat an de an cu o străduință de furnică și cu un gust și pricepere de specialistă neîntrecută, atâtea comori neprețuite cari astăzi ascunse și cari așteaptă să fie văzute și admirate de o lume întreagă;

Cunoscând mai departe bunătatea și bunăvoința D-Voastră față de toate chestiile mari și publice, dar mai cu seamă în cazul de față când este vorba de a se face un dar crăiesc fără seamă, de nunță,

celui mai iubit și mai adorat vlăstar regesc ai nostru; ținând că, oriunde ne-am îndrepta, lucruri de mână și în special covoare mai frumoase, mai cu gust lucrate și mai originale ca a D-Voastră nu se pot afla, inteligența de aici ne-a însărcinat ca să ne adresăm direct D-Voastră, Stimat Doamnă, rugându-Vă ca din prea bogata D-Voastră colecție de covoare și lucruri de mână să binevoiti a ne pune la dispoziție pentru plată, următoarele covoare: 1) 2 covoare pe pat, 2) 1 covor ca fața de masă, 3) 1 covor mai mare sub masă, 4) 2 covoare pe pereți la pat, 5) 2 covoare mai mici la paturi (pe jos n.n.); iar dacă ne veți putea trimite și mai multe spre a alege noi, Vă vom fi și mai mulțumitori și recunoscători.

Prețul covoarelor veți binevoi a-l fixa D-Voastră și a ni-l comunica, pentru a Vă achita contravaloarea lor în numerar, iar comitetul de aranjare își ia deobișnămintul ca la predarea darurilor să se amintească din mâna cărei maestre române au ieșit aceste lucruri de adevărată artă românească.

În speranța ca cererea noastră va afla răsunetul cuvenit și că veți avea bunătatea a și preda momentan, din cauza scurtimi timpului, covoarele cerute încredințatului nostru, care se va prezenta la D-Voastră, cu scrisoarea de față, și mulțumindu-Vă anticipative pentru marele serviciu ce ni-l veți face cu aceste obiecte de artă, semnăm,

Cu toată stima,

Din încredințarea adunării intelectualilor ținută în 3 martie a.c.

Președintele Casinei Române din Năsăud
Primpretor Năsăud

Prea Stimatei Doamne

Maria Zimveliu

soție de înv. și director de bancă

ZAGRA

Note

1) Emil Tițca - (1881-1965); dosarul în posesia noastră;

2) Aron Densușeanu - (1838-1900), prof. univ., poet și filolog, istoric literar;

3) Federațiunea - rev. 1868-1876, Budapesta, nr. 9, joi 12 fauru, 31 ian. 1874, pg. 342 (Acad. R.S.R. Filiala Cluj N., P.B.19).

Ion Poenaru

SARCASTIC ȘI NOSTALGIC

Victor Știr face parte din categoria scriitorilor ce și-au exersat harul în mai multe genuri literare. A scris poezie, proză scurtă, roman, critică literară, a făcut jurnalism de informație și jurnalism de opinie. Pe lângă scrierile originale, a tradus poezie și proză din limbile franceză, engleză, germană și spaniolă. Strădaniile sale au fost încununuate în ultimii ani cu premii literare, cum ar fi premiul Festivalului Internațional de Poezie Sighetu Marmatei, premiul Festivalului Național de Poezie „George Coșbuc”, premiul Festivalului Național de Proză „Liviu Rebreanu”, premiul Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud. Ca traducător, a realizat o amplă traducere din poeziile lui Jorge Louis Borges, reunind aproape întreaga creație lirică a marelui scriitor argentinian, traducere de referință ce-o precede pe cea realizată de Andrei Ionescu. Sunt câteva reușite ale scriitorului bistrițean care pun într-o lumină binemeritată profilul autorului discret, ce nu-și etalează ostentativ izbânzile cărturărești. Într-o lume înnebunită de vizibilitate, modestia strălucește cu atât mai puternic.

Recenta sa carte de poezie, "Apocalipsa cărnii", Editura Studis, Iași, 2013, e o carte ce dovedește maturitatea artistică a poetului, știința versului ce nu alunecă în derizoriu, chiar și atunci când vorbește despre lucruri mărunte, sau când se apropie de cele sacrosancte. Bunăoară, dacă ar fi să-i analizăm volumul de la coadă la cap, așa cum se zice că scriau și citeau strămoșii noștri daci, am afla

poemul patriotic chipul (tău) ca o rodie Românie, poem ce-și salvează retorica (patriotardă?) prin imagini izbutite excelând prin cumințenie și miroznă sacră. Chipul tău ca o rodie/ inima (ca) pâinea de pe masa/ lui Dumnezeu/ pe care o frâng și risipesc/ ticăloșii //pânțele tale/ cuptorul în care se ard/ statuile gloriei de mâine/ (...)/ mâinile tale pagini de evanghelie.

Așa cum am subliniat, „Apocalipsa cărnii” e o carte de maturitate, în sens existențial, o carte ce exprimă sentimentul tragic ai vieții. Instrumentele cu care poetul palpează tragicul sunt sarcasmul, ironia, deriziunea deliberată. Acest soi de detașare amplifică gravitatea peisajului existențial. Moartea e privită adeseori ca o iubită, ca o tovarășă la jocul de zaruri, reitând viziunea grotescă din volumul de tinerețe „Adulter cu moartea”. Memoria se transformă în bagheta magică cu care poetul aduce la suprafață lucruri îngropate sub cenușă. Când leabăda torcea marea/ de ia țarm/ pe gâtul unei sălcii/ ridicate din nisip// și amândoi/ cerneam aur din pleoape/ ca într-un plâns/ al copilului care vrea/ soarele pentru jucăria sa/ chiar viața lui/ din plastilina în care/ zburda pe crestele/ secundelor repezi/ zdrelindu-și tălpile (“ții minte”).

În poemul „insolita”, viața e o călătorie imaginară, prin tărâmul lui Morfeu, zeul viselor, spre promisiunea morții. ca o ceață subțire/ perdeaua lui morfeu/ îmi lega capul/ cum aș fi/ un mort așezat//

corabia mea mai departe/ prin lumea care e doar/ minte și formă/ apoi furtuni de liniște// ca o moarte promisă. Luciditatea poetului se lasă sedusă de inconsistența vieții, de iluzia iubirii veșnice. ne-am amăgit cu popasuri/ cu candelile care așteaptă/ să lumineze/ fericirea simplă rotunjită// ceva de fiecare dată/ scăpa ca un fir nevăzut/ între degetele/ de nespun fine// până departe/ locuri mai cernite/ mai albe deopotrivă/ halucinant promițătoare/ cum toate sunt niște/ treceri și șoldul și zulfii/ și lumina din ochii tăi/ numai mintea receptacol/ de sfârșit/ ea un ocean/ cu malul numai estuare/ culegând cadavre de fluturi/ ce topesc frumusețile/ uitate în vise („ea un ocean“)

Existența aburoasă poartă pașii poetului peregrin prin lumi exotice, pe malul unui râu străin, asemeni psalmistului la malul Vavilonului. lângă pârâul mira/ tolănit în iarbă/ scriu poezii/ despre peștii ce ridică/ ochii lor peste apă/ să privească/ mașina de scris luată pe/ trei firfirici/ în arganda dei rey// se spune că afară/ peștii nu aud/ și numai lumina/ îi leagă de lume/ și pielea lor aurie// cum pe mine cerul răsfrânt în apă („în ochi peștii”). În același perimetru al exilului iberic, poetul meditează la transcendență. aștept chinul care să-mi/ picure aur în palme/ peste rănille pietrei// aștept întins meditând/ nu mișc decât ochiul/ ce sfredelește tavanul/ cu tăcerea de bazalt// pe deasupra trec porumbei/ ce împrăștie zborul/ ca pe o taină/ ce nu ni s-a dat („aștept munca“).

David Dorian

-continuare în pagina 7 -

Cartea

-urmare din pagina 6 -

SARCASTIC ȘI NOSTALGIC

„Apocalipsa cărnii”, poemul ce împrumută titlul volumului, e un tablou însuflețit de prospețime și reflexii colorate, în care dinamica luminii, a personajelor amintește de pânzele impresioniștilor. femeii cu rochii/ din pânza aspră/ de țară/ numai ace de brumă ce rănesc/ pielea frăgezită de apă/ ridică mănuși de cânepă/ subțiri ca niște fecioare/ amețite și galbene/ ochii proaspeți sunt ațintiți/ pe pulpele învelite în apă/ ce ies din bălți/ ca formele de marmură// mâinile lor lovesc apa/ cu cânepa docilă/ amețită/ ca de botezul schimbării// aerul devine/ uleios și ochii nevinovați/ privesc hipnotizați/ forme plutind pe nuferi. Un poem la fel de dinamic surprinde esența de spectacol brutal și victorios al coridei. sunt iată în coridă/ vine taurul ca o turbare/ pe vreme de primăvară cu vânt și vărsat/ de două ori îl lovesc în frunte/ cu pumnul și nu pică/ îi bag o țepușă în el după gât/ și fornăie ca o locomotivă înghițind/ cărbune prost/ îmi bag mâna în el prin cornul/ stâng și mi-o lungesc cât/ o prăjină/ îi prind inima ca pe o muscă/ enormă și o storc de sânge/ și el tot mai obosit/ cu ochii tot mai lăcrimoși/ se așază/ la picioarele mele („replică”).

O altă caracteristică a versurilor lui Victor Știr este ludicul. Poetul excelează în jocul gratuit, unde își poate exhiba dexteritățile. ea numără boabe pe masă/ și tu observi că sunt rotunde/ sunt forma primară/ perfectă/ aștia sunt atomii de la/ facerea lumii spune frumoasa/ bine ți-ar face în cap pentru/ fluidizarea ideilor și/ îmi pune mâna la gât/ îmi ia aerul („ea”). La fel și în poemul „iată”: iată/ oasele mi se mai țin de piele/ și urechile încadrează capul ca pe/ mântuitorul tâlharii/ mă ridic prin somn ca primăvara/ prin tubul de cupru când plâng/ florile asemenea pisicii cu puii furați. Sau în „judecăți cubice”: pluteam ca zdreanța unui nor/ deasupra turnului de apă dezafectat/ odată cu ceapele și oricât mă trăgea gravitația/ de nădraji nu înțelegeam să cedez/ teoriei neunificate a câmpurilor nici surogatului/ metafizicii tradiționale stăteam orizontal/ sorbind judecăți cubice pe firele mai multor logici.

Alteori, poetul imaginează mici bijuterii în care regăsim ingenuitățile copilăriei, mărunțul domestic populat cu animale de companie. ce minunate dimineți de joc/ cu urechile tale/ și lăbuțele de ciocolată/ tu și eu acum/ cândva morți/ și amintirile jubiland în noi („minunate dimineți”). Seninătățile alternează însă cu tonurile întunecate din speța tragicului, a universului steril la fecunditate: s-a închis pânțele/ ca un cer împietrit/ fără ploaie// ca o sănătate/ gujbită sub cancer/ s-a închis// și în casa aceea/ n-a scâncit/ nu s-a răs/ niciodată („s-a închis pânțele”).

Pierderea purității originare, compromisul comis zi de zi, adâncesc oximoronic imaginea apocaliptică a lumii. inocența s-a făcut cenușă/ a zburat prin visul/ libelulei ușoare/ am coborât grei/ de iacrimi și regret/ ne-am ridicat ca amintirea/ unui parfum// el ne privește milos/ de după perdeaua albastră/ ne privește milos// așteptând să dormim/ pe vise sârmoase/ să cernem urmașilor/ viitoarea cenușă („inocența s-a făcut cenușă”). Tot astfel, în poemul „avatar”, poetul conchide dramatic: am trăit/ frumusețea/ în urlete/ în spaime/ tremuram în toate// am trăit frumusețea/ ca pe o scârbă// ca pe un avort.

Imagini poetice de prospețime și surprinzătoare asocieri sinestezice sunt presărate prin multe poeme, cum bunăoară, versurile cu care începe poemul „descoperire”: clădirea/ dezbrăcată de rochii. intrarea lui Iisus în Ierusalim de Florii este rescrisă în termenii renunțării la jertfă. ajuns la porțile ierusalimului/ domnul fu huiduit/ de mulțimi istovite/ fără speranțe// s-a uitat în dreapta/ în stânga numai rabini/ înnegriți în punge de șekeli// a coborât de pe asin/ a dat din mână dezamăgit/ a lăsat Ierusalim și măgar// apoi a plecat spunând/ detașat/ aștept să mă căutați// și dispăru cu ai săi („antiflorii”).

Recentul volum de poezii, semnat Victor Știr, aparține unui poet de mare calibrul, ce explorează sarcastic și în același timp nostalgic, abisul existenței.

David Dorian

Proză scurtă

După servicii (continuare din "Cuibul visurilor" nr. 106/2013)
de Grigore Avram

De la ora douăzeci și două și până la ora cinci dimineața, clădirea autogării se închidea, astfel încât niciun rătăcit nu mai putea vedea în acel loc. Rămânea deschisă doar clădirea gării, pentru acceleratul de noapte, Timișoara – Iași, și pentru cel de dimineață, București – Rodna Veche, dar și aici puținii oameni ai străzii, nerecunoscuți de autoritățile comuniste, erau periodic deranjați de către patrulele mixte de lucrători de la miliție și de la securitate. Pentru a-și putea duce noaptea la bun sfârșit, era nevoie ca oamenii fără adăpost să inventeze de fiecare dată ceva, ba că au scăpat trenul și că sunt nevoiți să-l aștepte pe următorul, fără să precizeze care, ba că așteaptă pe cineva care vine cu acceleratul de Timișoara sau câte și mai câte alte motive. Ca să nu fie recunoscuți, ridicăți și duși la sediul de miliție („bulău”, după cum i se mai spunea, datorită tratamentului similar celui de la pușcărie) și apoi bătuți, își schimbau amplasamentul aproape zilnic. Rar se întâmpla ca ei să poposească două – trei zile în același loc.

La ora la care a intrat în autogară autobuzul care circula pe ruta Bistrița – Parva și retur, furnicarul uman, de pe toate cele douăsprezece peroane de sosire – plecare care compuneau locația, făcea front comun cu linia dublă a căii ferate din zona gării, până către latura din spate a liceului silvic, ocupată în mare parte de arbori mai mari sau mai mici, în funcție de specie și de vârsta pe care aceștia o aveau. Era, mai bine zis, un rest din ceea ce, cândva, fusese un parc dendrologic în toată regula, utilizat de cadrele didactice pentru educarea viitorilor pădurari, brigadieri și tehnicieni silvici.

În timp ce unii își făceau loc, dând din coate, ca să coboare, fie pentru că au ajuns la destinație, fie pentru că erau nevoiți să schimbe ruta, Leonida O. privea contemplativ în direcția școlii silvice, abia vizibilă de comunitatea de arbori și arbuști din fața ei. Făcea acest lucru deoarece, cu foarte mulți ani în urmă, îi frecventase cursurile, ca să devină tehnician silvic. Fiind foarte bun la învățătură și purtare (cu o singură excepție, când el a făcut imprudența de a fi sincer în fața unui coleg) și având o „origine sănătoasă”, organele de partid de atunci l-au selectat și l-au trimis la Brașov, să urmeze cursurile Facultății de Silvicultură și Exploatare Forestiere. Și-a adus aminte că a intrat la Școala tehnică silvică de la Năsăud imediat după colectivizare, când vremurile erau mult mai dure decât cele prezente. Din toate punctele de vedere.

Pe atunci, mult mai mult decât în prezent, nu aveai voie să spui de fiecare dată ce gândești. De pildă, și când își derula amintirile prin minte avea impresia că toate s-au petrecut ieri, nu avea cum să nu-i revină în memorie, în chiar penultimul lui an de școală, ziua în care a pomenit numele Maiestății Sale Regelui Mihai. Evenimentul, căci despre așa ceva este vorba, s-a petrecut într-o discuție amicală cu unul din cei mai buni prieteni ai lui (cel puțin așa a avut impresia până în acel moment) pe nume Vasile H., din Nepos. Concret, i-a spus acestuia că insurecția armată de la 23 august 1944 nu s-ar fi putut face în lipsa Regelui. Colegul lui, pentru un amărât de bilet de voie în oraș, l-a pârât pedagogului, care individ, obedient și cu minte puțină, l-a reclamat mai departe dirigintelui, cunoscut de eievi și profesori deopotrivă sub foarte potrivita-i poreclă, Mistrețul.

Și astfel, Leonida O., pentru o nevinovată și sinceră părere, expusă nu oricui, ci unui bun prieten, a ajuns în fața consiliului profesoral care, după o analiză sumară a faptelor, s-a și grăbit să dea verdictul „vinovat pentru uneltire contra siguranței statului, trădare și colaborare cu imperialismul străin”. Aceasta însemna să atragă după sine o inevitabilă exmatriculare, urmată de o deferire, aproape instantanee, pe mâna justiției pentru aplicarea unei corecții comportamentale și reeducare în spiritul noii orânduiri sociale.

Degeaba ești premiantul clasei, dacă nu știi să fii recunoscător partidului și să apreciezi transformările revoluționare! Remarca venise de la profesorul lui de dendrometrie, Ilie Șchiopu, copil de slugă, venit în zonă de undeva din partea de sud a țării.

Stând bine și analizând lucrurile la rece, de-abia acum realiza că ar fi fost vorba despre cel puțin doi ani de muncă silnică la una dintre închisorile de la Gherla, Sighetul Marmăției sau Aiud. Sau, cine știe?, la

alta, mult mai îndepărtată. Noroc cu directorul de atunci care, deși foarte tânăr (avea puțin peste treizeci de ani), era un mare sufletist. Fiind foarte bun prieten cu securistul care răspundea de unitatea școlară silvică, a reușit până la urmă să-l convingă pe acesta că a fost o scăpare de adolescent, promițându-i, în numele elevului, că n-o să se mai întâmple.

Ceea ce n-a știut și n-a aflat niciodată Leonida O., care între timp a completat și o scrisoare de colaborare cu organele de securitate a statului, a fost că directorul i-a garantat o partidă de sex cu profesoara de istorie, după care acesta era nebun de îndrăgostit, profesoară care pe atunci era o tovarășică fără obligații matrimoniale, și pe care directorul o angajase în unitate în urmă cu un an, cam peste voința organelor de partid. O angajase, pentru că și el avea călcăiele la fel de aprinse după tânără tovarășică, obișnuită din studenție cu moravurile ușoare. Cel puțin așa se discuta prin gura târgului sau pe la ușa cortului. Și asta doar pentru două motive cât se poate de puere: era scandalos de frumoasă și îi plăcea să-și poarte fustele cu două degete deasupra genunchilor.

- O tempora, o mores! Cuvintele i-au ieșit din gură fără voia lui, în momentul în care mintea i-a fost acaparată de imaginea tinerei dăscălițe. Și lui i-a fost dragă, diferența de vârstă dintre ei fiind mică, dar niciodată nu a avut cum și cu să se destăinuie cu privire la sentimentul ascuns, care i-a ros sufletul mulți ani după absolvire.

- Ai spus ceva? I-a întrebat Octavian, care și el, fără un motiv anume, privea în direcția în care Leonida rămăsese pironit.

- Pe vremea când am învățat eu la această școală, parcul cu copaci era până aproape de gară. Iar în locul clădirii din stânga, o vezi dacă te uiți pe după gorunul ăla mare, clădire care funcționează astăzi pe post de internat, era un teren de sport. E, câte ture am mai alergat când vreunul dintre profesori sau chiar pedagogul (erau doi, unul dintre ei, că celălalt era de treabă), găseau un motiv să ne pedepsească.

- Da' ce, tu aici ai făcut liceul, nu la Bistrița?

- Pe atunci era doar o școală tehnică, nu un liceu propriu zis. Da, aici l-am făcut, n-ai știut? Pot să spun că am moștenit genetic această meserie, că și tata a fost pădurar, a continuat Leonida.

- Nu, nu am știut, de unde să știu? Iar despre tatăl tău nu mi-ai spus niciodată nimic.

- Tata a fost pădurar dinainte de naționalizare. Nefiind nici chiabur, nici implicat politic (și-a văzut de treburile lui, adică), l-au lăsat în pace. Puteai să tai lemne pe el, că n-ar fi spus niciodată nimic dacă nu trebuia să spună. Așa bărbat a fost. Avea un prieten bun, tot pădurar, care locuia pe strada Cisteț. Cunoști orașul, că doar acolo lucrezi, nu? Fără să aștepte un răspuns din partea interlocutorului, a continuat cu mintea rătăcindu-i în trecut: la el am stat în gazdă toți anii de școală de la Năsăud. Învățam la lumina felinarului și mâncam zilnic mămăligă. Dar, cu toate greutățile de atunci, totuși, ce vremuri!

- Ai văzut, tinerețea a știut să dea culoare chiar și timpurilor de teroare impuse de Stalin.

În continuare, cei doi au rămas într-un gen de contemplare apropiată. Involuntar, fiecare a început să-și deruleze prin minte amintiri ale unor vremuri demult apuse, în care, pe bună dreptate, „plopul făcea pere și răchita micșunele”. Asta i-a făcut să treacă mai ușor peste zecile de minute de așteptare, de îmbulzeala și de vacarmul care domnea în interiorul autobuzului și în afara acestuia. Momentul mult așteptat, când mașina, trepidând zgomotos, a dat semnalul clar că i s-a pornit motorul, i-a găsit într-o astfel de ipostază nostalgică. În câteva minute aveau s-o ia din nou din loc, de data

-continuare în pagina 8 -

Proză scurtă

După servicii

(continuare din "Cuibul visurilor" nr. 106/2013)

de Grigore Avram

-urmărire din pagina 7 -

aceasta cu toate cele trei uși închise.

La Rebrisoara, nu departe de ramificația cu Valea Rebrei, pe care urma s-o apuce Leonida, colegul lui de drum, Octavian, a coborât. S-au despărțit fără strângere de mână, din cauza imposibilității de a face acest gest. Odată ajuns în atmosfera de afară, Octavian și-a lăsat jos, pentru câteva secunde, geanta pe care o ținea în mâna dreaptă, după care s-a oprit brusc. Apoi s-a întors cu fața către autobuz și s-a îndreptat puțin din spate, sprijinindu-și coloana cu mâna stângă. În cele din urmă a căutat să-i facă un semn de despărțire lui Leonida. Din cauza aglomerării din interior, acesta nu-i observase gestul. După ce s-a mai întins de spate de vreo două – trei ori, inginerul geolog și-a luat geanta, a făcut stânga împrejur și și-a văzut de drum. Deși avea sediul la Năsăud, ziua respectivă urma să și-o petreacă la fabrica de caolin, cu care institutul lui de prospecțiuni avea un contract început în urmă cu doi ani și jumătate. Acum era spre finalizare, iar el, în calitate de șef de secție, era trimis să analizeze fiecare clauză din contract, evident, din punct de vedere tehnic, ca să se vadă în ce măsură acesta a fost dus la îndeplinire. Problema economică nu avea legătură decât tangențial cu activitatea lui și era bucuros de această realitate deoarece nu stăpânea câtuși de puțin domeniul. Despărțirea de amicul silvicultor l-a făcut să uite de neajunsurile călătoriei și să se concentreze mai mult asupra problemelor pe care avea de le rezolvat pe parcursul acelei zile.

Între timp, autobuzul în care se afla Leonida O. a cotit-o la stânga, apucând-o pe drumul care avea să-l ducă la destinația finală, lăsând în spate nedestructibile și nemuritoare vale a Someșului Mare. La Rebra a făcut două staționări: una în fața Sfatului popular, nu departe de magazinul sătesc, un fel de cooperativă de consum a tuturor și a nimănui, și a doua în fața mănăstirii de curând ridicată, cu hramul „Sfinții apostoli Petru și Pavel”. În acest ultim loc, revendicat cu vehemență de părveni ca fiind al lor, și numai al lor, nu era propriu zis o stație de autobuz. Și totuși, șoferul, cu de la el putere a făcut să fie, inițial la insistențele, apoi la amenințările unora dintre călătorii mai mult sau mai puțin obraznici. De vreo doi ani încoace oprea de fiecare dată când trecea pe acolo, natural și firesc, fie pentru puținii pelerini care se aciuar pe la mănăstire în timpul și la sfârșitul săptămânii, fie pentru localnicii care-și aveau casele răsfirate pe dealurile de pe versantul opus lăcașului de cult. Oprea chiar și atunci când nu avea nimeni de urcat sau de coborât.

După ce o parte din călători au rămas, rând pe rând, în stațiile anterioare, acum Leonida O. stătea mult mai confortabil. Deși nu se eliberase niciun scaun ca să se așeze și să-și odihnească picioarele amorțite, era bucuros că de câteva minute bune putea să-și schimbe în voie greutatea-i proprie, când pe un picior, când pe celălalt. După ultima oprire a reușit chiar să găsească un loc pentru geanta din piele, lângă bancheta din dreapta lui, geantă care, datorită faptului că era burdușită de acte, aproape că i-a rupt mâna de grea ce era. La Năsăud scăpase de muncitorul care l-a șicanat pe tovarășul lui de drum, dar în locul acestuia a apărut un țăran de prin preajmă. S-a bucurat să constate că era unul tăcut din fire, cum nu prea găseai în satele izolate din zonele de munte.

În sfârșit, după mai bine de două ore și jumătate de mers, au ajuns la capătul drumului. Leonida O. a avut răbdare să coboare mai întâi pasagerii aflați pe culoar sau care erau așezați pe locurile din față. A fost nevoie de mai multe minute de așteptare până să ajungă jos, în aerul curat de afară. Fără să se oprească din mers, a făcut câțiva pași în fața mașinii, ca să scape de abundența de monoxid de carbon împrăștiat de motorul aflat încă în funcțiune, bătrân și obosit de atâtea drumuri infernale, apoi s-a oprit brusc, cu geanta tot în mâna dreaptă și cu haina scurtă de toamnă în cea stângă.

Sentimentul de libertate care a pus stăpânire pe fiecare celulă a ființei lui îl îndemna să îmbrățișeze cu voluptate întreg văzduhul. Se simțea ca dinaintea unei decolări, cu toate că în viața-i de până atunci nu avusese ocazia să zboare. Dar în acel moment nu găsea altă comparație mai bună, ca să-și explice senzația. „Descătușarea vine întotdeauna din adâncul sufletului”. Și-a dat seama că reflecția care-i trecuse prin gând, ca și comparația de mai devreme, îi făceau bine, așa că a lăsat ideile să-și facă de cap, continuând filosofic: „sufletul este singura parte din om care nu poate fi

subjugată decât propriei conștiințe. Astfel, libertatea sufletului devine dependentă conștiinței, care este o părticică a infinitului și care, în traducere, devine libertate absolută. Dacă există această conștiință, evident. Dar când conștiința lipsește din om, atunci ce se poate întâmpla? Mai poate fi sufletul, și prin el omul, liber sau libertatea devine doar o iluzie? Pentru că nu granițele dintre teritorii înrobesc omul, ci lipsa dorinței lui de a zbura în spirit”.

- Bună (hâc!) dimineaaaa... (padon!) ...neața, dov inginer!

Vocea unui bețiv îmbrăcat cu haine de pădurar, care venea către el, de pe partea cealaltă a drumului, împleticindu-se, l-a trezit pe Leonida O. din meditație, aducându-l la realitatea locului și a vremurilor. Și-a întors privirea către cel care-l interpelase și a cărui voce părea să-i fie cunoscută. Da, a intuit bine, era pădurarul Viluț U., poreclit de colegi Viscolășul, pentru rapiditatea pe care o avea la mers. Era singurul dintre pădurarii de la ocolul silvic care nu s-a obișnuit cu apelativul „tovarășe”. Ca să-i facă pe plac secretarului de partid de la ei din unitate, care trecuse de la rugămintă la amenințări pentru a-l determina să renunțe la a se adresa persoanelor cu politețuri neconforme de genul „domnul” sau „doamna”, a ales o variantă intermediară: dov. Adică, după cum este lesne de înțeles, nici domn, nici tov.

Musafirlul care venea de la Bistrița, cu geantă din piele și figură tipică de orășean, și-a adus aminte că în urmă cu trei săptămâni, când mai fusese prin zonă, pe același pădurar, și la aceeași oră matinală, l-a găsit în aceeași stare avansată de ebrietate. Și atunci i-a reproșat pentru fapta lui (de parc-ar fi avut cui?), fără să-l sesizeze pe șeful de ocol sau, mai grav, pe inspectorul șef. Dacă i-ar fi făcut o reclamație, cu siguranță că pădurarul cu pricina acum ar fi fost dat afară din serviciu. Nu a făcut-o nici atunci și nu o va face nici acum, mai mult din milă, nu pentru el, care era oricum un inconștient, ci pentru cei pe care-i adusesese pe lume. Avea cinci copii de crescut, doi dintre ei fiind deja la Liceul George Coșbuc din Năsăud, cel mare în clasa a unsprezecea, iar cel de-al doilea în clasa a noua, ambii la secția reală, unde învățau cei mai buni elevi din zonă.

- Măi Viluț, măi, ți-am spus și data trecută că nu vreau să mă mai întâlnesc cu tine în halul ăsta. Ce dracu te-a apucat, măi? Și pentru că cel din fața lui stătea cu capul în pământ, legănându-se ca o pană aflată în vârtejul vântului, fără să scoată o vorbă, a continuat: spune, măi, ce-i cu tine?

- Știți, încearcă cu greutate pădurarul să găsească o scuză (hâc!), știți dov ingi...

- Taci, dracului, Doamne iartă-mă!, să nu te mai aud. Măi prostule, dacă nu te poți abține (în acel moment și-a consultat ceasul), fă-o, mă, după servicii, nu la ora asta!

- Dov inginer, dar după servicii o fac. De data aceasta pădurarul a încercat o poziție de drepti, care nu i-a ieșit, dar cel puțin a reușit să vorbească coerent.

- Cum, mă, după servicii, tu nu vezi pe ce vreme suntem? Ți-am arătat puțin mai devreme ceasul, măi tăntălăule. De nervos ce era, s-a uitat instinctiv în sus, apoi a continuat cu o voce scăzută, ca să fie auzită doar de el: Doamne, ăsta nici nu știe că este ora nouă dimineața.

- Nu, dov inginer (hâc!), vă spun eu: după ser-vi-ici. Că dacă nu aveam serviciul ăsta bun, hî?

Gestul l-a încheiat cu o ridicare a degetului arătător de la mâna dreaptă, pe care și l-a rotit la nouăzeci de grade, în sensul invers al acelor de ceasornic. De data aceasta, Leonida O. nu și-a putut opri un zâmbet, venit natural, larg și din toată inima. Da, omul avea dreptate. Cum ar fi putut să se supere pe el? Și-a văzut mai departe de drumul lui către ocolul silvic, așezat undeva în susul localității.

Și acesta era un model de libertate. Mai original decât multe alte modele despre care auzise sau doar le bănuia. „După servicii, da, după servicii”, a repetat cu voce tare, fără să-i pese de trecătorii care, auzindu-l, își întorceau capetele în direcția în care el se afla, privindu-l ca pe un alienat mintal. Apoi a revenit la meditația de mai devreme, lăsând în urma lui neștirbită iluzia fericirii câștigată „după servicii”.

Istorie

Retragerea nemților și venirea Armatei Roșii

(continuare din "Cuibul visurilor" nr. 106/2013)

Chiar înainte de instalarea administrației maghiare pe plaiurile noastre, armata germană a început să care pe vârful Rotunzii mult armament greu și muniție, să sape tranșee, să construiască bunkere, în general să alcătuiască un uriaș sistem defensiv de fortificații și de observație. Într-adevăr „vârful” Rotunzii era foarte potrivit pentru scopurile pe care și le propuseseră nemții. Bunicul meu mi-a explicat, atunci și mai târziu, rațiunea pentru care s-a construit acest gigant militar. Fortificațiile de pe Rotunda trebuiau să apere Transilvania de agresorii veniți pe valea Bistriței Aurii sau din pasul Mestecăniș și să observe mișcările militare de pe Obcinele Bucovinei. Numai că planurile nemților nu s-au potrivit cu realitatea militară și nici măcar cu cea geo-politică, atât de fluidă în anul 1938. Germania, atunci era prietenă cu Uniunea Sovietică, doar încheiaseră un tratat militar devenit celebru. Împreună au atacat și cucerit Polonia, rușii au intrat în Basarbia, iar nemții au permis ungarilor să ocupe Transilvania de Nord. În 1941, de buni prieteni ce erau, Germania a atacat Uniunea Sovietică și au ajuns aproape de Moscova. Când au început să construiască pe Rotunda, nemții nu știau ce inamic vor avea, cum se va numi acesta și ce strategie de luptă va adopta. Atunci nemții nu știau că Armata Roșie va deveni inamicul lor și că ei luptă după alte canoane decât ale războiului clasic. Ei nu știau atunci că în ofensiva de la Stalingrad, de mai târziu au fost aduse din Siberia săniile mari trase de reni pe care erau montate mitraliere „Maxim” și conduse de vânători siberieni rezistenți la frig.

Noi, copiii din Maieru, vedeam cum treceau spre Rotunda camioane grele încărcate cu materiale de construcție și armament și camioane care trăgeau după ele tunuri. Tancuri nu vedeam. Bunicul mi-a spus că tancurilor germane „Pantzer”, grele și late le-ar fi fost greu să manevreze pe serpentinele strânse și numeroase de pe versantul transilvan al Rotunzii. Noi, copiii, vedeam și ne minunam când treceau tanchete, sprintene și ușoare care trăgeau tunuri. Multe mașini nemțești de opreau în dreptul fâgădăului lui Drimuș. Doamna Oiga, soția lui Drimuș, le aducea soldaților bere rece ținută la gheață pe care aceștia o sorbeau cu nesaț. Noi ne jucam în jurul mașinilor până apăreau soldații veseli și gălăgioși. Stolul de copii dispărea în fugă spre bulucii de la șlepurii morii „din Arini”. Câțiva ani buni am văzut trecând spre Rotunda coloane numeroase de mașini nemțești. A urmat o perioadă de calm pe drumul spre Șanț și Valea Mare. Cred că nemții au început să-și dea seama că investiția de pe vârful Rotunzii a fost în zadar.

După ruperea frontului de la Iași și după semnarea Armistițiului României cu Aliații în 1944, rușii aveau cale aproape liberă spre Bucovina dar și spre Transilvania și Bulgaria. Chiar mai mult, Armata Roșie avea acum la dispoziție și căi de transport prin nordul României și spre sud prin Moldova. De la Iași până la Iacobeni era cale ferată, iar de la Iași până sub Rotunda, la Podul Bistriței era șosea. Toate acestea erau motive serioase de îngrijorare pentru nemți. Rușii dispuneau de o armată terestră numeroasă așa încât puteau acoperi cu oameni și armament suprafețe enorme. Munții Rodnei nu puteau constitui un obstacol de netrecut pentru infanteria sovietică ai cărei ostași se strecurau prin văi, prin păduri și înaintau pe dealuri. În toamna lui'44 s-a concretizat pericolul ca nemții dispuși pe Someșul Mare Superior, inclusiv cei de pe Rotunda să fie încercuți. Dintr-o dată, târziu în toamna aceea, în Maieru s-a zvonit că retragerea nemților este iminentă. Deodată, pe drumul ce ducea la Rotunda au început să circule cu mare frecvență mai ales mașini militare mici cu gradați dar și mașini mari de transport. Această forfotă a durat cam 3 zile. Într-o noapte a început plecarea armamentului greu. Probabil că ziua cu coborât pe porțiunea împădurită a drumului din motive ce țin de eventuale raiduri ale aviației inamice; după înserare, nemții, cu mașinile lor de mare tonaj care tractau tunuri, au intrat în câmp deschis la Valea Mare, Șanț, Rodna, Anieș.

În Maieru coloana nemțească de mașini grele de război a juns după lăsarea întunerecului. Mi-a părut rău că nu puteam vedea nimic, sau aproape nimic.

Bunicul a stins toate focurile din sobe, a stins lămpile și a ferecat ușile; bunica a tras ferhanguriile de la ferestre. Eu am dat puțin la o parte un ferhang și mă uitam

prof. univ. dr. Sorin Login

-continuare în pagina 9 -

Rebreaniana

-urmăre din pagina 8 -

Retragerea nemților și venirea Armatei Roșii (cont. din CV 106)

pe geam; luminile mașinilor băteau doar în jos, iar lumina lor era slabă. Vedeam doar niște umbre enorme care se mișcau încet, în coloană. Din când în când casa se zguduia la trecerea vreunei mașini mari. În casă răzbătea zgomotul infernal de afară. Motoare ambalate, voci, scrâșnet de frâne, toate la un loc creau un concert infernal; am adormit la geam, bunicul m-a dus în pat iar spre dimineață m-a trezit o liniște totală. Nu se auzeau nici măiereni care la această oră mergeau la treburile lor. Bunicul a deschis un geam și a ieșit în târnațul din față; eu „coadă” după dânsul. Pe drum țipenie de om. Drumul era plin de cartușe, de „helze” (tuburi de cartușe goale), de pete de ulei și motorină, grenade abandonate și obiecte lipsite de importanță. Nemții se grăbeau. Frica de încercuire le domina mișcările. În zona muntoasă poate că luptele ar fi fost relativ echilibrate, dar spre Beclean, Dej, Gherla tancurile sovietice T34, Katiușele și tunurile se puteau desfășura în voie. Nemții cunoșteau eficacitatea artileriei și a tancurilor rusești doar au avut de a face cu ele la Kursk și la Iași; de aceea se grăbeau. Au abandonat pe drum cam tot ce nu le trebuia. Cuvântul „încercuire” le dădea fiori pe șira spinării.

Când m-am trezit eu, peste Maieru domnea o liniște apăsătoare, era liniștea schimbării, era liniștea aducătoare de actori noi, de evenimente noi. Toată dimineața a fost o liniște totală. Era o dimineață însoțită de toamnă. Vasile Hoge, ieșit la poartă a fost chemat imediat de lelea Ileana, soția lui, „ca nu cumva vreun glonț rățâcit să-l nimerească” sau vreo „granadă să explodeze”. Până la prânz, această liniște paralizantă a domnit peste Maieru. Doar găinile lelei Ileana mai cotcodăceau.

Pe la prânz, pe Fața Satului, pe Podul din sus, pe Colnic pe Podul doamnei Aurelia, au apărut călăreți în grupuri de 2-3. Erau patrulele de cercetare rusești.

Tot atunci, pe sub Măgura din Sus, au apărut și alte patrule care au coborât pe „Podul din Sus”. Acestea veneau de la Măgura Ilvei, peste deal direct în Maieru. Au traversat Someșul pe podul de la Primărie și au ajuns în drumul principal. Aproape în același timp, din sus s-au apropiat, pe drum, alte patrule de cercetare, tot călare. Fiecare călăreț avea un „Kalașnikov”, un pistol obișnuit, binoclu, la centură agățate grenade și încă un pistol. Probabil de semnalizare. Măiereniilor li s-a spus că vin de la Ilva Mare prin Rodna. La podul „Țiganilor”, 3-4 patrule au luat-o pe Valea Caselor în sus, până la ștrec și mai departe spre Boboșa. Au urcat pe Boboșa și cerctau cu binocurile valea Someșului spre Sângeorz. Câțiva călăreți, pe lângă ștrec au mers în jos spre Sângeorz.

La câteva minute bune după sosirea patrulelor, au apărut soldații infanteriști. Erau mulți; scurgerea lor prin Maieru a durat până a doua zi seara. În fruntea lor erau 5 gradați călare. Nu aveau mașini. Mergeau pe drum într-un pas alert, ocupând toată lățimea drumului de la un șanț ia altul. Erau încălțați cu cisme și pe ei aveau pufoaice. Ici, acolo, câte unul trăgea după el o mitralieră pe roți. Nu încăpeau toți pe drum așa încât o parte, la rampa din jos au luat-o pe ștrec.

Noi am ieșit pe treptele dinspre drum. Eram temători. Singurii care am ieșit eram bunică, bunicul și eu. Mama a rămas zăvorâtă în casă. Priveam cum se scurge povoiul de oameni. În dreptul bunicului meu s-a oprit un soldat sovietic. Și-a tras mai sus manșeta de la rubașcă și a arătat pe mâna lui locul unde ar fi ceasul. În limba semnelor vroia să întrebe cât este ceasul. Bunicul a dat din cap în semn că a înțeles și a făcut cu mâna semn să aștepte. Bunicul a intrat în dormitor unde pe peretele din stânga era agățată o pendulă mare fabricată demult în Germania. Din ușă bunicul s-a uitat cât este ceasul și s-a întors repede să-i spună soldatului ce oră este. Soldatul nu avea timp să aștepte. Când s-a întors bunicul, soldatul era prin dreptul casei lui Vasile Hoge. El dorea informații de la un ceas de mână. Treceau mulți soldați. Cereau apă. Era cald. Bunică a adus pe trepte o vidară cu apă rece și proaspătă din fântâna din curte și o cană. Mulți soldați își turnau apă pe față și pe ceafă. Șuvoiul de soldați s-a scurs spre Ilva Mică 2 zile. Coloanele parcă nu se mai terminau. În sfârșit ostașii s-au mai rărit, unii șchiopătau.

La sfârșitul coloanelor erau câteva zeci de căruțe trase de cai, probabil pentru răniți și materiale. La 2-3 săptămâni s-a instalat în Maieru un grup de vreo 8 soldați ruși conduși de 2 ofițeri. Ofițerii erau cu soțiile. S-au cazat în clădirea care adăpostește astăzi muzeul „Cuibul visurilor” și au rămas în Maieru cam un an. Se scaldau împreună cu copiii măiereni la moara din Arini.

După vreo lună de la trecerea soldaților sovietici prin Maieru, bunicul ne-a povestit despre vârful Rotunzii. Comandanții sovietici știau de sistemul gigantic de

apărare construit de nemți. Șanțenii și locuitorii Văii Mari au spus totul. Rușii nu s-au apropiat de fortificațiile construite de nemți. Priveau cu binocurile lor puternice de pe munții din jur și notau totul în hărțile lor. Abia în primăvara anului 1945 au venit grupe mari de genști sovietici cu aparate de detectare și au degajat zona de mine. Ei nu se grăbeau, pe ei nu avea cine să-i încercuiască. Încet, încet, vremea a acoperit tranșeele și bunkerele. Mai dăinuiesc și astăzi urme.

Oameni mari ai copilăriei mele

Știam de la bunicii mei și am văzut eu însumi că măiereni sunt vrednici, înțelepți, harnici și curajoși. În vremea copilăriei mele, însă am întâlnit câțiva măiereni de care m-am atașat mai tare și i-am admirat. Sufletul meu de copil îi analiza și îi apropia de mine. Am siguranța că în Maieru au fost mai mulți oameni de ispravă decât cei pe care îi voi evoca eu, dar pe cei despre care vorbesc i-am întâlnit, m-au atras spre sufletul lor curat, am vorbit cu ei, am schimbat gânduri și idei și s-au încrustat în mentalul meu de copil; la vremea aceea m-au băgat în seamă. Maieru a creat mari români, oameni cu un spirit ardent, uriaș ca Rebreanu, Iustin Ilieș, Emil Boșca Mălin. Eu vreau să scriu despre măiereni excepționali pe care i-am cunoscut eu însumi și care s-au lipit de sufletul meu de copil, care au pătruns în ei și care au rămas acolo ca o flacără vie. După plecarea mea din Maieru, între Muncel și Colnic s-a plămădit, a încolțit o pleiadă de oameni de spirit grupați mai ales în jurul lui Sever Ursă și Icu Crăciun. Mă gândesc ia regretatul dr. Lazăr Ureche, la dr. Login T. Berende, la Viluț Cărbune și încă la alții care au cinstit, continuat și îmbogățit emulația spirituală inițiată de Rebreanu, Iustin Ilieș și Mălin Boșca. Mă înclin în fața acestor giganti. Am avut întotdeauna impresia că Maieru adăpostește o stare de grație, o stare de prolifică spiritualitate pentru că altfel nu-mi pot explica multitudinea de idei, frământarea permanentă pentru idee, pentru inițiativă, pentru minte, pentru nou. Am convingerea că Maieru adăpostește o sursă permanentă de energie spirituală care răbufnește benefic din când în când și merge departe în lume. Nu știu dacă această stare de grație, de frământare a spiritului și minții sălășluiește, mocnește sub Muncel, sub Boboșa sau sub Pârcioaia sau poate sub bisericuța din deal, dar sunt sigur că ea există. Aduc un omagiu cald măiereniilor de azi care au răspândit în lumea largă starea de grație a Maierului și a lui Rebreanu, Iustin Ilieș și Mălin.

Acum, scriu despre alți măiereni de frunte; ei au ținut pe brațele lor Maieru cu tot ce a avut el mai frumos. Au mai fost mulți ca ei. După 60 de ani de când i-am cunoscut, scriu despre acei oameni, aparent obișnuiți, dar care prin caracterul lor puternic au pătruns în sufletul meu de copil și au rămas acolo multe zeci de ani și mai dăinuie și astăzi. Ei s-au imprimat adânc în mintea mea de copil, în memoria mea. Memoria mea îi readuce ia lumină și îi cinstește după datina măiereană.

Domnul Sandu

Sandu a fost fiul doamnei Aurelia Boșca și a învățătorului Dumitru Boșca. Doamna Aurelia se trăgea din familia Ilieș. Era sora notarului Vichentie și a lui Titu și Tinu. Îi spun și acum, în gând și pe hârtie „Domnul” pentru că era mai mare ca vârstă decât mine cu vreo 10 ani și pentru că se purta cu copiii din jurul lui ca un domn. A absolvit o școală de administrație la Blaj. Domnul Sandu era înalt (aproape 2 m.) slăbănog, cu mâinile și picioarele lungi, iar palmele mari, mușchi bine dezvoltati și reacții iuți. Putea duce astfel câte 2 copii sub braț. Era foarte puternic, rapid și sigur pe mișcări. De ce am reținut și relatez aceste amănunte? Părinții Domnului Sandu aveau pe „Podul din jos” o livadă de pomi cu fructe foarte gustoase care tentau copiii cu atât mai mult cu cât livada nu avea gard împrejmuit. Sandu avea un binoclu nemțesc puternic și scruta din când în când livada, el aflându-se în podul casei părintești. La vederea cuiva urcat în pom, Sandu cobora rapid din podul casei și în câțiva pași mari trecea drumul și prundul, apoi Someșul și în câteva clipe, datorită agilității sale urca coasta și ajungea pe „Pod”. Repera rapid doritorii de fructe, în majoritatea cazurilor copii și îi prindea; lua câte 2 copii, la fiecare subraț câte unul și se îndrepta, în țipetele de spaimă ale acestora spre casă. Ajuns acasă cu copiii, după o săpuneală zdravănă, în plânsete și țipete elibera copiii cu amenințare că la viitoarea tentativă îi va închide în pivniță. Sandu nu bătea copiii chiar dacă îi prindea pe „Pod” sau în grădina casei D-nei Aurelia. În această grădină erau 2 peri care făceau pere cu miezul roșu.

Perele erau delicioase, deși nu prea mari și erau tentante. Teama de Domnul Sandu descuraja pofta amatorilor de pere cu miez roșu. În grădina doamnei Aurelia erau meri, peri, pruni care făceau fructe minunate. Din când în când doamna Aurelia venea la noi cu un blid mare plin cu fructe și vorbea cu bunică despre lucruri știute numai de dânsule.

Domnul Sandu era un pescar împătimit. Uneori mă lua și pe mine la pescuit dar, de obicei, mergea însoțit de copii mai mari și de fratele meu Dănuț. Mergeau pe Cormaia sau pe Anieș la păstrăv și lipan. Era un remarcabil specialist în pescuitul lipanului. La lipan se pescuiește cu muscă artificială trasă ușor deasupra apei; lipanul sărea să muște musca, dar dacă pescarul rata momentul în care musca era în gura peștelui acesta o scuipa sesizând corpul străin. Domnul Sandu era un meșter desăvârșit în ghicirea momentului mușcăturii; atunci, printr-o mișcare abilă agăța peștele.

Mi-aduc aminte cu mare plăcere de o escapadă pescărească pe Blidereasa. În jurul domnului Sandu s-au grupat vreo 5 pescari pricepuți, de vârsta lui cu gândul să meargă la pescuit păstrăvi pe Blidereasa. Se știa în Maieru că pe Blidereasa sunt păstrăvi frumoși, mari. Roibanul trecea prin dreptul vărsării Blideresei în râul Anieș, mergea chiar mai departe până sub Rabla, dar la Bideresa ajungea târziu. Eu am auzit de intenția grupului de a merge la pescuit păstrăvi și l-am rugat pe domnul Sandu să mă „ieie” și pe mine. S-a uitat lung la mine, m-a măsurat din cap până în picioare și mi-a spus: „Până acolo e cale lungă, noi facem drumul pe jos, oare tu ai să rezisti?” I-am răspuns pe un ton sigur, bărbătesc, că voi rezista.

Am plecat seara la 7 cu trenul până la Anieș. Am trecut prin Platz și am luat-o în sus pe Valea Anieșului. Ficiorii aveau în spate rucksacuri cu merinde, nadă și tot felul de muște; eu aveam și eu un rucksac mic cu merinde și o pelerină. Pe la 9 s-a întunecat, dar ieșise luna și lumina destul de bine în jur. Băieții mari aveau toți lanterne, însă nu se merita să consume bateriile. Liniile roibanului străluceau în lumina lunii. Am trecut de Valea Tomnaticului și de Saca. Noi mergeam pe linia roibanului. Eu mă țineam de ficiori ca și „cățelul domnului”. Domnul Sandu ne-a spus că trebuie să ajungem în zori „că atunci trage păstrăvul mai bine”. Pe la 3 dimineața am ajuns la „Gura Blideresei”. Înapoi, în spatele nostru, vârful Săcii era ușor luminat de o coroană roșie. Era soarele care stătea să răsară. Pescarii au luat-o în sus pe Blidereasa. Unui din băieți a prins un pește frumos. Era primul pe ziua de astăzi. L-a arătat cu mândrie la toți ceilalți. L-a sărat, l-a învelit într-o frunză mare de brusture și l-a pus în rucksac. Apoi au început să prindă toți 6-7 și apoi din ce în ce mai mulți păstrăvi. Mirosea așa frumos a pește de munte și a brustur. Domnul Sandu prindea păstrăv după păstrăv. Pe la 10 ne-am oprit să mâncăm. Toți aveau pâine făcută în cuptor în casă, slănină, ceapă, brânză frământată și brânză proaspătă de vacă. Mâncam cu poftă după drumul lung și în aerul proaspăt de munte. Au început să apară stânci mai mari. La baza lor se formau bulboane cu bulbuci. Acolo erau păstrăvii cei mai mari. Pescarii au mai pescuit încă vreo 2 ore, au prins păstrăvi mulți și frumoși, chiar și câțiva lipeni, iar pe la 12 am început să coborâm. Rucksacurile erau burdușite de pești și miroseau frumos a păstrăvi și brusture. Pe Blidereasa nu era cărare; eu săream din piatră în piatră, ba mai călcam și în apă. Am ajuns în stația de roiban. Am așteptat cam o oră. Eu mi-am mai refăcut puterile. Glezele mele îmi dădeau semne. Deodată s-a auzit dinspre Băzdăga fâșcăitul locomotivei. „Druckuriile (platformele) erau încărcate cu bușteni. Mai erau 2 platforme libere, păstrate fără bușteni pentru călători. Nu erau chiar goale căci aduceau culegători de zmeură și alte fructe de pădure de pe Anieșul Mic. Noi ne-am urcat, înghesuți pe o platformă. Toată lumea întorcea capul după mirosul ademenitor din rucksacuri.

Am ajuns în Platz. Sandu m-a ajutat să cobor de pe platformă; cam înțepenisem. Cu trenul, de la Anieș am ajuns în Maieru. Sandu, în fața casei doamnei Aurelia, și-a dat jos din spate rucksacul și mi-a dat 7 păstrăvi frumoși pentru bunicii mei. Am mâncat puțin pentru că eram sfârșit de oboseală. Bunică mi-a spus că am adormit imediat și m-am trezit a doua zi la prânz cam înfometat.

Domnul Sandu avea o cățea neagră, Valdina, care deasupra ochilor avea 2 pete albe; acestea îi dădeau Valdinei un aer vesel. Într-adevăr era o cățea

prof. univ. dr. Sorin Login

-continuare în pagina 10 -

Nevoia permanentă de etic Introducere la Reperetele etice (1)

Există deja o exegeză, cel puțin la nivelul introducerilor, prezentărilor, prefațelor (făcute de critici, filosofi și literați) la cărțile, cursurile, conferințele, articolele eticianului Teodor Vidam, Această încercare modestă subscrisă "exercițiilor de admirație", ca o recenzie fragmentară și stângace în orizontul unei percepții posibile de la un anumit nivel al înțelinerii și al așteptărilor ce se dezvoltă de aici. Având la îndemână cartea Teodor Vidam, Repere esențiale ale gândirii etice europene, Ed.Argonaut, 2012, prescurtat: [V2012] încercăm să redescoperim semnele inimii nobile...ca omagiu față de un eveniment personal și discret din 12 XI. Pentru un studiu al operei profesorului și gânditorului Teodor Vidam, am simțit nevoia de cinci termeni, deopotrivă consacrați și înnoitori la nivelul încercării noastre nevrednice de a scrie despre și a comenta aspecte inefabile...

1. **Erörterung (în accepțiunea noastră: cercetarea dimpreună cu un comentariu al ei)**
2. **Ereignis (în accepțiunea noastră: experiența semnificativă)**
3. **Gelassenheit (disponibilitatea în special la nivelul receptării)**
4. **Sinaethism (înlănțuirea adevărului explicat de Constantin Noica în Logica lui Hermes, exemplificată prin Tomas d'Aquino).**
5. **Clynamen (deviere, abatere, termen folosit de Epicur într-o analogie cu mișcarea atomilor pentru explicarea instituirii morale, în sensul puterii libertății de a depăși necesitatea)**

Primii trei termeni sunt heideggerieni, reîntâlniți la Paul Ricoeur, în demersul explicării metaforei esențiale, a dialogului despre ființă și Dasein, păstorul ființelor în ipostaza reprezentativă înțelegerii deopotrivă a omeneșului pe parcursul raportării la lume, la divin, la ideal, la timp, la finalitatea excursului însuși. Pe scurt, în cazul filosofului român, încercăm să surprindem căutarea "ființei etice", și pașilor constituirii moralității. Următorii doi termeni, urmăresc verificarea unor intuiții în statu nascendi: **A) Vorbim despre un gânditor de anvergură europeană B) Vorbim despre reperele etice selectate de autor: ca să le cunoaști sau recunoaști, trebuie parcurs drumul, dar ne gândim și la continuarea firească a operei sale filosofice.**

1. Prezență singulară pe tărâmul filosofiei românești despre care s-a învățat că îi lipsește preocuparea etică, îl descoperim cu entuziasm, încercând a defini "fenomenul Vidam", prin **nevoia permanentă de etic**, iar domnul profesor universitar este o prezență extrem de activă populând ritmic și coerent tărâmul cercetării cu lucrări de importanță vitală pentru lumea în care trăim. Spirit cartezian, autorul Reperelor își definește de fiecare dată termenii, îmbogățindu-i mereu: **"Moralitatea, la fel ca și limbajul, este o operă spontană și colectivă...Morală aparține deopotrivă sferei acțiunii și culturii. Ea este produs și proiect: produs datorită intercondiționării dintre moralitate și imoralitate,**

proiect pentru că e imposibil să se sustragă devenirii sociale...Ea analizează, critic și orientează. Paradoxul moralei este de a pendula între necesitățile de a orienta și demersul convingerii, adică de a lua parte la acțiune prin adevărate. În raport cu morală, etica este o cercetare sistematică de ordin secund, dar nu secundar. Obiectul său de cercetare sistematică îl constituie judecățile de valoare despre conduitele umane, adică un corpus sistematizat despre principii și norme morale..." [V2012] p.148

Dincolo de temeuriile actualității eticii (sociologic, antropologic, praxiologic), statutul ei științific (prin cunoaștere spornică și adecvare la obiect, abordare interdisciplinară) și filosofic (prin tradiție, istorie, obiect sau domeniul de referință, natura demersului), dincolo de funcțiile eticii (cognitiv, normativă, axiologică, persuasivă) și modalitățile discursului etic, dincolo de virtuțile și limitele funcției educative descoperim reperele autentice, inclusiv prezențele românești în aria filosofiei europene. **"Considerăm că pașii semnificativi în plan etic al ființei umane pot fi următorii: trecerea de la condiția de agent natural la aceea de agent moral; trecerea de la condiția de individualitate prin intermediul conștiinței morale la aceea de persoană rezonabilă și trecerea de la persoana rezonabilă la aceea de personalitate al cărui principal suport îl constituie caracterul. Acolo unde personalitatea se estompează, moralitatea se diminuează."** [V2012] p.208.

2. **și-a dedicat întreaga viață cercetării etice... "O alchimie în muguri de crez"**. Iată omul de a cărui experiență și model avem nevoie... **"Prima obligație pe care o practicăm...este ordonarea experienței trăite"** [V2] p.122. Viziunea marxistă indică omul ca **ființă teleologică**...iar viziunile idealiste și toate filosofice, în general, recurg la un **epoche**, un fel de oprire a spiritului, sau acordului rațiunii, într-o clipă de răgaz, oarecum uitată astăzi datorită obsesiilor individualismului și consumerismului ce marchează crizele actuale: **"s-a pierdut autoînțelegerea rațională și autoînstituirea politică legitimă și responsabilă"**... **"Datoria eticianului este de a înțelege, explica și justifica omul contemporan în singularitatea sa, raportându-se la celelalte ființe și la restul lumii"** [V2012] p.14.

3. **Este nevoie de o deschidere spre recunoașterea și cultivarea adevărului întemeietor al acțiunilor responsabile.** **"Nici perspectiva determinării strict economice, nici subordonarea exclusivă a celorlalte valori sacralului nu ne scoate din impas."** [V2012] p.15. **"Datoria eticianului este de a înțelege, explica și justifica omul contemporan în singularitatea sa, raportându-se la celelalte ființe și la restul lumii"** [V2012] p.14. Credem că dezvoltarea este posibilă dinspre ethosul românesc spre etic și formarea de caractere. Sperăm că Dl. profesor Vidam va fi întemeietorul țcolii de etică. Sunt atâtea probleme în țara aceasta care au nevoie de repere morale și de înfăptuirea

etică, lucru ce ne pare de multă vreme o utopie.

4. **Pornind de la adevăr** se poate spera la dreptate și la îndreptățirea binelui recognoscibil și confirmabil al atitudinii și faptelor noastre, totuși baza ne apare destul de subțire dacă ținem seama de **paradoxul inferenței** asupra căruia atrăgea atenția Leibniz: **"Se caută ceea ce se știe, și nu se știe ce se caută"**. Totuși... **"Întregul real imediat care ne înconjoară, tot ceea ce constituie realitatea noastră nemijlocită, nu se poate concepe decât în funcție de ideal."** [V2012] p.138... **"Adevărul nu e adevăr, fie el științific, filosofic, artistic, sau teologico-religios pentru a se substitui spiritului, ci, reprezintă coloana de rezistență și permanența acestuia..."** [V2012] p.118

5. O posibilă abatere a eticianului român de la stilul său sintetic, riguros și sobru ar putea fi ceea ce am anticipa imaginând-o scrisă urmând poetical și meditativul (gen "Singen und Denken") sau precum învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie, ca Meditațiile împăratului Marcus Aurelius, sau ale Sfântului Augustin, ca Exercițiile spirituale ale Sf.ignatiu de Loyola, ca zicerile de aur pytagorice, sau cele ale lui Epictet, ca scrierile-parabole ale lui Paul Coelho, ca un jurnal al conștiinței (precum Max Frisch ori Elias Canetti), ca niște scrisori adresate fiului său, fiilor spirituali, poporului nostru, punând în fața tuturor un dar sublim, o reînnoită etică a educației caracterului, atât de necesară unei lumi aflată în derivă.

"Moralitatea cere de la fiecare eforturi reînnoite și reluate în mod repetat de formare a unui caracter demn și responsabil" [V2012] p.163/ **"Formarea eticii caracterului solicită o înțelegere justă a relațiilor dintre experiență și valoare, sintagmă neglijată pe nedrept în arealul gândirii filosofice românești."** [V2] p.123 **"Viitorul nostru depinde de justa cumpănire a mai multor balanțe: în primul rând concilierea între cerințele teoretice și practice, în al doilea rând, echilibrarea fragilă dintre interese și valorile care le servesc, în al treilea rând, identificarea unui modus vivendi între cunoștințe, interese și valori."** [V2012] p.127

Prof. Ovidiu Bocșa

Ziua de naștere a directorului
fondator al revistei
Cuibul visurilor coincide cu
Ziua Internațională a Femeii:
Să ne trăiți întru mulți ani,
Domnule Profesor Sever Ursă !

Redacția

Retragerea nemților și venirea Armatei Roșii (continuare din "Cuibul visurilor" nr. 106/2013)

-urmărire din pagina 9 -

foarte jucăușă, inteligentă și era nedespărțită de Sandu; alături de el forma un cuplu redutabil împotriva celor care încălcău teritoriul Boșca. Valdina a avut un pui năzdrăvan cu care ne jucam noi, copiii.

În timpul ocupației, Sandu, uneori, pe perioade lungi, nu era văzut prin Maieru. Se zicea că trece în România pe ruta Silhoasa - Grădinița - Vatra Dornei; nimeni nu putea relata preocupările, oamenii și locurile pe care le vizita Sandu. Era întotdeauna în formă fizică bună și bine antrenat.

S-a zis că ar fi spion dublu, dar nimeni nu putea confirma. De fapt, cred că erau zvonuri.

După instalarea regimului comunist, Domnul Sandu a plecat pe păduri. Nu suportă constrângerile și nedreptatea. Sandu nu accepta să fie dirijat. Pe domnul Sandu îl intrigau, îl revoltau cotele care împovărau pe săteni. Sandu se uita pe sus, ca și mulți măiereni să vadă avioane americane. N-au venit niciodată. Silueta lui

verticală, înaltă și suplă era uneori văzută de măiereni pe Măgura porcului lângă „stânci”, pe Muncel sau pe Anieș. Avea binoclu și armă, dar nu a ucis oameni niciodată. Domnul Sandu și-a făcut pe Măgura Porcului, „la stânci” un adăpost sub pământ care nu putea fi văzut de afară. „Stâncile” de pe Măgura Porcului aveau în mijlocul lor un stâlp din stâncă înalt de peste 10 metri. Stâlpul se vedea din Maieru. Verticalitatea, forma și tăria stâlpului aminteau de Sandu Boșca. Imediat după îmbolnăvirea domnului Sandu un trăznet a doborât stâlpul.

Efortul fizic în exces l-a îmbolnăvit; a început să scuie sânge. Totuși era pe picioare; într-o zi s-a predat Miliției din Năsăud. A fost anchetat, apoi judecat, dar nu a fost condamnat.

Într-o zi, răpus de boală și de răutățile oamenilor, Domnul Sandu s-a întors acasă și s-a stins în patul său. Bolnav și ținut la pat nu prezenta importanță pentru noile autorități; totuși, el a fost interogată, și doamna Aurelia la

fel.

Sandu ne impresiona pe toți, și mari și mici prin dinamismul său prin forța fizică reală și prin forța spirituală pe care o răspândea în jurul său.

Prof. univ. dr. Sorin Login

ERATA

În numărul precedent s-a strecurat o eroare: redactorii revistei "Cuibul visurilor" Maieru au fost primiți în Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, nu în Uniunea Scriitorilor români.

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursă
Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare: Viluț Cărbune
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18,
tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Liviu Rebreanu

VISIBILUL INVISIBILUL

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XVIII Nr. 2 (108) *** APRILIE 2014 *** 8 PAGINI *** 1 leu

In memoriam

NE-A PĂRĂSIT UN PATRIARH AL LIMBII LITERARE ROMÂNEȘTI: prof dr. doc. Gavril Istrate

Coborător din Țara Năsăudului, de pe dealurile molcome și cu nume poetice ale Neposului, unde vede lumina zilei la 23 februarie 1914, fiul de grănicer năsăudean era descendent dintr-o familie de țărani gospodari cu dragoste de carte.

Tatăl Domniei Sale a fost un apreciat poet popular, lucru de care fiul său era mândru și a amintit de câte ori a avut ocazia, la manifestările culturale unde a participat, cu deosebită solicitudine. După absolvirea claselor primare în satul natal, urmează cursurile Liceului Grăniceresc „George Cosbuc” din Năsăud.

Ajuns savant de renume național în domeniul filologiei, profesorul Gavril Istrate mărturisea că orientarea spre filologie s-a produs din perioada liceului unde a fost îndrumat de profesorul Aurei Șorobetă. Cu venerație își amintește apoi de profesorul Ion Tomuța, colaborator la multe reviste din vremea sa, ori de academicianul Iuliu Moșil ale cărui conferințe cu proiecții i-au întărit ideea că literatura română nu poate fi studiată nicăieri mai temeinic decât la Iași. De aceea, după absolvirea liceului (în 1933), atras de fascinația literaturii sadoveniene și de personalitatea criticului literar Garabet Ibrăileanu „ca beduinul de Profet”, cum îi plăcea să mărturisească, s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie din cadrul Universității ieșene, secția limba română. De fapt profesorul Gavril Istrate a pendulat mereu între cele două provincii românești prin venerarea celor două culmi: Liviu Rebreanu și Mihail Sadoveanu. Din anul al doilea de studii a obținut singura bursă pentru băieți de la secția respectivă. Examenul de licență l-a susținut în februarie 1938, cu o comisie formată din profesorii Iorgu Iordan, Octav Botez și George Călinescu.

Ardelean prin naștere, dar moldovean prin adopție, profesorul Gavril Istrate s-a format ca specialist având șansa să audieze cursurile unor celebrități: Garabet Ibrăileanu, George Călinescu, G. Pascu, Octav Botez, Iorgu Iordan ș.a. După terminarea facultății a funcționat ca profesor secundar de limba română la Liceul Național, la Seminarul „Veniamin Costache”, la Liceul [particular] „Mihail Kogălniceanu” și la Liceul Militar din Iași (până în anul 1948). Între timp și-a trecut examenul de capacitate (1943) și, în același an, a ocupat prin concurs postul de bibliotecar din cadrul Instituției de Filologie Română „Alexandru Philippide”. În 1945 a ocupat, prin concurs, un post de asistent la Catedra de Filologie Română de unde s-a transferat pe un post similar la Catedra de Limba Română.

La 27 iunie 1949 și-a susținut teza de doctorat, lucrată sub conducerea academicianului Iorgu Iordan. Subiectul tezei: Limba poeziei lui Coșbuc. În octombrie același an a fost promovată pe un post de conferențiar. După 1949 numele Domniei Sale este strâns legat de organizarea și conducerea activității filologice și științifice ieșene: Decan al Facultății de Filologie (aproape 20 de ani), Șef al catedrei de Limba Română, responsabil al colectivului de lingvistică de la Filiala Iași a Academiei Române.

A debutat în revista Vatra de la Năsăud (1935) cu articolul Panait Istrati, iar în 1937 publică în Buletinul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Voi. IV, 1937, primul său studiu cu conținut lingvistic: Graiul satului Nepos (Jud. Năsăud) – 50 de pagini de tipar.

Vreme de peste 60 de ani numele profesorului Gavril Istrate a fost prezent în aproape toate perioadele noastre literare, de la lașul literar și Convorbiri literare la

Prof. Gavril Istrate la Zilele Măierei (ASTRA), oct. 2004

(foto-cadru. Cărbune Vlăduț)

Contemporanul și Luceafarul la România literară din București ca și Steaua și Tribuna de la Cluj, ori în Telegraful Român din Sibiu și încă altele.

Profesorul Gavril Istrate nu a fost numai un lingvist, un filolog și un îndrumător științific (a coordonat numeroase teze de doctorat), dar în același timp era și un OM în adevăratul sens al cuvântului. Privind lumea cu înțelepciune, Domnia Sa s-a oprit întotdeauna la ceea ce poate fi mai durabil pentru ființa umană: bucuria de a munci și de a cultiva floarea rară a prieteniei și a armoniei, așa cum poate mărturisi oricare dintre sutele de studenți cărora le-a fost nu doar profesor, ci și un adevărat părinte.

Fost student al Domniei Sale, subsemnatul mărturisesc cu emoție și respect felul în care am păstrat în suflet imaginea omului, profesorului și savantului Gavril Istrate. Pentru mine, ca unul dintre cei mulți care «i-au trecut prin mână», acest popas trist e răscolitor de amintiri cu bogate semnificații. Studentul – de acum 49 de ani – n-a uitat nimic.

Domnia Sa a știut – ca nimeni altul – să fie și omul rigoriei științifice, dar și profesorul de vocație înzestrat cu un har incontestabil de a forma și modela conștiințe; și decanul intransigent chemat să organizeze și să direcționeze, dar și conducătorul stăpân pe orice situație, însă atent și grijuliu față de nevoile celor din jur, la ușa căruia găseai cuvântul cald, adevărul curat, sfatul părintesc dar și măsura dreaptă a lucrurilor.

A scris cărți de referință, este unul din marii noștri lingviști, deosebindu-se însă de toți prin repulsia pentru pagina uscată. Cel mai mic și mai sec fapt de limbă capătă în cărțile Domniei Sale consistență, elevație și culoare atât prin logica demonstrației științifice cât și prin frumusețea expunerii.

Faimosul bibliofil, eternul căutător de cărți rare – ediții princeps – și posesorul întregii colecții al operei eminescene, profesorul Gavril Istrate a fost un om de cabinet, blindat în bibliotecă sa vegheată de portretul lui Garabet Ibrăileanu.

Era în același timp un orator captivant, capabil oricând să însuflețească o sală, având ceva de tribun militant pentru o cauză dreaptă, cu o capacitate excepțională de dăruire.

Receptiv la orice solicitare ori de unde ar fi venit – Cluj, Bistrița, Timișoara, Năsăud, Tg. Jiu, Baia Mare, Arad, Sibiu, Tecuci sau Ploiești, dar și de la Chișinău, Orhei, Cahul, Soroca – profesorul Gavril Istrate se suprapunea prin această prezență activă peste întreg spațiul național.

În îndelungata activitate a Domniei Sale a scris și publicat peste 700 de studii și articole din domeniul lingvisticii, filologiei și literaturii. Două dintre lucrări sunt fundamentale și unanim apreciate de specialiști: Limba română literară. Studii și articole, Ed. Minerva, București, 1970 și Originea limbii române literare, Ed. Junimea, Iași, 1981.

Profesorul Al. Husar – colegul și prietenul Domniei Sale – scria cu ocazia împlinirii vârstei de 85 de ani elogiile aprecieri, cităm: recunoscut pe plan național, prin merite ce nu-i pot fi contestate în învățământ și în știință, membru de onoare al Societății de Științe Filologice, membru fondator și membru de onoare al ASTRA, Gavril Istrate se bucura de un prestigiu ce n-a putut fi știrbit în confruntarea cu timpul, de atâtea ori necrutător în aprecierile sale. Transilvania și-l revendică și Moldova deopotrivă. Și-l revendică o țară, căreia-i închina o viață de om, în sensul înalt al cuvântului, un om între oameni.

Omniprezent la manifestările științifice organizate în județul de baștină, profesorul Gavril Istrate era un harnic și permanent colaborator al publicațiilor locale Răsunetul, Mesagerul, Mișcarea literară, fiind cititor și autor de materiale în toate numerele Anuarului Muzeului „Studii și cercetări etnoculturale”.

Legat sufletește de locuri dragi – Neposul și Năsăudul – profesorului universitar doctor docent Gavril Istrate i-au fost conferite diplomele de Cetățean de Onoare al Orașului Năsăud și al Comunei Feldru.

Acum la ceasul durerii despărțiri de profesorul centenar, să-i spunem cu tristete „SIT SIBI TERRALEVIS!”

cercetător științific Mircea Prahase

Lista măierenilor cu doctorate luate în România și străinătate

Dr. GRIGORE AVRAM, silvicultură, România
Dr. LAZĂR AVRAM, petrol și gaze, România
Dr. MIA AVRAM, pedagogie și psihologie, România
Dr. PANTELIMON AVRAM, petrol și gaze, România
Dr. LOGIN T. BERENDE, medicină veterinară, România
Dr. ALIN BONTAȘ, filozofie și religie, Germania
Dr. SILVIU BORȘ, istorie, România
Dr. SILVIA D. CEUCA, drept, România
Dr. EMANUEL COMAN, sociologie, Anglia
Dr. DOREL HOZA, horticultură, România
Dr. SORIN LOGIN, medicină, România
Dr. LUCIAN-SÂNDEL MACAVEI, drept, România
Dr. MIRCEA MUREȘEANU, geografie, România
Dr. AUREL PUI, chimie, România
Dr. DAFINA RAȚIU, lingvistică, Franța
Dr. VALER SCRIDONESI-CĂLIN, fizică, România
Dr. LAZĂR URECHE, istorie, România
Dr. OVIDIU URSA, engleză, România

Lista măierenilor doctoranzi

Drd. DORU VALERIU MĂTI, istorie, România
Drd. LUCIAN URECHE, istorie, România

Profil

Dr. EMANUEL COMAN, măiereanul care a ajuns profesor la OXFORD

Zilele trecute am scris despre tinerii măiereeni care și-au luat doctoratul în străinătate; era vorba de dr. Dafina Rațiu (în lingvistică, Franța), dr. Alin Bontaș (în filozofie și religie, Germania, despre care am scris într-un număr anterior) și dr. Emanuel Coman (în științe politice, S.U.A.).

Astăzi, mă simt obligat să scriu despre doctorul în științe politice Emanuel Coman. Fiu al preotului Emil Coman (acesta a păstorit în Maieru aproape 40 de ani) și al profesoarei Ana Coman (domnia sa a predat biologia aproape 40 de ani în Anieș), Emanuel s-a născut în 7 martie 1980 la Câmpia Turzii, a frecventat școala gimnazială la Maieru, Seminarul Teologic Ortodox la Cluj-Napoca, iar între anii 1999-2002 Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Relații Internaționale (menționez că el mai are o soră, Emanuela, - de asemenea, premiantă la școala din Maieru – care, la ora actuală, este profesoară de matematică în Cluj). Datorită rezultatelor excelente la învățătură, în 2002, Emanuel obține o bursă în S. U. A. la Simpson College din Indianola, statul Iowa, în specialitatea Științe politice - Relații internaționale, pe care îl absolvă cu Summa cum laude în 2004. Își va continua studiile, între 2004-2006, la Universitatea Marquette din Massachusetts, în aceeași specialitate, terminând cu note maxime. În anul 2006 se înscrie la doctorat la Universitatea din Carolina de Nord, iar în anul 2012, la vârsta de 32 de ani, va obține și acest râvnit titlu cu cele mai înalte onoruri.

În anul 2012, prin concurs (!), a ajuns profesor universitar la Universitatea din Oxford (Anglia), iar din 2013 preda studenților de aici cursul „Democratizarea comparativă” și, din 2014, „Politici europene”. Este autor sau coautor a 6 studii de specialitate, a ținut conferințe și workshop-uri la Chicago (S.U.A.), Atena (Grecia), Wroxtton (Anglia), Mannheim (Germania), Cambridge (Anglia), Londra (Anglia) etc. A publicat o serie de lucrări în antologii și reviste de specialitate ca: *Journal of Legistatives Studies*, *Journal of Psychoactive Drugs*, *Comparative Political Studies*, *West European Politics* 32 (6), *Center for the Studies of Imperfections in Democracies Working Paper* etc.

Profesorul universitar dr. Emanuel Coman vorbește engleza și franceza, este senior editor la un ziar din Nuffield, trăiește în Oxford, iar în timpul liber îi place să călătorească (mai ales cu bicicleta) sau să asculte muzica lui Freddy Mercury, Michael Jackson, Billy Joel și alții.

Icu Crăciun

Profil

Dr. Dafina Rațiu, un nume măierean în lingvistica mondială

După știința mea, deocamdată, doar trei tineri care au absolvit școala măiereană și-au luat doctoratul în străinătate. Este vorba de: Dafina Rațiu (Franța), Alin Bontaș (Germania) și Emanoil Coman (S. U. A.).

Astăzi voi scrie despre ambițioasa și harnica noastră fostă elevă **Dafina Rațiu**.

S-a născut în 7 februarie 1979, la Năsăud, din familia profesorului Cirilă și Raveca (trecută prea repede ia cele veșnice) Rațiu. Dafina mai are un frate, Filip (de asemenea premiant al școlii măiereene), care, la ora actuală, este un remarcabil inginer, specialist în parcuri

fotovoltaice, expert grad III-internațional în verificări nedestructive-construcții metalice (platforme marine, vapoare de toate categoriile), agreat de Societatea Inginerilor Mecanici din Statele Unite ale Americii, este căsătorit și are un băiat, mândria familiei.

Așadar, Dafina Rațiu a absolvit școala din Maieru (1994), județul Bistrița-Năsăud, apoi Colegiul Național „Mihai Eminescu” din Cluj-Napoca (1998), după care, între 1998-1999, a urmat cursurile Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, secția română-etnologie. Datorită rezultatelor excelente la învățătură, începând cu anul 2000, obține o bursă în Franța și-și continuă studiile universitare la Universitatea din Nantes, unde își va lua masteratul (2005) și doctoratul (2012) în lingvistică având ca temă: „From the Syntax to the Semantics of Interrogatives: a Comparative Study of Multiple Questions in Romanian”, sub îndrumarea prof. dr. Hamida Demirdache; precizez faptul că în comisia de examen au făcut parte mari somități de la universități din Franța, Italia și Olanda.

Între anii 2010-2012 făcea deja parte din Catedra de lingvistică a Universității din Nantes și preda studenților: lingvistică și sintaxă comparativă, semantică practică, fonetică, logică și gramatică. În aceste domenii a ținut conferințe la universitățile din Nantes (Franța), Leiden (Olanda), București (România), Washinton (S. U. A.), Berlin (Germania), Nova-Gorica (Slovenia), Vittoria-Gozteix (Țara Bascilor), Paris (Franța), Pittsburgh (S. U. A.) etc.

Semnătura sa se regăsește în reviste de specialitate din: S. U. A., Franța, Olanda, România etc.

Actualmente, dr. Dafina Rațiu beneficiază de dublă cetățenie, română și franceză, și predă lingvistică studenților la Universitatea din Leiden, unde și locuiește; în timpul liber scrie poezii (unele le-a publicat în România, în antologii din Bistrița sau Cluj-Napoca).

Cadrele didactice de la școala măiereană nu au uitat-o și îi doresc multă sănătate și succese în cariera urmată.

Icu Crăciun

Istorie

Generalul H. M. Berthelot la Bistrița (31 decembrie 1918)

În perioada modernă Franța s-a dovedit un aliat de nădejde, un sprijinitor în acțiunile întreprinse de români în încheierea unui stat național. Franța rămâne pentru tânără națiune română și un model de organizare instituțional, ca să nu mai vorbim de modelul cultural francez.

Și în primul război mondial Franța – prin Misiunea militară franceză, condusă de generalul H. M. Berthelot – ne este alături. Armata română, aflată în teritoriul liber al Moldovei, este reorganizată de generalul francez, dotată cu armament francez și englez, competitiv cu al inamicului, fapt ce fixează în istorie localitățile Marăști (11 iulie) și Mărășești (21 iulie).

Misiunea militară franceză sosește în România în 3/16 octombrie, 1916. Comandantul ei, H. M. Berthelot își dovedise calitățile de strateg, alături de comandantul suprem ai trupeilor franceze pe Frontul de Vest, mareșalul Joffre, eroul de la Marna. Berthelot era șeful de stat major al mareșalului.

H. M. Berthelot se naște în Franța, la Feurs, în anul 1861, este absolvent strălucit la Saint-Cyr și ajunge general de divizie. Datorită calităților sale este menținut în armată și după vârsta de pensionare. Are decorații franceze, americane, italiene, marocane și, desigur, românești.

Meritele sale la Misiunea militară franceză sunt recunoscute prin: declararea lui ca Cetățean de Onoare al României, primind un lot de pământ și o locuință, alegelearea lui (1926) ca membru de onoare al Academiei Române. Orașe din România au străzi ce poartă numele generalului: București, Iași, Galați (o piață), alte localități i-au ridicat statui: Iași și Mărășești, iar localitatea Fărcadinu de Jos (Hunedoara), azi îi poartă numele.

La moartea lui, generalul Berthelot (28 mai, 1931) lasă întreaga lui avere din România, inclusiv sumele bănești de la “Marmorosch - Blank”, spre a fi folosite la școlarizarea unor tineri români în școlile franceze, civile sau militare. Toate acestea “spre a multumi nației românești pentru toate mărturiile de recunoștință și dragoste ce mi-au fost arătate.”

Almanahurile revistelor și asociațiilor (Astra) consemnează în anii 1918, 1919 și chiar 1920 meritele generalului Berthelot, publicându-i fotografia și momente cu soldații români. În Calendarul Asociațiunii pe anul 1919 (1) sub fotografia generalului se specifică: “reorganizatorul armatei române după retragerea în Moldova”, în “Calendarul Gazetei Transilvaniei” în anul 1920 (2), la rubrica “Cronica Politică” se înșiră evenimentele mai importante “în legătură cu eliberarea completă a poporului român de pretutindena și întemeierea României Mari” (pg. 83-96), neuitându-l nici pe generalul Berthelot, în mișcările lui:

29 decembrie (1918 n.n.) “gen. Berthelot vizitează Ardealul fiind primit pretutindeni sărbătorește” (pg. 86);

6 mai 1919 “gen. Berthelot pleacă din București spre Franța, prin Ardeal, în mijlocul manifestațiunilor de-a lungul drumului său” (pg.98);

15 mai 1919 “francezii au parăsit Ardealul” (pg.92).

Acest excepțional militar, care s-a bucurat de aprecieri unanime, era, spune memorialistica, mare iubitor de mâncare bună, încât luase bune proporții și că țărani moldoveni îi spuneau “Burtălău”. Nu ne miră pentru că și alte nume străine țărani “le făceau” după limba lor. Numele dat de țărani români aducea cu complexul sonor francez și era și o trimitere la proporțiile generalului.

În anul 1920 superiorul lui Berthelot, mareșalul Joffre, poposește la București (nr. 3), fiind primit de generalul Averescu, președinte de Consiliu (prim – ministru), de președintele Senatului, generalul Coandă și de președintele Camerei, Duliu Zamfirescu, scriitorul. Mareșalul Joffre vorbește în Parlament “cu o desăvârșită simplitate”, încheiind cu fraza pronunțată după Victoria de la Marna: “J'ai fait seulement mon devoir.” Mareșalul lasă tuturor impresia “de bunic bon homme, modest și afectuos” (pg. 288).

În 31 decembrie 1918 generalul Berthelot ajunge la Bistrița. La întâlnirea cu el participă localitățile din apropiere, inclusiv năsăudenii. Întâlnirea este organizată de către Senatul Național Român din Bistrița, avându-l în frunte pe “cel mai reprezentativ și experimentat luptător, memorandistul dr. Gavril Tripoș” (nr. 4). Senatul Național român era noua formă de organizare a puterii locale românești la acea dată, 1918.

-continuare în pagina 3 -

ION POENARU

Istorie

**Generalul H. M. Berthelot la Bistrița
(31 decembrie 1918)**

-urmăre din pagina 2 -

Senatul Național Român din Năsăud lansează o chemare – apel (nr.5) pentru întâlnirea cu “cel mai mare protector al neamului românesc”. Chemarea este semnată de către dr. Nicolae Drăganu, vicepreședinte al Senatului și Vasile Bichigean, notarul Senatului.

Chemarea face referire la cuvintele generalului Berthelot rostite la 1 decembrie 1918, pe care le reproducem: “Sângele eroilor căzuți în luptele Marelui Războir să fie pentru tine, o, frumoasă Românie, sământă de mari virtuți, în așa fel încât copiii tăi să fie mereu demni de părinții lor și gata să-și apere pământul sacru, atât de des invadat, dar în cele din urmă întregit prin efortul ultimelor generații.”

În ce privește chemarea – apel adresată năsăudenilor – document inedit – am optat pentru o transcriere fidelă sub toate aspectele.

FRAȚI ROMÂNI

Martți, în 31 decembrie, sosește în Bistrița Berthelot, mare general al Franței. Cine nu știe ce înseamnă această nobilă și ... (lipsește textul) pentru omenirea întreagă și îndeosebi pentru noi românii. Franței avem să-i mulțumim, în trecut, unirea Principatelor Romane sub Cuza - Voda, iar în prezent ea ne garantează înfăptuirea celui mai măreț ideal al nostru: unirea tuturor românilor.

Reprezentantul acestei țări vine martți în mijlocul nostru, în persoana lui Berthelot. Cine n-a auzit de generalul Berthelot?

Când în toamna anului 1916 viteaza armată română, neprimind ajutorul făgăduit de rusi, trebuia să părăsească trei părți din România dinaintea puvoaiului cotropitor al teutonilor barbari. Franța nu-și uită de sora mai mică ajunsă în primejdie de moarte. Fiindcă mijloacele de comunicație nu îngăduiau alt ajutor, trimete pe unul din cei mai aleși fii ai săi, pe generalul Berthelot, care reorganizează armata românească într-un chip așa de minunat, încât aceea sub conducerea vitejilor săi generali rezista atacurilor furioase ale lui Mackensen, uimind lumea întreagă. Iar în ziua mării nefericiri, când Rusia părăsește cu totul câmpul de luptă, când românii rămân despărțiți cu desăvârșire de puternicii săi aliați și trebuie să părăsească țara, ce

zguduitoare sunt în măreția lor cuvintele lui de adio.

Azi vorbele lui profetice s-au împlinit. Și cât de mult e legat sufletul lui de al nostru, e faptul că a plecat ca el însuși să cunoască neamul românesc de pretutindenea.

Martți, la șapte ore dimineața sosește în Bistrița și primirea, ce i se va face, trebuie să fie vrednică de cel mai mare protector al neamului nostru. Senatul Național Românesc din Bistrița, ca aranjator al acestei primiri, iată ce cere de la noi:

1. Fiecare Senat comunal să fie reprezentat prin o delegație.
2. Cât se poate de mulți bărbați, tineri, femei și fete, îmbrăcați în haine de sărbătoare.
3. Cel puțin zece călăreți de fiecare comună cu veșminte naționale.

Frați Români! Să dovedim lumii că suntem un popor recunosător binefăcătorilor noștri. Să ne arătam vrednici de cinstea mare ce ni se face prin venirea la noi a acestui reprezentant al mărinimoasei Franțe. Acum ni se dă ocaziunea ca nu numai în cântări, ci cu fapte să arătăm că în inimile noastre curge un sânge de roman, că suntem și noi fiii neînfricați între oardele barbare ai aceleiași mame române, care a dat lumii pe poporul francez, ce e luptătorul libertății și drepturilor tuturor națiunilor mici, mântuitorul civilizației din ghearele vandalismului teutono-asiatic.

Veniți cât mai mulți. Veniți cu toții.
Năsăud, la 28 decembrie 1918

Senatul Național Românesc Năsăud
Dr. Nicolae Drăganu-Vicepreședinte Sen. Naț. Rom
Vasile Bichigean-notarul Sen. Naț. Rom

Note

1. Calendarul Asociațiunii pe anul 1919, an VIII, nr. 49, Sibiu, Ed. Asociațiunii, pg. 141;
2. Calendarul Gazetei Transilvaniei pe anul 1920, Brasov, Ed. Gazetei, 1919;
3. Ion Petrovici – De-a lungul unei vieți, E.P.L., București, 1966, pg. 287-288;
4. T. Tanco, V.R.R., voi. II, Bistrița, 1974, pg. 63;
5. Documentul – Chemarea – apel, în posesia noastră.

ION POENARU

**Sever Ursa
a sfințit și sfințește locul**

După o prietenie adevărată de peste 60 de ani și care va continua și în Regatul Luminii, pentru că suntem animați de aceeași vibrație divină – caracteristică arealului Grădinii Maicii Domnului – trăiesc în aceste zile o adevărată sărbătoare sufletească și intelectuală prilejuită de omagiul înălțat prietenului Sever Ursa în cartea Sever Ursa un ziditor, ediție îngrijită de Aurel Podaru, cu o prefață de Mihaela Ursa și o postfață de Icu Crăciun.

În jurul unui suflet românesc – Sever Ursa – un cor imens din țara Năsăudului, a Dornelor, a Ilvelor și a Maierului, condus cu maiestrie, devotament și dragoste pentru tot ce-i românesc de către domni Aurel Podaru și Icu Crăciun înalță un emoționant omagiu prietenului meu care a ilustrat în chip excepțional cu viața și activitatea sa zicătoarea românească: Omul sfințește locul.

Cine l-a auzit pe Sever Ursa, prietenul meu, recitând: Sunt suflet în sufletul neamului meu / Și-i cânt bucuria și-amarul / În ranele taie durutul sunt eu / Și-otrava deodată cu tine o beu / Când soarta-ți întinde paharul, nu-l uită în toată viața lui, ba mai mult, se împărtășește cu vibrații românești ziditoare. Eu am avut și fericirea aceasta! Zic și aceasta, fiindcă am mai avut și altele: patru ani coleg de camera și de grupă, i-am cunoscut mândrețea de familie din Ilva Mare și bunicul – ah, ce bunic! – mai anii trecuți capodopera muzeala Cuibul visurilor, comoara ideatică inestimabilă din jurnalul colosal și o parte din minunata și fericita sa familie de astăzi...

Pe lângă aceste fericiri aș mai adauga una – aceea că a primit unicul meu ajutor pe care i l-am dat în viața aceasta – să ia mai repede hotărârea să plecăm de la orele de rusă. Si am plecat amândoi pe Cetățuie. După ore de dialog vizionar, ne-am abătut pe la niște mici și bere. Cu un asemenea AMIC puteai să nu fii fericit?

Felicit din tot sufletul și cu admirație crescândă pe domni Aurel Podaru și Icu Crăciun pentru realizarea acestui volum omagial, admirabil, meritat cu prisosință de ZIDITORUL SEVER URSA!

De asemenea, felicit din toată inima pe semnatarii textelor dintre cele două coperti dragi mie și le doresc tuturor sănătate și prosperitate pentru vocea dumnealor armonizată în omagiul destinat prietenului meu Sever!

Ma alătur cu toată ființa mea acestui omagiu!

Draga Sever, îți doresc ție și distinsei tale familii sănătate, ani mulți și fericiri și prosperitate în toate cele bune!

Florian Brădeanu, Simeria

Profil

MENUȚ MAXIMINIAN

Profil

Actualmente, nu orice tânăr român are o carte de vizită atât de bogată asemenea d-lui Menuț Maximinian; absolvent al Facultății de Litere (cu masterat în etnologie), director editorial la cotidianul „Răsunetul”, realizator la AS TV – Bistrița și „Radio Someș”, membru al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, secretar al Societății Scriitorilor din județul Bistrița-Năsăud, la cei 35 de ani (fi va împlini în 10 iulie), el are deja publicate nu mai puțin de 17 cărți de poezii, proză, interviuri, publicistică, monografii, și este tradus în 9 limbi.

Cea de-a 18-a carte, „Cronica de gardă”, a apărut în 2014, la editura „Karuna” din Bistrița, însumează 428 de pagini și beneficiază deja de vreo patru recenzii extrem de favorabile. Cu excepția primelor patru texte care cuprind răspunsurile la anchetele organizate de revistele „Mișcarea literară” și „Caiete silvane”, celelalte (235) sunt cronici la cărțile publicate de confrăți într-ale literaturii (cei mai mulți din județul Bistrița-Năsăud), în funcție de numărul cărților tipărite de aceștia în perioada 2011-2014. De remarcat sunt promptitudinea și efortul uriaș ai autorului de a citi poezia și proza proaspăt ieșite pe piață, sacrificându-și din timpul său, făcându-și din aceasta o datorie față de cuvântul scris al altora, cuvânt ce – după domnia sa - trebuie semnalat cu bucurie tuturor. El devine părtaș la satisfacția sufletească a autorilor prezenți (membri sau nemembri ai U. S. R.), știind că o carte, dincolo de valoarea sa mai mult sau mai puțin artistică, (la urma urmei, nu toate cărțile sunt capodopere) poate să facă un alt semen mai bun, fie și cu o iiniuță, cu alte cuvinte să-l înnobileze, ori măcar să-l informeze, indiferent de cât de titrat este. Cronicarul Menuț Maximinian te întâmpină cu același sentiment de mulțumire cu care tu, în calitate de autor, îi înmânezi sfios rodul muncii tale după luni sau ani de trudă pe tărâmul literelor. Din cauza aceasta el nu-ți supune creația unei critici didactice aidoma specialistului de la catedră, deși își dă seama cât de valoroasă este aceasta, cât timp va rămâne ea în memoria contemporanilor (vecini, rude, prieteni, comunitatea rurală sau urbană), ba și a urmașilor acestora, pentru că este înzestrat cu simțul judecăților de valoare, dar, generos fiind, îți apreciază până și sămburele de sensibilitate, găsit într-o propoziție lapidară ori pur și simplu într-un oximoron nevinovat. Toate cronicile scrise de M. M. sunt un îndemn adresat marelui public de a citi cărțile prezentate, de a le stârni cititorilor interesul pentru conținutul lor, pentru că, vorba cronicarului, „nu iaște altă îndeletnicire mai cu folos decât cetitul cărților”.

În ordinea propusă de dl. Maximinian, veți găsi cronici la cărțile semnate de: Alexandru Petria, David Dorian, Dan Cristian Șomfelean, Sonia Elvireanu, Cristian Șvecz, Margareta Moldovan, Vasile Gh. Pascal, Gavril Moisa, Cornel Cotuțiu, Lazăr Morcan, Gheorghe A. Stroia, Leon Muti, Nicolae Hoha, Vasile Alexa, Dionisie Ilaș, Dan

Cristian Iordache, Oana Manolescu, Ion Iachim, Aurel I. Borgovan, Romulus Berceni, Dorina Șișu, Augustin Ostace, Nazarina Munteanu, Titus Wachsmann-Hogiu, Dorin Arsinte, Ioan Mărginean, Gavril Moldovan, Aurel Bușe, Mircea Daroși, Oana Manolescu, Denisa Maria Bălaș, Nicu Ciobanu, Gheorghe Florescu, Vasile B. Gădălin, Gheorghe Puiu Răducan-Tepești, Mircea Tudose, Ioan Ganea Christu, Dumitru Mureșan, Ion Lăpușneanu, Ovidiu Maghiar, Virgil Șerbu Cisteianu, Cleopatra Lorianțiu, Ion Cehiru, George Baciu, Gabrieia Pușcaș, Gavril Pompei, George Vlad, Lucreția Bucur, Vasile Bele, Elena M. Cîmpan, Mircea Gelu Buta, Viviana Șușcă, Dorel Cosma, Dumitru Popițan, Mircea Prahase, Adrian Onofreiu, Daniela Deteșan, Claudia Septimia Sabău, Victoria Fătu Nalațiu, Margareta Moldovan, Emilia Dabu, Luca Onui, Gavril Avram, Al. Florin Țene, Teodor Ciuruș, Meania Cuc, Icu Crăciun, Ion C. Hiru, Cristina Rusu, Octavia Gheorghe, Beatrice Știr, Ofilat Varvari, Liviu Ofieanu, Ioan Borșa, Ioan Mititean, Costel Iftinchi, Ioana Stuparu, Sandu Al. Rațiu, Iulian Patca, Vasile Jimboreanu, Nicolae Feier, Gheorghe Andrei Neagu, Jenița Naidin, Vasile Ciherean, Valentin Mureșan, Ștefan Veșcari, Olimpia Bredeea Deșliu, Valeriu Marius Ciungan, Halasz Edmund, Virginia Brănescu, Voichița și Ionel Stejerean, Sandu Moldovan, Cristina Rusu, Aurelian Poptean, Valentin Falub, Dumitru Știr, Andrei Moldovan, Teo Vrăsmaș, Ana Berengea, Veronica Oșorheian, Suzana Deac, Ioan Barb, Cornel Vlad, Liviu Păiuș, Marilena Toxin, Teodor Nedelea, Cornel Udrea, Victor Burde, Ioan Cordovan, George Echim, Alexandru Cristian Miloș, Ioan Seni, Traian Săsărman, Ioan Pinteia, Vasile George Dâncu, Flore Pop, Elis Răpeanu, Florentin Moldovan, Daniel Săuca, Dora Alina Romanescu, Florin Vasile Șomlea, Liviu Simion Pop, Iulia Pațiu, Nicolae Băciuț, Aurel Bodiu, Ioan I. Bureacă, Pompei Cocean, Cristian Nicolae Boțan, Oana Ramona Ilovan, Gina Bontaș, Grigore Silviu Guzu, Gheorghe Mizgan, Pompei Ștefănescu, Simion Bretefelean Vidican, Leon Catarig, Ioan Barb, Teodor Ichim, Olimpiu Nușfelean, Călin Emilian Cira, Emil Sângeorzan, Ionela Silvia Nușfelean, Petre Rău, Nicolae Jinga, Leon Cok, Ovidiu Pojar, Maria Olteanu, Ana Zegrean, Ioan Șimon, Radu Ivan, Macarie Drăgoi, Nicoleta Moldovan, Grigore Avram, Liviu Antonesei, Nicolae Vrăsmaș, Paraschiva Avram, Ioana Ciocan, Lucreția Mititean, Aurel Podaru, Sandu Moldovan, Viorel Oprea, Victor Știr, Dan Lucian Vaida, Tiberiu Irimia, Floarea Pleș, Ana Maria Cotoc, Iacob Naroș, Vasile Rus, Vasile Șt. Tutuia, Mircea Măluț și Constantin Sănduță. Precizez faptul că unii autori enumerați mai sus au recenzii la câte trei-patru cărți.

Icu Crăciun

Cartea

O geană de nemurire

După 15 cărți publicate la diferite edituri, iată că Menuț Maximilian vine pe piața literară cu o nouă carte de versuri, publicată la editura Eurobit-Timișoara 2012 – „Noduri în haus „

Trăim vremuri prea puțin poetice. Poezia este o victorie a spiritului. Mă alătur părerii lui Victor Știr publicată pe coperta a 4-a a cărții, apărută într-o ediție grafică de excepție „Scrisă dezinvolt, cuvioiciune și fluentă, cartea lui Menuț Maximilian convinge și este folositoare celor care urmăresc atât fenomenul literar bistrițean, cât și devenirea autorului, unui dintre cei mai dăruți culturii scrise din zona noastră”. Cele 15 cărți, au fost recompensate cu 9 premii. Menuț creează în poezie imagini sensibile ca: " Isus coboară calm / Din înaltul cerului, / Împotirul omenirii / Dar „ În inima mea grăbită / Ce așteaptă trenul judecării” . Urmează 5 traduceri din engleză și 5 traduceri din franceză, încheindu-se cu „ Opinii critice” semnate de Valentin Marica, Antonia Bodia, Ioan Mititean, Augustin Ostace, Olimpiu Nușfelean, Elena M. Câmpan, Virginia Brănescu, Melania Cuc, Ioan Pinte, Cleopatra Lorințiu, Victor Știr. O carte scrisă cu o anume voce interioară. O poezie meditativă, existențială, o poezie elaborată, metaforică, încărcată de sensibilitate, impune o căutare a minții și a inimii, în continuă încercare de descifrare a inefabilului. Cartea lansează teme cu mare audiență publică, cum este patriotismul cu poeziile „ Pe o geană de nemurire, Cântec Neamului, Neamul tău, Vatra cetății”. Cartea se compune din 7 cicluri, cel mai elaborat fiind cel de-al 6-lea care conține poezie religioasă de bună calitate. În poezia C.P. , vorbește despre casă și pâine, „ Cu năframa de foc și cămașa de lapte” în Sâmbăta sfântă, „Dumnezeu se face aluat/ Pe drumul întorcerii/ unde dacii sunt liberi/. Aici își pun sufletul în palma Mariei/ preacinsita și preocupată/ unde la Nicula veacurile devin veșnicie”. Vorbește de satul său unde „se aude liniștea, în munte lumina, iar în brazdă sfințenia. Numai în satul tău „ajungi în casa sufletului”. Vrednicia se naște „din inima plină de iubire”. Crucea, fiind un simbol al creștinismului, numai ea „ ne-a redat apa vieții”. Crucea semnifică iubirea lui Dumnezeu față de oameni. Pentru că i-a iubit pe oameni, Hristos a iubit Crucea și s-a sfințit pe Sine pentru ei (IN.17,19). Sfinții Apostoli și mucenici „ și-au luat crucea” (MC.8,34) și au purtat-o ca pe ceva înălțător, ca pe un prilej de bucurie și de laudă „ Iar mie să nu-mi fie a mă lauda, decât numai în Crucea Domnului nostru Isus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume”(Gal.6,14).

Poezia lui Menuț este o rugă „Dă-mi puterea de a mă ridica/Dă-mi o parte din fericirea îngerilor tăi/Dă-mi șansa de a alege Calea/Tu, Doamne, dă-mi pași aici și acum/Dumnezeu este în toate” cu Evanghelia în inimă pentru că „ prin văzduh și pe ape plutește ruga” iar credința „ stă demnă în picioare”. Poezia religioasă a lui Menuț nu este încărcată prea tare de iz dogmatic, este o poezie picurată de un aer psalmodic, o poezie în general reflexivă. Poeziile sunt pătrunse de un fior liric. Este o poezie post modernistă, pentru care îți trebuie o anumită cultură poetică. Cuvântul lui Menuț, ca "entitate" lingvistică este un simbol, de aceea cuvântul – simbol trebuie decodat. Simbolurile din această carte aparțin lumii acesteia, sau fac trimitere la transcendent. Poezia lui Menuț Maximilian este un semn al timpului pe care îl trăim și o garanție pentru viitor. O astfel de poezie „primăvărează” ierni într-o plină criză morală prin care trecem.

Sandu Al. Rațiu

Eveniment

Amintirile unui copil măierean din timpul ocupației maghiare și războiului (continuare din "Cuibul visurilor" nr. 107/2014)

Aurel nevăzătorul

Aurel avea în perioada pe care o consemnez vreo 22 de ani, iar eu șapte sau opt. Era cunoscut în Maieru sub un alt nume, dar eu din respect pentru efortul său uriaș de adaptare la viață și la regulile impuse de societate, pentru personalitatea sa îl voi numi simplu „Aurel”. Mic copil fiind și-a pierdut vederea în urma unei boli de ochi necruțătoare care la vremea aceea nu se putea trata. Mama lui Aurel s-a stins când el avea 12 ani. Copilul Aurel nu a văzut niciodată chipul mamei sale, Tecla, nu a văzut Măgura Porcului, Muncelul, Colnicul sau Măgura din sus și nici verdeța pajștilor măiereane. Dar oameni de suflet i-au dăruit o mare satisfacție: o viață spirituală bogată. Tatăl său, Dumitru Timotei, cfr-ist, care se „mișca” printre mulți oameni și afla multe lucruri l-a dus pe Aurel la Cluj la o școală specială de nevăzători unde Aurel a învățat viața de la capăt; a învățat să trăiască normal, dar pe întuneric. A învățat să *meargă pe întunericul care i-a furat lumina*, cu bastonul, să se orienteze pe întuneric prin încăperi, să utilizeze pipăitul în împrejurări diverse. Oamenii învățați de la Cluj i-au dăruit o viață pe care o pierduse odată cu văzul: *viața spirituală*. L-au învățat să scrie și să citească în Braille, prin pipăit, și să descopere minunata lume a cărților. Cărțile i-au umplut lui Aurel sufletul și mintea și i-au deschis imaginația. El era un copil inteligent și a deprins cu repeziciune și sete farmecul scrisului și cititului Braille. Cărțile i-au oferit tărâmul cunoașterii, a interpretărilor a noțiunilor despre bine și despre rău, despre dreptate, adevăr și minciună. Aurel a devenit un adevărat intelectual. Prin cărți a cunoscut aspecte nenumărate ale vieții, legi, reguli, obiceiuri etc. Când s-a reîntors „școlit” în Maieru era întrebare de săteni despre nenumărate lucruri pe care ei nu le știau; Aurel dădea sfaturi pe înțelesul lor practice, amănunțite și utile.

Prin cărți a intrat în sufletul său sensibil și generos credința în Dumnezeu și în cele sfinte. Era foarte religios, profund atașat de biserica din Maieru și de părintele Iuliu Pop care îl iubea, stimula și îl proteja. Îl vedeam mereu îndreptându-se „în sus” spre biserică, călăuzit de bastonul său. El s-a născut și a crescut pe Ulița Mare într-o casă așezată mai la vale de gară. Era înzestrat de Dumnezeu pentru muzică și cânta nespuse de frumos. Avea o voce impresionantă, dar cânta și la acordeon. Dumnezeu i-a dat un talent muzical cu adevărat impresionant. Cânta la slujbe în biserică și făcea parte din corul bisericii împreună cu surorile sale mai mici, Ilișcuța și Augustina. Vocile celor trei frați se distingeau prin delicatețe, claritate și duioșie. Sora lui Aurel, Ilișca era mignonă, suplă și foarte vioaie. Era o încântare să auzi corul bisericesc pe 2 voci. Această încântare prin muzică era indusă, transmisă ascultătorului în bună parte de cei trei copii, Dumitru. Ca și Aurel, Ilișca și Augustina erau prezente la fiecare slujbă. Cântau orice, chiar și pricisne. Aurel mergea cu regularitate la Paraclis, îl vedeam după-amiaza trecând prin fața casei noastre spre biserică. Îl vedeam cum vine de pe ulița gării, apoi traversa drumul în dreptul lui Moise și călăuzit de bastonul său ajungea în dreptul Prundului morii „din Arini”, apoi pe lângă parc, prin fața fâgădăului lui Drimuș și școlii, prin fața casei doamnei Groza spre biserică. Mergea pe partea dinspre parc a drumului pentru că era mai largă. După fâgădăul lui Drimuș era o porțiune de trotuar nepietruită. Aurel cerceta cu bastonul porțiunea de drum care urma. Doar în fața școlii mari trotuarul era asfaltat. Auzeam apropierea lui Aurel după zgomotul bastonului său. Deși eu eram copil, Aurel vorbea cu mine cu plăcere și seriozitate. Participa la întreaga viață a Maierului. Simțul său muzical era atât de dezvoltat încât cânta tulburător de frumos muzică populară și ușoară la unele întruniri ale ficiilor și fetelor. Demnitatea sa l-a condus să facă totul singur. Și-a luat o slujbă la primărie: ofițer de serviciu la telefon. Se descurca în drumurile sale, recunoștea oamenii după voce și prin pipăitul feței lor.

Mi-aduc aminte de un dialog cu Aurel. Eu însumi fusem educat în spiritul credinței în

Dumnezeu și îl întâlnisem pe Aurel de nenumărate ori la biserică de unde el era nelipsit; știam că este foarte credincios. Într-o zi când trecea spre biserică l-am oprit și l-am întrebat. – „Domnule Aurel, este păcat „de moarte” ca noi, copiii, băieții, să avem la joaca noastră și fetițe?”(mă refeream la faptul că împreună cu noi, băieții, la „ de-a ascunsa” , „de-a prinsa” sau în jurul camioanelor nemțești se jucau și cele două surori Drimuș). A râs foarte amuzat și mi-a spus că există multe școli în care învață în aceeași clasă și băieții și fetițele. De fapt, întrebarea mea copilărească pleca de la o *întâmplare anume*: mai mulți copii ne jucam de-a ascunsa în jurul fâgădăului lui Drimuș. În grupul copiilor era Onofrim, era Ilie a Crețului, Augustin Hoge, eram eu, dar și surorile Drimuș. În focul jocului eu m-am ascuns într-o magazioară pentru lăzile goale care era lipită de peretele din spate a fâgădăului. În magazie era întuneric. Eram sigur că nu mă găsește nimeni. Deodată s-a deschis ușa și a intrat în fugă Olga, fata cea mare a domnului Drimuș. Și-a tras sufletul, a tras ușa și m-a sărutat pe obraz. Nu se mai întâmplase niciodată așa ceva. Eu m-am înroșit ca focul dar și Olga. Mi-a fost frică de păcatul făcut de Olga și de flăcările Iadului. Am pândit vreo două zile trecerea lui Aurel, l-am văzut apropiindu-se și l-am întrebat despre fetițe și băieți.

Scurgerea timpului mi-a confirmat impresia de inteligență, de forță, de independență, de rezistență și omenie pe care le emana Aurel. De copil am reținut bine în memorie, am fost impresionat de străduința D-lui Aurel de a se încadra printre oameni și de a-și cârmui viața fără stânjenală și fără rețineri și pe cât se poate doar prin el însuși.

N.B. Unele date despre viața și activitatea domnului Aurel Dumitru mi-au fost oferite de familia Paneș, Ion și Varvara din Maieru. Le mulțumesc. Autorul.

Augustin Cărbune - „Buștea”.

Despre evenimentele în care a fost implicat Augustin Cărbune, poreclit Buștea, pe vremea când el era ficior se vorbește puțin în Maieru deși în momentul producerii lor au stârnit o mare emoție printre Măiereeni.

Era într-o duminică după amiază însoțit de început de toamnă al celui de al doilea an de după război. Ficiorii măiereeni care s-au întors sănătoși din focul războiului și cei care au avut norocul să nu fie recrutați erau dornici să se veselească după datina moștenită de la părinții lor; adică să joace fetele la jocul de duminică. Ficiorii au „tomnit” ceterași și un gordunaș iar după „părade” așteptau să înceapă jocul; locul ales pentru joc era peste drum de „Americanul”, aroape de Primărie, adică o bucată de loc cuprinsă între drum și capătul podului de peste Someș. Fetele măiereane frumoase, una și una erau îmbrăcate în costume populare. Cămeșile lor albe înflorate cu mâneci încrețite și cu cipcă spre încheietura mâinii, poalele albe ca omătul își luau ochii. Șurțul și mai ales pânzăturile străbătute de dungi orizontale viu colorate completau frumusețea și te îndemneau să remarci frumusețea naturală a măierencelor. Frâmbgiile le scoteau în evidență tăltoarele suple. Fetele așezate într-un cerc larg parcă erau flori proaspăt aduse din grădina domnișoarei Ița de peste drum de casa lui Lazor a Procopoaiei.

Muzica a început să cânte cu veselie și patimă. Sunetul ceterilor pătrundea în sufletul și în picioarele perechilor. După „de-a lungul”, cam la a 2-a „învârtită”, pe drum din sus, s-a auzit un huruit de motor de camion care s-a oprit. S-a auzit apoi huruitul motorului camionului care s-a întors cu botul spre Anieș și s-a oprit în dreptul casei domnului notarăș Vichentie. Din camion au sărit vreo 11-12 inși, plini de praf și transpirați, încălțați cu ciobote și îmbrăcați cu rubăști; s-a auzit tropotit de pași. Se apropiau în fugă

-continuare în pagina 5 -

Prof. univ. dr. Sorin Login

Amintiri

-urmare din pagina 4 -

Amintirile unui copil măierean din timpul ocupației maghiare și războiului

(continuare din "Cuibul visurilor" nr. 107/2014)

cei care coborâseră din camion. Erau șoferi care transportau bușteni din Platz de la Anieș, la Ilva Mică; calea ferată fusese pe alocuri, inclusiv tunelul de la Sângiorz, dinamitată de nemți la retragerea lor grăbită. Buștenii erau transportați în camioane mari americane „Studebacker”, celebrele camioane cu triplă tracțiune care au însoțit trupele aliate tot timpul războiului.

Nou-veniții s-au uitat liniștiți la joc preț de 5-10 minute după care au început să se ieie de măierence. Bineînțeles că ficiorii n-au răbdut amestecul străinilor în petrecerea lor și bătaia a început. Ficiorii nu puteau admite ca mâinile prăfoase, neîngrijite să se apropie și să atingă cămeșile și trupurile măierencelor. Erau doar drăguțele lor, erau consătențele lor cu care copilăriseră. Musafirii nepoții au scos cuțitele și au început să înjunghie ficiori măiereni pe unde nimereu. Aveau cuțite lungi și ascuțite. Măierenii au rupt pari și lătunoaie din garduri și au încercat să-i îndepărteze pe nepoții. Ficiorii din Maieru nu aveau cuțite. În Maieru nu se bătea nimeni cu cuțitul. Măierenii nu erau puși pe omor. Măierenii construiau case și făceau mulți copii; ei creeau viață, nu luau viața nimănui. Zurbagii nu se dădeau plecați. Cel mai activ, mai iute și mai puternic măierean era Augustin Cărbune, zis „Buștea”. Era mic de statură, îndesat, lat în spete, cu un piept puternic și mușchi tari ca piatra. Se învârtea cu viteză printre nepoții și dintr-o mișcare cu lătunoaiu puneu la pământ 3-4 intruși. Puterea și iuteala lui Augustin a atras atenția și mânia celor neaveniți care s-au apropiat pe la spate și l-au înjunghiat; apoi au fugit în sus pentru că acolo lăsaseră camionul cu care veniseră, gata întors spre Anieș. Ei își știau metehnele și și-au pregătit din timp retragerea. După ei a rămas un miros urât de băutură și murdărie.

Pe Augustin, ficiorii l-au pus pe banca din fața casei „Americanului”. Din casă femeile au adus „lepedeauă” curate, l-au înfășurat în ele pentru că sângera puternic. S-a scurs mult sânge din trupul bietului Augustin, înjunghiat cu lașitate pe la spate. Câțiva ficiori l-au luat încet pe brațe și l-au pus într-o căruță pe niște fân; l-au dus în jos într-o casă pe lângă podul Balasânii. Pe vremea aceea mai trăia Bercioaia care era pricepută la vindecarea multor boli. Aceasta i-a tratat rănile, i-a oprit sângele dar Augustin pierduse mult sânge; era alb ca varul și din clipă în clipă se putea întâmpla nenorocirea cea mare. Bercioaia i-a dat ceaiuri făcute din ierburi numai de ea știute, și l-a uns cu unsori de urs, de mistreț și de iepure, spirt și miere; peste 2 zile, Augustin Buștea a început să șoptească câteva vorbe și să spună că îi este sete. Zi și noapte erau la capul lui câteva femei în vârstă care ascultau atente toate îndrumările Bercioaiei.

Măierenii erau copleșiți de durere. Măierenii trăiau pentru Augustin Buștea, pentru el și alături de el. Toată suflarea măiereană se ruga pentru el. Asemenea grozăvii nu se pomeniseră în Maieru. Din seara aceea, în Maieru se vorbea numai despre Augustin. O tristețe fără seamăn coborâse peste Maieru și printre măiereni; în acele zile, după înjunghierea lui Augustin, în Maieru era o stare cumplită de îndurerare. Întrebarea „ce mai face?” era pe buzele tuturor Măierenilor. Măierenii nu se puteau obișnui cu gândul ca Augustin să plece din lumea lor. Era unul dintre cei mai mândri ficiori din Maieru. Toată suflarea măiereană era alături de el; în biserica părintele Iuliu Pop a făcut slujbe pentru refacerea sănătății lui Augustin Cărbune-Buștea. Dumnezeu i-a ascultat pe măiereni și pe părintele Pop; peste 5 săptămâni, Augustin, slăbit dar sigur pe picioare, a fost văzut de toți măierenii, într-o duminică, în biserică. Atunci, demult, a supraviețuit, dar soarta nu a fost binevoitoare cu el. El s-a prăpădit într-un accident de muncă acum vreo patruzeci de ani, iar o parte din familia lui s-a stins timpuriu.

Prof. univ. dr. Sorin Login
București, Mai 2013

Rebreniana

ILDERIM REBREANU, SPECTRE ÎN LABIRINTUL UITĂRII, VOLUMUL 3, CRONICI INTERBELICE, EDITURA ZIP, 2011, - prezentare de carte

Cartea de față continuă odiseea familiei Rebreanu, aceeași din volumul anterior: Ludovica, Liviu, Iulius, Florica - Rița, căsătorită Schuster, Tiberiu, Maria - Miți căsătorită Strat, la care se adaugă cei intrați în familie prin căsătorie cu Rebrenii: Ovidiu Hulea, Procopie Strat cunoscut și ca Pro, Puia și Mișu, respectiv Mihai Schuster.

Ludovica - e titlul primului capitol, mama Rebrenilor care pierduse trei fii în mai puțin de trei săptămâni și care nu știa nici despre Liviu mare lucru, de vrei doi ani și jumătate. În aceste stări, când ea află de la Rița, în ianuarie 1919, că cei de la București sunt bine, n-a putut decât să se bucure nespus. Ca mamă, Ludovica presimțea că fiica ei, Rița, aflată la Liviu, n-ar duce-o așa de grozav, de aceea, se hotărâse să-i facă o vizită, în februarie, același an. Liviu n-o mai văzuse pe mamă-sa de aproape nouă ani iar Rița era plecată de-acasă de cinci ani. După confruntarea Ludovicăi cu Fanny, mama și fiica se întorc acasă, pe drum, se opresc pe la Livia care locuia la Blaj cu soțul ei, Ovidiu Hulea. Miți se va căsători și ea cu căpitanul Procopie Strat. Deoarece Livia se va muta la Cluj și Rița va ajunge și ea, tot aici, Ludovica se va muta la Cluj, pentru că la Beclean, rămăsese singură cu Tiberiu, pe atunci, elev în clasa a doua primară. Liviu și Fanny vin la Beclean dar din cauza neînțelegerilor ivite asupra scrisorilor lui Emil pe care le ceruse Liviu și, fiind refuzat, ei se mută la băile Sîngeorz pentru câteva zile. Cu toate aceste evenimente, Ludovica, deși se mutase la Aiud, în casa Liviei, se va bucura de nepoții care reîntregesc clanul. Livia va naște pe Maria-Livia (Pussy). În 1920, apoi pe Mona - Sabina. Iulius era la a treia fată, Lulia Ștefania - Crizantema. Corespondența mamei Ludovica cu Liviu alternează ușor de la reproșuri la rugăminți, în special, cele legate de bani dar și cu dragoste de mamă către fiu, aceasta se vede și din scrisorile citate în text. După cele 24 de pagini alocate acestui capitol, autorul nu se va mai referi la Ludovica în acest volum.

Într-o scrisoare trimisă lui Liviu, Ludovica își exprimă cu durere situația în care a ajuns: *M-am chinuit destul singură și mi-e foarte greu în toată forma și mi-i urât că nu mai știu pe ce lume stau, abia aștept să vină vremea să stau la careva, să nu fiu atât de streină. Ce socoți, din casa mea plină de oameni, eu să rămân cu un copilaș mic, care acum sunt nouă ani nu era pe lume. Unde mi-s copiii mei cei scumpi? În pământ și copilele mele prin lume, și eu am rămas ca un ostrov, singură și streină. Sunt în satul meu unde m-am născut, dar pe cine am aici? (Op. cit., p. 9).*

Liviu - al doilea capitol ce reia existența scriitorului când acesta, convins de moartea lui Emil, va merge pe urmele lui și va afla alte amănunte, inclusiv de la mamă-sa. Ca scriitor, el activează la *Sburătorul* lui Eugen Lovinescu, prin cronici teatrale și câteva proze minore, până în 1921. Sunt prezentate revenirile lui Liviu la nuvela despre Emil, poticnirile lui la scris și drumul la Beclean pentru documentare. Aflăm și alte aspecte despre finalizarea romanului *Ion* dar și despre vizita la Ghimeș și importanța ei în scrierea romanului *Pădurea spânzuraților*. Interesant că Ilderim se oprește după doar 12 pagini cu acest capitol, tot atâtea va avea și capitolul următor dedicat lui Fanny.

Fanny - în acest capitol, Ilderim reia aspecte din vizita de la Beclean văzute prin ochii lui Fanny care-și făcuse planuri dinainte cum să înfrunte clanul Rebrenilor (erau de față Ludovica, Tiberiu, Miți, Rița, Iulius cu nevasta și cele două fetițe Tuți și Tutura, Livia și soțul ei, Ovidiu). Când vine vorba despre un loc de casă de la Valea Vinului, pe numele lui Vasile Rebreanu, pe care Fanny ar fi avut pretenția să i se dea lui Liviu, totul se termină cu o ceartă. Drept urmare, Fanny și Liviu ajung la băile Sîngeorz unde mai stau două săptămâni. Ca răzbunare, Fanny nu va chema pe nimeni din familia Rebreanu la dezumarea lui Emil de la Ghimeș despre care aceștia află din ziare.

Iulius - al treilea capitol continuă a prezenta alte aspecte din viața acestuia. În anul 1919, acesta locuiește la Cluj, ca angajat la Garda Financiară, fiind un bun finanțist. Soarta va face ca el să se mute la Aiud, în 1923, apoi la Târgu Mureș; prin scrisori, el va cere ajutor lui Liviu în obținerea unui post convenabil.

Ovidiu - asistăm la peregrinările lui care continuă, de la Blaj, ajunge la Cluj, de aici, la Aiud, ca director al liceului *Titu Maiorescu*. Este vizitat de către Liviu care vine într-un turneu al scriitorilor bucureșteni. Livia, soția lui Ovidiu are trei copii: Pusi, Monica și Puiu. Pe plan personal, Ovidiu scrie un volum de poezii intitulat *De profundis* și scoate ziarul local *Zorile*.

Procopie - ca militar, ajunge maior, el primește ordinul *Mihai Viteazul*, împreună cu Miți se mută de la

Fălticeni, la Cluj. Aici vor veni Ludovica cu Tiberiu pentru o vreme, după care se vor muta la Aiud.

Rița - se căsătorește cu Iulian Anghel, avocat dintr-o familie sibiană. De la Cluj, unde Rița era secretară la Universitate, ei se mută la Timișoara; nu se înțeleg, divorțează iar Rița, singură se mută la Aiud. Rița se va logodi cu Mihai Schuster, locotenent sas din Rupea, în 1928. La nunta lor, Liviu, deși este invitat, nu va veni.

Tiberiu - în acest capitol asistăm la schimbările dese ale existenței acestuia, rămas cu Ludovica la Beclean, ei se vor muta la Cluj, apoi la Aiud. La liceul din Aiud, Tiberiu este ales președinte al Societății de Lectură *Liviu Rebreanu*, el participă la concursul literar organizat de societatea *Tinerimea română*. Tiberiu va scrie despre Emil Rebreanu și va lua locul II.

Liviu (2) - A doua parte a capitolului cu același titlu continuă cu prezentarea altor crâmpie din viața scriitorului Rebreanu. Evenimentele anului 1923 au în centrul lor romanul *Pădurea spânzuraților* și comedia *Plicul*. Este descrisă participarea lui Liviu la un turneu de șezători literare prin Aiud și Cluj. Rebreanu este ales vicepreședinte al *Societății Scriitorilor Români* iar în 1924, director al *Mișcării literare*. Alte realizări ale acestei etape sunt: piesa *Apostolii* (1925), romanul *Adam și Eva, în lucrul și Ciuleandra* (1927). Liviu ajunge președinte al *Societății Scriitorilor Români*.

În lucru se va afla și *Răscoala*, în 1921, Liviu va face o vizită la Roma cu un grup de scriitori; înainte cu un an, fusese la Berlin, prilej de a scrie un volum de călătorii, intitulat *Metropole*. La Maieru, i s-a acordat acestuia titlul de cetățean de onoare și i s-a dăruit un loc de casă, dacă ar fi fost mai aproape de capitală, în mod sigur și-ar fi construit ceva și aici. Tot aici, la Maieru, Liviu își va transcrie *Ciuleandra* și va începe *Răscoala*, primele 120 de pagini. Tot acum apare nuvela *Cuibul visurilor* și *Cântecul lebedei*. Eveniment de semnalat în familie, Puia se înscrie la Paris spre a studia științele naturii., motiv de alte ironii ale lui Ilderim.

Miți - sora lui Liviu, în 1937, va face o vizită în Franța și Anglia împreună cu soțul ei, ofițerul Strat care ajunge comandant de garnizoană la Beiuș.

Liviu (3) - acest capitol cuprinde alte evenimente ale anului 1928: scrierea romanului *Crăișorul*, călătoria lui Liviu în Norvegia, Germania, Anglia, Paris și Austria. Câteva însemnări inedite despre romanul proiectat *Minunea minunilor* se găsesc prezentate pe larg de către Ilderim. De asemenea, este amintit drumul lui Liviu ia Mureș cu automobilul pentru a lua parte la inaugurarea noii locuințe a lui Iulius.

Se precizează că Rebreanu este primul scriitor român cu automobil și șofer plătit. Alte aspecte din viața lui Liviu prezente în acest capitol sunt: apariția unui nou volum de nuvele intitulat *Cântecul iubirii*, Liviu ajunge director al *Teatrului Național București*, o nouă vizită în Spania, la un congres al oamenilor de teatru; Liviu ia *Premiul Național pentru Literatură*.

Un domeniu interesant abordat de către Ilderim este Rebreanu și femeile (p. 206): Se amintește de actrița Puia Ionescu de care s-ar fi îndrăgostit Liviu dar legătura se întrerupe repede. Anul 1930 vine cu alte schimbări în viața lui Liviu prezente în acest capitol: el ajunge director al *Educației Poporului*, Liviu își cumpără casa de la *Valea Mare, Pitești*, cu 220.000 lei, ajunge director al revistei *Mișcarea literară*, lucrează intens la *Răscoala*, considerat ca cei mai bun roman românesc. Filmul *Ciuleandra* nu va avea succesul scontat, și, din acest motiv, Rebreanu este tras la răspundere; de aceea, el va demisiona de la *Direcția Educației Poporului* și se va retrage la Valea Mare pentru a scrie ia *Metropole, Răscoala și Jar*.

Iulius (2) - Asistăm din nou la aceleași cereri disperate ale lui Iulius către Liviu pentru a interveni la minister și a se transfera într-un post mai convenabil, el se afla la Târgu Mureș unde ajunge controlor în Finanțe. La sfîntirea noii case a lui Iulius iau parte Liviu cu Fanny și Puia, Livia cu Ovidiu și cei trei copii ai lor, Miți cu Procopie, Rița cu logodnicul Schuster și Ludovica cu Tiberiu. După o perioadă bună, Iulius se mută la Cluj dar are iar încercături financiare și se îmbolnăvește, el își trăiește ultimii ani într-o indiferență totală față de cei din jurul său.

Ovidiu - soțul Liviei trece prin momente dificile, surmenat și nemulțumit că piesa lui de teatru nu e apreciată. El ar vrea să intre în politică, să ajungă în

-continuare în pagina 6 -

Rebreniana

- urmare din pagina 5 -

**ILDERIM REBREANU, SPECTRE ÎN LABIRINTUL UITĂRII,
VOLUMUL 3, CRONICI INTERBELICE, EDITURA ZIP, 2011,
- prezentare de carte**

parlament, dar se îmbolnăvește de nervi, se internează la Cluj, de unde i se recomandă un voiaj de agrement la Ierusalim. Până la urmă, ajutat de preotul Nicolae Crețu și alți prieteni, călătoria are loc la Lourdes, în Franța. Aici, ca prin minune, Ovidiu scapă de obsesiile sale nevrotice. De apreciat minuțiozitatea autorului în descrierea acestei stațiuni pe cel puțin cinci pagini din care citez doar câteva rânduri:

Izvorul miraculos, din imediata noastră apropiere, părea că vă cheamă cu insistență. O mulțime de oameni cu pahare în mâini își așteptau răbdători rândul. Unii își spălau cu această apă ochii, alții își umpleau sticle, bidoane, butelii, special fabricate în acest scop, având imprimată pe ele imaginea sfintei Peșteri. O adevărată industrie... (Ilderim, Op. cit., vol. 3, p. 336-340).

La întoarcere, cei doi se opresc la Paris, Milano și Veneția, cuib al poezilor și al artiștilor dar și al celor îndrăgostiți.

Tiberiu (2) – Capitolul reia viața lui Tiberiu care își ia bacalaureatul și se gândește să urmeze Dreptul; de aceea, el apelează prin scrisori către Liviu pentru ajutor în bani dar nu obține nimic. Ca student, Tiberiu acționează în cadrul *Miliției poporului*, entuziasmul lui civil îl face să intre în gruparea *Noi* cu caracter îndoienic pentru care ar fi nevoie de o revistă dar nu se pot face rost de banii necesari.

Puia – în acest capitol, autorul surprinde aspecte din viața acesteia: Puia urmează la Paris, cursurile de științele naturii, la Sorbona, în ciuda dificultăților financiare ale familiei. Se citează din *Jurnal*, cele trei săptămâni petrecute de familie, la Paris, (3 XI 1927), aflăm că drumul a durat 59 de ore cu trenul. După reîntoarcerea în țară, Liviu îi va scrie des și o va vizita când participă la centenarul nașterii lui Ibsen în Norvegia, asigurându-i tot confortul necesar Puiei, ca unei fiice de boier. Prima vacanță a Puiei în țară și-o petrece la Lugoj și Herculane. În al doilea an, la Paris, Puia este însoțită de Fanny vreo două luni, pretext pentru cheltuieli în plus. Puia va renunța la Paris, se va înscrie în București, la Facultatea de Litere. Vara anului 1929 prilejuiește Puiei și mamei ei să se relaxeze timp de o lună în Italia, lângă Veneția, cu trecere pe la Paris. După alte cheltuieli masive, Puia se întoarce în țară, vara anului următor și-o petrece la Mangalia. Puia ar vrea să scape de sub tutela lui Fanny, printre pretendenți se găsește și un măierean (vezi p. 395), pe nume Ciorbă, cu o stare materială înfloritoare. În 1928, la Balcic, Puia îl va cunoaște pe Radu Vasiescu, sublocotenent de cavalerie, cartofor ghinionist. Rebreanu notează puține lucruri în *Jurnal* despre această căsătorie (24 X 1931); nași au fost Iuliu Maniu și Elena Coșbuc. Tinerii se vor muta la Sibiu, de aici, din nou la București; Puia ca spicheriță la radio iar Radu, crainic sportiv. În 1936, ei vor participa la Olimpiada de Vară de la Berlin de unde vor transmite în țară desfășurarea întrecerilor. Nu împărtășesc poziția ilară lui Ilderim față de Fanny prin citarea unor fragmente din scrisorile adresate către Liviu (p. 389), cu atât mai mult față de Puia, tot prin specularea unor fragmente de scrisori. Iată un asemenea eșantion dintr-o scrisoare trimisă de Rebreanu, Puiei:

Cu măritișul vom vedea. Eu nu pricep de ce te-ai grăbi să te bagi la jug, când acum de-abia începe pentru tine vremea petrecerii! Tu trebuie să-ți găsești ceva demn de tine în toate privințele și sunt sigur că va veni. O fată ca tine, unică în toate privințele, n-are voie să se grăbească. Dar lasă că vom vorbi despre asta aici, în tihnă.

Ce spune Ilderim vizavi de aceste rânduri?: „Grozav pedagog, domnul Liviu Rebreanu! Dacă-i vei spune mereu, cu obstinație, unui imbecil, că este cel mai inteligent individ din lume, va sfârși prin a te crede iar urmarea va fi că ți se va urca la cap, considerându-te inferior lui. Sau poate chiar asta urmarea distinsul romancier? Să-i dea dreptate duduiei?” (Ilderim, Op. cit., voi. 3, p. 393).

Liviu (4) – Se continuă cu prezentarea altor aspecte din activitatea scriitorului Rebreanu: participarea acestuia la un congres al P.E.N. Clubului, în Iugoslavia. La București, Liviu va fi vizitat de Ludovica în speranța că i se va mări pensia, Liviu îi promite un ajutor lunar de 500 de lei. Urmează date despre geneza romanului *Jar și Gorila* cu perioada ei de gestație mai lungă. Citatele apreciative asupra celor două romane sunt prezentate de către Ilderim fără a se preciza sursa, ca atare, caracterul științific al fragmentului suferă, totul se amestecă, se întretaie.

Pro – Alte date despre Procopie Strat, soțul Liviei, care, în 1930, se găsea la Cluj, în Regimentul 83; ca maior, unde conducea biroul de mobilizare. El se va lupta cu mafia din recrutare, ca urmare, se îmbolnăvește de nervi. Va primi un loc de casă în cartierul Grigorescu fiind

deținător al ordinului *Mihai Viteazul*. În 1937, ajuns colonel, Pro este transferat la Beiuș, în calitate de comandant de garnizoană.

Ovidiu – Eveniment important din existența acestuia surprins de autor: în 1931, este ales deputat în Parlamentul țării, din cauza unor intrigi politice pierde postul de director de liceu din Aiud cât și locuința gratuită. Revine după cinci ani în funcție, Liviu, solicitat să-l ajute, n-a reușit mare iucru. Ca să scape de mobilizare, Pro devine preot greco-catolic.

Mișu – în acest scurt capitol aflăm despre Mihai Schuster, zis Mișu că, după căsătoria acestuia cu Rița în 1929, peste câțiva ani, ajunge în garnizoana de la Arad, apoi la Halmeu și, în cele din urmă, la Beiuș (1938), în așteptarea izbucnirii războiului.

Tiberiu (3) – Capitolul care încheie volumul de față continuă cu alte preocupări ale lui Tiberiu, el înființează o grupare noistă în rândul studențimii clujene, de factură paramilitară, nu atât de fanatică ca a legionarilor. Ca mijloc de propagandă, cu ajutorul cumnatului Strat Procopie, apare publicația intitulată *Noi*, având ca director pe Tiberiu. Noua organizație nu se lasă influențată de legionari pe care-i respinge. Ziarul acestora n-are din partea lui Liviu nicio apreciere. La sediu, se perindă tot felul de invitați: Nichifor Crainic, Mihail Stelescu, Alexandru Vaida Voievod, generalul Nicolae Rădescu ș. a. Deoarece nu trece vizibil de partea legionarilor, Tiberiu este amenințat cu moartea din partea lui Codreanu. Revin apelările lui Tiberiu către Liviu pentru a-i cere ajutor în angajarea pentru stagiul avocațial. Până la urmă, Tiberiu se alege cu o slujbă de jurist și manager la o cooperativă a cizmarilor și pantofarilor din Cluj. Se menționează de către Ilderim și o vizită a lui Tiberiu la fratele său, Liviu, chiar la Valea Mare, fără mari promisiuni din partea acestuia.

Tiberiu ajunge redactor la *Tribuna* de la Cluj condusă de I. Agârbiceanu. În așteptarea unui sprijin de la Liviu, acesta, după vreo doi ani este concediat și, pe deasupra, izbucnește și războiul.

Capitolul intitulat **Pseudoportret** cuprinde mici caracterizări ale altor personalități din epocă cu care Rebreanu a intrat în contact, ele sunt numerotate în continuarea celorlalte, de la 41 la 67:

Pseudoportret (41): Tudor Vianu apare ca unul dintre primii recenzenți ai romanului *Ion*, el este catalogat când prieten, când dușman. Despre Rebreanu, el va scrie în volumul *Arta prozatorilor români*, 15 pagini, în capitolul *Doi cititori ai romanului românesc* (1941).

42: Jean Bart (Eugeniu P. Botez) este menționat ca și colaborator al lui Rebreanu la *Direcția Educației Poporului*.

43: Aron Cotruș apare o singură dată în *Jurnal*.

44: Dragoș Protopopescu e în relații amicale cu scriitorul Rebreanu.

45: Gala Galaction (Grigore Pișculescu) e amic de circumstanță.

46: Mihail Sebastian (Josef M. Hecther) e în raporturi de prietenie.

47: Vasile Voiculescu – prieten apropiat al lui Liviu.

48: Victor Ion Popa – relații pe probleme teatrale.

49: Nae Ionescu – puține referiri în *Jurnal*.

50: Cezar Petrescu a dus o politică duplicitară, fiind invidios pe Rebreanu.

51: Ionel Periea, compozitor și dirijor care va apela mereu la scriitorul..

52: George Enescu e admirat de Liviu pentru muzica lui românească făcută cunoscută în lume.

53: Lucian Biaga se afla în relații amabile cu Rebreanu.

54: Panait Istrati, Liviu îi consacră un medalion literar, în *România literară* (1933).

55: Emanoil Bucuța e un amic al scriitorului prin diferitele ministere culturale.

56: Camil Baltazar e apropiat al scriitorului, un fel de „om de casă”.

57: Pamfil Șeicaru (Pamfil Popescu) e un detractor înverșunat al lui Rebreanu.

58: Nichifor Crainic (Ion Dobre) trece de la relații de amiciție la dușmănie fățișă în presă.

59: Mircea Eliade este apropiat lui Liviu.

60: Eugen Ionescu făcea parte din colectivul redacțional al revistei *Mișcarea literară*.

61: George Călinescu va scrie despre Rebreanu cu reușite și nereușite.

62: Ion Petrovici e legat printr-o prietenie strânsă, aproape frățească de Rebreanu.

63: Alexandru Lăpedatu are relații respectuoase față de scriitor.

64: Sextil Pușcariu va avea relații de amiciție și respect

reciproc.

65: Dimitrie Gusti – relații de amiciție și cordialitate.

66: Constantin Rădulescu – Motru are la început relații tensionate, apoi relații amicale.

67: George Murnu – fără afinități, fără amiciție.

Oglinda lumii – Avem în continuarea din volumele anterioare încă patru capitole, numerotate de la XIII la XVII:

Oglinda lumii (XIII) – sunt prezentate aspecte ale vieții politice din Germania, Franța, Rusia, Ardeal, Ungaria din anul 1919.

Oglinda lumii (XIV) – se înșiră alte știri de senzație ca expozeul lui Iuliu Maniu la mișcările studențești.

Oglinda lumii (XV) – câteva știri notabile: Prințul Carol nu mai este moștenitorul tronului; Mihai va fi în locul lui, în urma deciziei Consiliului de Coroană de la Sinaia; Funerariile regelui Ferdinand I; Liviu Rebreanu este noul director al Teatrului Național.

Oglinda lumii (XVI) – Marele Voievod Mihai vizitează târgul Moșilor; Sărbătorirea lui Nicolae Iorga; Asasinarea lui I. G. Duca; Dizolvarea Gărzii de Fier.

Oglinda lumii (XVII) – spicuim câteva dintre știrile acestui capitol: Târgul de fete de la Găina; Manifestații împotriva presei comuniste; Revoluția din Spania; Inaugurarea liniei ferate Ilva Mică – Vatra Dornei; Începe războiul! Atac la granița polonă de către armata și aviația germană.

Pleava roșie continuă cronică anului 1919, se menționează evenimente despre mișcarea muncitorească socialistă (I. C. Frimu); Partidul socialist vrea să se transforme în partid comunist. Avem patru asemenea capitole numerotate de la IV la VII.

Pleava roșie (IV) – câteva din notele acestui capitol: Congresul al II-lea al PCR; Liviu Rebreanu depune mărturie despre Gheorghe Cristescu în procesul intentat împotriva a 53 de frunțași comuniști (Cristescu îl ajutase pe Rebreanu în timpul refugiuului la Iași).

Pleava roșie (V) – anul 1928 aduce procesul lui Vasile Luca, a soților Pauker; Panait Istrati face o vizită în Rusia; Greva de la Lupeni.

Pleava roșie (VI) – anul 1931: Pătrășcanu face o declarație de principii comuniste în noul Parlament; Gheorghe Gheorghiu Dej este ales președinte al Comitetului de Acțiune a Sindicatelor pe fabrici și apoi răspunde de acțiunile ceferiste din toată țara; greva din februarie 1931.

Pleava roșie (VII) – Anul 1935 vine cu: Apariția Frontului Antifascist și Blocul pentru apărarea libertăților democratice; Ana Pauker este arestată și condamnată; Cum se trăia în închisoarea Doftana?

Dacă facem o comparație între mărimea capitolelor, vom constata că cele cinci capitole din ciclul *Oglinda lumii* conțin 39 de pagini, câte 6-10 pagini pe capitol.

Pleava roșie cu cele cinci capitole din acest volum de întind pe 74 de pagini, între 10-20 de pagini, în medie, pe capitol.

Pseudoportretele volumului de față, de ia numărul 41 la 67, în general, câte 2-4 pagini de fiecare, excepție făcând Camil Baltazar cu 9 pagini; Pamfil Șeicaru cu 9 pagini; Ion Petrovici cu 9 pagini și cele mai multe sunt dedicate pentru Nichifor Crainic, în număr de 24.

Capitolele cele mai ample cuprind membrii familiei Rebreanu: Ludovica, Liviu, Iulius, Rița, Tiberiu, Miși și cei intrați în familie: Ovidiu, Procopie, Puia și Mișu. Ei totalizează 326 de pagini, mai mult de jumătate din volumul de față. Cele mai multe pagini sunt alocate lui Tiberiu, acest Omega al familiei, ca atare, volumul III îi aparține. Urmează Liviu cu 85 de pagini, Ovidiu cu 55 de pagini, Puia cu 30 de pag., Ludovica - 24; Iulius - 11; Pro - 6; Procopie - 5; Rița - 5; Mișu - 4. Toate datele despre Livia sunt cuprinse în capitolele închinare soțului ei, Ovidiu. Cu alte cuvinte, cartea de față pendulează aproape în egală măsură între cei doi, Liviu și Tiberiu, Alfa și Omega familiei Rebreanu.

După cum observă și Constantin Cubleşan, în recentul articol din *România literară*, nr.43, 2013, intitulat *Romanul Rebrenilor*, Ilderim nu scapă prilejul de a-l acuza pe Liviu că nu l-a ajutat pe Tiberiu; n-ar fi de neglijat faptul că Tiberiu devenise un lider politic al unei grupări paramilitare, inițial de tip fascist, naționalist. De aceea, nu este exclusă ideea că Rebreanu, sătul de toate aceste găselnițe politice, să se fi gândit bine la urmările oricărei implicări directe în astfel de organizații.

Iacob Naroș

În urmărirea Reperelor etice

În urmărirea adecvată a *Reperelor etice esențiale*, s-ar putea construi o atitudine observându-ne mai întâi pe noi înșine pășind pe căi bătătorite, "cărări de munte":

POSIBILE GREȘELI (ce pot fi preîntâmpinate):

- a vorbelor inutile
- dogmatismul îngust
- excesul de zel (lipsa instrucțiunii tinde să ducă spre extreme greșite)
- meditația nepregătită, când nu e bine temperată (dezorganizată duce la pierderea în inconștient)
- orgoliul (neînțelegerii adecvate a scopului practic)
- suficiența
- dominația de ambiții (inutile, chiar dăunătoare)
- neantrenarea spiritului (în milă și dezinteres)
- lipsa de disciplină (interioară, prin cunoașterea de sine și evitarea motivelor vulgare)

POSIBILE VULNERABILITĂȚI

(slăbiciuni, ispite, tentații):

- obsesia gândurilor mult prea lumești (nepotrivite, inadecvatei spite, fie și cea a binelui pe acărui cărare poșă rătăci)
- primatul propriului interes întotdeauna
- respectarea disciplinei morale lipsită de control moral (corectare morală)
- sentimente de atracție-repulsie nestăpânite moral
- suspîn după merite
- oprirea din drumul meditației și a echilibrului dintre acțiune și non-acțiune (e necesară o bună deliberare a acțiunilor și o spontaneitate a reacției morale, de genul unei sensibilități tactile reflexe)
- rătăcirile pe parcurs (pierderea reperelor bune)
- supunerea la fapte nedemne (deopotrivă ascultarea, neevitarea, însoșirea cu cei ce le promovează, acceptarea sau nepăsarea în vecinătatea săvârșirii lor)
- ezetarea (dinaintea hranei, sau băii pentru spirit și suflet)
- lauda de sine
- schimbul darurilor sacre pe hrană sau bani (nediscernerea priorităților)
- disprețul față de alții și altceva decât știe, rigiditatea față de diversul acceptabil
- incoerența dintre vorbă și faptă
- neștiința de a fi plăcut în fața celorlalți
- când pierzi indiferența superioară față de confort și

sărăcie (și oricare prind să te domine, să devină obsesie)

LUCRURI CARE NU ÎNȚEALĂ (a le căuta și discerne, apropria, asuma)

- evitarea unor atașamente (nepotrivite, dominante ce-și pot tulbura echilibrul, cugetul)
- respectul față de cei și cele ce merită și se cuvine
- ascultarea învățăturilor bune și meditația lor corectă
- aspirații elevate și conduită modestă
- vederi liberale și respectarea datinilor, ritualurilor bune
- cultivarea spiritului cu menținerea modestiei
- dobândirea unei averi spirituale (ce prin împărtășire nu se diminuează)
- având o instrucțiune religioasă profundă, combinată cu o bună cunoaștere a celor spirituale și lipsa orgoliului, nu te înșeli
- dobândirea capacității de a-ți asuma singurătatea
- consacrându-te fără egoism să faci binele altora, prin metode înșelepte, nu te înșeli
- adunând troiene de cunoștințe pentru a discerne bruma de bine necesar, tot nu e degeaba
- să te pierzi în pasiuni nevinovate, ori în frumuseșea lumii e mai bine decât să n-ai nici o pasiune, toate să-și fie indiferente și să nu poți să vezi niciodată frumuseșea
- putem să ne amintim de înșeleptul ce spune că Spiritul e marele omorător al realului, iar discipolul urmează să-i ceară socoteală Spiritului, sau să ne gândim la poetul care insistă obsesiv asupra unui lucru ce ni se întâmplă tuturor, căci ... **cu toții ucidem ceea ce iubim** (ne și explică în câte feluri, dar noi mai departe putem găsi câteva răspunsuri imediate: în Povestea lui Narcis (cu cele trei versiuni de talmăcire ce-mi vin în minte (a lui Oscar Wilde, a lui Coelho și a lui Corneliu Rău), în Biblie, în Coran și-n Povestea fără sfârșit a lui Michel Ende (și-n mitologiile lumii), fără a greși prea mult în stăruința aflării unui răspuns mai bun.

CAUZE ALE REGRETULUI

- măcinarea în van a acestei vieți
- să mori fără a avea nimic sfânt pe lume și năpădit de grijile lumii
- urmând șeluri și căutări nedemne
- să-și lași spiriul să se scufunde în smârcul iluziilor lumii
- să te desparși de profesorul tău înainte de a-ți fi

împărtășit învățătura lui, fără a te fi luminat

- să te lași sfârșat de forșă necontrolată a pasiunilor nedemne
- să-ți risipești harul, darurile (talantii)
- a da /vinde celor nevrednici învățătura pe care nu și-o pot însuși și de care nu sunt demni
- a nu respecta viața
- irosirea tinereții în vulgară nepăsare
- NEVOI
- după ce ți-ai estimat propriile capacități, e bine să urmezi o linie de acțiune cuvenită
- pentru a urma îndemnuri demne e nevoie de încredere și siguranță
- e nevoie a-ți cunoaște defetele și virtuțile
- e nevoie de cultivarea inteligenței și încrederii pentru acordul la diapazonul spiritului
- e nevoie veghe se sine pentru a te poteja (trup, cuvânt, spirit) de ce e rău
- armura spirituală și forșă inteligenței sunt necesare pentru chemarea inimii demne
- e nevoie a nu fi sclavul dorinșelor și atașamentului exagerat
- e nevoie de un efort neîntrerupt pentru motive drepte, fapte drepte și a dedica altuia rezultatele
- Spiritul pătruns de dragoste și compasiune în gândire și faptă trebuie să fie întotdeauna călăuzit către slujirea oricărei ființe însuflețite (respect sincer față de viață)
- E nevoie a redefini și dezvolta mereu sensul Acceptabilului (cochilia semnificațiilor)

La un anumit nivel, gândurile par a se întâlni, iar dacă nu le cităm (și neindicându-le sursa, o facem intenționat, pentru a preveni idei preconcepționate, atracția sau respingerea lor să fie datorată afinităților individuale, iar nu a celor de grupări, comunități etnice, politice, naționaliste, religioase, științifice, filosofice etc) ele pot fi deopotrivă europene și non-europene, religioase și ne-religioase: deoarece "ceva din fiecare există în fiecare": iar situându-ne în palierul întâlnirilor admirabile ne redescoperim în încercarea comună de a aduce schimbări în bine, de a exersa binele: în chip ritual, în chip teoretic, ca exercițiu al spiritului, în chip practic, în sensul uitat de a ne face daruri, de a ne cultiva propriile daruri, inclusiv acela al inimii simțitoare, al capacității de recunoaștere și suținere a acceptabilului ce poate da un echilibru sustenabil între sine și celălalt. Este una din nevoile recognoscibile: a împărtășirii eului.

Prof. Ovidiu-Marius Boța

Arhiva setimentală III. Trecute fericiri...

A fost o vreme a bucuriilor pe Valea Anieșului, fericire, pe care doar acum o văd! Mai întâi și lanceput pentru că eram tânăr, apoi, că aveam colegi tineri și, mai ales colege frumoase rău! În școala aceea din bârne rotunde, văcsuite cu ulei negru și acoperiș de draniță, cu trei cămăruțe din care una a fost locuită o vreme de un pădurar, în cele două chilii, luminate de două beculețe chioare, de care nici nu aveam nevoie, căci lumina dinspre pădure, cu borcutul adus de sub un dâmb galben, dintr-o fântâniță cărămizie, într-o găleată ruginie de atâtea săruri, așezată pe-un scăunel șchiop, de lemn, lângă fereastra cu opt ochiuri oarbe de praf vara ori cu flori de gheață iarna, într-un hol mai mare decât amândouă sălițele, aici și acolo am locuit 28 din anii tinereții mele. Cunoșteam și dam nume bolovanilor,

plantelor mirositoare, norilor, ploilor și ninsorilor ce-mi stăteau în cale ori mă împingeau de la spate. O sută douăsprezece anotimpuri! Atâtea!? Primăverile cu feriguțe, toporași, gălbenele, străpungători de omăt, urzici galbene, cuiburi de codobaturi de munte; verile cu cimbrisor, crețișoară, lăstuni și rândunele, toamne umplute cu ghebe cât degetul, hribe burtoase, umblări prin livezile mierlelor, cărdurile urieșești de botgroși din crengile fagilor, iernile cu ferigi, cetini, roiuri de scatii din arinii înșirați pe maluri, pescărei negrii, ce mă salutau cu reverențe de pe câte-un bolovan ieșit din albie. Număram 3488 de pași vara, 3655 iarna. Acestea și așa erau zilele...altele-s acum albele bătrânețelor mele!

Ilie Hoza, 23.02.14

Icoana

- Icoana
- confirmă
- autenticitatea
- Modelului.
- Și-i intuiește Acestuia
- libertatea...
- În icoană
- anamneza se
- preface în
- epifanie
- Iar epifania
- adevereste
- lipsa de aproximații.

Vasile Cihorean

Istorie

Bursierii Fonduri grănicerești năsăudene din Maieru/meserii

Horga Leontina	1883	Croitorie	1346
Lupșoriu Ioan	1897	Cojocărie	1648
Belteag Vasile	1901-1903	Cojocărie	1754
Dumitru Ion	1902-1912	Cojocărie	1797
Coruțiu Pavel	1913-1914	Cojocărie	2193
Scridonesi Iacob	1913-1914	Cojocărie	2250
Titieni Iacob	1913-1914	Cojocărie	2266
Rațiu Ioan	1914-1915	Cojocărie	2296

Bursierii Fonduri grănicerești năsăudene din Maieru

Hogea Iacob	1875-1876	Pedagogie	1229
Utalea Octavian	1889-1894	Drept	1457
Barna Ioan	1897-1902	Pedagogie	1630
Silvan Coruțiu	1897-1901	Preparandie	1639
Sânioan Corneliu	1899	Sc. de Ofieri	1721
Bolfa Alexandru	1901-1904	Drept	1756
Ilieșiu Iulian	1901-1905	Drept	1768
Partene Constantin	1903-1904	Preparandie	1830
Avram Horia	1909-1914	Filozofie	2016
Sântioan Fabiu	1910-1916	Filozofie	2084
Ilieșiu Vicențiu	1913-1914	Curs Admin.	2211
Groze Felicia	1917-1918	Pedagogie	2376
Ilieșiu Iustin	1919-1928	Litere	2416
Groze Patriciu	1920-1925	Chimie ind.	2451

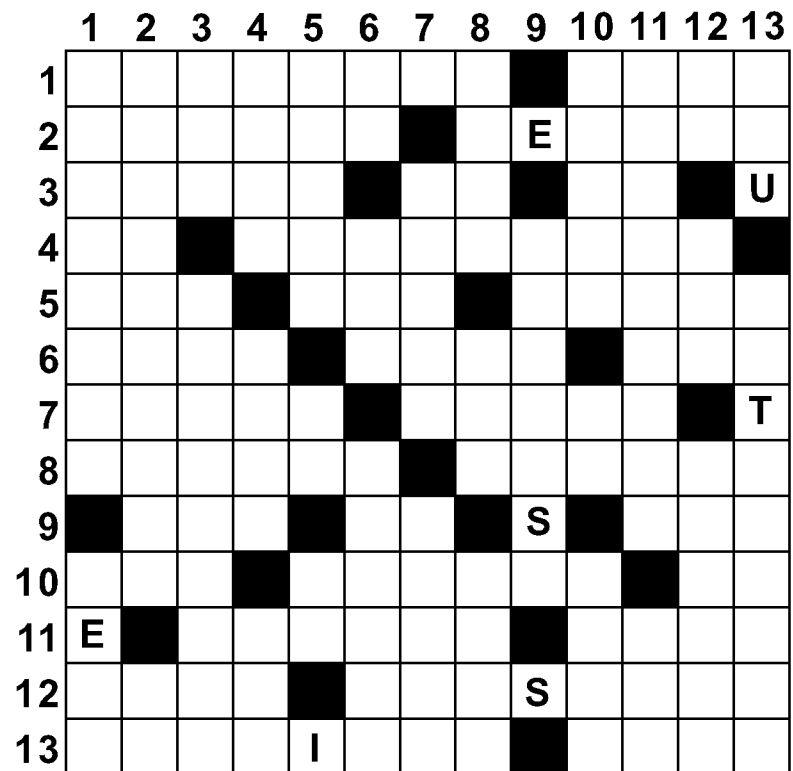
Dulceața spinilor

Pe trotuare lungi cad fulgi de nea
Și dezbină plopii – vânturile reci.
Văd printre ramuri grele, lisuse Crucea Ta
Și sub povara Ei pe Tine cum Te-aplec!
Și mă gândesc o Doamne, cum să Te ajut
Să-și duc pușin din greaua Ta povară?
Am vrut și ieri s-o fac dar n-am putut
Să rabd un bici, o palmă, o ocară.
...acum eu sincer vin a Te ruga
Cu ochii de umile lacrimi plini.
Sporește-mi astăzi dorul de-a răbda,
Fă să simt dulceașa cununilor de spini.

Vasile Cihorean

Rebus

DIN ANTICHITATE

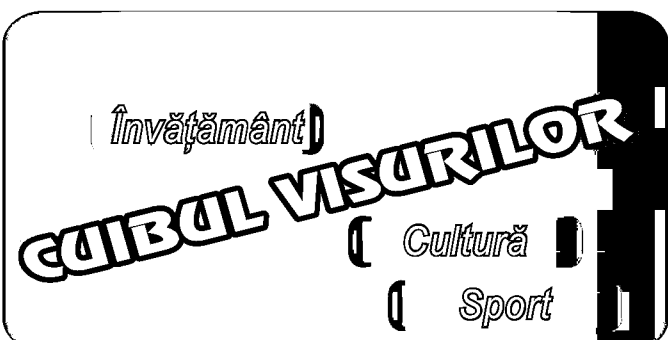
ORIZ. 1) Împărat roman (Caius Iulius Germanicus, 37-41), despot crud și dement: s-a proclamat zeu, și-a făcut calul senator... A fost asasinat de pretorienii. - Dare plătită de tătari domnitorilor Moldovei. 2) Divinitate feniciană a vegetației, potrivit legendei o jumătate de an stătea pe pământ iar cealaltă jumătate în infern - Una din tragediile lui Euripide, despre acest autor se afirmă că a fost primul dramaturg preocupat de prezentarea psihologiei feminine. 3) Capitala Franței - Zeu egiptean - Perioadă de timp. 4) Noroi, murdărie - Orașul sfânt pentru evrei, creștini, musulmani. Unul din cele mai vechi orașe ale lumii. 5) Hormon corticosuprarenal - Mare, ocean în toponimia scandinavă - Regiune italiană, leagăn al civilizației romane iar apoi occidentale, având ca centre Roma și Vaticanul. 6) Râu în regiunea de mai sus, mic afluent al Tibrului - Înălțime în Egipt (343m) - Întoarcerea în Rai! 7) O adevărată capodoperă este acest vas antropomorf găsit în această localitate, cunoscut și ca „Zeita de la...” - Ferm, curajos, neînduplecat. 8) Înclinare longitudinală a unei nave din cauza repartizării neuniforme a încărcăturii - A aduna. 9) Celuloză fabricată din plante anuale (paie, stof etc.) - Paul Kaine - Localitate din Slovenia. 10) Comună din județul Sălaj - Filozof grec (427-347 î. Hr.), unul dintre cei mai mari gânditori ai antichității. Opere: „Banchetul”, „Startul”, „Parmenide” ș. a. - Început de localitate! 11) Scriitor și filozof indian (1861-1941) de limbă bengali și engleză, supranumit „Sufletul Bengalului” sau „Profetul Indiei moderne”. Premiul Nobel pentru literatură pe anul 1913 - Nu-i pe placul nimănui! 12) Pictor grec din a doua jumătate a sec. IV e. n. - Loc băltoș. 13) General și om de stat cartaginez (247-183 î. Hr.), unul dintre cei mai străluciți strategii ai antichității; i-a bătut pe romani pe mai multe rânduri, dar în cele din urmă a fost înfrânt la Zama (202 î. Hr.) - Profet evreu (sec. VIII î. Hr.) ale cărui profeții au fost nu numai rostite, ci și scrise.

VERT. 1) Cetate romano-bizantină (sec 1-6) pe malul Dunării, jud. Constanța, identificată în com. Topalu - Zeul forțelor răului în mitologia egipteană. 2) Localitate în jud. Constanța, deținând monumentul triumfal „Tropaeum Traiani”, ridicat în cinstea victoriei împăratului Traian asupra dacilor - Sex-simbol în persoană! 3) Formă a pronumelui personal - Scriitor englez (Richard, 1892-1962), a scris proză în care a descris urmările nefaste ale războiului („Moartea unui erou”, „Cărările gloriei”). 4) Sloi de gheață (pl.) - Zeul războiului la greci - Lac și localitate în Suedia. 5) Sfinxul din... - Cal dobrogean - Palade George. 6) Tras în tuș! - Zeiță a mărilor în mitologia scandinavă - Siguranță sau îndrăzneală nejustificată. 7) Grădinile din Babilon au fost descrise și de către acest istoric, pe lângă Diodor, Strabon - Capodoperă arhitectonică a Indiei, impresionantă prin dimensiuni dar și prin perfectă execuție a sculpturilor. 8) Stea în constelația Gemenii - A scoate din minți! - Istoric canadian (1837-1919). 9) Numele mai multor suverani din statele feudale spaniole. 10) Roman celebru de Ibrăileanu - Fără soț la Paris - Copilă (reg.). 11) A treia carte a lui Moise - Capabil de gesturi sugestive! 12) Frumoasa din portul popular! - Oaie tânără - Important centru industrial, economic, bancar, fotbalistic, până și de modă din nordul Italiei. 13) Numele a trei localități din India - Tiran din Grecia antică care a inaugurat o dinastie ce a durat mai mult de un secol.

Dicționar: DCA, HAF, NUSF, SNS, LIG, SIG, ANN, RAN, AMAS, TEAL, NATA
Dezlegarea careului Comemorativă: EMINESCU-AA-JYLLAND-EEMS-RACINE-R-BANUS-DIV-SMILES-CO-A-OA-IP-HOMER-NRR-OI-LAT-TOLSTOI-CE-GIDE-AL-CANTACUZINO-PLAUT-FILIP.

NOTA: Iar trebuie sesizată o eroare: la grila de mai sus punctul negru de la rând/col. 8 trebuie translatat la col. 9 în loc de 8.

MACAVEI AI. MACAVEI

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
Nr. scru sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare: Viluț Cărbune
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18,
tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Livu Rebreanu

SCORBUL VIEȚIILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XVIII Nr. 3 (109) *** IULIE 2014 *** 8 PAGINI *** 1 leu

PĂRINTELE IULIU POP

In memoriam

DIAN BN, Fond 121 Emil Boșca-Mălin, Dosar 7, Pr. gr.-cat. Iuliu Pop (1890-1963), 33 ani la Maieru, închis la Gherla, Foto (din Arhive) - Viluț Cărbune

Motto: „Dar bunul părinte protopop, parohul comunei, dl Iuliu Pop m-a îndemnat să lucrui mai departe – de aceea îi aduc și pe această cale mulțumiri. Emil Boșca – Mălin.

L-am cunoscut pe părintele Iuliu Pop și l-am primit și păstrat în sufletul meu de copil, apoi de adult și de om în vârstă cu duioșie, respect și grijă. Părintele răspândea în jurul său har divin, bunătate, curățenie și generozitate. Eu l-am cunoscut când aveam 5 ani. Mi-aduc aminte de momentele acelea pentru că au coincis cu toamna când ne-au invadat ungerii. În toamna aceea totul s-a schimbat iar rânduielile, rosturile noastre românești au devenit roș, alb, verzi.

Străbunica mea maternă locuia la noi. Duminica, împreună cu bunica mea erau nelipsite de la slujbele părintelui Pop. Bunica și străbunica mea erau încântate și pătrunse de slujbele părintelui Iuliu Pop.

-Acum, Sorin e mare poate veni și el cu noi la biserică. E păcat să nu se bucure și el de atmosfera înălțătoare din biserică a spus bunica mea, Viorica Coruțiu soția învățătorului Silviu Coruțiu. Eu am auzit și am fost de acord. Sâmbătă ne-am pregătit, am făcut baie și ne-am ales haine potrivite ca să fim curați sufletește și trupește când înțrăm în casa Domnului. Duminică pe la 10 am ajuns la biserică și am intrat. Străbunica mea a luat loc în bancă, iar bunica m-a condus până aproape de strană unde am rămas în picioare. Un sătean mai în vârstă, care stătea în strană, mi-a făcut semn să mă așez, eu i-am mulțumit dar am preferat să rămân în picioare. Din altar a ieșit părintele Pop. Era îmbrăcat în straie preoțești strălucitoare care îi imprimau o demnitate aparte. Eu îl mai văzusem pe preotul Pop acasă la dânsul, dar nu-l văzusem până atunci îmbrăcat pentru slujbă. M-a zărit, a zăbovit cu privirile asupra mea și mi-a zâmbit. Era înalt, drept, nu era gras și avea ochii verzi. Diacul îi ținea din când în când cădelnița și cânta împreună cu dânsul. În biserică era fum de tămâie și mirosea a tămâie. Din balconul din spate răsunau cântece bisericesti cântate de corul de fete al parohiei. Se distingeau vocile lui Aurel, a sorei sale Ilișcuța, a surorii mai mici a Ilișcuței și vocea Verginei. Se cânta pe

două voci și era impresionant. Corul din balcon a început să cânte „Nu uita, Măicuță, noi suntem urmașii lacrimilor Tale..”. Cântecul era emoționant, iar melodia era interpretată cu har.

Deodată am auzit vocea părintelui Iuliu Pop venind de sus. M-am speriat puțin, timbrul său duos acoperea mulțimea și domina atmosfera. Vocea părintelui Pop mă răscolea, ea parcă venea de sus din Ceruri și pătrundea în ființa mea prin creștet. Începuse predica, iar părintele vorbea din amvon. Predica părintelui Pop era simplă, ea vorbea despre faptele zilnice de viață ale măierenilor și despre ce nu trebuie ei să facă. Într-adevăr, în vremea cât a fost Dumnealui în Maieru nu s-au petrecut fapte grave. L-am văzut din nou pe părintele Pop în fața altarului, ne-a binecuvântat, iar eu am plecat la bunicile mele. Le-am rugat să mă aducă la slujbă și duminica următoare și m-au adus mereu.

Într-o zi, la vreo 3 zile de la prima mea participare la liturghie, bunica a pus într-o merindare curată vreo 5 mere roșii Jonathan, alese cu grijă, doar bunicul avea în Maieru asemenea mere gustoase și m-a trimis să le duc la familia Pop. Am trecut Podul Țiganilor am deschis porțița de la curtea Casei Parohiale și am urcat scările spre târnaț. Mi-am dat seama că părintele este acasă pentru că auzeam „tăcănitul” clapelor mașinii de scris a preotului. Am făcut câțiva pași timizi spre capătul târnațului, am trecut prin fața ușii deschise unde lucra părintele și am înaintat spre bucătărie. Deodată am auzit vocea plăcută a unei domnișoare tinere; am recunoscut imediat glasul domnișoarei Pia, fiica cea mică a preotului pe care o cunoșteam și de care mi-era drag:

- Mamă, uite cine a venit la noi, ce bine îmi pare. Este Sorin al doamnei Viorica. Alături de domnișoara Pia s-a îndreptat spre mine și doamna preoteasă. Domnișoara Pia m-a mângâiat pe cap și m-a sărutat pe frunte. Eu emoționat, roșu la față ca racu', am întins merindarea cu mere pe care Pia a și desfăcut-o și a început să mănânce un măr. M-au chemat în bucătărie și mi-au zis să stau pe scaun. Doamna preoteasă s-a dus după dulceață și mi-a adus pe o farfurioară, dulceață de cireșe amare; paharul cu apă și o sarvietă le-a pus pe masa care era aproape de unde stăteam eu. Pia era elevă la Cluj la o școală de menaj și avea cam 14 ani; o știam din vacanța trecută, era frumoasă, isteată, vioaie și mă simpatiza, dar eu mă intimidam de fiecare dată când o vedeam. Părintele a auzit zarva din bucătărie și a venit la noi.

- Aa, Sorinel, să te binecuvinteze Dumnezeu, bine ai venit la noi. Mă bucur că te revăd și îmi pare bine că vii la biserică, te-am văzut duminica trecută, să vii mereu. Părintele m-a mângâiat pe cap cu duioșie, m-a lăsat să-mi termin dulceața și m-a luat de mână. M-a dus în biroul Dumnealui. Era o cameră mare, iar aproape de fereastră era un birou mare pe care trona o mașină de scris. Între birou și geam era un scaun mare din piele. Pe biroul părintelui erau o mulțime de hârtii, unele scrise de mână altele tipărite. Am înțeles că părintele citea mult, dar și scria mult. Deși eu mai văzusem mașină de scris la tata la biroul său de avocat din Rodna, mașina de scris a părintelui Pop mă fascina. Părintele a deschis o ușă și ținându-mă de mână am intrat într-o altă cameră mare pe ai cărei pereți laterali erau rafturi pline de cărți. Erau tot felul de cărți. Se vedea că unele erau foarte vechi pentru că erau „învelite”, la înțelegerea unui copil (legate) în piele.

- Să iubești cartea, Sorinele, pentru că ele, cărțile îți deschid mintea și te duc pe tărâmurile nebănuite. Ce multă dreptate a avut atunci domnul părinte Pop! Cititul mi-a creat orizonturi și mi-au oferit idei să scriu lucruri zămislite în propria-mi minte. Părintele a scos dintr-un raft niște cărți și mi le-a întins.

- Știu că bunicul tău Silvan (Silviu Coruțiu) te-a învățat să scrii și să citești încă de la 5 ani, mi-a spus el mie când ne întâlneam, dar de acum tu trebuie să citești mereu și ai să vezi că are să-ți placă. L-am mulțumit părintelui pentru cărți și i-am sărutat mâna. Peste ani mi-am dat seama că părintele Iuliu Pop clădește în fiecare clipă în oameni un viitor; un viitor curat, serios, trainic, atât ca slujitor al Domnului cât și ca

psiholog și îndrumător al oamenilor în viața reală. Așa cum m-a îndrumat pe mine, tot așa părintele Iuliu Pop l-a îndemnat pe Monseniorul Augustin Partenie spre îngrijirea trupului semenilor și a sufletelor întru credință. Și tot așa, vom vedea l-a îndemnat pe Emil Boșca-Mălin să nu abandoneze culegerea de date privind monografia Maierului. Peste ani mi-am dat seama că părintele Iuliu Pop, în relațiile sale oneste, generoase și prietenești cu oamenii procedează conform proverbului vechi chinezesc: „Dacă îi dai unui semen de-al tău un pește îl hrănești o zi, dar dacă îl înveți să pescuiască îl hrănești o viață”. Am impresia că omul Iuliu Pop, prin învățăturile sale înțelepte, a hrănit pe viață mulți oameni.

Cu cele 3 cărți în mână m-am dus în bucătărie, i-am sărutat mâna doamnei preotese și i-am mulțumit pentru dulceață, m-am îndreptat spre domnișoara Pia care mirosea frumos a parfum și i-am spus „sărut mâinile”. Pia m-a îmbrățișat și m-a sărutat pe obraji și pe frunte. Eu m-am fâstăcit, m-am înroșit și am șters-o spre porțița dinspre curte. Înainte de a ieși în ogradă am întors capul să o mai văd o dată pe Pia, care era strălucitoare. Pe drum, spre casă, sărind într-un picior m-am uitat pe copertile cărților; era „Pinochio”, erau „Basme” de Petre Ispirescu și „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă. Am ajuns acasă la bunicii mei în casa de peste drum de parc, le-am arătat bunicilor mei cărțile primite de la părintele Pop și am început să citesc „Pinochio”. De la prima pagină cartea m-a fascinat mai ales că era ilustrată cu imagini colorate atrăgătoare. Citeam, mă uitam pe desenele

-continuare în pagina 2 -

Prof. univ. dr. Sorin Login

Lista măierenilor foști deținuți politici din perioada comunistă (1946-1989)

1. EMIL BOȘCA-MĂLIN, gazetar, jurist, folclorist, istoric, 12 ani în pușcăriile comuniste și 6 ani în clandestinitate
2. MIRCEA V. ILIEȘIU, inventatorul Apilamilului, gazetar, 9 ani în pușcăriile comuniste
3. TRAIAN LOGIN, avocat, 5 ani în pușcăriile comuniste
4. IULIU POP, preot greco-catolic, 2 ani în pușcăriile comuniste
5. IOAN PARTENE, profesor de limba germană la Liceul „Al. Odobescu” din Bistrița, fost prefect al județului Bistrița-Năsăud în perioada interbelică, 1 an (1951-1952), a murit la Jilava din cauza tratamentului inuman

*

La aceștia se poate adăuga și luptătorul măierean din Munții Rodnei SANDU BOȘCA, care a rezistat cu demnitate fizic, moral și intelectual până la amnistierea din 1964, nefăcând niciun compromis cu autoritățile comuniste.

In memoriam

- urmare din pagina 1 -

PĂRINTELE IULIU POP

colorate și citeam mai departe. Era un miracol cum literele ajungeau în capul meu de copil și se transformau în întâmplări, chipuri de oameni, de animale și de copii, cum creștea nasul lui Pinocchio și cum se închea acțiunea. Citeam cu o nerăbdare și o curiozitate crescândă până când bunică m-a chemat la masă. Pe „Pinocchio” l-am citit în 2 zile, apoi au urmat celelalte 2 cărți. Începusem să „învăț să pescuiesc”; părintele Pop, prin îndemnul Dumnealui și prin cărțile dânsului, m-a învățat să pescuiesc. A trecut vacanța, a mai trecut un an. Părintele Pop mi-a împrumutat Jules Verne, Karl May și apoi Alexandre Dumas. Citeam cu patimă și cu nesaț. Trebuie să mărturisesc, cu mândrie că părintele Pop mă cucerise prin personalitatea dumnealui și prin erudiție. Știa să dăruiască prin spiritul și din spiritul generos al dumnealui. Mergeam la biserică și îi ascultam predicile. Erau pline de har și de învățăminte. Mă întorc și acum după 70 de ani cu gând pios de recunoștință față de marele preot și om care mi-a îndreptat tinerețea spre lumina cărții. Asupra sătenilor avea o influență deosebită, profundă, benefică. Măiereni îl iubeau pe părinte și îl stimau. Vreau să menționez în treacăt că în Maieru în perioada cât a slujit dumnealui nu a avut loc nici un avort și nici un deced prin agresiune. De fapt a slujit mulți ani...

Părintele Iuliu Pop s-a instalat în Maieru, numit ca preot în anul 1929 în 26 mai. El s-a născut în satul Sălișca, la 7 km. de Dej, în 30 iulie 1890. Părinții se numeau Maria și Nicolae Pop. Tatăl a fost preot. Satul Sălișca era apartenență de comuna Câțcău. Există niște confuzii legate de numele satului natal al preotului Pop care își au originea în denumirile ungurești ale satului. În limba maghiară nu există litera *ă* în consecință în diverse scrieri „Sălișca” apare sub numele de Selisca sau Seliștea. Oricum este o localitate de veche tradiție românească atestată documentar în anul 1405. În Sălișca a fost construită în anul 1680 o biserică din lemn în stilul arhitectural caracteristic care viețuiește și astăzi și poartă hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril. În această biserică a cunoscut viața și credința în Dumnezeu părintele Iuliu Pop. După terminarea școlii primare în satul natal, tânărul Iuliu Pop a urmat Liceul la Năsăud în perioada 1900-1908. Apoi a urmat teologia la prestigioasa Academie Teologică din Gherla. În 1913 părintele Pop se căsătorește cu d-na Victoria Moldovan, învățătoare. După hirotonire a fost repartizat în comuna Suplai, lângă Năsăud, unde s-a distins prin calitățile sale de gospodar reparând biserica din Suplai și Găureni.

În anul 1929, în luna mai, este numit preot în Maieru. Înainte de toate tânărul Iuliu Pop, energic, destoinic și harnic a organizat modul de desfășurare a slujbelor duminicale și în sărbători. A chemat la dânsul diacul, cantorul și celelalte ajutoare și a stabilit cu exactitate modul de desfășurare a slujbei. Evident că trebuia început cu dreptul. Apoi a făcut cunoștință cu notabilitățile comunei. A fost la primărie unde l-a cunoscut pe primar și pe domnul notarăș Vichente. La școală i-a cunoscut pe învățătorii Dumitru Boșca, pe Ion Barna, pe Silviu Coruțiu și pe Constantin Partene. Tânărul preot iubea oamenii și dorea să le ofere tot ce este spiritual mai de preț. Dorea în special să restituie Măierenilor momentele importante ale istoriei lor mai apropiate și mai îndepărtate. Pentru aceasta trebuia scrisă o monografie a Parohiei și comunei Maieru. Încă de pe băncile Academiei din Gherla nutrea asemenea gânduri. De fapt, dorea să facă o frescă a vremurilor trecute și să o ofere măierenilor. Dorea să scrie despre înființarea comunei Maieru, despre primii preoți și despre zidirea primelor biserici din Maieru, despre evenimentele importante care au trecut peste Maieru, despre mentalitatea măierenilor, despre munca lor etc.

Dar înainte de toate slujba de duminică. În prima duminică, aproape fără ezitări și strângerile de inimă inerente începutului, a săvârșit o slujbă emoționantă și a ținut o predică înălțătoare. Avea experiența Suplaiului. Părintele Pop avea ureche muzicală, cânta bine, iar Dumnezeu îi dăduse un timbru plăcut al vocii. Toată lumea a rămas impresionată de frumusețea slujbei, iar prin sat s-au răspândit doar vorbe bune despre calitățile noului preot.

Pentru desăvârșirea marelui său proiect de viitor, elaborarea unei monografii a parohiei Maieru, părintele Iuliu Pop a început să caute în arhiva parohiei pentru că îi era la îndemână. Era destul de greu pentru că unele documente erau scrise în slavona veche, altele în germană, altele în maghiară, iar unele deteriorate. În căutările sale a găsit un colaborator, dar avea și un precedent al proiectului său

numai că monografia, care credea părintele Pop ar putea fi un model, se referea la o altă parohie. Precedentul se găsea în Sânișof (Poiana Ilvei), iar autorul, preotul mai în vârstă, Ștefan Buzilă. Părintele Buzilă redactase și publicase deja o monografie a parohiei și comunei Poiana Ilvei, deci în mare s-ar putea sfătui cu el. Oricum materialul de cercetat era vast și răspândit în diferite arhive.

Într-o zi, mergând pe drum îngândurat, părintele Pop îl întâlnește pe tânărul ziarist și scriitor măierean Emil Boșca-Mălin. Cei doi se cunoșteau din vedere, dar nu discutaseră niciodată îndelung. Acum aveau prilejul. Se spune că „valorile se întâlnesc”. Așa s-a întâmplat și acum. Tânărul ziarist i-a spus părintelui că intenționează să scrie o monografie a comunei Maieru, dar că doi reprezentanți de marcă ai comunei, deținători ai unor importante arhive, i-au respins intențiile. Probabil datorită tinereții sale. Domnul Mălin Boșca i-a spus părintelui că încă din vara anului 1932 a început să adune material pentru viitoarea sa lucrare. „Bunul părinte protopop, parohul comunei, dl. Iuliu Pop m-a îndemnat să lucrăm mai departe – de aceea îi aduc mulțumiri și pe această cale”. Cuvintele ziaristului le găsim în „Restituiri” de Emil Boșca-Mălin, Editura Eikon, Cluj-Napoca 2013. Mărturiile marelui Boșca-Mălin dovedesc grija părintelui pentru a păstra zestrea spirituală măiereană și pentru dorința permanentă a Domniei Sale pentru stimularea spiritelor novatoare. Impresia mea, a autorului articolului, este că cei doi cu suflul mare au colaborat, că părintele Iuliu Pop i-a oferit date de arhivă măiereanului Boșca-Mălin, poate chiar interpretări pentru că aproape concomitent au fost terminate lucrările

monografice ale celor doi. În 1936 apare: „Contribuții la monografia comunei Maieru-Năsăud” – Însemnări pe răbojul vremii - editată de E. Boșca-Mălin, iar în anul 1938 apare manuscrisul dactilografiat al părintelui Iuliu Pop „Istoricul Parohiei Maieru Județul Năsăud.” Cele două lucrări au unele asemănări care însă provin fie dintr-o colaborare benefică pentru cititor, fie din sursele bibliografice comune.

„Istoricul parohiei Maieru” nu descrie fapte și lucruri legate strict de fenomenul religios, ci poate fi considerată ca o amplă cronică a evoluțiilor istorice a întregii comunități măiereane. Eu voi încerca să spicuiesc din lucrarea părintelui Iuliu Pop, tot ce consider, într-o oarecare măsură că poate fi cunoscut de măiereni ca *restituiri necesare ale trecutului lor*. Desigur, voi trece sumar în revistă și unele momente istorice, dramatice ale comunei în decursul încheșării sale actuale, dar și câteva întâmplări care să ateste starea de spirit, obiceiurile și mentalitatea măierenilor în vremurile acelea. Părintele Iuliu Pop, prin modestia care îl caracteriza, acordă în „Istoricul parohiei Maieru” doar 14 rânduri persoanei D-sale și familiei. Dar cercetarea istorică, arhivistică riguroasă a trecutului Maierului și Măierenilor are o valoare inestimabilă.

Documentele cercetate de părintele Iuliu Pop dovedesc că prima încheșare măiereană consemnată arhivistic are loc în anul 1440. Emil Boșca-Mălin consideră că originile comunei Maieru trebuie căutate chiar înaintea marii năvăliri tătare din 1241. Locul primei așezări a măierenilor este în Gura Dragomanei, acolo unde păraul se eliberează de malurile înalte și ajunge la șes. Acesta a fost considerat de întemeietori un loc ferit, dar oare cine se putea feri din calea sutelor de mii de barbari, tătari mai ales puși pe jaf și distrugere? S-a văzut că peste câteva secole înțeleapta organizare grănicerească a localnicilor poate opri urgia barbară. Documentele arată că în „șesul Drogomanei” pe lângă casele localnicilor erau 2 biserici și o școală.

În pofida distrugerilor cauzate de invaziile tătare, de foamete, de represaliile trupelor regești ca urmare a „Răscolului Curuzilor” (Rebeliunea Racociziană, 1703-1711) a marii invazii tătare din 1717, a epidemiei de holeră și a epidemiei de gripă bubonică, a foametei 1760, 1786, 1814-1817 și inundațiilor numărul măierenilor a crescut.

În 1760 s-a abătut asupra Văii Someșului de sus și Maierului o foamete cumplită. Mulți măiereni au plecat în Bucovina. Acolo, datorită spiritului lor întreprinzător au creat comunități și au desfășurat activități proprii. Toader Strâmbu, din Maieru, mergând la târg în Gura Humorului, a întâlnit acolo urmași din familiile Pușcănenilor, Ometiță, și Vranău. În zonă viețuiește și o rasă de cai „Măiereni”. Profesorul Icu Crăciun spune că are date că în comuna suceveană Botoșana sunt familii cu numele: Boca, Ureche, Candale, nume specifice Maierului și că, de fapt, această localitate

bucovineană a fost întemeiată de măiereni bejenari.

Regenerarea rapidă după pierderile cauzate mai ales de invaziile tătare, refacerea în ritm alert a numărului locuitorilor dovedește vitalitatea, inteligența, spiritul de supraviețuire al măierenilor. O scurtă statistică a numărului locuitorilor Maierului este edificatoare din punctul de vedere al vitalității și prolificității măierenilor:

În anul 1733 erau în Maieru 1265 locuitori

„ 1881 „	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	2231 „ „
„ 1910 „	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	3125 „ „
„ 1920 „	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	3136 „ „
„ 1937 „	„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	4139 „ „

Bogăția Maierului era bine cunoscută și unanim recunoscută. Cronicarii diferitelor perioade erau mirați de numărul mare de distrugeri și bunuri prădate de neamurile barbare. La o incursiune tătară sunt menționate: două biserici arse, două mori arse, 1 școală incendiată, sute de oi furate sau ucise, 200 de cai furați, sute de vite luate sau ucise și multe alte bunuri. Pentru cronicari, acestea erau criterii de apreciere a bunăstării măierenilor, dar și hărniciei lor și capacității lor de refacere.

Un factor de stabilitate și bunăstare a Maierului o constituie existența unor familii mari cu rădăcini adânc înfipte în istoria Maierului cu tradiție de hărnicie și onestitate cum sunt: Iieș, Boșca, Hangea, Bob, Barna, Ureche, Coruțiu etc.

În „Istoricul Parohiei Maieru”, părintele Iuliu Pop apreciază numărul mare de preoți care au slujit în Maieru de la înființarea comunei și până la data terminării monografiei D-sale; dânsul îi nominalizează pe toți, iar pe unii îi caracterizează. Eu îmi permit să vorbesc doar despre unii preoți din trecutul Maierului care au contribuit la emanciparea comunei.

Primul preot care a slujit în Maieru, atestat documentar este popa Miron, iar apoi, în 1683, popa Lazăr. În 1723 este menționat în arhive protopopul Tănase. În Maieru erau biserici, din lemn încă de la constituirea localității. Primele 2 biserici erau construite în „gura Drogomanei”, dar au fost arse de tătari. A fost reconstruită doar una. În secolul al XVI-lea sunt documente care scriu despre o biserică de lemn situată pe șesul din stânga Văii Caselor, al cărui cimitir era pe Boboșa. Probabil că este vorba despre locul numit astăzi „La Cruce”, între Boboșa și marginea râpei (P. Hangea).

În Maieru au funcționat mulți preoți. Într-o statistică din 1750 se vorbește despre un număr de 10 preoți în Maieru (E. Boșca-Mălin). Preoții din trecutul Maierului despre care se vorbește cel mai mult în cronică și care s-au distins prin anumite fapte sunt enumerați mai jos.

Popa Iacob Șotropa, Popa Grigore Cornișor, Popa Cosma din Marmația care a predat ca învățător 1769. Numărul locuitorilor Maierului a crescut și au început să se construiască locuințe și pe Pârcioaia; în plină perioadă de foamete s-a construit „Biserica din Deal”.

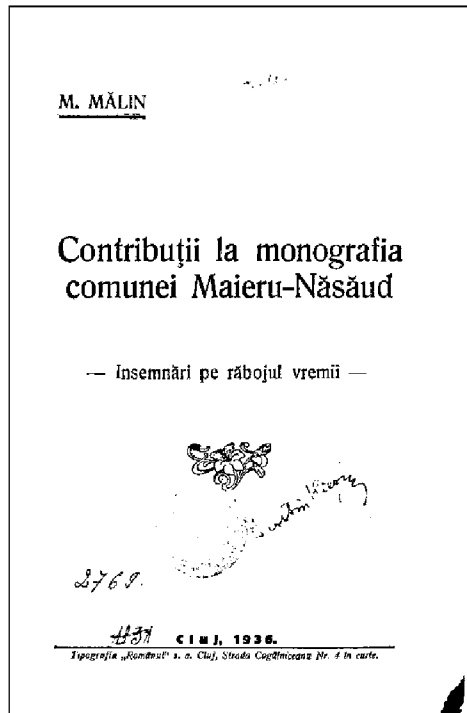
Popa Teodor Bob a înființat arhiva bisericii. Preotul Iacob Șotropa are meritul de a fi protejat documentele bisericesti în timpul tulburărilor revoluției din 1848.

Preotul Ion Hangea s-a născut în Maieru în 1780. El este un exemplu legat de modul cum și-a educat copiii și i-a îndrumat spre școli înalte și studii deosebite. Părintele Hangea a slujit cu intermitență în Maieru. Se pare că datorită firii sale impulsive nu a rămas mult timp în același loc. A ocupat în schimb funcția de „notar al forului vicarial protopopesco”. A păstorit în parohii ca: Sângeorz, Rodna, Maieru, Năsăud, Ilva Mică și Poiană. Era un bărbat zdravăn, vioi, puternic și un excelent pușcăș. Era extrem de inteligent. A fost căsătorit cu Maria, născută Filipoi, în 1784, din Șanț, cu care a avut 5 copii, trei băieți și 2 fete. Primul copil, Leon urmează teologia la Blaj. Al doilea copil, Gregoriu, zis și Gicău, a făcut școala trivială în Maieru și apoi Institutul Militar, în limba germană din Năsăud. Gregoriu Hangea se distinge prin inteligență, pricepere și perseverență. Este unul din absolvenții de frunte al Institutului, devine căpitan și unul din conducătorii regimentului grăniceresc. A devenit membru al societății „ASTRA”. A adunat mulți bani, a știut să investească și a făcut nenumărate donații valoroase mai ales în Maieru, școlilor și bisericii greco-catolice. Căminul cultural din Maieru poartă numele „Gregoriu Hangea”.

Leon, al doilea frate, va ajunge revoluționar pașoptist și se va refugia în Moldova schimbându-și numele în Fortunat. Face pași mari în organizarea învățământului în Moldova de sud. Sora fraților Hangea, Maria, se căsătorește cu pictorul Sever Mureșan.

Vasile (Basiliu) Groze este numit ca preot în Maieru în 23 ianuarie 1869. Urmează teologia la Gherla. „A fost un preot model, foarte respectat de credincioșii săi” (pr. Iuliu Pop). A fost bun prieten cu contele Dominic Zychy de Vsonkeo (groful), fost episcop romano-catolic de Veszprem (Ungaria), care s-a refugiat politic în Maieru datorită simpatiilor sale pro austriece care au stârnit represaliile autorităților maghiare. De numele părintelui Basiliu Groze este legată construirea noii biserici din cărămidă și acoperită cu tablă. Datorită prieteniei cu preotul Groze și a simpatiilor sale filo-române

-continuare în pagina 3 -

In memoriam

-urmărire din pagina 2 -

PĂRINTELE IULIU POP

groful Zychy a finanțat zidirea bisericii și pictarea iconostasului la Munchen (Germania). Ridicarea bisericii a avut loc între anii 1872-1873. Noua biserică a fost construită pe locul unei biserici mai mici din lemn. În lucrarea monografică a părintelui Iuliu Pop se spune că datorită conformației terenului noua biserică s-a clădit cu altarul situat spre nord nu spre răsărit; a fost necesară o aprobare de la Episcopia de Gherla.

Iulian Cioarba este născut în anul 1883 în Bistrița – Bârgăului. A fost un preot iubit de enoriași și mare iubitor de carte.

Anchidim Bob, născut în Maieru, în anul 1899, a fost un preot vrednic dedicat misiunii sale spirituale.

Deși nu a funcționat în Maieru doresc să menționez printre preoții harnici, devotați misiunii preoțești cu har, om de mare cultură, pe preotul Ștefan Buzilă din Poiana Ilvei (în trecut Sânosif). Pe noi, măiereni, nu ne desparte de Poiană decât Colnicul, iar mergând pe Hânțoaia nici acesta, iar majoritatea poienarilor sunt de origine măiereană. Pentru că suntem *aproape* topografic, dar mai ales sufletește, nu îmi pot permite să-l uit pe venerabilul preot Ștefan Buzilă din „cătun”. Pe lângă misiunea de păstor sufletească pe care și-o îndeplinea cu devotament și dragoste, părintele Buzilă se străduia să promoveze tinerii intelectuali. „Domnii” de la Năsăud și Bistrița se mirau cum dintr-un cătun mic preotul Buzilă reușește să mobilizeze atâția tineri pentru școli înalte. Un merit de excepție al părintelui Buzilă este publicarea în 1910 a monografiei satului Sânosif (Poiana Ilvei), prima monografie a unei localități din județul Bistrița-Năsăud (inf. prof. Icu Crăciun, Maieru).

După ce boala și suferințele l-au împiedecat să mai officieze pe Anchidim Bob în Maieru, în anul 1929, a fost numit preot paroh părintele greco-catolic **Iuliu Pop**. Pentru Maieru și pentru măiereni venirea părintelui Pop a fost o bincuvântare pentru că dânsul avea atâta iubire de oameni, atâta dăruire de sine și devotament pentru credința creștină încât impresiona interlocutorii de la primele vorbe. Enoriașii bisericii păstorite de părintele Pop erau iubiți și respectați de acesta indiferent de sex și vârstă. Stătea de vorbă cu fiecare cu răbdare și har. Asculta pe fiecare, îi asculta necazurile și suferințele sau bucuriile, iar dacă era în măsură dădea sfaturile potrivite. Câteva dintre convorbirile cu bătrânii satului au fost consemnate de înțeleptul preot și au fost transcrise în „Istoricul Parohiei”. O parte dintre întâmplările notate de „bunul părinte” (E.Boșca Mălin) le reproduc în acest articol. Ele reprezintă mentalitatea măierenilor, modul lor de a reacționa la înfruntările cu vremurile, modul lor de a gândi și de a se comporta. Bătrânii satului îi povesteau părintelui cu certitudinea că vor fi ascultați și înțeleși tot felul de întâmplări. Doresc să spun „a priori” că ele nu au fost scrise pentru destindere sau pentru amuzament, ci pentru o înțelegere profundă a sufletului și modul de gândire ale măiereanului în decursul timpului.

„La retragerea tătarilor după năvălirea tătarilor din 1717, când au luat cu ei 125 de boi, 179 de porci, 272 de care cu fân și nenumărate alte bunuri au răpit-o pe micuța *Dafina Balotă* în vârstă de 8 ani și au vândut-o unui turc pentru harem unde este închisă până în 1758. În anul când a fugit din harem măiereanca avea vârsta de 49 de ani”.

„În 1772, clopotar era George Hoza din Așa de Mijloc, poreclit Apșanul. El a furat calul cantorului George și sfetnicul din biserică precum și alte obiecte de cult” (...). „S-a făcut peste tot întrebare de el”. Peste doi ani s-a aflat că a murit în

condiții dramatice: fiind „bat” a căzut de pe cal și și-a tăiat limba cu dinții, „sărindu-i de la dânsul și așa s-a sfârșit ca un făcător de rău”.

„Grigore Fleșca, om vartucios, cumplit la mânie, în rămășag zdrobea o nucă cu fruntea nu-i putea sta om înainte”.

De la bătrânul Dorotei Cărbune, 87 de ani, părintele notează următoarea întâmplare: „Iacob Pui, care în 1853 era cantor, ca soldat în regimentul II grăniceresc din Năsăud, mergând într-o zi cu alți soldați în coloană, trecând pe sub un măr care atârna cu crengile asupra străzii, s-a întins și a luat un măr, pentru care a fost pedepsit cu 25 de vergi. Din această cauză în viața lui n-a mai mâncat mere niciodată.”

„Preotul Iacob Șotropa (decedat în 1850) avea obiceiul să stea în fața casei sale pe o laviță lângă stradă. Străinii (din satele de pe Someș) care treceau spre Rodna ori spre munți în căruțe cu roate neferecate (nelegate cu fier ca astăzi) din cauza zdruncinăturii roatele nelegate se turteau, aceștia, salutându-l, nu puteau exprima vorbele bine, atunci preotul Iacob le răspundea: „Lasă, fiule, că văd că vrei dar nu poți!”

„Fetele care nașteau copii nelegitimi (șpuri) în vremea graniței, spre a fi rușinate erau purtate cu ceterași (muzicanți) de la un capăt la celălalt al satului. Așa era să pățească și o fată a preotului Toader Bob, care însă dacă a fost fată de preot a fost iertată de această rușine și pedeapsă. De atunci nu s-a mai aplicat altul pedeapsa aceasta. Fata a fost măritată de voie, de nevoie, în Bârgău, iar tatăl său, preotul Toader, i-a dat ca zestre o turmă de oi cu păcurari cu tot și cu toate „ciuvăile”.

„Cei ce furau erau publicați la parade înaintea bisericii ca să se rușineze.”

„Ignat Pop-Buia (mort în 1935 în etate de 64 ani) mi-a spus că cimitirul morților din capul satului din sus numit cimitirul „de la paltin” se numește așa pentru că i-a spus lui „mămucă-sa bătrân” care încă a auzit dela părinții ei, acolo s-a îngropat o fată din neamul lor, care tăind un brad la capre și căzând bradul a omorât-o pe ea și mai multe capre. Ea a fost înmormântată aici și la capul ei s-a sădit un paltin. Acest paltin secular există și azi, cu crengile rupte de vremuri și furtuni”.

„Bătrânul Marian (Emilian) Ureche, poreclit „Vrabie” (mort în 1932 în vârstă de 93 de ani) mi-a spus că lor le zic „vrăbieni” fiindcă în vechime două fete guralive, vecine, se ocărau una pe alta reciproc zicându-și: vrăbie și „otic, otic” de aici provine numele familiilor „Vrăbienilor” și „Otic”.

Așa cum scriam mai sus, când s-a așezat în Maieru în 1929, ajutat de entuziasmul său și de tineretea sa, preotul Iuliu Pop și-a propus să facă două lucruri de esență: - să-și îndeplinească cu cinste marea sa misiune sacră de a răspândi printre măiereni credința în Dumnezeu și principiile sfinte; - scrierea unei monografii, a unui istoric al dezvoltării parohiei și comunei Maieru. A reușit pe deplin în ambele intenții propuse. Aprecierea sătenilor, dragostea pentru părintele Pop și alăturarea lor principiilor religioase greco-catolice stau măturie harului preoțesc al părintelui Pop. Celălalt țel propus, de a scrie o monografie despre Maieru, a reușit în cea mai bună parte. „Istoricul parohiei Maieru”, terminată în 1938 (lucrare limitată în timp, anul 1938, din motive obiective) dovedește prin mulțimea și calitatea informației strădania de excepție a părintelui Pop. Sper că prin spicuirile din lucrare am convins în privința calității ei.

Din nefericire, pentru noi, români, și pentru țara noastră „România Mare” veneau vremuri tulburi. În jurul fruntarilor

României se agitau minți dornice de teritorii. Nemții, înarmați până în dinți, au semnat cu Uniunea Sovietică pactul Ribbentrop-Molotov. În 1939, împreună, cele două puteri au atacat Polonia, au cucerit-o și au împărțit-o între ele. Au urmat Austria și Cehoslovacia să fie invadate de nemți. În 1940 rușii ne-au smuls Basarabia, iar Bulgarii „Cadrilaterul”. Tot în 1940, în urma Diktatului de la Viena, țara noastră pierde Transilvania de Nord, teritoriu în care se afla și Maieru. În anul 1940, putem spune că România a pierdut 1/3 din teritoriul său.

Venirea ungarilor a fost privită cu ostilitate de măiereni. O parte, relativ mică, s-au refugiat în România; printre refugiați se numără și câțiva membri ai familiei preotului Iuliu Pop. Acesta își continuă cu vrednicie misiunea sa sacră ecleziastică. Cercetează cu asiduitate arhivele. Mașina Dumnealui de scris nu conține decât ceea ce conține pe hârtie ideile părintelui cu scopul de a restitui urmașilor evenimente neștiute de ei și petrecute în negura vremilor.

Cele două mari puteri legate prin odiosul tratat s-au sfâdit. Nemții au atacat Rusia și au ajuns, în 1941, până la câțiva km. de Moscova.

Nemții au fost însă învinși, iar în Maieru s-a instalat noua orânduire „democrat-populară”. În 1947, Regele Mihai a abdicat, iar în 1948, în urma unui „ukaz” al lui Stalin, religia greco-catolică a fost scoasă în afara legii. Preoții greco-catolici au fost obligați să îmbrățișeze ortodoxia, alții au trebuit să renunțe la preoție, iar alții au fost arestați.

Părintele Iuliu Pop a refuzat să părăsească credința în care a fost botezat și hirotonit ca preot. A fost arestat și întemnițat la Gherla. Sfârșit de bolile contractate în temnițe și încercat de frământările sufletești că nu poate sluji în credința în care a fost botezat, „bunul părinte Iuliu Pop” s-a întors în Maieru său cel drag în 1961 ca să-și ia rămas bun de la credincioșii pe care i-a păstorit timp de 2 decenii. A fost o întoarcere scurtă, a lacrimilor. Întâlnirea în biserică cu credincioșii a fost tristă, îngenuchiată, prevestitoare de noi nenorociri. Părintele Pop a plecat de la întâlnirea cu Măiereni cu fața spre ei pentru că i-a iubit și respectat și pentru că făceau parte din sufletul său generos.

Marele om și preot, iubit de măiereni curați la suflet a plecat împăcat la Ceruri în anul 1963 la Ocna Mureș. Măiereni l-au prohodit în ziua de 12 aprilie acolo unde Dumnealui s-a simțit întotdeauna acasă.

A revenit într-adevăr pentru întotdeauna acasă în Maieru, dar neisufletit. Trupul Său a fost deshumat din locurile străine și adus în anul 1969 la Maieru fiind îngropat în cimitirul bisericii. În anul 1982 a fost adusă lângă dânsul și înhumată alături de el Doamna, soția care i-a stat alături o viață.

Nu te vom uita niciodată, dragă părinte Iuliu Pop pentru că ne-ai iubit și îndrumat

Prof. univ. dr. Sorin Login

Bibliografie:

1. Iuliu Pop, Augustin Partene: - „Monografia Parohiei Greco-Catolice din comuna Maieru, județul Bistrița-Năsăud”, Bistrița, 2008.
2. Iuliu Pop – „Istoricul Parohiei Maieru”, județul Năsăud, 1938. Manuscris dactilografiat de părintele Iuliu Pop.
3. Emil Boșca-Mălin – „Restituiri”, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013.
4. Sever Ursu – „Cuibul Visurilor”, Oamenii ASTREI, Gregoriu Hangea, nr. 2, 2005.
5. Petru Hangea – „Însemnări”, manuscris dactilografiat, 2013.
6. Icu Crăciun - „Convorbiri cu autorul”, 2014.

Astra

Un gând ca apele de munte revărsat spre Astra năsăudeană

In memoriam

În copilărie, de două ori mi-am descălțat opincile și, încălțată cu papuci de sărbătoare, am călcat pe unde au călcat știuții academicieni năsăudeni. Prima dată s-a întâmplat să mă ducă mama la un doctor recomandat de unchiul ei, avocatul Pavel Avram. Era o vară toropitoare. Și-ntr-una din zile, slobozise Dumnezeu o ploaie binefăcătoare peste Poieni. Vreo trei frați eram cât de cât mai răsăriți, cel mic era încă la țâța mamei. Tata plecase în sat să mai aducă mâncare, iar noi, rămași de capul nostru, ne-am lepădat hainele și ne-am lăsat scâlțați de ploaia cerului, până ni s-au învinețit buzele. Când am început să dărdăim, Ștefanucă a hotărât că isprava noastră n-o să fie pe placul tatei. Frații mei n-au pățit nimic, dar eu m-am pricopsit cu o răceală de care numai doctorul de la oraș m-a putut tămădui.

A doua ieșire la oraș am făcut-o cu doamna Alexandrina (Sanda) Voicu, o doamnă venită cu familia din Regaț, care locuia cu chirie în casa lui George Artene din vecinătatea noastră. Familia Voicu avea trei copii: Sandu, Lucian și Senica – elevă la Liceul nr. 2 din Năsăud. Doamna a aies o zi de joi, când era târg. Târgul era ceva nemaivăzut. Oamenii erau îmbrăcați curat, cercetau fiecare șatră, căutând ceva de trebuință. Un fecior încerca o curea cu mărgele, cițiva încercau pălării de pai, alții încercau pălării verzui ori negre, niște femei încercau basmale, privindu-se într-o oglindă agățată după știința vânzătorului. Câțiva tineri târguiau turțițe cu oglinduță, pentru niște fete care rădeau pe ascuns în spatele lor. Mai la marginea târgului, o femeie îi îndemna pe trecători să cumpere opinci. Un căldărar își lăuda vasele. Doamne, dar ce nu era în târgul năsăudean?! Mie mi-a cumpărat doamna bomboane răscuite în două culori și „brânză de

iepure”. Așa-i spuneam unui sortiment de napolitane umplute cu o cremă nedefinită, dar gustoasă.

După ce doamna și-a isprăvit cumpărăturile, am căutat-o pe Senica. Mai mare mi-a fost mirarea când am văzut clădirea cea impunătoare și o mulțime de domnișoare și domnișori. N-am crezut că, în mulțimea aceea, doamna își va găsi fata. Senica îmi era dragă. Când venea în vacanță, o ajuta pe mama ei să facă prăjituri domnești din care ne făcea și nouă porție. În schimb, mama le oferea lapte și brânză. Când nu aveam bani de caiete, într-o vreme în care eram patru copii la școală, doamna mă chema să aleg din caietele copiilor ei pe cele folosite până la jumătate. Lua o foarfecă mare și începea să croiască. Din filele nescrise rânduia niște caiete cum nu mai avea nimeni în școală. Niciun dascăl nu ne-a întreat de ce caietele noastre sunt altfel. Știu ei ce știu, neuitate fie-le numele, la fel ca al doamnei Alexandrina Voicu.

Între doamna și mama s-a legat o prietenie frățească, statornică și în veșnicie, din moment ce sunt vecine și cu mormintele.

Mai târziu, Năsăudul era pentru mine gara prin care treceam când mergeam la Liceul „Petru Maior” din Gherla și când mă întorceam în vacanțe. Dar era și orașul în care învățau alți leșeni cu aplecare spre carte.

După ce m-am dedat ia scris, am simțit nevoia să restitui leșenilor poveștile satului. Cadrul cel mai potrivit era Festivalul interjudețean „Rapsodia trișcașilor”, festival început în anul 1968, la sugestia lui Alexandru Misiugea (pe atunci întru-o funcție de decizie în desfășurarea evenimentelor culturale din ținutul năsăudean) și cu susținerea leșenilor,

-continuare în pagina 4 -

Prof. Ioan Seni

Astra

Un gând ca apele de munte revărsat spre Astra năsăudeană

In memoriam

- urmare din pagina 3 -

alături de compozitorul Tudor Jarda. În anul 1999, la Editura *Generis* apăruse prima mea carte de poezie „Dor de copilărie”. În anul 2001, la Editura *Star Soft* a apărut volumul de poezii „Miracol”, iar în anul 2002 apăruse, la Editura *Star Soft*, „Casa de sub ochiul stelei. Consemnări și studii monografice”.

La ediția Festivalului „Rapsodia trișcașilor” din anul 2002, pe coasta de peste Leștiorul cel “ca gioara”, căruia George Coșbuc îi cerea îngăduință să treacă la Mărioara, triștile localnicilor, dar și cele ale invitaților se întrecereau. Printre invitați au fost și călușarii de la Liceul „George Coșbuc” din Năsăud, însoțiți de profesorul Ioan Seni care trăgea de acordeon cu o pornire șugubeață și pătimașă. Vătaf era profesorul Cristian Măti, iar instructor era leșanul nostru Florin Persecă, instructor, în vremea aceea, la Casa de Cultură din Năsăud. Atunci l-am remarcat pe profesorul Ioan Seni. Și, tot atunci, pe coastă, un domn transmitea telefonic informații privind desfășurarea festivalului. Cu gândul cel bun, ca lucrurile să fie așa cum ar trebui să fie, domnul cu telefonul relatează că „toată lumea e îmbrăcată în frumoase costume populare care înfloresc coasta satului”. Eu am remarcat dintre femei pe lelea Anisia lui George Constantin, pe lelea Măriuca lui Gomboș, pe lelea Reghina lui Alexa Dragotă și câteva femei al căror nume nu-l mai știu. E adevărat că toate formațiile participante la eveniment etalau costume populare de o frumusețe aleasă și autentică, înflorind cu adevărat coasta satului. După încheierea programului, lumea a coborât în centrul satului, unde sătrarii își așteptau clienții. În părculețul de pe malul Leștiorului, câțiva osteniți s-au așezat la umbra salcânilor. Cu volumul „Casa de sub ochiul stelei” sub braț, căutam un loc pe o bancă. L-am găsit lângă o familie distinsă, ale căror nume am aflat că sunt Ioan și Lucreția Mititean. Vocea domnului Ioan semăna cu o voce pe care am mai auzit-o pe coastă. Mi-a cerut cartea, a răsfoit-o și m-a întrebă cine sunt. Apoi... aveam prieteni la Năsăud. La care, în drumurile mele spre Leșu, intram să-i salut, să poposim în foșorul din grădină la bunătăți cu gustul copilăriei, la licori al căror gust e definit ca fiind gustul ținutului năsăudean și să vorbim despre cărți.

Domnul Ioan Mititean este foarte harnic. Scrie numai cărți groase și le scoate ca pe bandă. Ziarștii au un ritm al ior, ritm care se pare că-i avantajează. În hărnicia domniei sale, domnul Ioan Mititean a scris cronici aproape pentru toate cărțile mele. Și sunt 14. Familia Ioan și Lucreția Mititean, aștrii cu statut vechi în Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român – ASTRA, m-au susținut la câteva lansări de carte la Leșu, la Năsăud, la Cluj și la Alba Iulia, intervențiile scriitorului Ioan Mititean fiind, de fiecare dată, „fără microfon!”. Așa cum se cade unui cântăreț de strană care, în vremuri de tinerețe a improvizat o priceasnă în care l-a ostenit pe Petru și pe Pavel, trimițându-i unul la altul și îndemnându-i „să șadă pe scaun”, după ce cartea bisericească pe care i-a dat-o cântărețul cel bătrân s-a deschis într-un loc în care erau litere chirilice. Enoriașii l-au ascultat nedumeriți pe tânărul Ioan Mititean, iar când a ajuns acasă, cu duioșie, a primit din partea mamei o părere: *dragul mamei, eu n-am mai auzit priceasna asta.*

În 2 iunie 2008, la invitația juristului Vaier Petrehuș, dirigintele poștei năsăudene, am participat, pentru prima dată, alături de scriitoarea Ioana Precup de Ia Oradea, la Zilele Năsăudului. Gazdă primitoare ne-a fost atunci doamna Candale Viorica, salariată a Poștei năsăudene, care ne-a lăsat cheia apartamentului pe mână. Activitățile orașului s-au prelungit și, în târziul nopții, am încurcat scara blocului în care trebuia să dormim. Etajul l-am reținut cu siguranță, dar cheia refuza să intre în locul potrivit. O doamnă întârziată ca și noi a urcat cu grijă scara. Ne-a privit și a bănuț că ceva nu e în ordine. A întrebă pe cine căutăm. Ne-a explicat că trebuie să mergem la următoarea scară și că la ușa la care am încercat noi locuiește un domn care ar putea crede că suntem hoațe. „Asta ne-ar mai trebui” – îmi șoptește doamna Ioana.

La următoarele sărbători ale Năsăudului, președintele Despărțământului ASTRA Năsăud, profesorul Ioan Seni vedevea în program lansări de carte și la Liceul Economic. Pentru întâlnirile noastre cu elevi și cu dascăli ai acestui liceu, împreună cu scriitoarea Ioana Precup, am beneficiat de cazare într-un spațiu rezervat oaspeților, prin bunăvoința doamnei director Dorina Chitul, careia îi aducem mulțumiri. La una din aceste lansări, am fost

onorate și de prezența distinsei doamne Steluța Veturia Someșan, care mi-a fost profesoară la Leșu, în anii de gimnaziu, în vreme ce soțul domniei sale, medicul Toderică Someșan, era doctorul localității Leșu.

La Blaj, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la înființarea Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român - ASTRA, printre cei peste 300 de membri ASTRA, din toate colțurile țării, plus frați de ai noștri din Basarabia, Bucovina și Vojvodina, a fost prezent și un grup de năsăudeni. Într-un moment de răgaz, la o cafea, năsăudeni și nu numai au împărțit păreri despre frumusețea orașului Blaj, la acest moment aniversar, dar și despre bunăvoința și osteneala celor responsabili de organizarea unui eveniment cultural atât de important. Centrul istoric arată atât de frumos și de curat, încât am fost cu toții de acord că SE POATE, când gospodarul vrea să-și facă rânduială în ogradă. Felicitările și gândurile noastre bune le adresăm tuturor celor implicați în desfășurarea aceluia însemnat eveniment cultural al Asociațiunii - rugați, stârniți și supravegheați de doamna profesoară Silvia Pop – președinta Despărțământului ASTRA Blaj, prezentă aproape de fiecare dată la activitățile ASTREI năsăudene.

Aștrii năsăudeni prezenți la Asociația Culturală VIRTUS ROMANA REDIVIVA Cluj-Napoca, 2013.

Câte nu ar mai fi de spus? Dar, cum trebuie să fie încheiată și această poveste, spun că nimic nu poate fi mai frumos decât bucuria noastră unul pentru altul, atunci când împlinim un gând spre îmbogățirea culturală a neamului românesc.

Și, cum se apropie toamna, sperăm să ne învrednicească Dumnezeu să ne întâlnim din nou la Cluj, îndemnându-vă așa:

De drag unii de alții, pormim către Cetate

De-acolo, de pe Someș și alți *copii* de-ai lui
Ori liniștitul Mureș doinit cu-atâta jale,
Bărbați frumoși la chip, femei se pun pe cale,

De drag unii de alții, de dragul Clujului.

În sfatul lor, pun jinduri și vise
Clădite rând pe rând, în nopțile prea lungi,
Cu gând la junii țării plecați la alții, slugi,
În vreme ce în Țară, li-s porțile închise.

Tot am sperat și-aici, la noi, să fie bine,
Să își găsească Țara vreun păstor de soi,
Să nu mai meargă, Mândrețea, ca racul înapoi,
Jucând cum cântă alții, pe strunele străine.

Se mai aduce vorbă de prunci și de nepoți,
De bunii și străbunii plecați să se-odihnească,
De lacătele prinse și ruginite-n porți
Și de grădini bătrâne ce uită să-florescă.

Ar înflori și ele, dar cine să le ude
Și cine flori să poarte-n cosițe ori în clop?
Feciori și mândre fete nu se mai prind în joc,
Căci jocul de-altădată nimica nu le spune.

Să fie vina lor, că nu mai știu de datini?
Ori vina noastră e, că nu le-am explicat?
Dacă-i a noastră vina, purtăm greul păcat
Și-l prindem, cu rușine, în snopul greu de patimi.

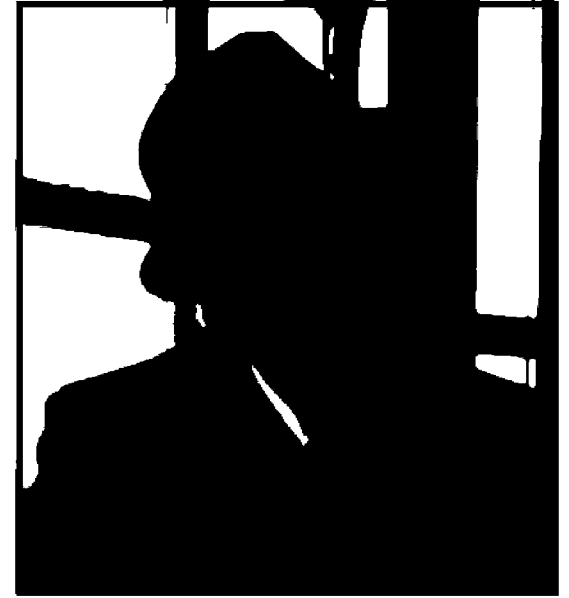
Se duce lumea, da, se duce-n drumul ei,
Mai lin câteodată, mai des de-a rostogolul,
Fără să se întrebe de-am dat și noi obolul,
Căci veche e sintagma grecească „Panta Rhei”.

Străjeri ai Clujului, vă spun cu bucurie,
Că aceeași prețuire vă port, ca la-nceput,
Vă laud cu măsură întreaga hărnicie
De care-ați dat dovadă, în tot ce ați făcut.

Vă fie viața bună, curat vă fie gândul
Și dacă vreo vorbă nu e la locul ei,
Iertați „cronicăreasa”, căci n-a avut idei;
Trecând peste Feleac, i le furase vântul.

„Astrist năsăudean printre aștrii celești - Profesorul Grigore Marțian

Iubind la cele mai înalte cote Limba română, ilustrul literat GRIGORE MARȚIAN a iubit ASTRA – societate culturală transilvană care în întreaga sa existență a promovat cultura română, istoria românilor și liantul întregii românimi – *limba română*, vorbită la sate sau orașe, în interiorul sau în exteriorul granițelor statale românești. A iubit și promovat *limba română* ca elev, student, profesor,

inspector școlar și nu mai puțin în toate lucrările sale scrise sau în manuscrisele încă nepublicate.

Semne evidente ale acestei iubiri a manifestat în Școala din comuna sa natală Mintiu, dar și la Școala Normală de Învățători din Năsăud, ca elev eminent sau la Facultatea de Filologie a Universității clujene, ca student meritoriu. Mai mult de patru decenii și jumătate a slujit *limba română* ca profesor în prestigiosul Liceu Grăniceresc sau Colegiu Național „George Coșbuc”, ca director sau director adjunct al Liceului Pedagogic Năsăudean, ca inspector școlar, învățând zeci de generații cum să iubească *limba română*, cum s-o promoveze, cum s-o cultive și s-o înfrumusețeze prin exprimări elevate curente sau în cadrul serbărilor aniversare, a schimburilor de experiență, în sesiunile de comunicări sau în redactarea lucrărilor de cercetare., fiind el însuși răsplătit cu însemnele recunoștinței din partea protagoniștilor sau discipolilor săi, pentru prestigioasele-i performanțe reușite în demersul *limbii și literaturii române*.

Și-a respectat mentorii de la care a învățat *arta învățării*, dedicându-le o carte binemeritată binecunoscuților pedagogi năsăudeni Ioan Marian, Vasile

La bustul Veronicăi Micle 15 ian 2013

Petri și Sandu Manoliu (*Ideii pedagogice ale scolii nasaudene si alte insemnari*, editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2007); A colaborat la *Rasunetul*, *Mesagerul*, *Tribuna ideilor* pe care a condus-o ca fondator și redactor, a colaborat la *Almanahul „VRR” Cluj-Napoca* - periodice în care a publicat articole de atitudine civică și opinii sau

-continuare în pagina 5 -

Prof. Ioan Seni

- urmare din pagina 4 -

Un gând ca apele de munte revărsat spre Astra năsăudeană

biografii despre *Iosif Vulcan*, *George Cosbuc*, *Mihai Eminescu*, *Veronica Micle*, *Liviu Rebreanu*, *Octavean Goga*. ori recenzii referitoare la scierie lui *Simion Lupsan*, *Adrian Onofreiu*, *Grigore Chitul*, *Vasile Tutuia*, *Romulus Berceni*, *Crin-Triandafil Teodorescu*,

La Adunarea Desp. Astra Năsăud - 2009, când s-a lansat Dicționarul culturii... Țării Năsăudului, cu I. Mititean, I. Lăpușneanu, Sever Ursu, primarul D. Mureșan, acad. D-tru Protase, președintele Astrei - prof. univ. dr. D-tru Acu, prof. Areta Moșu - președ. Astrei Iași, prof. I. Seni, prof. Gr. Marțian, prof. R. Berceni - în Aula C.N., G. Coșbuc"

s.m.a. A lăsat scrisori pe teme metodice și pedagogice: „Din carnetul unui profesor metodist”; „Panoul de onoare al școlii”; „Profesorul bun, elevul ideal”, „Pedagogia inimii” etc.

S-a numărat printre membrii fondatori ai Astrei, Despărțământul Năsăud, ocupând funcția de secretar în primii ani ai Astrei Năsăudene Rediviva și apoi de președinte ai Comisiei de cenzori până la sfârșitul vieții. Cu Domnia sa s-au pus bazele primelor cercuri astriste din ținutul năsăudean, însoțindu-mă la Rebrisoara, Rebra, Parva, Nepos, Feldru, Salva, Zagra sau în școlile din oraș. Cu Domnia sa s-au organizat primele adunări anuale ale Despărțământului, în calitate de secretar, pentru ca ulterior să întocmească rapoartele anuale ale Comisiei de cenzori, veghind ca modestele venituri ale Despărțământului să fie chibzuit și util cheltuite, și bucurându-se, când acestea deveneau mai consistente și se îndreptau spre premii pentru tinerii năsăudeni performanți fie la învățătură, fie pe linia păstrării și valorificării folclorului autentic năsăudean, exprimat prin port, joc, cântec sau colind. Domnia sa s-a implicat consistent în organizarea adunărilor anuale ale Desp. Năsăudean, în special cele organizate la

Cu aștriiștii la 8 martie 2012...

2012

Năsăud (1990, 1999, 2001, 2008), la Sîngeorz-Băi (1992, 1996), la Maieru (1991, 2006), la Salva (1993, 2005), la Zagra (1994), la Ilva Mare și Măgura (1995), la Rebrisoara (1997, 2007), la Feldru (2000), la Cristeștii Ciceului (2003, 2004) etc, unde a prezentat *raportul comisiei de cenzori* a Desp. Astra Năsăud, încurajându-ne pe toți spre noi izbânzii...

S-a bucurat enorm când autoritățile orașului – primarul Dănuț Oancea și Consiliul Local au acordat un spațiu potrivit pentru sediul Despărțământului, loc unde s-a amenajat pentru prima dată în oraș *galeria academicienilor năsăudeni*, loc unde s-a creat o *biblioteca* a Astrei prin donațiile unor intelectuali năsăudeni, loc unde s-a creat *expoziția permanentă* a Astrei, ce reflecta principalele acțiuni educative astriste, loc unde se croiau viitoarele activități educative ale Astrei năsăudene, unde se elabora tematica primelor

La Adunarea Desp. Astra Năsăud - 2011, cu I. Lăpușneanu, I. Seni, conf. dr. V. Hodiș (Cluj-Napoca), I. Mititean... În fundal: R. Berceni, pr. Leon Pop, Ft. Pleș

2011

numere din periodicul *Plaiuri năsăudene*, unde se stabilea tematica adunărilor anuale ale Astrei, numărul și calitatea invitațiilor la aceste adunări, loc unde s-au lansat zeci de cărți și reviste. A fost profund dezamăgit când, după 2012, acest spațiu, renovat odată cu Primăria, ne-a fost refuzat de noii edili aleși ai orașului, fără să ni se ofere un alt spațiu corespunzător în care să revină *biblioteca*, *arhiva*, *expoziția și galeria academicienilor*, acestea trăindu-și veacul prin beciurile Protopopiatului Năsăud, la îngăduința pr.lui

protopop și a preoților din oraș...

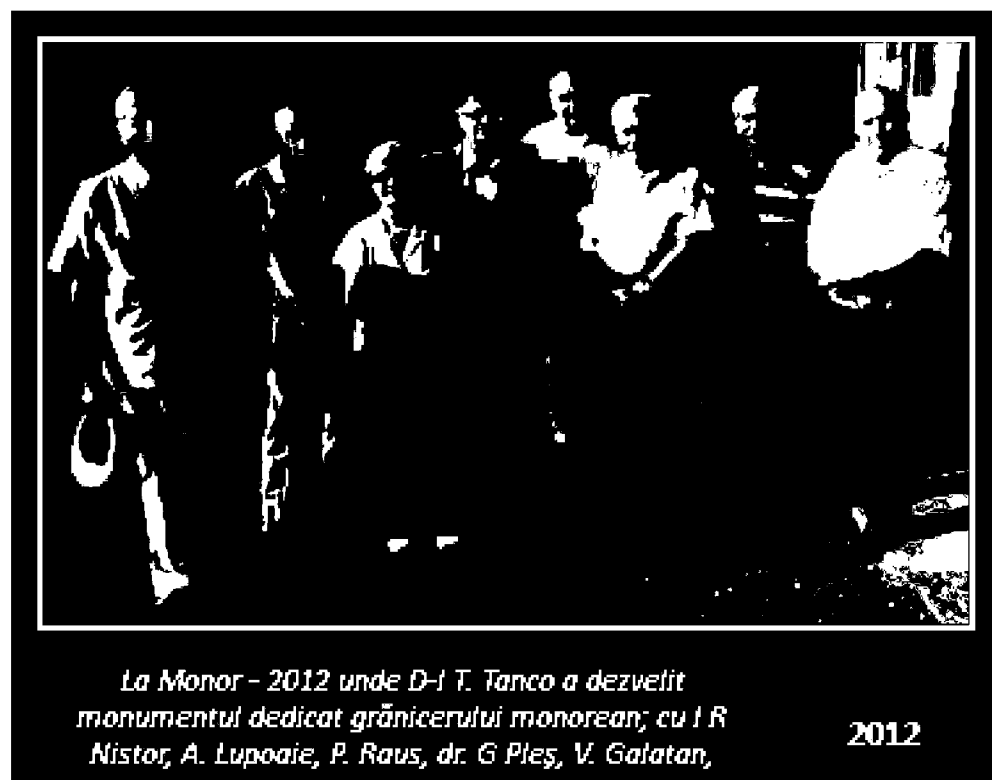
Profesorul Grigore Marțian trăia cu sinceritate toate evenimentele astriste educative atât pe plan local, cât și la nivel național, căci ce putea fi mai important și relevant pentru domnia sa decât să vadă în Năsăudul lui drag sau în ținutul năsăudean, semne și simboluri ale respectului pentru valorile culturii și istoriei noastre naționale, implicându-se cu energie și solicitudine în dezvelirea busturilor sau monumentelor închinat lui Eminescu, Veronica Micle, Liviu Rebreanu, Avram Iancu, Ferdinand Întregitorul, Iulian Marțian (la Mintiu), Nicolae Drăganu (la Zagra), Iuliu Morariu (la Salva), Decebal (la Rebrisoara și Coșbuc), Solomon Haliță (la Sângeorz Băi), Emil Boșca-Mălin (la Maieru), Andrei Mureșanu și Petru Rareș (la Cristeștii Ciceului), Lupa Capitolina (la Năsăud, Leșu, Cristeștii Ciceului, Maieru); a plăcilor comemorative dedicate lui Virgil

La sfat în sediul Astrei... Liviu Păiuș, Gr. Marțian, Romulus Berceni, Traian Pavelea, S Ursu, I Seni...

Șotropa, Iuliu Moisil, Iulian Marțian, Emil Catarig, grănicerilor și Astrei (în or. Năsăud), a profesorului Ștefan Lupu, g-lului Onișor Cârțu, pr-ului Anton Precup, a lui Iacob și Ioachim Mureșanu (la Rebrisoara) ș.m.alte evenimente asemănătoare în care s-a implicat încrezător.

A trăit cu mândrie cele două adunări generale ale Asociației ASTRA găzduite la nivel național de către aștriiștii năsăudeni, adunarea din 1991 dedicată împlinirii a 130 de ani de la înființarea ASTREI (1861) și a 125 de ani de la nașterea poetului George Coșbuc (1866), adunare în care cuvântul său de mare intelectual năsăudean a fost ascultat cu toată atenția atât de aștriiștii năsăudeni, cât și de cei sosiți la Năsăud din toate colțurile țării și chiar și de peste Prut. De aceeași atenție s-a bucurat și la a doua adunare generală a Asociației desfășurată la Năsăud în 2010, când aștriiștii din toată țara se pregăteau de marele jubileu astrist – împlinirea a 150 de ani de la înființarea ASTREI (2011). Alături de ceilalți aștriiștii năsăudeni, zeloși în fapte și izbânzi meritorii, profesorul Grigore Marțian a primit de la conducerea Astrei Centrale, diploma de merit și medalia

La Monor - 2012 unde D-I T. Tanco a dezvelit monumentul dedicat grănicerului monorean; cu I R Nistor, A. Lupoaiu, P. Raus, dr. G Pleș, V. Galatan,

2012

jubilare a Asociației ASTRA pentru merite deosebite în reușitele de astăzi ale ASTREI contemporane. La fel de meritoriu este și gestul administrației locale care i-a conferit titlul de *Cetățean de onoare* al orașului, pentru faptele și atitudinea sa civică.

Împreună cu fiii săi – Radu și Tania Marțian au primit cu multă căldură, în mai multe ediții, grupurile de copii de peste Prut, aflate în ținutul nostru în cadrul Taberei internaționale „Acasă la noi”, oferindu-le din belșug cele de folos în timpul deplasărilor în județ sau la întoarcerea lor spre casă. N-au lipsit din darurile oferite nici cărțile de povești în limba română și nici hrana, dulciurile sau sucurile atât de necesare și îndrăgite de copii în astfel de situații.

Astrul Astrei năsăudene, profesorul Grigore Marțian ne-a lăsat o bogată experiență pe linia voluntariatului astrist năsăudean, obișnuindu-ne cu realitatea prin care orice succes se obține cu mult efort și cu mult sacrificiu.

Fie-i plăcută aducerea aminte.

Prof. Ioan Seni.
20 iun 2014

Cronică literară

DIN NOU "ÎMPREUNĂ"

La **Zilele Alethea din acest an (iunie) a fost lansată cartea "Împreună"** (Editura TIPO MOLDOVA) a scriitorului măierean, Icu Crăciun.

Despre această carte au scris deja Vasile Vidican în *Răsunetul nr. 6634/6 iunie 2014*, Victor Știr în *Mesagerul de Bistrița-Năsăud* nr. 5261/12 iunie 2014 iar la prezentarea cărții pe lângă amfitrion (Virgii Rațiu), a vorbit cel mai competent critic al județului Bistrița-Năsăud, prof. Andrei Moldovan.

În final, Andrei Moldovan a comparat cartea cu un tort. Delicios și spumos am spune noi- anticipând oarecum lectura noastră în compania cărții lui Icu, care, pentru a fi mai îndelung savuroasă, am feliat *tortul* în mai multe porții/ zile deși l-aș fi putut devora dintr-o înghițitură (zi).

Același critic literar spune despre autorul cărții că este un om foarte serios iar despre carte că este unitară, că formează un tot unitar, credem că s-a referit la preocuparea constantă a scriitorului Icu Crăciun la tot ce se petrece în jurul lui din punct de vedere artistic, literar, cultural, politic sau cotidian, pentru că este cartea alcătuită din 44 de articole. Însuși autorul, în preambul, arată că reunește o parte din publicistica sa din anii 2010-2014. Cele 44 de articole noi le catalogăm drept bucăți literare.

Pentru lesnea orientare a cititorului și ușurarea analizei textului, ipotetic, am structurat cele

44 de articole/bucăți literare ale cărții în șase așa-zis capitole, astfel cartea vă va întâmpina cu cronici literare, articole de opinie, evocări, portrete juvenile, semnalări de evenimente cultural-literare și trei interviuri superbe.

Astfel, în primul rând, veți găsi cronici literare. Poate că una din cele mai pertinente cronici literare despre cartea d-lui Andrei Moldovan este aceea intitulată *Un critic postmodernist: Andrei Moldovan*. Ambii pledează pentru reintroducerea în manualele școlare a lui Coșbuc. Apoi sunt articolele despre lucrările d-lui Liviu Păiuș (*Cărțile lui Liviu Păiuș și Folclorul Țării Năsăudului*). Icu Crăciun îl consideră, cu temei, pe Liviu Păiuș ca fiind unul dintre cei mai sărguincioși folcloriști ai nostru. În legătură cu scriitorul Cornel Cotuțiu (cu trei articole și un interviu), Icu Crăciun se pronunță asupra scrisului și talentului literar, relevând două esențe majore ale acestora: detaliu semnificativ și ironia fină. Un loc de frunte în cartea *Împreună* este rezervat patriarhului culturii județului Bistrița-Năsăud: Teodor Tanco cu *Viața și literatură (Autobiografică)*, *Cred în*

cuvânt ca în Dumnezeu care ni l-a dat, la care se adaugă interviul. Totodată rojul de mecena al monoreanului este scos în evidență în articolul *Monorul d-lui Teodor Tanco*. Nu puteau fi omiși scriitorii consăteni autorului: Iacob Naroș și Sandu Al. Rațiu. Primul cu *Romanele lui Liviu Rebreanu în viziunea lui Iacob Naroș* (carte premiată), al doilea cu volumul de poezii *Călător*. Tot aici ca un fel de subcapitol trebuie să înșirăm articolele despre trecutul istoric, cultural sau artistic al Maierului. Scriitorul Icu Crăciun îmbrățișează cu atâta dragoste oameni și locurile natale încât poate fi suspectat nu de un cald patriotism, ci de în pronunțat naționalism. Afirmăția de mai sus se probează prin articole: *Ieronim Hangea și Iustin Ilieș au tipărit prima culegere de folclor cules din Maieru*, *Centenar Nicolae V. Ilișiu (1913-1998)*, *inventatorul Apilarnilului*, *Bustul lui Emil Boșca-Mălin*, *Troițele doctorului Login T Berende*, *Academicianul Virgil Șotropa (1867-1954) de prof. dr. Lazăr Ureche*. Cu mențiunea că moartea în plină putere creează a autorului Lazar Ureche ne-a privat de multe alte cărți. Despre cartea *Cronica de gardă* a lui Menuț Maximilian - harnic, neobosit și perseverent - pe lângă convenitele cuvinte de laudă conchide: "Toate cronicile scrise de M.M. sunt un îndemn adresat marelui public de a citi cărțile prezentate". Pentru un conducător de ziar nu există un îndemn mai potrivit.

La capitolul articole de opinie transcriem: *Despre cenzură*, *Calitatea etică a artistului*, *Sonetul 66*, *Bani duși pe apa sămbetei*, *Omul care l-a dat în judecată pe Dumnezeu*. Titlurile desemnate de autor vorbesc de la sine despre temele abordate. Ca dascăl de profesie, Icu Crăciun are o noblețe rar întâlnită la dascălul din zilele de astăzi: aceea de avorbi de bine sau de a găsi o calitate deosebită fiecăruia dintre învățăceii săi, cu atât mai mult pentru cei care excelează. Între evidențiații săi se regăsesc: *Alin V. Bontaș-măiereanul cu doctorat în Germania*, *Dr. Emanuel coman-măiereanul care a ajuns profesor la Oxford*, *Dr. Dafin Rațiu-un nume măierean în lingvistica mondială*, precum și judecătorul suprem, dr. Lucian- Săndel Macavei, de la Înalta Curte de Casație și Justiție a României.

Despre alti slujitori ai scrisului din județul nostru mai aflăm din *Lumea satului în povestirile lui Ion Pop Reteganul*, *Exodul sașilor bistrițeni de Nicoleta Moldovan*, *Centenarul Gavril Istrate*, *Andrei Mureșanu nu este autorul unei singure*

poezii (fie ea și imnul României). Scriitorul Icu Crăciun și-a format bunul obicei de citi musai cartea anului și laureatul Nobel pentru literatura pentru anul în curs. Astfel a compus *Măgarul*, *Taurul*, *Vierul*, și *Căinele lui Mo Yan* despre laureatul Nobel pe anul 2012, iar despre vigurosul scriitor român din Cluj *Un scriitor consecvent: Augustin Buzura*.

Evocările din cartea "Împreună" sunt duioase și realiste. Astfel despre neamul cătunenilor avem articolele: *Ilva Mare*. *Centenar Augustina Cătună* iar despre familia Urșă - cu un picior în Ilva Mare și altul în Maieru sau Cluj, creându-se fantastica imagine a doi coloși: unul statornic în Maieru, altul în Cluj-Napoca- scriitorul Icu Crăciun portretizează pe *Ilveanul Augustin Urșă, un luptător în rezistența anticomunistă* (tatăl profesorilor Sever și Victor- cei doi închipuiți coloși), iar în articolul *In memoriam: prof.univ.dr. Victor Urșă* este prezentată viața și activitatea celui de mai sus. În articolul *Profesorul meu* este evidențiat cel mai ilustru magistru al Maierului, cel care a format intelectualitatea de astăzi a localității, prof. Sever Urșă.

Poate că cea mai substanțială parte a cărții este aceea a interviurilor luate de la Teodor Mihadaș, Cornel Cotuțiu și Teodor Tanco. Și aceasta din mai multe motive. Interviurile bine realizate și de ținut minte mult după ce ai terminat de le citit depind de mai mulți factori, este ca și cântatul la pian la mai mult de două mâini. În primul rând interviuatorul trebuie să depună o muncă titanică pentru documentare, cunoașterea operei și persoanei celui interviuat este obligatorie ca să alcătuiască întrebări pertinente, în funcție de împrejurări prezența de spirit și inspirația de moment, pot juca un rol esențial; apoi, sinceritatea reciprocă, apetența sau intrarea în consonanță a celor două părți: toate acestea conduc la un rezultat onorabil sau la un interviu reușit. Astăzi s-a întors vremea interviurilor notabile sau onorabile, spre deosebire de epoca ceaușistă când, mai ales interviurile politice, în mod cert erau false, truate, nesincere. Atunci una vorbeai și alta gândea. Duplicitatea era un mod de existență și de rezistență a românului acelor vremi.

Interviurile luate de Icu Crăciun sunt reușite din toate punctele de vedere: documentare profundă, cunoașterea partenerului de dialog, întrebări bine formulate și cu miez, sinceritatea și obiectivitatea celor două părți - o adevărată delectare intelectuală.

Revenind la cei doi, Victor Știr și Vasile Vidican, care s-au pronunțat despre cartea "Împreună": primul arată că deși scriitorul Icu Crăciun se exprimă în mai multe registre literare, în publicistică a atins pragul „maturității creatoare” iar Vasile Vidican conchide: "Toți marii scriitori și-au exersat condeiul în atari demersuri".

Așadar dacă vreți să vă delectați cu o carte ușor de citit, bună (așa cum se subliniasă la lansarea ei) vă puteți dedulci cu cartea "Împreună" întocmai ca și cum ați consuma un tort cu frișcă.

Macavei Al. Macavei

Rebreniana

ILDERIM REBREANU, SPECTRE ÎN LABIRINTUL UITĂRII, VOLUMUL al IV - lea, ÎNTUNERIC RO U, București; Editura Zip, 2011

- cronic literar -

Liviu – primul capitol al volumului de față reia preocupările scriitorului asupra scrisului, de la nuvela *Alibi* la romanul *Amândoi*, apoi, la proiectatul roman *Păcală și Tândală* cu acțiunea plasată în satul Chiuză, lângă Beclean (vezi subiectul romanului la p. 9-10). Citatele alese de Ilderim despre romanele în cauză sunt din ambele direcții, predomină cele favorabile, cu mențiunea că sursa lor este trecută sub anonim.

Un alt eveniment marcant descris este discursul de recepție ținut de Rebreanu în forumul Academiei Române despre țaranul român, intitulat *Laudă țaranului român*, despre care aflăm că s-a transmis la radio și, că regele, deși invitat, n-a participat.

Ilderim trece în revistă cu citate din jurnalele lui Liviu, poziția acestuia față de ofensiva germană care ocupă Franța, el crede că numai Anglia, Rusia și America îi poate opri. Rebreanu regretă că românii n-au urmat exemplul german de disciplină a muncii și este revoltat că nemții aveau alte planuri cu noi, punându-ne alături de slavi, pe care voiau să-i împingă în Siberia. Teama lui față de ruși și de comuniști este evidentă după ce aceștia cer Basarabia și Bucovina.

Alte evenimente notabile din acest capitol sunt: descrierea cutremurului de pământ din București și punerea la punct a legionarilor de către Antonescu. Liviu ajunge director al Teatrului Național, la insistențele lui Fanny, Rebreanu va lua și direcția ziarului *Viața*, organ de propagandă al regimului antonescian. Când românii intră în război contra Rusiei alături de germani, Rebreanu va ține conferințe în Germania despre cultura română (este vorba de o vizită pe ruta Zagreb – Weimar, apoi Berlin, Weimar și Italia,

urmată în 1943, de un voiaj în Finlanda și Suedia. Despre război, Liviu nu mai notează mare lucru, el crede că se apropie sfârșitul mitului german. Pe plan literar, apare volumul *Amalgam*, ultimul, un jurnal intim dar cu note de critic.

Fanny – în sfârșit, ca soție de academician, Fanny pare mulțumită. În ianuarie 1941, ea se îmbolnăvește de ficat, fiind internată în sanatoriul Elias, aproape o lună; lucru ce n-o împiedică să insiste asupra lui Liviu ca să preia direcția ziarului *Viața*.

Livia – în acel an, 1950, trece prin necazuri mari, Ovidiu, soțul ei, este paralizat la 48 de ani dar își va reveni treptat. În urma dictatului de la Viena, Ținuturile Someșene au trecut la unguri, ca atare, Rebrenii din Cluj se vor refugia la Aiud, în afară de Iulius care era imobilizat la pat. Livia a scris în această perioadă poezia *Nostalgie*, în care se evocă anii copilăriei la Prislop, în casa părintească.

Fieci cea mare a Liviei, Pussy se căsătorește cu Pavel Gligor, locotenent artilerist care va pleca pe front. Ovidiu, soțul Liviei este din nou bolnav și se va pensiona. În 1944, și Mona, fata a doua a Liviei se va căsători cu medicul stomatolog Erich Gruit. Când Ardealul se va întoarce în granițele țării mamă, Ovidiu Hulea nu se mai poate bucura, el ajunsese insensibil la orice știre.

Pro – Colonelul Procopie Strat, zis Pro, la 50 de ani, este decorat de Carol al II-lea cu ordinul *Steaua României*, în grad de ofițer. Când Basarabia și Bucovina au fost cedate, Pro a intenționat să demisioneze din armată, lucru pe care-l obține de-abia, în 1941, când are loc și cedarea Ardealului de Nord. El va trece în neființă, în 1943, răpus de boală și dezamăgit de toți și de toate. Miți îi va anunța și pe Liviu și

soția sa, Fanny, printr-o scrisoare emoționantă (vezi p. 139-140).

Mișu – respectiv Mihai Schuster, este decorat cu *Steaua României*, va ajunge maior, cu slujba, la Beiuș. Din scrisorile acestuia către soția sa, Rița, Ilderim reconstituie ruta bătațiilor la care participă Mișu pe frontul din răsărit: Mărășești, Lemberg, Tarnopol, Krasnograd, Petrovca, Rosațki, Pervomaiski. De remarcat că acele cărți poștale (c. p.) ajungeau la destinație, în cel puțin o lună și jumătate. Atât cât permitea cenzura militară, din cere scrise de Mișu de pe frontul de est, ne putem face o părere despre luptele duse de către armata română în condiții de ger năprasnic. Maiorul Mișu este rănit dar și decorat cu ordinul *Crucea de Fier* din partea germanilor, după doi ani, și românii îi dau ordinul *Mihai Viteazul* clasa a III-a și avansarea la gradul de locotenent-colonel. Astfel că Mișu este al doilea din clanul Rebreanu care intră în elita ofițerilor români, după Procopie Strat.

Ficele lui Iulius – prima se va căsători cu avocatul Iulian Trif, la București. Tuturu, cea de-a doua fată, se va căsători la Cluj, cu Ioan Cădea, ei se vor muta la Timișoara. Rămăsă văduvă, ea se va recăsători cu Ioan Porumb, au o fetiță, Livia Maria.

Titi, cea de-a treia fată, ajunge la București, este agreată de către Liviu, ea se căsătorește cu Eugen Pop cu care va pleca în Moldova, la Roman. Soțul se va ocupa cu afaceri în domeniul industriei morăritului, de teama rușilor, cei doi își mută averea la București. Titi va avea un rol uriaș în

-continuare în pagina 7 -

Iacob Naroș

Rebreniana

- urmare din pagina 6 -

ILDERIM REBREANU, SPECTRE ÎN LABIRINTUL UITĂRII, VOLUMUL al IV - lea,
 ÎNTUNERIC ROȘU, București; Editura Zip, 2011
 - cronică literară -

afacerile soțului ei, pe care-l scoate din încurcăturile ce-l amenințau să fie închis.

Tiberiu – ajunge să-i scrie lui Liviu o ultimă scrisoare, în 15 octombrie 1940, în care îi cere din nou ajutor, fiind la București, ca angajat temporar. De aici, se mută la Sibiu, pentru a lucra la ziarul *Țara*, destinat refugiaților ardeleni. Iarăși vine la București, scapă de chemarea la oaste, ca amănat. Momentul crucial al existenței acestuia, Tiberiu se va întâlni cu Ioana Danciu din Teleorman, funcționară la secretariatul Ministerului Învățământului, cu care, din 1942, va locui împreună. Din nou, Tiberiu este concentrat și trimis pe front. Are noroc să fie amănat și, în 8 aprilie 1943, se căsătorește cu Ioana. Va trece de la un post la altul, toate nemulțumirile pentru el: director al unei țesătorii din București, șef al unui atelier pentru armată, colaborator al postului de radio, *Radio Clandestin*.

Liviu (2) - în acest ultim capitol al cărții dedicat lui Liviu aflăm amănunte ale anului 1944: simptomele bolii din 1930 revin sub forma unei insuficiențe respiratorii. După bombardamentul aviației americane asupra Bucureștiului din 4 aprilie 1944, Rebreanu se retrage în Valea Mare unde va sta la pat vreo două luni, supravegheat de doctorul Țițescu. Ca să nu piardă postul de director al Teatrului Național și la îndemnul lui Fanny veșnic avidă de bani și onoruri, Liviu forțează întoarcerea lui, la București. Pentru aceasta, el face un drum dificil la Pucioasa spre a se întâlni cu ministrul Petrovici, în urma căruia starea lui se agravează din nou. Ilderim înșiră și amintirile lui Fanny despre ultimele luni din viața lui Liviu (vezi p. 251-256), cu observații personale, uneori subiective.

Punctul forte al acestui volum pare a fi pentru Ilderim, prezentarea celor „Cinci ipostaze de trecere a Styxului”: Prima variantă a morții lui Rebreanu (p. 256), „posibilă și foarte posibilă” după cum o caracterizează Ilderim însuși, după relatarea lui Fanny, este și varianta oficială, greu de contrazis: Rebreanu trece în lumea umbrelor având alături pe Fanny, Puia și Ludovic Dauș, ultimele lui cuvinte fiind:

- *Nu te speria, Fanny dragă, ai răbdare și încredere!*

A doua variantă a morții marelui scriitor, „posibilă și destul de plauzibilă”: Liviu ascultă comunicatul despre arestarea lui Antonescu la întoarcerea armelor împotriva Germaniei, de teama rușilor și a faptului că ar putea fi închis, acesta ar fi luat mai multe pastile și ar fi murit în somn.

A treia moarte a lui Rebreanu, „posibilă și destul de plauzibilă” după Ilderim, ar fi fost astfel: Într-un moment de slăbire, lui Liviu i se administrează o injecție cu o doză mai mare decât cea recomandată care-i va fi fatală scriitorului.

Varianta a patra, „posibilă dar mai puțin plauzibilă”: Fanny și Puia îl ajută pe Liviu să moară; cinic și revoltător, ori din ce punct de vedere ai privi lucrurile, părerea mea, partea cea mai șocantă a cărții, noroc cu atenuarea din partea lui Ilderim (vezi p. 269-270): „mai puțin plauzibilă dată fiind lașitatea celor două femei.”

A cincina moarte a lui Rebreanu, „posibilă dar extrem de plauzibilă”: Liviu protestează față de câțiva soldați ruși care intraseră în curtea lui de la Valea Mare să-i ia purcei și găini, când Liviu, revoltat, lovește cu bastonul un soldat, acesta îl împușcă pe ioc. Într-o noapte în curtea bisericii din sat, Liviu a fost reînhumat în cimitirul Beiiu, unde va spre margine, la 25 noiembrie 1944 și, pentru a treia oară, la 27 noiembrie 1962, va fi mutat alături de Eminescu.

Câteva concluzii asupra lui Liviu, acum, la sfârșitul rândurilor dedicate lui: În relatările lui Ilderim despre fratele său, Liviu, acesta pornește pătimaș încă din start, se simte pe parcurs ranchiuna pe care i-o poartă acesta tocmai lui Liviu cel real. În roman, Liviu este blamat, este catalogat ca viciat, om slab deoarece nu se poate desprinde de sub influența lui Fanny, pe când în realitate, nu astfel stau lucrurile.

Așa cum susține și Constantin Cubleşan în articolul său, *Romanul Rebrenilor*, în *România literară*, din 25 octombrie 2013 – 31 oct. 2013, nr. 43): *Dacă romanul lui Ilderim se vrea justițiar și are o asemenea miză conflictuală minoră, aceea de a-l umili pe Liviu și pe cei din jurul său, atunci... Adevărul e că Rebreanu a fost solicitat mereu de toți*

Rebrenii pentru bani, pentru examene, transferuri, recomandări etc. după cum atestă și corespondența publicată și citată din plin și de Ilderim pe tot cuprinsul romanului.

Ludovica – după cedarea Ardealului de Nord, e tot la Liviu. La Aiud, ea e din ce în ce mai retrasă, interiorizată și detașată de cele lumești. Mama Rebrenilor citește Biblia, merge la biserică și primește cu calm vestea morții lui Liviu. Ludovica va înceta din viață în noaptea de 14 spre 15 mai, 1945. La înmormântarea ei participă toți Rebrenii rămași în viață, mai puțin Iulius care se găsea pe patul de suferință.

Tiberiu – își continuă existența în București, el trăiește pe viu bombardamentele aviației germane din aprilie 1944. Ilderim ne prezintă amănunțit și cu legitimă mândrie, Bogdana, satul natal al Ioanei din Teleorman, ocazie cu care facem cunoștință cu Gheorghe Danciu, tatăl Ioanei, țaran mijloc și soția sa, Elena. După 23 august 1944, Tiberiu cu soția pleacă la Sibiu unde editează ziarul *Ardealul roșu* dar este oprit de către comuniști. De aici, ei se mută la Aiud, la Miți care rămăsese văduvă. Din nou, la Cluj unde va fi consilier juridic la prefectură pentru o vreme, în cele din urmă, el se va retrage din nou la Aiud din considerente politice și se va dedica scrisului.

Iulius – Evenimentul petrecut în familia acestuia este căsătoria lui Titi, fata lui Iulius, care va da naștere unui băiat numit Liviu, motiv de bucurie pentru Iulius care va muri la 60 de ani, Maria, soția lui a mai trăit încă zece ani. Titi va divorța în 1948 și se va căsători cu Tiberiu Simon, în final, ajunge la o a treia căsătorie cu medicul Radu Tănăsescu, tot în Cluj.

Livia – alte schimbări în viața ei: Maria – Pussy, fiica ei se va căsători cu un ofițer, Gligor, ajunge la Bistrița și apoi Târgu Mureș, ea ca profesoară de muzică.

- va urma -

Iacob Naroș

SCOALA LUI ANTON COVACI (KOVACS)

În articolul de față ne vom referi la un singur aspect din biografia celor doi mari Mureșeni, Andrei (1816-1863) și Iacob Mureșianu (tatăl) (1812—1887) (1), poetul, autorul celebrului „Răsunet” și publicistul a cărui nume rămâne alăturat „Gazetei Transilvaniei”, și anume: întâlnirea cu Anton Kovacs și cu școala lui.

Este bine știut de către toți cei ce au atins cu biografia celor doi Mureșeni, că au servit la școlala (gimnaziul) romano-catolic, sau gimnaziul latin, cum îl numește T.Tanco (2), sau gimnaziul latino-german, cum îl numesc alții.

Iacob Mureșianu (tatăl) este prezent în acest gimnaziu de la deschiderea lui, din anul 1837 iar Andrei Mureșianu, din 1839, după alții din 1840.

Mai puțin cunoscut rămâne numele celui ce înființează acest gimnaziu, care-l conduce și care-i fixează o anume anvergură, Anton Kovacs, brav om al bisericii și al condeii, someșan și ei, ca origine. În anul 1837, în prima zi, împreună cu „o persoană din lumea laică” și cu ajutorul mai multor cetățeni din Brașov (3), deschide un gimnaziu romano-catolic, care în lipsa unuia românesc, „devine un centru de adăpostire și era frecventat de numeroși elevi români”(4). Și acest fapt se datorează și celor doi Mureșeni, Andrei și Iacob (tatăl) care devin profesori în acest gimnaziu.

În „Enciclopedia Română”, TOM.III, 1904, atât Andrei cât și Iacob Mureșianu, au dedicate articole de către: prof. blăjean I. Rațiu pentru Andrei M. și de către Iosif Sterca-Șuluțiu pentru Iacob M.

La acea dată I. Sterca-Șuluțiu era președintele Astrei și autor la partea Istoria Transilvaniei.

Profesorul blăjean I. Rațiu a „apărat cu mare însuflețire” poezia lui Andrei Mureșianu, având și un studiu: „Viața și operele lui A.M.”, Blaj, 1900, nu pomenește numele abatelui Kovacs, deși afirmă că între anii 1840-1850 poetul funcționează la gimnaziul romano-catolic.

În schimb, I. Sterca-Șuluțiu o face atunci când vorbește de Iacob Mureșianu, precizând și amănuntul că abatele Kovacs „avea mamă română”.

Mai târziu, Iuliu Moisil, în două materiale vine cu completări importante la biografia lui Kovacs: în „Arhiva Someșană” nr.21/1937 și „Figuri grănicerești născuțene” Tip.G.Mateiu, colecția „Din granița născuțeană” nr.2, cu referire la Iacob Mureșianu- Completează, enciclopedistul Moisil, cum îl numește T.Tanco, și enciclopedia maghiară(3): persoana din lumea laică este, spune Moisil, marele Barițiu: „ceru sfatul lui Barițiu” (p.7 alin.nr.2) și completează și pe Șuluțiu ce afirma laconic (în E.R.) că „abatele Kovacs se adresează episcopului din Blaj să-i recomande un dascăl”, Moisil îl numește: Ioan Lemeny.

Cu Iacob Mureșianu (tatăl) „se începe prima clasă, urmând succesiv celelalte. Astfel a luat naștere gimnaziul romano-catolic din Brașov, cu un teolog Greco-catolic, căci

teolog romano-catolic nu găsisse” (Moisil, pg.7). Tot Iuliu Moisil mai adaugă nu mai puțin importantul aspect referitor la Kovacs: „era un om cumsecade și un iubitor al românilor...”, și însuși originar din Ocna Dej(pg.7).

Iacob Mureșianu am văzut că intră în școala lui Kovacs în anul 1837 și rămâne profesor 19 ani și director alți 18 ani.

În anul 1840, este adus în gimnaziul lui Kovacs și Andrei Mureșianu, sigur și ia sugestia lui Iacob, vărul său bun, care va funcționa până în anul 1850.

E de precizat că Iuliu Moisil a cunoscut încă din anul 1904, anul apariției Tom.III din „Enciclopedia Română” opiniile formulate de către I. Rațiu și Iosif Sterca-Șuluțiu despre cei doi Mureșeni, fiind și el autor de materiale în voi.amintit, alături de alți doi născuțeni: Grigore Pletos și Gavril Precup (atunci profesor la Târgu Jiu).

Cum despre abatele Kovacs sunt doar câteva date și acelea suficient de generale, redăm aici o densă biografie în traducere din limba maghiară, enciclopedie voi.VI, „Biografiile și operele scriitorilor maghiari”(6).

Szinnyei Jozsef, MAGYAR IROK ELETE ES MUNKAI/ Biografia și operele scriitorilor maghiari/, voi.VI, Budapest, 1899, p.1192-1194: KOVACS ANTAL/felfalusi/

p.1192: preot romano-catolic, protopop, abate și consilier regal, fiul lui Kovacs Janos și Ana Radici. S-a născut la 2 februarie 1791 în localitatea Marospart. A absolvit gimnaziul romano-catolic de la Alba-Iulia în 1807, gimnaziu care a fost și seminar teologic. Și-a continuat studiile teologice la Târnava continuându-și studiile. În 1813 este numit profesor la gimnaziul romano-catolic din Alba Iulia, la 24 aprilie aceluiași an este hirotonit devenind (p.1193) ceremoniar pe lângă episcopul Martonfi Jozsef îndeplinind și funcția de secretar al acestuia. Începând cu 1816, timp de nouă ani este preceptor (educator) la familia conților Bethle. La 1824 episcopul baron Szepessy Ignacz îl numește în funcția catehit și profesor la gimnaziul de la Zlatna. După doi ani este numit paroh la Nagy-Agra (Săcărâmb). La 30 ianuarie 1836 este numit paroh la Brașov, cu această funcție deține și cea de decan al Țării Bârsei și protopop al scaunului Mikloș-varszek. Între 1834-1836 a fost inspector școlar la Cluj. La 4 martie 1836 este numit și cenzor de carte la Brașov. Începând cu anul 1837 redactează revista „Kronstadter Wochenblatt”, iar din 1838 revista „Brassoi Hirlap”.

În prima zi a anului 1837, împreună cu o persoană din lumea laică și cu ajutorul mai multor cetățeni din Brașov deschide o școală romano-catolică, un gimnaziu care în 1847 s-a mutat în localul fostei mănăstiri catolice din Brașov. În 1840 este ridicat

la rangul de abate iar la 9 ianuarie 1848 i se conferă titlul de consilier regal.

Ca și director al gimnaziului romano-catolic din Brașov a reușit să atragă în școală mai mulți tineri din liceul protestant, chiar și de naționalitate germană. Funcția de director al gimnaziului a fost menținută până la sfârșitul vieții. Încă înainte de 1848 a înființat școala de duminică, o societate de lectură și o asociație de gimnastică. Din banii proprii și din colecte a ridicat capela Sf.Cruce, din cetatea Brașovului. Capela a fost sfințită la 7 septembrie 1846.

În Scheii Brașovului a ridicat o capelă nouă și a înființat o școală.În cartierul Bolonia, la 1854 a înființat, de asemenea, o școală nouă. La 1855 a fost numit camerar papal.

A murit la 9 decembrie 1857. În testament, cea mai mare parte a averii a lăsat-o școlii din Bolonia și în fondul învățătorilor cantori (p.1194): A publicat mai multe articole în revistele brașovene și din țară. Astfel, Săcărâmb în Nemzeti Tarsalkodo din Cluj (1832, I, p.257).

Lucrări aparte: Romai ejszakak (Noptile romane), traducere din italiană a lucrării lui Al.Verri, Cluj, 1923 (în două volume); Die Krone des Lebens (Viața Încoronărilor), Welsche sich Kaiser Franz der I. der von seinen gesammien Volkern kindlich beweihte landesvater...vorgetragen in einer Trauer-Rede zu Clausenburg am 27 Marz 1835, Klausenburg; Die Krone der Eltern (Coroana părinților) und die Ehren der kinder in einer Leichen-Rede vorgetragen...den 14 Ianner 1837. Ofen: Az erdem kicsiny rajban (Meritul redat pe scurt), cuvântare cu ocazia instalării în funcția de protopop a lui Gyorgy kelemen ...Brașov, 22 ianuarie 1837, Brașov 1837; Anrede des Generai-majors A.Csollich, des Dechanten A.Kocacs und walahischen Erypriesters J.Karabetz den Herrn griechischen Richter Ștefan Demeter Cservenodaly, nevt Antwort des letztern 15 mai 1837, Kronstadt. A zeros lelketu holgy kepe (imaginea unei femei cu suflet puternic), cu ocazia înmormântării contesei, soției lui Iosif Kalnoki, născută Iuliana Maurer, la început de primăvară 28. 1840, la Miklosvar (Nicoșoara) 1840.

NOTE:

- 1.Iacob Mureșianu (fiul) (1857-1917)- muzician
- 2.T.Tanco- V.R.R., Bistrița, 1973, p.195
- 3.Szinnyei Jozsef- Magyar irok elete es munkai, voi.VI, Budapest, 1899
- 4.Enciclopedia Română- Arhiva Someșană, nr.21, 1937
- 5.Iuliu Moisil- Arhiva Someșană, nr.21, 1937
- 6.Traducere- prof.Kiș Francisc, Dej.

ION POENARU

VICTOR ȘTIR, CERCUL SCALEN, ROMAN, EDITURA STUDIO, IAȘI, 2013, CRONICĂ LITERARĂ

Motto: *Romanele sunt vieți secunde* (Orhan Pamuk, 2012)

Așadar, romanele sunt vieți „de-a doua oară”, într-o altă lume, un alt loc, cu oameni noi, necunoscuți pentru început, dar prieteni sau urâți după lectură, personaje pe care avem impresia că am trecut pe lângă ele sau ei pe lângă noi, nu de multă vreme.

Acțiunea cărții de față începe la mare, locuitorii Tomisului, într-o toamnă, privesc marea cu toanele ei, când cu simpatie, când cu indiferență. Facem cunoștință cu doamna Dima care „avea cam 58 de ani, o constituție de luptătoare, mică, îndesată și cu un profil de grecoaică mândră, rătăcită prin aceste zone reci...” Ea iese în evidență „prin-o căciulă cu urechi, rusească, de blană, inele de aur mari”, fostă lucrătoare la fabrica de sticlă și ceramică, ca pictoriță. În așteptare, (totdeauna personajele așteaptă ceva), eroina noastră se gândește la lucruri banale ca: o pisică dintr-un geam al blocului de vizavi sau la bulgarii cu țigările lor BT, murăturile și trandafirii specifici. Persoana așteptată întârzie, dialogul dintre Dima și cumnata ei, Vrajă, începe vioi, antrenant și firesc. Ostilitatea dintre ele piacă de la moștenirea lăsată de fratele Dimei, Alexandru și anume casa care trebuia împărțită între ele. O miză simpiă, banală chiar, deducem că ne aflăm în perioada imediat de după revoluție (s-au scos schimburi de noapte).

După această primă scenă introductivă, pe 12 pagini, autorul intervine cu ceva aparte, *Corul*, care întocmai ca-n tragediile antice anticpează neprevăzutul: „O, voi nefericite ce frământați lumina zilei și nopții, pierzând-o pe a voastră. O, voi pieritori!” Această inovație se va repeta, ea va marca totuși, o pauză, o trecere de la un episod la altul.

Rememorarea momentului istoric de după așa-zisa revoluție se face prin punctarea unor evenimente de ținut minte: confruntări ciudate între români și unguri la Târgu Mureș, elevi români dați afară din școli, în Harghita și Covasna, toate prin vocea unui crainic ce se aude la un difuzor dintr-un par.

Dima, copleșită și derutată de evenimente, încearcă să se smulgă realității, să iasă din cercul de zi cu zi, care parcă nu mai e cum îl știa; ea se visează în Grecia, pe o insulă exotică. Realitatea crudă din jurul ei o trezește. Își aduce aminte de frigul răbdat în anii dinainte de 1989, de viața mizeră din bloc, de soțul mort prea devreme, răpus de alcool și neputință...

În această stare contradictorie, de la vis la real, Dima se întâlnește cu violonistul cu care cochetează, în speranța că va fi invitată la el să facă o baie. Pe drum intră în vorbă cu cei care cumpărau pâine, ocazie cu care își varsă năduful asupra polițienilor („nea Ionică și Petre cel fără gât”), acompaniată de ceilalți. Ajunsă acasă, Dima constată că n-are cheile de la intrare, se întoarce după ele, la magazinul de pâine. După ce scoate pe masă femeia, ne dăm seama cum stă: o bucată de slănină, o ceapă și pâine neagră. Pe urmă, ea cade pe gânduri, amintiri vechi și noi o năpădesc; vrea să-și termine autoportretul în care se vedea o căciulă rusească de blană siberiană, pe capul ei, deocamdată. Ar vrea să aibă o canapea nouă, dar vechiturile din jurul ei o copleșesc. Sumar, sunt trecuți în revistă câțiva iubii ai ei: grecul Ianis, un portret naturalist ce iese în evidență,

descoperim pasiunea Dimei pentru *Tratatul* lui Da Vinci, dar sosirea fiului ei, Berzun, violent și dintr-o bucată, o scoate din visare. Revine corul cu același laitmotiv încărcat de premoniții: „O, voi nefericiți! O, voi pieritori!” care face trecerea de la cei din cameră la cele auzite la știri. Prezentarea situației politice din țară și din București e făcută laconic dar cu o puternică notă satirică, condamnabilă chiar: „Minerii chemați de liici au venit în capitală, s-au jucat de-a v-ați ascunselea cu intelectualii purtători de ochelari” sau „Președintele liici, ce om, Doamnel, ca o mămică!” A treia cântare a corului martor la toate, e semnificativă celor descrise: „O, voi nefericiți ce pierdeți lumina!”

Din nou, autorul revine la cei trei ce se scaldă într-o promiscuitate deja veche, Dima cu gândurile ei de-a nu se duce la lucru folosindu-se de concedii medicale date de doctori dubioși, Berzun beat pe termen lung și Ianis, pescuit de Dima din mizeria străzii, pe care-l cară la ea, acasă. Corul însuși sugerează o lume gregară: „Vai, cum umblați în duhul ameteții!” (p. 43).

Autorul evocă evenimente specifice anilor de tranziție, unul dintre acestea e o întâlnire neoprotestantă, pe stadion, invitat fiind predicatorul american, Robin Hurst Tablou al acestei lumi aiurea se completează cu o crimă în lumea bună (dr. Flotea de la psihiatrie a omorât-o pe soția inginerului Galben, din gelozie), în timp ce corul strigă: „Vai de cei fără Sion!”

Dima se întoarce acasă, fiul ei Berzun încă nu s-a trezit din beție, ca atare, ea găsește răgaz să-și rememoreze crâmpetele din propria-i viață: doi soți, doi copii, peste aceste amintiri se suprapun alte personaje ce mișună în jurul ei: Luță, alt specimen cu povestea lui tragicomică (și-a prins nevasta cu altul); Mariana și Grigo, în cuplu, ei filozofează despre porumbelii care se aventurează în furtuna mării „ca oamenii”, femeia va pleca în Turcia, la produs; Mia, fosta nevastă a lui Berzun e bătută și

părăsită.

În această lume promiscuă, apare și un artist, Adrian, care le vorbește celor cinci tineri, despre „evoluția percepției bărbaților asupra frumuseții femeilor de-a lungul vârstelor” sau mai clar despre prostituția la turci sau italieni cu pești români.

Un episod interesant este cel cu directorul Macedoneanu dintr-o fermă de găini în prag de faliment, ocazie pentru autor de a ne arăta cum se făcea rost de furaje (prin țuică, salam de Sibiu, carne de mânzat, cârnaț uscat, vin) și 10 pui; de asta se ocupa șeful aprovizionării de la furaje, d-l Găină. Acesta, însoțit de Rodi, cuplu de ocazie, descurcări, prin recomandări plătite gras, ajung la Bacău, ca să afle că nu se mai plătesc subvenții pentru agricultură, era perioada când vacile nu se mai putea ridica de slabe și porcii rodeau ce apucau..

Deruta oamenilor e și mai mare, Mariana, croitoreasa, își dă demisia de la fabrică, alt domeniu ce va fi supus dezastrului adus de tranziție, Dima își vinde apartamentul, Sorina împărțesește din experiența ei ia turci pentru cele ce

vor să ajungă acolo; Mariana nu e decisă să plece; o mamă cu trei copii trăiește în gară etc. Și Dima cu Berzun se mută la casă, după ce și-au vândut blocul să aibă cu ce trăi. Pe acest decor în descompunere, cei doi poartă discuții savante despre părintele Cleopa sau despre vitele moarte de foame (vacii, pui, porci), „vitele ca și oamenii!” La fel, vine vorba despre aur, bani și bănci, Berzun își aduce aminte prin ce a trecut când a fost la Oslo

Impresionează descrierea autocarului cu care pleacă Mariana spre Istanbul, o lume peșteră foiește în jurul acestuia, o lume în descompunere ce pleacă spre nicăieri, spre moarte. Ultima imagine a Marianeii la ieșirea din țară e cea a copiilor de țigani cu pungile de pernadez, rulmenții cărații ia turci, figuri dintre cele mai diverse din autocar prinse în discuții politice, de afaceri; meditațiile șoferului, țiganul care-și împărție mercurul de furat prin autocar, vama cu cei cinci dolari de căciulă ciubuc, țiganca cu descântecul ei de somn... Intrarea în Istanbul e surprinsă cu talent de autor, impactul Marianeii cu marea, frica de necunoscut, bucuria că a ajuns la liman... „Marea era croșetată la suprafață de un vânt care făcea să se vadă o dantelă de vâlureie adunate ca flăcările în jurul cărbunilor ce cuprind vreascuri. Orizontul era gol și de pe țărni se vedeau ridicându-se și coborând în cete dealuri ca dunele de nisip ridicate din palmele Fetei Morgane și apoi lăsate să cadă de la înălțime.” (p. 146).

Acțiunea pendulează mai departe între lumea Tomisului și cea din Istanbul, respectiv, Mariana și prietena ei care ies la agățat. Berzun se învârte într-o lume nebună: prieteni de pahar și de droguri, artiști, profesori, doctori, ziaristi, popi, granguri de la poliție, ș.a. ce discută despre alegeri și rolul violenței în politică. Tot el, după ce-și bate mama cu sălbăticie și-o internează la nebuni, vine la București, în Piața Universității, ocazie pentru autor de a înșira alte metehne ale tranziției: inflația, jocurile pyramidale, SAFI, cupoanele de la Flota Maritimă, informatorii, securiștii, teroriștii...

De la realitatea dură, autorul trece cu ușurință înspre ficțional: Rodana, femeia misterioasă ce-și caută dragostea ei pierdută în stil donquijotesc, omul ce se ridică în aer, înșoțitoarea Marianeii ce dispare și apare din senin, Berzun și artistul de la filarmonică dispar în mod misterios (Colonelul de la poliție exclamă: „e ceva scalenoid”), țiganul care caută aur; porumbelul care fură dolari din bancă, un român se pretinde moștenitorul lui Dimitrie Cantemir; Mariana ce zboară cu saltea plină de bani spre Constanța...

De remarcat, dialogul viu, antrenant, vocabularul e pigmentat atât de cuvinte adaptate personajelor de joasă speță cât și de situațiilor comice: băsalog, hurdăcături politice, țurli-burli, trenchea-flenchea; avem regionalisme ce trădează zona de origine a scriitorului: jinars, dă-i în șperlă!, borcut, belitură dar și câteva din mediul de mahala: suțar, cordaci, caft, mardo, meclă, bulău, malac, panaramă. Câteva toponime: Radna veche, Feldru - Han, Budacul Românesc, Orban din Bărgău, Ciceu - Poieni, Rodna amintesc de zona noastră. Până și numele personajelor „călărite de soartă” se adaptează acestei lumi: Deorgan, Flendurică, Bivol, Lela, Ceață, Scărțan, Ioncică, Codam, Frânel, Berțoga...

Peste această lume anapoda, se aude în final același cor obsesiv: „O, nefericite făpturi, ce frământați, de acum, lumina nopții! O, voi pierduți!”

Aflat la al treilea roman, jurnalistul și scriitorul Victor Știr se remarcă printr-o proză vie și antrenantă, lumea creată pare viabilă prin dialog, descriere, portrete și nu în ultimul rând, prin numele personajelor și stilul modern folosit.

Iacob Naroș

Povești din Societatea Ornitologică Română — Învățătorul Ilie Hoza

Învățătorul Ilie Hoza din Anieș este mai mult decât ar putea cineva să încerce să pună în cuvinte. O conversație cu el este un dialog, o provocare și o relaxare. La fiecare câteva cuvinte aruncă o anecdotă sau un aforism, o cugetare sau un gând bun pentru oameni sau păsările pe care le îndrăgește. Și le îndrăgește de mic. "Din pruncie. Odată cu primele experiențe ale "Amintirilor din copilărie". Un măcăleandru care mi s-a așezat pe umăr a aprins scânteia acestei pasiuni. A fost prima mea întâlnire "tete-a-tete" cu lumea aripatei, mărturisese Ilie Hoza, pe care mai toată lumea îl cunoaște după porecla Yves, pe care a reușit să o transforme și în renume, precum Peneș Curcanul, dar și în user de Facebook, acolo unde urmărește aventurile păsărilor din țară și din afară.

Cum se vede pe el însuși

"Sunt un dascăl cu 37 de ani de experiență didactică, modest culegător de plante medicinale, degustător de ciuperci și fructe sălbatice, cunoscător al muntelui, un ornitolog veteran, îndrăgostit de natură și literatură, fără talente deosebite de organizator, un om care cultivă prietenia ca pe o floare rară. Doresc să rămân un învățător cu deschidere spre idei și lucruri noi, dezvolt în studii și proiecte naturaliste, plin de pricepere didactică, nerv ornitologic și spirit inventiv. Gândesc să adaug o picătură de pasiune și talent întru protecția naturii, a păsărilor și a florilor în marele ocean al educației ecologice, pentru toți cei pasionați de natură!"

Copii și păsări

Ilie Hoza este apropiat de natură, ar sta zilnic cu ochii pe păsări, dar când nu face acest lucru e de găsit în sala de clasă, unde educă noi generații de păsărari ardeleni. Și îi învață să se apropie de păsări și de natură cu respectul cuvenit. "Le spun puține, ca să priceapă... multe! Le arăt pasărea din scoarța cărții, de pe pervaz ori de pe ram. Imaginea vie e mult mai sugestivă. Îi pun să asculte. Cândtecul nu se poate descrie. Desenăm. Fotografiam. Învățăm despre păsări cu toate simțurile, dar, mai ales cu inima. Le spun așa: dacă ai un cuib în streșină, ești un copil fericit!", se confesează învățătorul. Cea mai grea întrebare pe care i-o poți adresa unui păsărar este legată de pasărea preferată. Se știe că le este extrem de greu să aleagă. Iar Ilie "Yves" Hoza nu face excepție de la această regulă. "Hmmm! Încurcată întrebare! Sunt mulțumit cu ce am la "indemână" ochiului, după vreme și loc. Pițigolul cărbunar, vânător de omizi, vrăbiuța pieptându-și penele, cinteza sărguindu-se la cuib, cioara îngrijindu-și odraslele... toate îmi par la fel de șarmante. Aș vrea totuși să fiu lăstunul Delichon. Pentru modestie, curaj, performanțe și fidelitate. Iar amintiri plăcute cu păsări... Cu foarte mulți ani în urmă, o amintire pierdută prin cețurile timpului și-ale lneului, întâlnirea cu pajura regală, șoimul peregrin și brumărița de stâncă", spune observatorul de păsări din Anieș.

Ornitolog veteran

De ani buni, Ilie Hoza este păsărar și membru al Societății Ornitologie Române. A legat prietenii pe viață cu

oamenii pe care i-a întâlnit, fie că era vorba despre ornitologii din Ardeal, Dobrogea sau Moidova. "Sunt prieten cu toți păsărarii din SOR. De la fiecare am învățat câte ceva... multe! Îmi admir cu sinceritate, pe toți, pentru ceea ce fac: Carmen cea volubilă, hârlul Fane Ciurescu, bădița Trelea, redactorul și deltarul Eugen Petrescu, prietenul de buna înțelegere Dan Munteanu, inimosul Ilie Aurelian de la Tinca, expertul Mișu Avedic, biologul Claudiu Lușan, blândul director Dan Hulea... câți alții, pe care nu-i am pe limbă, dar pe care îi țin în inimă, prieteni de nădejde, într-o aceeași bucurie, la orice vreme", destăinuie Ilie Hoza locul unde își așază cu sfințenie prietenii buni.

Nicăieri nu e ca-n Delta!

Registrul întrebărilor se schimbă, iar poetul Hoza simte nevoia să adauge câteva glume care să îi descrețească fruntea cazută sub aripa melancoliei. Trecem la lucruri practice, lucruri pe care un păsărar vechi le are în rucsac atunci când iese pe teren. "Un măr de sete, binoclul - ochiul ciclopului, un cameleț și-un capăt ros de creion. În rest... bună dispoziție! Când ies cu ucenicii pe teren, atunci iau și ghidul păsărilor. Dar las ceva în urmă, acasă. Las grijile în sama vecinilor", zâmbește Ilie Hoza. Îi plac mult păsările, iar atunci când este întrebat de locurile cele mai frumoase pe unde a umblat ca să le vadă, pomenește Delta Dunării. "Delta! Sigur că în Delta! Ar trebui să fiu un înger al păsărilor, un Francisc de Assisi, ca să le poți vedea și cuprinde în înțelegere pe toate! Păsările ne pot da clasă în multe privințe! Toleranță, curățenie, simplitate, modestie. Un exemplu: ce bucurie simplă și înălțătoare să contempli din umbra unui tufiș modesta codobatură ce-și hrănește puii fără răgaz, reamintindu-ne că "inima de mamă este capodopera creației", cum spunea Bersot", își amintește Ilie Hoza.

C.P.N.

Ziua ideală pentru Ilie Hoza este legată strict de păsări. Ar servi cafeaua alături de mătăsari, ar lua prânzul cu lăstunii, iar seara la cina ar vrea să îi aibă invitați pe dragii lui scatii. Iar de la scatii i se trage și porecla - Yves. "E doar o poreclă! Dificultăți de pronunție pentru amicii omitho-francofoni! Yves le Tarin, adică Ylie Scatii, li s-a părut mai potrivit decăt Ilie Hoza. Cât mai sosesc ei aici. Că dacă e să plec eu, aș pleca până la... Camargue, pentru flamingo, (Phoenicopterus roseus), și mai departe... oriunde, pentru colibri", povestește învățătorul Ilie, cel alintat Yves. Înainte de a încheia totuși articolul, ne roagă să inserăm cumva și un text prin care să definească o parte a credințelor sale, o deviză după care s-a ghidat mereu în viață. "Pentru a iubi cu adevărat păsările, trebuie să le cunoaștem, să le înțelegem, să le protejăm. Înțelegând păsările, ne vom înțelege mai bine semenii, iar atunci când se va întâmpla aceasta, (noi, ornitologii, sperăm să nu fie prea târziu), deasupra pământului va străluci lumina albă și pașnică a Porumbelului. Deviza mea - Cunoaște și Protejează Natura, dar învață-i și pe alții s-o facă".

Ovidiu Bufnilă, responsabil comunicare S.O.R.

pașnică a Porumbelului. Deviza mea - Cunoaște și Protejează Natura, dar învață-i și pe alții s-o facă".

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD

Machetare: Viluț Cărbune

Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18,
tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Liviu Rebreanu

SCUIBUL VIZIUNILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XVIII Nr. 4 (110) *** AUGUST 2014 *** 8 PAGINI *** 1 leu

Istorie

Neamul Iliేశiu îngroașă rândul deținuților politici măiereni (1946-1989).

Lucia Cărbune, Viluț Cărbune, Mircea E. Iliేశiu, Eugenia Iliేశiu (născ. Burchi) Stuttgart, 19 Iulie 2014

S-a publicat în numărul trecut (CV 109) o listă cu foști deținuți politici măiereni, dar documentul în cauză rămâne doar o "amintire" tristă, câtă vreme nu spunem ceva mai mult despre personalitatea și destinul celor citați. În fapt regimul stalinist al anilor '50 nu făcea diferență între lista deținuților politici "înfundând" pușcăriile sau "canalul" și lista rechizițiilor de vite cornute pentru abatoarele patriei socialiste.

Cu privire la lista deținuților politici publicată în numărul trecut pare a fi surprinzător faptul că deși grosul deținuților politici măiereni l-a dat neamul Iliేశiuilor – Nicolae V. Iliేశiu, Mircea V. Iliేశiu, Ioan Iliేశiu, și chiar Emil Boșca-Mălin, văr pe linie maternă cu neamul Iliేశiu – memoria "culturală" a acestui neam nu este evocată îndeajuns în actualitatea nășăudeană.

Am norocul să mă fi întâlnit și să fi stat de vorbă (Stuttgart, Germania, 19 iul. 2014) cu dl. av. Mircea E. Iliేశiu decan de vârstă în neamul Iliేశiuilor și totodată un supra-viețitor al "celelor mai drepte orânduirii" instaurate de Stalin în România. Această întâlnire a fost și este pentru mine un imbold spre aducere aminte, spre îndreptare – acolo unde este cazul – și spre a mai scoate la lumină câteva din faptele omise sau rămase în uitare. Să profităm, așadar, de această fericită întâmplare – anume favoarea de a-l avea încă printre noi pe dl. av. Mircea E. Iliేశiu – spre a reîntregi, documentar pe cât posibil – rolul și aportul acestei familii în istoria măiereană a secolului trecut (1900-2000).

Ascendența pe linie maternă a Iliేశiuilor măiereni – după cum se poate constata și din arborele genealogic pus la dispoziția noastră de către dl. av. M. E. Iliేశiu – este Maria-Luisa Schöttl (mama, 1892-1978), fiica lui Ludwig Schöttl (bunic), fiul lui Josef Schöttl (străbunic). Fratele lui Josef Schöttl, pe nume Bertzi Schöttl a fost "aghiotantul Printului Rudolf, cel asasinat la Sarajevo, cf. inf. d-lui av. M. E. Iliేశiu.

În voi. *Familiiile din Năsăud în anul 1869*, autori A. Onofreiu, I. Bolovan și V. Rus, ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2010, la pag. 273 aflăm că familia căpitanului cezaro-regesc pensionar Josef Schöttl, născut la Viena, Austria, locuia pe Str. Dindărăpt, nr. 273, într-o casă cu parter, trei camere, cămară și antreu. Membrii familiei – patru fii și soția – erau toți nășăudeni cu excepția căpitanului, erau romano-catolici și toți erau cunosători de carte.

Virgil Șotropa – folosindu-se "copios" de manuscrisele nestoriene, cum le numește dl. arhivist, dr. Adrian Onofreiu – publică articolul *Memoriile căpitanului-auditor [procuror militar] Șotel*, în "Arhiva Someșană", nr. 21, Năsăud, 1937, pp. 479-480, din care cităm:

Notăriașă (Maria-Luisa Iliేశiu) cu fiul, Vincentiu-Virgil (Tuțu, st.) și Nicolae (dre.) și nora Cornelia Iliేశiu, soția lui Tuțu.

Notarilor Publici din România. Dl. Mircea Iliేశiu preciza (19 iul. 2014) că obținând pașaport de călătorie în România au venit atunci în vizită la București și părinții, respectiv "prietenui la cataramă" al lui Liviu Rebreanu, notarul Vincentiu Iliేశiu, împreună cu soția sa Maria-Luisa Iliేశiu, născută Schöttl (1892-1978).

Nicolae V. Iliేశiu este fratele mai mare al d-lui Mircea E.

"În anul 1875 a răposat în Năsăud căpitanul-auditor (judecător) Iosif Șotel [Josef Schöttl a răposat în 1877, cf. arbore gen. av. M. E. Iliేశiu, n. ns.], vechiu ofițer grănicer originar din Pojun (Pressburg, Bratislava) [născut în Viena, (1799) cf. bibl. citată, n. ns.] intrat în slujba regimentului nășăudean în 8 August 1823, iar după trecerea sa la pensie 1855, rămas în orașelul nostru Năsăud. [...]

După desființarea regimentului nostru în 1851 au mai trăit destui ofițeri pensionari români și streini în Năsăud și în satele dimprejur, n'ar fi deci nimic deosebit dacă un ofițer neamț venit pe la noi din Pojun [Viena, n. ns] și-ar sfârși zilele în Năsăud. Ei, dar cu Șotel stau lucrurile altminterlea, și e bine ca generațiile de azi, cari poate nici de nume nu i-au auzit, să-1 cunoască mai de aproape și să știe că omul acesta strein, îndată după așezarea sa aci a devenit mare filoromân și cu timpul întru atât s'a identificat cu interesele grănicerești românești, încât cu tot dreptul putem zice că s'a făcut adevărat Român.

Toți cari stătuseră în raporturi mai apropiate cu el spuneau că era ofițer exemplar, jurist excelent, caracter ferm și muncitor neîntrecut. [...]

După Iosif Șotel au rămas 4 copii, dintre care nu mai trăiește azi [1937] nici unul, anume: Albert funcționar superior la postă și telegraf, Carol negustor, Ludovic econom și Varvara măr. cu cancelaristul Grigore Sângerzan. Dintre aceștia au avut urmași cari trăesc și azi: Carol pe Dr. Carol Șotel med. jud. Cluj; iar Ludovic pe Iosif administrator de moșie în Vechiul Regat, Ludovic comerciant în Cluj, Rosina măr. cu meseriașul Petre Nașcu în Năsăud și Luisa [Maria-Luisa Schöttl, n. ns.] măr. cu secretarul com. Vichentie Iliేశ [Vincentiu Iliేశiu] din Maieru. Toți acești descendenți ai ofițerului neamț dela Pojun se știe, au devenit veritabili Români. [...]

După 1918, în printre primele documente oficiale românești implicând neamul Iliేశiu din Maieru găsim păstrate în Arhivele Naționale, Direcția Județeană B-N: *Înștiințarea Sfatului Național Român din Maieru, privind înlăturarea fostului notar și numirea în acest post a lui Vichențiu Iliేశiu* [Vincentiu] (1919), descris la poz. 97, în Inventar, Fond: Prefectura Județului Năsăud, Grupa 2: Documentele prefectului 1919-1925; și tot aici, la poz 193 – *Correspondență privind numirea lui Vichențiu Iliేశ [Vincentiu] ca secretar comunal în Maieru* (1919).

Vom deschide aici doar câte o succintă "paranteză" în dreptul numelor Iliేశiu.

Să lăsăm la o parte pe Iustin Iliేశiu (1900-1976), nepotul lui Grigore Iliేశiu și fiul lui Laurențiu Iliేశiu cu Irina Iliేశiu născută Rus, cel care – cu plusurile și cu minusurile personalității sale de "om încrezut", cum îl califică dl. Mircea V. Iliేశiu (19 iul. 2014) – a lăsat moștenire un patrimoniu cultural nășăudean greu de egalat ca valoare și amploare.

Nicolae V. Iliేశiu (1913-1998, ziarist, apicultor) este cap de listă în familia deținuților politici măiereni – puși la "păstrare socialistă", cum îi place d-lui av. Mircea E. Iliేశiu să parafrazeze nefericitul eveniment, spre a descreți fruntea celui care îl întreabă despre vremurile din detenție.

Prezentăm în poza alăturată (arhiva d-lui prof. Sever Ursă) – o imagine oarecum "precară" d.p.v. calitativ, dar fiind faptul că este o copie după o copie a pozei originale – familia Vincentiu Iliేశiu, reunită la București, alături de Liviu Rebreanu și Fanny/Ștefana Liviu Rebreanu datând din aprilie/mai 1944. Prilejul acestei întruniri a fost inaugurarea casei lui Nicolae V. Iliేశiu, din București, Str. Gen. Berthelot nr. 41, azi sediul Uniunii Naționale a

Iliేశiu și inventator al *Apilarnil*-ului – invenție trecută în mod eronat în numărul trecut (CV 109) pe seama d-lui Mircea E. Iliేశiu. Despre condamnarea sa – politică, evident, cum bine se poate înțelege – ne spune chiar N. V. Iliేశiu – "Am avut o condamnare de 15 ani dar am muncit din greu în *Insula Mare a Brăilei* și după nouă ani am fost eliberat." (vezi interviul Cleopătrei Lorințiu cu Nicolae V. Iliేశiu: <https://www.youtube.com/watch?v=jHQzUCj4nAA>). A fost "întrecut" de către vărul său Emil Boșca-Mălin, care a petrecut în detenție 12 ani.

În anii dintre cele două războaie a profesat cu pasiune și pricepere gazetăria, inclusiv la *Curentul* (1938-1940), sub pană "formatoare" a lui Pamfil Șeicaru.

Odată eliberat, cu tot trecutul său maculat de condamnarea politică a fost apreciat de noul regim "democrat-popular" pentru invențiile sale (25 de brevete de invenție și inovație) și pentru premiile internaționale în domeniul apiculturii. Această "nouă" pasiune, cu rădăcini în copilărie, a fost ridicată de Nicolae V. Iliేశiu în anii comunismului la rangul de "artă și meserie". Făcuse ucenicia de stupar în stupina bunicului său, care "l-a ajutat pe Vasile Rebreanu să își creeze el însuși o stupină în Maieru." (vezi: *Ibidem*).

Din documentele și notele autobiografice aflăm, iată, (vezi Andrei Moldovan, *Nicolae V Iliేశiu despre Liviu Rebreanu*, pp. 123-125, în "Mișcarea Literară", Serie nouă, Anul V, nr. 1 (17), 2006, Bistrița) că Nicolae V. Iliేశiu a încredințat "cu mulți ani în urmă" un *Jurnal* lui Nicolae Gheran. Putem spera pe această bază că acel jurnal conține în bună măsură și date din perioada măiereană a neamului Iliేశiu.

Apogeul carierei politice a lui Nicolae V. Iliేశiu – e drept, doar de scurtă durată – l-a constituit funcția Director al Presei în Ministerul Propagandei și totodată de Șef de Cabinet al lui Victor Moldovan (1940), astfel cum se poate documenta în *Victor Moldovan, Memoriile unui politician din perioada interbelică*, ed. Adrian Onofreiu și Mircea Gelu Buta, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013. În acea perioadă (mai-iunie 1940) – ne spune dl. Mircea V. Iliేశiu (19 iul. 2014) – s-a amenajat chiar de către Nicolae V. Iliేశiu *Parcul din Arini*. Acest loc a fost până în 1989 și unul din locurile de horă – *Hora în Arini* (L. Rebreanu, în *Cuibul visurilor, Idilă de la țară* etc.). Acestui nume "eternizat" de L. Rebreanu – încă viu în conștiința măierenilor – trebuie să-i precizăm aici înțelesul: *arină* – locul de/cu prundiș și nisip, pe lângă

Alina Iliేశiu, fotografată de la Casa Rebreanu în ziua de înmormântare a tatălui ei, Nicolae V. Iliేశiu, la Căminul Cultural din Maieru, 41 noi. 1998. Fotografată de prof. dr. Sever Ursă. Foto și text: arhiva Sever Ursă

alba răurilor și părăurilor – este numit și azi dial. năs. *arinéte*, cf. *arină* 'nisip, ariniș'; copacii care cresc pe asemenea locuri se numesc *arini*, cf. *arin negru* (*Alnus glutinosa*).

Despre pr. Ioan Iliేశiu (1909-1983), născut la 15 februarie 1909, în Maieru preluăm datele biografice despre întreg neamul Iliేశiu din lucrarea *Comuna Poiana Ilvei până la începutul mileniului trei* (pagini de monografie), autor Ofițer Varvari, Napoca Star, Cluj-Napoca, 2004, p. 456-457, din care cităm în extenso:

"Ioan Iliేశ (1909-1983). S-a născut la 15 februarie 1909, în familia țărănilor Octavian și Ioana Iliేశiu din Maieru. Originea *Iliేశiuilor* este din Năsăud. În timpul graniței militare se afla în

-continuare în pagina 2 -

Viluț Cărbune

Neamul Ilieșiu îngroașă rândul deținuților politici măiereni (1946-1989).

Maieru un căpitan Liopa, ce avea moșie mare, inclusiv în hotarul Poienii – Șesul Căndălenilor, schimbat în 1807, cu cel din sus de Valea Popii.

După moartea ofițerului necăsătorit, pe această moșie a venit un neam de aproape din Năsăud, locotenentul *Dănilă Ilieș* (decedat în 1832), cu soția sa, Maria. Ei au avut un băiat, cu numele Ioan.⁶⁴ [Nota sbs.:⁶⁴ Arhiva parohiei Maieru, Matricola T. I. – născuți, p. 14, 1790; Ștefan Buzilă, *Monografia comunei Sânișoș* (Poiana), 1910, p. 65]. Așa s-au încetățenit aici strămoșii preotului nostru.

Școala primară a făcut-o în satul natal, liceul la Năsăud, iar Institutul Teologic la Gherla. După absolvire a funcționat ca profesor de religie la Abrud. Apoi slujește în parohia din Maieru șapte ani (1936-1943) alături de preotul Iuliu Pop.

În condițiile grele ale ocupației hortiste este numit preot în Poiana Ilvei (în anul 1943), unde lucrează până la pensionare, în 1971. Pleacă la unica fiică, Lucica, din Cluj-Napoca, căsătorită cu scriitorul Miron Scorobete. Patriot înflăcărat, a întreținut speranța poienarilor de eliberare a Nordului Ardealului de sub stăpânirea străină. După instaurarea regimului comunist a fost arestat și întemnițat la Bistrița.

Viața i-a fost mereu plină de amintirile unei prietenii sincere cu marele prozator Liviu Rebreanu. Acestea au fost consemnate de soția scriitorului, Fany, în volumul *Cu soțul meu* și de Puia Rebreanu în cartea *Zilele care au plecat*.

S-a căsătorit în anul 1936, cu învățătoarea Maria (1917), fiica preotului Iuliu Morariu din Salva. Frații Măriei sunt intelectuali de mare ținută, între care amintim pe academicianul Tiberiu Eugen [Morariu], profesor universitar. Cât timp a lucrat ca învățătoare în Poiana, a fost un model de dăscăliță, iubită de școlarii și colegii de muncă, apreciată de organele superioare ale învățământului. Părintele Ilieșiu a fost un adevărat slujitor al altarului. A întreținut și gospodărit biserica, introducând lumina electrică. Decesul său în noaptea învierii din 8 mai 1983 a fost un adevărat șoc pentru enoriașii din Poiana. Amintirea elocinței, bunătății, blândeții, a cinstei, corectitudinii, a vieții de familie, sunt încă vii în memoria poienarilor.

Mircea-Eneas Ilieșiu (n. 1920, avocat) locuiește începând din 1987 în Stuttgart, Germania. Poza alăturată (fam. Emil Boșca-Mălin și fam. Mircea V. Ilieșiu) datează din anii 1943-1944 – după cum mărturisește dl. av. M. E. Ilieșiu (19 iul. 2014) – pe când domnia sa făcea practică în avocatură, pe lângă Biroul de avocatură al vărului său, Emil Boșca-Mălin. A practicat avocatura 41 de ani (1945-1986), București, Colectivul Nr. 1. Cei doi ani (1952-1953) cât a fost în "delegație" la canal (Cernavodă, Poarta Albă, Poarta Galeș etc.) – cum glumește dl. av. Mircea E. Ilieșiu – nu apar în biografia oficială a domniei sale, pentru simplul fapt că nu a existat un proces și o sentință oficială/legală de condamnare: «*Fiecare deținut pleca [în detenție, n. ns.] cu dosarul. În dosarul meu era o copertă, atât – coperta și numele scris; nici un document, nimic, nimic! Și bineînțeles, când mă strigau să fac apelul, când mă mutau dintr-o colonie în alta – "Mă paștește mă-tii, mă! Cine ești tu, mă?"*» că n-aveau nimic în el [în dosar]. –

Uniunea Națională a Notarilor Publici din România, Str. General Berthelot nr. 41, sector 1, București (fosta casă a fam. Nicolae V. Ilieșiu, cca. aprilie 1944)

Ioan Ilieșiu (1909-1983). S-a născut la 15 februarie 1909, la Maieru, în familia Octavian și Ioana Ilieșiu.

povestește dl. av. Mircea E. Ilieșiu. Un scenariu de-a dreptul halucinant pentru vremurile noastre s-ar putea pune în operă după mărturiile din detenție ale d-lui av. Mircea E. Ilieșiu.

L-am putea numi pe dl. av. Mircea E. Ilieșiu "deținutul fără condamnare" – un titlu simbolic și "onorific" de bună seamă, atâta vreme cât erau foarte mulți deținuți trimiși la Canal, fără condamnare. Un exemplu – "contemporan" d-lui M. V. Ilieșiu, din acele vremi și locuri – fiind și Emil Dondea fost primar al orașului Târgu-Mureș, care de asemenea a fost arestat în 1952 și, "timp de un an, a fost deținut politic fără condamnare în lagărul de muncă forțată de la Poarta Albă." (vezi: <http://www.gandul.info/stiri/lista-tortionarilor-care-traiesc-istoria-neagra-a-canalului-dunare-marea-neagra-mureau-pe-camp-mureau-la-vagoane-er-au-aruncati-in-gropi-comune-12040291>).

Dl. av. Mircea E. Ilieșiu l-a avut ca profesor la Năsăud pe Nicolae Mute – profesorul și dirigintele meu de peste ani, la Sângeorz Băi. Depănând amintirile acelor vremi spunea d-sa despre prof. Mute Nicolae: «*Eu l-am avut profesor la Științe Naturale [la Năsăud] și pe urmă a fost coleg cu mine la "pastrare socialistă", la canal. [Întreb. subs.:] "Cândfi Dumneavoastră ați ajuns la canal?" [Răsp. M. E. Ilieșiu] "Nu, n-am ajuns – m-au dus ei." [Rem. unei pers. din fam.:] "Dânsul a fost în delegație" [Rem. sbs.:] "Aaaa, în delegație!". Iată cât de "ușor" trece astăzi dl. Mircea E. Ilieșiu – narativ, desigur – peste acei ani de suferință, trăiți parcă de altcineva, iar nu de către naratorul însuși.*

În cursul întâlnirii dl. av. Mircea E. Ilieșiu se întreba, și desigur întrebaea ni se adresa și nouă, de ce atâtea figuri de măiereni de seamă nu sunte evocate în paginile Rev. *Cuibul visurilor*. Amintea domnia sa de învățătorii *Barna Ion*, *Dumitru Boșca*, *C-tin Partene*, *Silviu Coruțiu*, *Telceanu* etc. Și lista continuă cu fam. *Coruțiu* – Tucu Coruțiu (prim violonist); *Uța/xx Coruțiu*, învățătoarea mamei mele, *D-zeu să le hodinească!* Apoi fam. *Iulian Cioarba* (1883-1929) Iulian Cioarba (1883-1929) cu fiii: Anchidim Ciorba, ofițer; Ionel Ciorba, ofițer, aghiotant al Arhiducei Ileana, plecat odată cu suita regelui în 1948; Ovidiu Ciorba, căsătorit cu fata Prefectului de Someș, având cu aceasta drept fiică pe Ana Maria Vlas (FNI) din zilele noastre; etc.

Venind apoi vorba de folclorul năsăudean și de *Gavril Bichigean* – unchiul d-lui av. Mircea E. Ilieșiu, așadar, rudă prin alianță/căsătorit cu Livia Ilieșiu, dl. av. Mircea E. Ilieșiu ne reamintește de marele culegător de folclor năsăudean – și compozitor, de altfel – care a fost *Dariu Pop*.

Vorbind apoi despre profesarea avocaturii și despre apărările din oficiu în care a plecat aflăm că a apărut de multe ori pe cei ce se numeau atunci criminali de război, pledând "nevinovat" pentru militari și cerând achitarea lor. Dl. avocat aduce în treacă vorba despre cei doi măiereni absolvenți ai Facultății de Drept, fiii popii Anchidim Bob din Maieru – av. dr. Horațiu Bob și col. magistrat Radu Traian Bob [n.ns.]. Unul, spunea și domnia sa

era magistrat-colonel, devenit "președinte de Tribunal Militar, în epoca când se judecau procesele cu cei din rezistență(!)", încheind apoi – s-a scris laudativ despre ei în *Cuibul visurilor* "... dar despre morți, numai de bine".

Da, incitați de remarca "blândă" a d-lui av. Mircea E. Ilieșiu, am căutat și am găsit și noi în arhiva *Cuibul visurilor* (2002-2008) multe articole bine documentate, bine scrise de către frații magistrați – av. dr. *Horațiu Bob* (decedat în 2008) și col. magistrat *Radu Traian Bob* (decedat în 2005).

Atrage atenția în special articolul *Alegoria unui neînving* "Radu Traian Bob", scris de Horațiu Bob și publicat în *Cuibul visurilor*, An X, nr. 2 (67), iulie 2005, pag. 2-3 – un laudatio la moartea fratelui său Radu Traian Bob, survenită la 2 apr. 2005, înmormântat fiind la Maieru, la Biserica din Deal, la 6 apr. 2005. Este, în acest laudatio, mai degrabă o auto-prezentare a sa și o supralicitare a activității profesionale atât despe sine însuși, cât și despe fratele său Radu-Traian, cel decedat.

Dar arhivele "procesul comunismului" (vezi: http://www.procesulcomunismului.com-marturii-fonduri-cdandara-probatoriu/30_pnt.htm; Notă: la căutare/navigare se va înlocui (se va tasta) [] în locul celor patru [-] scot la iveală altfel de "aduceri aminte" despre colonelul Horațiu Bob, cităm *in extenso*:

5. JUSTIȚIA COMUNISTĂ [sinteză Livia Dandara]

9 mai '59, Pitești: Proces și execuție – "Lotul Arnăuțoiu"

Lt. col. Ion Brancovici (președ.), lt. col. Gh. Dihoescu, col. Horațiu Bob, mr. Fănică Munteanu, col. Iancu Chimirel.

Completul de judecată la Tribunalul Militar -Pitești (aceiași care s-a deplasat și la Tribunalul Militar București) care a judecat pe unii inculpați din "lotul Nucșoara".

Pedeapsa capitală și celelalte pedepse, au fost cerute de procurorul col. Anton Vlădoi.

Prin **Sentința nr. 107/19 mai 1959**,

- au condamnat: pe *Ion Iancu Arnăuțoiu* la 18 ani muncă silnică;

- au condamnat la moarte pe preotul *Drăgoi Ion*;

- au condamnat la moarte pe preotul *Andreescu*, pentru "uneltire contra ordinii sociale" [art. 209, CP fi].

Execuția a avut loc la Jilava, pe 19 iul. 1959, sub comanda lct. col. Gheorghiu Mihai, asistat de cpt. Cincă Constantin, mr. Fulger Ștefan, mr. Niculescu Gh. Moartea a fost constatată de dr. mr. Ionescu Mihai. [...]

Drama celui alt vlăstar din nemul Ilieșiu – *Emil Boșca-Mălin* – a fost evocată, după cum se știe, prin manifestările și prin cărțile apărute în octombrie 2013.

Este o nemărginită tristețe, iată, să constați că tot dintre măiereni – anume colonelii magistrați militari, fiii pr. gr-cat. Augustin Bob – se alegeau în același timp și "călăii" execuțiilor comuniste.

Nu pot decât să-mi plec capul rușinat de încercarea mea timidă de a-i "justifica" – la un moment dat al discuției – pe magistrați-politruici Bob prin emergența "dictaturii proletariatului". Dl. av. Mircea E. Ilieșiu – asemenea unui patriarh cumpănind dreptatea, servindu-mă el însuși, în chiar acel moment, cu un pahar de vin roșu precum în rânduiala euharistiei – întâmpina demersul meu cu un verdict lapidar – «*Nu, nu! Aici nu suntem de acord. La mulți ani!*»

Învinge și acum – iată, se adevărește odată în plus – crezul de nezdrunțat al lui Emil Boșca-Mălin, anume că "dreptatea are această nemărginită putere: odată și odată tot iese deasupra" (ACNSAS, FMss, voi. 16, ff. 64; v. textul din volum – *Dare de seamă de anul 1945 asupra activității Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat*).

Viluț Cărbune

Originea familiei Urecheștilor

„Familia Urechiescilor este una dintre cele mai antice familii românești. Vechietatea ei se cunoaște și de acolo, că în cele mai vechi urice numele acestei familii nu este Urechie, ci Ureche. Sub numele de Ureche întâmpinăm membrii din această familie pe la începutul secolului al XV-lea, în diverse funcțiuni. Așa, într-un uric (1) din 7 ianuarie 1407, Iosif, mitropolitul Moldovei, însărcinează pe „jupânul Petre Ureche, boierul lui Alexandru Voievod” ca să dea în administrarea popei Domișian toată averea mișcătoare și nemișcătoare a mănăstirii Neamșului și a Bistrișii. În alte două urice de danie, unul (2) de la Ilie Vodă și Ștefan Vodă, din 8 martie 1442, și celălalt (3) de la Ștefan Vodă, din 7 martie 1442, figurează ca martor, printre alși boieri, și un Dan Vodă Ureche.

Din aceste urice se vede, că familia Urecheștilor exista acum la românii dintr-un timp, când limba lor nu ajunsese încă a muia pe e, dar când schimbase pe *au* din latinescul „auricula” în *o*, și apoi în *u*.

Originea familiei Urechescilor, ca și a altor familii străvechi, se pierde în întunericul veacurilor. Într-o scriitorii români, Dimitrie Cantemir s-a ocupat mult cu deslușirea originii familiilor boierești din Moldova. El a scris și o carte în privința aceasta sub titlul *Cartea gheneologiei nămurilor boierimii Moldovenesci* și anume, latinește, *Liber moldaviae nobilitatis geneologiae latino sesmone conspectus* (4). Această carte nu este descoperită până acum. Dimitrie Cantemir a mai intercalat în opul său *Descriptio Moldaviae* un capitol (al 15-lea), „De nobilitate Moldavia” (5). În acest capitol susține Dimitrie Cantemir că boierimea și nobilimea română se trage din miile de civi romani, aduși de împăratul Traian ca coloni (sic!) în Dacia după prefacerea acesteia în provincie romană. În consemnarea vechilor familii boierești, adause într-un capitol, Dimitrie Cantemir pune și familia Urechescilor, dar neamintind, ca la altele, că este de origine

grecească, sârbească, tătarască, da prin aceasta, a înșelege, că ea era foarte vechea în șară și de origine romană. și într-adevăr! În alt op al său, în *Hronicul vechimii Moldovlahilor* în „Prefașă”, vorbind Dimitrie Cantemir despre originea Românilor, în genere, și despre a unor familii românești în special, zice (6) că „de la corvini se trăgea Urechiescii”. Din contextul acestui citat însă seamănă a rezulta, că Dimitrie Cantemir n-a înșeles aici de-a dreptul pe Corvini romani, ci pe Corvini din Ungaria, care dăduseră acestei șări bravi slugi și chiar un glorios rege, pe Matea Corvinul. Se știe că acești Corvini se făleau cu descendența lor romană și că-și trăgeau originea de-a dreptul din familia romană a Corvinilor.

Corvini romani erau o ramură a familiei Valerilor. Pe la anul 349 î.d. Cr., Marcus Valerius a luat parte la un război în contra galilor și s-a distins ca tribun militar. Tradițiunea ne spune că, provocat la duel de un uriaș gal, Marcus Valerius a primit duelul și a învins pe adversarul său și cu ajutorul unui corb, care i s-a pus pe coif. De la această întâmplare Marcus Valerius s-a făcut căpătat cu numele de „Corvus=Corbul”, iar urmașii lui, „Corvini”. Din această familie este renumit pe la anul 31 î.d. Cr., ca orator, un Marcus Valerius Mesalla Corvinus.

Că familia romană a Corvinilor a venit în Dacia, că s-a păstrat aicea în decurgerea timpurilor, și că a dat apoi Ungariei mai mulți bărbați foarte însemnași, între care mai glorioși au fost Ion Corvinul Huniadi și fiul acestuia, Matei, rege al Ungariei de la 1458-1490, aceasta ne-o afirmă și istoricul Bonfinius.

Nu voi ascunde aici, că [sunt] mulși scriitori, mai ales maghiari și sași, care neagă originea Corvinilor din Ungaria de la familia romană a Valerilor, din ramura Corvinilor, însă

Originea familiei Urechestilor

argumentele lor sunt departe de a le putea aproba afirmările.

Deși Dimitrie Cantemir nu spune că Urechiescii se trăgeau din Corvini, totuși scapă din vedere a ne arăta și modul cum se consingenia familia Urechescilor cu familia Corvinilor din Ungaria. Asemenea, nu ne precizează nici timpul când, nici locul, pe unde au venit Urechiescii din Ungaria în Moldova. Cum că ei n-au venit nici de-a dreptul din Transilvania, nici pe timpul regelui Mathia Corvinul, aceasta rezultă parte, din considerarea că, Corvinii Ungariei, cu moșiile sale, nu erau acu în Moldova, pe la începutul secolului al XV-lea, adică înainte de înălșarea lui Matei Corvin pe tronul Ungariei și, mai înainte de luptele lui cu românii moldoveni.

Corvinii Ungariei își aveau moșiile familiale în partea meridională a Transilvaniei și spre miez-noapte de la Valea Hașegului. Aicea însă să-i fi adus Sigismund, regele Ungariei de la 1387-1437, și anume, din „șinurile transalpine”, adică din Oltenia. Deci, după Bonfiniu, leagănul primitiv al Corvinilor din Ungaria, să nu fi fost Transilvania meridional-apuseană, ci Oltenia. Aici dar, în Oltenia, trebuie să căutăm leagănul familiei Urechescilor din Moldova, pentru că ea era consingendă cu Corvinii Ungariei, după cum pretinde Dimitrie Cantemir.

Cum că afirmarea lui Dimitrie Cantemir nu este lipsită de adevăr, credem că rezultă și din considerarea că, tocmai în Oltenia, în leagănul familiei Corvinilor, există mai multe moși care poartă numele de Ureche. D. Frunzescu ne spune că în România, Muntenia, județul Mehedinți se află două localități, una, cu numele *Cotul lui Ureche* și alta, *Știubeiul lui Ureche*; în județul Gorj există comuna cu numele *Urechiesci*, în județul Dolj, un cătun *Urechiescii* și în județul Râmnicu-Sărat sunt două cătune și o comună cu numele *Urechiescii*.

În România, Moldova, întâmpinăm iarăși mai multe localități cu numele *Urechie*. Așa, găsim în județul Putnei două sate *Urechiescii de Jos* și *de Sus*, în județul Neamș, un cătun *Urechiescii* și în județul Iași o locuință izolată, numită *Urechie*.

Șirul localităților ne arată lămurit direcțiunea ce a apucat-o familia *Urechiescilor* și răspândirea sa; că, adică, a plecat din marginea cea mai de apus a Olteniei și a ajuns, înaintând încetul cu încetul, pe sub poalele Carpașilor, până sub muntele Ceahlău.

Miron Costin, Inochie Văcărescu și B. P. Hășdeu ne spun, că Oltenia și Valea Hașegului au fost leagănul nașunii române. Urma dar, firește, că tot de aici să se fi răspândit și familia *Urechiescilor*.

Deci, dacă luăm în considerare, că primele și cele mai nobile și mai puternice colonii romane au fost așezate prin Oltenia, prin Transilvania meridională apuseană și prin Timișoara de astăzi; dacă luăm în băgare de seamă, că leagănul primitiv al Corvinilor din Ungaria a fost Oltenia, și dacă privim și la localitățile cu numele de *Urechie*, de sub poalele Carpașilor, apoi trebuie să mărturisim, că nu putem a nu primi de întemeiată afirmarea lui Dimitrie Cantemir, că familia *Urechiescilor* se trage din Corvini, și anume: ori de-a dreptul din familia primitivă a Corvinilor romani, așezași prin Oltenia, după cum rămânând a rezulta din șirul localităților cu numele de *Urechia*, ori din Corvinii Ungariei.

și într-un caz și în altul, nu încapă îndoială, că familia *Urechiescilor* este una din cele mai nobile și mai vechi familii curat românești! – I. G. Sbierea, „Originea familiei Urechiescilor”, în „Familia”, Oradea-Mare, anul XX, 1884, pp. 295-296.

Lazăr Ureche
(text postum)

Aron Vodă Încoace (1595-1661)

8. Văcărescu Ienachie, *Observași asupra regulilor gramatice românești*, (*Observași sau băgări de seamă asupra regulilor și orânduiriilor gramaticii românești*, Lipsca, 1787).

Acest manuscris al regretatului prieten și coleg de redacție, prof. dr. Lazăr Ureche, a fost descoperit de dl. prof. dr. Adrian Onofreiu între documentele postume, oferite acestuia cu generozitate de d-na Monica Ureche. Le mulțumim.

Redacția

Rebreniana

Ilderim Rebreanu, *Spectre în labirintul uitării, Voi. al IV - lea, Întuneric roșu*, București; Editura Zip, 2011 – cronică literară (continuare din „Cuibul visurilor”, nr. 119)

Livia – alte schimbări în viața ei: Maria – Pussy, fiica ei se va căsători cu un ofițer, Gligor, ajunge la Bistrița și apoi Târgu Mureș, ea ca profesoară de muzică.

Cealaltă fiică, Mona, căsătorită cu Erich Gruitza va naște pe Dan Florin, la 11 aprilie 1945 și o fată, Teodora Lucia, în 25 iunie 1947. Fiul Liviei, Ovidiu Puiu ajunge fotbalist, Livia rămâne credincioasă Bisericii Unite cu Roma.

Miți – va duce o existență la limită, rămasă văduvă ia 50 de ani și cu o pensie mică după soț. În 1945, la Aiud vor veni și Ludovica împreună cu Tiberiu. Ilderim reînvie momente din acei ani cu mult umor: trupele sovietice eliberatoare dau iama în vinurile contelui Bethlen, în stilul lor caracteristic. Pământul câștigat de Pro va fi luat de țărani din Dâmbu, casa de la Cluj va fi vândută pe nimic, în aceste condiții, Miți va rămâne singură.

Rița – trece și ea prin momente dificile: după 1946, Mișu este disponibilizat ca ofițer din considerente politice, astfel că existența lor se va baza doar pe acea pensie de militar, lotul de pământ fusese vândut deja.

Tiberiu – după retragerea lui la Aiud, începe să scrie *Arhangheli de lut* – roman despre evenimentele din viața lui Corneliu Zelea Codreanu. Deși cartea era neutră din punct de vedere politic, ea n-a putut fi tipărită. Cele trei piese de teatru ale lui Tiberiu sunt respinse, pe motiv că n-ar avea ca temă – clasa muncitoare. Tibi și cu Ioana se vor muta la Arad, în casa Riței și a lui Mișu. Speranțele lor se năruiesc odată cu abdicarea regelui Mihai, ei se tem că vor ajunge muritori de foame.

Lucea (Pavel) – personaj nou, el e sublocotenent ce-o cunoaște pe Maria – Pussy, fiica mai mare a soților Ovidiu și Livia Hulea cu care se căsătorește. El scapă de pe frontul de răsărit teafăr, apoi, va lupta ca locotenent pe frontul de vest, alături de sovietici, până aproape de Praga. După război, timp de doi ani, va trăi la Bistrița, în unitatea militară. Pussy va fi profesoară de muzică. În 1947, ei se mută la Târgu Mureș, avansat la gradul de căpitan, dar bănuind de a fi ostil regimului și simpatizant al americanilor, Lucea va fi arestat și condamnat la 10 ani de temniță, tocmai la Aiud, apoi mutat la Gherla, Lugoj, Baia Sprie. După cei zece ani ispășiți, va fi trimis în Bărăgan unde va mai sta încă șase ani, până în 1963.

Ioana (și Tiberiu) – Peregrinările celor doi

continuă, ei se mută la Sibiu unde Tiberiu nu reușește să se încadreze în câmpul muncii deoarece a refuzat colaborarea cu comuniștii. Ei vor încerca să treacă granița de vest la sârbi dar sunt arestați la Timișoara și trimiși în judecată pentru tentativa de trecere frauduloasă a frontierei. Autorul trece cu măiestrie în revistă mizeriile detenției dinaintea de proces, creionând câteva figuri de securiști, gardieni și, mai ales, deținută femeii tratați inuman, inclusiv Ioana, soția lui Tiberiu.

Ioana (și Tiberiu)2 – Calvarul celor doi deținuți până la proces continuă, Tiberiu își va susține cauza în fața Tribunalului Militar și va fi condamnat la șase luni de închisoare, Ioana va fi achitată. Dar va fi ținută pe mai departe închisă. Din bilețelele trimise unul altuia, autorul reconstituie o lume plină de nedreptăți, fiecare dintre cei închiși are un destin frânt. Legătura intimă dintre cei doi, Ioana și Tiberiu răzbate și biruie tot răul existent în lumea închisorii, speranța că se va termina cu bine și că dreptatea va triumfa îi ține pe cei doi soți în putere. Tiberiu va scrie cărți poștale lui Miți, sora lui, din cele scrise observăm și alte aspecte ale societății românești din acea perioadă: foamea celor închiși, iadul din închisori, năruirea speranțelor, a iluziilor și a visurilor.

Ioana este eliberată, ea îi va scrie lui Miți despre situația în care se află, nu va pleca din Timișoara, îl va aștepta pe Tiberiu să scape și el. După ce este eliberat și Tiberiu, ei vor sta o vreme la Arad, găzduiți de Riți și Mișu, de aici, se vor retrage la Bogdana, satul natal al Ioanei.

Ovidiu – autorul face o ultimă trecere în revistă a unora dintre personaje, despre Ovidiu, știm că, în 1952, boala i se agravase. După toate cele îndurate în război, la care se adăugase arestarea ginerei lui, Lucea, Ovidiu părăsește această lume, lăsând-o pe Livia văduvă care-i va supraviețui încă 20 de ani.

Miți – după 1949, ea va rămâne singură, fire romantică și visătoare. Își va nota amintiri asupra neamului Rebrenilor, va trăi până la 92 de ani, fiind cea mai longevivă dintre aceștia.

Rița – va pleca din Arad la Aiud unde se strânseseră cele trei surori: Livia, Miți și Rița. Ea se va preocupa de traduceri din filozoful austriac Steiner, de aici se mută la Pitești, apoi la Rupea unde trăiau niște nepoți de-ai lui Mișu. Se stinge din viață, întâi, Rița, în 1974 și, apoi Mișu, după șapte ani.

Ioana – ultimul capitol al cărții aduce amănunte asupra Ioanei și a lui Tiberiu sosiți la Bogdana. Aici, ei se refac, alături de ei, se găsesc trei dintre frații Ioanei. Al patrulea, Mitu fusese prins de securiști la București, condamnat la 12 ani și eliberat în 1961. Cei doi vor avea probleme cu sătenii, primăria le va lua din recoltă, Tibi va scrie la cărțile sale. Spre bucuria tuturor, după trei ani, Ioana rămâne însărcinată și va da naștere unui băiat. Numele de Ilderim este motivat a fi luat dintr-un roman cavaleresc al Reginei Maria, asta se întâmplă la 67 de ani, după ce Ludovica născuse pe Liviu.

Pseudoportrete – Ultimele 17 pseudoportrete numerotate de la 68 până la 85 încheie lungă listă a celor cu care Rebreanu a intrat în contact de-a lungul existenței sale: P (68) – Iuliu Maniu, memorandist și deputat în Parlamentul de la Budapesta, între cei doi au existat sentimente de respect și admirație reciprocă. P (69) – Ion Mihalache, fostul învățător, șeful Partidului Țărănesc cu care Rebreanu are relații de prietenie. P (70) – Alexandru Vaida – Voevod, în relații amicale. P (71) – Virgil Madgearu, relații mai puțin cordiale. P (72) – Armand Călinescu, conducătorul Partidului Național Țărănesc cu care scriitorul are legături amicale. P (73) – Pantelimon Halippa, relații amicale. P (74) – Nicolae Titulescu, ministru de externe, delegat permanent al României la Liga națiunilor, despre el sunt puține însemnări. P (75) – Grigore Lunian, lider național-țărănist cu care Rebreanu are relații de amicitie. P (76) – Grigore Gafencu, lider național-țărănist, în relații amabile. P (77) – Mihai Popovici, fruntaș PNT, în relații de prietenie. P (78) – Emil Hațieganu, puține relații. P (79) – Regele Carol al II-lea, la început a fost ridicat în slăvi, la final, a fost criticat arătându-se ororile și tarele regimului său despot, mereu a existat la Rebreanu o teamă să nu-și pericliteze cariera politică cât și cea de scriitor. P (80) – Regele Mihai I, puține referiri față de această fire sobră, retrasă. P (81) – Ion Gheorghe Duca, relații amabile.

-continuare în pagina 4 -

Iacob Naros

Rebreniana

Ilderim Rebreanu, *Spectre în labirintul uitării, Voi. al IV - lea, Întuneric roșu,*

- urmare din pagina 3 -

București; Editura Zip, 2011 – cronică literară

(continuare din „Cuibul visurilor”, nr. 119)

P (82) – Constantin Argetoianu, relații reduse de amicitie deoarece făceau parte din tabere politice diferite.

P (83) – Ion Antonescu, păreri despre el la superlativ din partea lui Rebreanu.

P (84) – Nicolae Matei Condeescu, bun prieten de la Societatea de Radio.

P (85) – Radu R. Rosetti, relații de la amicitie la prietenie.

În general, pentru fiecare pseudoportret sunt până la 7 pagini de fiecare, excepție fac următorii: Ion Mihalache, 9 pag., Iuliu Maniu, 17 pag. și regele Carol al II-lea, cu 25 de pagini.

Oglinda lumii – o nouă serie de capitole intitulate la fel și numerotate de la numărul XVIII până la XXIII, după cum urmează:

Oglinda lumii (XVIII) – se menționează evenimente ca: Generalul Ion Antonescu a fost însărcinat cu formarea guvernului; Mișcarea legionară; România trece Prutul; Războiul din Pacific.

Oglinda lumii (XIX) – altă serie de știri ca: Trupele germano-române la 8 km, de centrul Stalingradului; Filmul *Odesa în flăcări*; Trupele germano-române au zdrobit, după lupte grele între Volga și Don, toate atacurile sovietice; Un interviu cu d-l Liviu Rebreanu; „Rebreanu în literatura italiană.”

Oglinda lumii (XX) – o altă suită de știri ale vremii: Națiunile Unite sprijină recucerirea Ardealului românesc; Anunț apărut în ziarul *Universul* de luni, 4 octombrie: *Societatea Scriitorilor Români anunță cu nețărmurită durere încetarea din viață a neprețuitului lor fost președinte LIVIU REBREANU. În mormântarea are loc duminică 3 septembrie în comuna Valea Mare – Podgoria jud. Muscel; D. Dr. Petru Groza a constituit noul guvern; Guvernul sovietic a consimțit la instaurarea administrației românești în Transilvania; Sfârșitul războiului.*

Oglinda lumii (XXI) – Știrile de actualitate ale acelor ani, 1945-46. Ziua Armatei Roșii; Ațiutudinea PCR față de biserică; Stabilizarea s-a înfăptuit (1 leu egal cu 20.000 lei vechi); Abdicarea regelui Mihai; proclamarea R. P. R. Știrile false transmise de postul de radio *Vocea Americii*.

Oglinda lumii (XXII) – amprenta știrilor e clară: Sarcinile PCR în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea pentru transformarea socialistă a agriculturii; Făurirea UTC.

Oglinda lumii (XXIII) – predomină numai știri partinice: 96,31 la sută au votat pentru candidații Frontului Democrației Populare; Încep Planurile Cincinale; Fericirea de a studia în Uniunea Sovietică; măreața construcție a Canalului Dunăre – Marea Neagră, o construcție a păcii și socialismului; Gospodăria colectivă – izvor de belșug și fericire.

Pleava roșie – continuă seria din celelalte volume, avem doar două capitole numerotate de la VIII la IX:

Pleava roșie (VIII) – se trec în revistă evenimente ale anului 1940: cedarea Basarabiei și Bucovinei de nord; Cutremurul (prăbușirea Doftanei), 13 deținuți mor; Filimon Sârbu este executat la Jilava pentru sabotaj și spionaj.

Pleava roșie (IX) – ce se petrece în anul 1942: În URSS se formează divizia de voluntari *Tudor Vladimirescu*; PCR hotărăște organizarea de grupuri înarmate, sub conducerea lui Emil Bodnăraș.

Viața Rebrenilor se continuă așadar, pe mai departe, în anii socialismului, cu destulă greutate. Autorul nu mai amintește de Fanny și Puia cu soțul ei, Radu. Toată atenția este îndreptată spre Tiberiu, ca un continuator al lui Liviu într-ale scrisului. Cu alte cuvinte, volumul al IV-lea este dedicat lui Tiberiu, sunt peste 150 de pagini despre el, Liviu, 79 p. iar celorlalți membri ai clanului Rebreanu, în număr de 11, acoperă o sută de pagini.

Pe ansamblu, jumătate din paginile romanului sunt dedicate membrilor familiei Rebreanu. Cealaltă jumătate se împarte aproape în mod egal între capitolele adiacente intitulate: *Pseudoportret*, *Oglinda lumii* și *Pleava roșie* și celorlalți noi membri ai clanului Rebreanu intrați prin căsătorie, naștere etc. Dintre personaje, Liviu este pe primul loc, cu un total de peste patru sute de pagini, mai multe decât însumează ceilalți intrați pe parcursul acțiunii în familie. Emil și Tiberiu își au și ei un număr impresionant de pagini în carte.

Fiind declarat roman, cartea de față are și elemente ficționale care sunt elaborate pe bază de documente, toate în scopul de a ne prezenta intimitatea marelui scriitor Rebreanu în panorama familiei dar și cunoașterea acelor legături mai puțin știute dintre ei.

Nu putem decât să salutăm această realizare plină de forță epică care-l scoate pe autor din anonimat și să subliniem talentul de povestitor și eseist al lui Ilderim și, nu în ultimul rând, strădania documentară.

Iacob Naroș

Cartea

Năstăcuța, roman de Sorin Login, Ed. Casa Cărții de Știință, 2014

O surpriză plăcută pentru redacția publicației măierele Cuibul visurilor este cartea de față trimisă cu dedicație și căldură din partea unui măierean, prof. univ. dr. Sorin Login; ea beneficiază de o prefață generoasă și nuanțată ce aparține jurnalistului și scriitorului Icu Crăciun, redactor-șef.

Prin cele ce urmează, ca redactor de serviciu, încerc să fac cunoscută această poveste în care și măiereni sunt amintiți, cei de demult, noi, cei de azi, ne înclinăm cu venerație în fața trecutului zonei, nu uităm că pe aceste locuri, grănicerii de altădată controlau totul, în vremi de glorie, până la apa Bistriței Aurii, dincolo de Vârful Rotunzii.

Capitolul 1 Rotunda

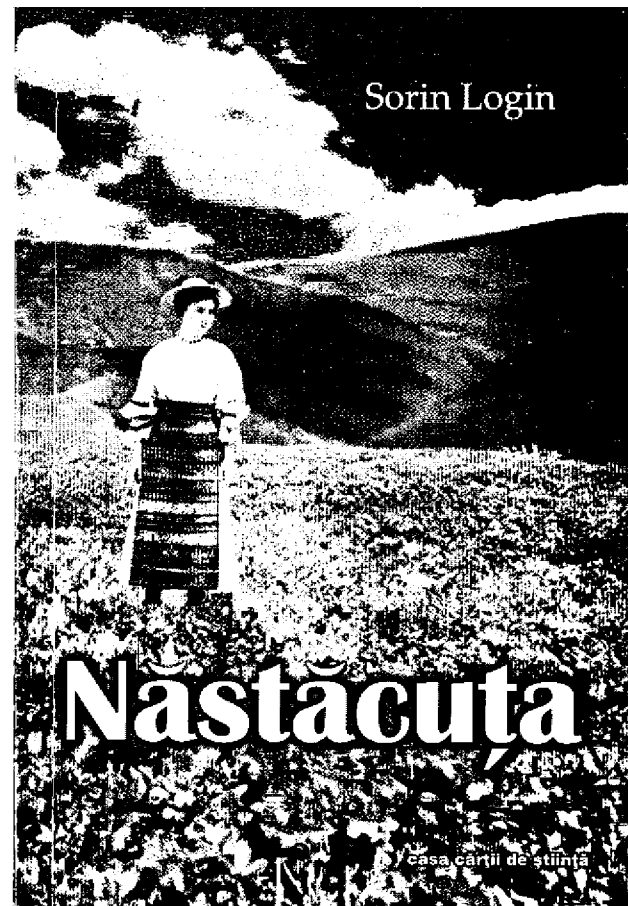
Cartea începe cu descrierea amănunțită a cadrului geografic general ce înconjoară locul acțiunii. Munții Rodnei, cu vârfurile Ineul, Pietrosul, Cișa și Gărgălăul; Someșul cu afluenții Cobășelul și Cârțibavul, apoi, Măria Mare și Măria Mică, toate având în atenție muntele Rotunda, de fapt Vârful Rotunzii „un platou larg, fără copaci, cu iarbă și un pârâu.” La poalele acesteia se vor afla protagoniștii romanului; Rodna și Șanțul ca ultime frontiere ale imperiului de ocazie, vor fi repere de prim pian în această margine veche a Transilvaniei înspre Bucovina.

Totul începe în Cărlibaba, unde Vasile Solcanu, bucovinean, crescuse de mic. Românii de aici erau dominați de străinii aduși ca muncitori la minele din zonă, ei erau țipțeri și ucraineni huțuli. Cu toate că Vasile salvează de la moarte un țipțer, el nu este agreat, mai ales, când se îndrăgostește de Johana, cu care se întâlnește pe ascuns. Ca atare, Vasile se mută în satul Șanț, lângă Rodna. El va ajunge călăuză pentru cei care trec cu mărfuri înspre Moldova. Autorul reînvie o lume pitorească: convoaiele de căruțe călăuzite de Vasile, drumurile erau periculoase, tâlharii erau prezenți, dar Vasile iese cu bine din orice pericol. La un popas din Cărlibaba, el o revede pe Johana, cu care reînvie povestea lor de dragoste. După o noapte de amor nebun, cei doi se decid să se mute de aici, în satul lui Vasile. Vasile e fericit, norocul se pare că-i surâde. Destinul Johanei este însă, crud, ea va fi omorâtă de caii unei trăsuri; la întoarcere, Vasile o găsește în cimitir. Zdrobit de durere, el se va căsători cu șanțanca Oltița Rognean cu care va avea trei copii, doi băieți și o fată, Ileana. Aceasta se va mărita cu Ion Bizău din Moisei, cu care va avea doi băieți și o fată, pe nume Năstăcuța, care va fi tare îndrăgită de bunicul Vasile, ea va deveni personajul-cheie al cărții, de-aici încolo.

Capitolul 2 Bobocul

Ion Bizău, tatăl Năstăcuței, este luat la oaste, e vorba de Primul Război Mondial, de unde se întoarce rănit. Eroina noastră intră la școală, are interes pentru carte și cunoaștere. Îi place să cunoască văile și munții din jur, sub

îndrumarea profesorului ei iubit, Leontin Domide. Va trece prin toate fazele specifice vârstei, iubește portul popular, jocul la horă, atunci când este acostată brutal de un tercheaberchea, ea știe să se apere. Alături de Grigore va trece prin fiorii primei iubiri, cu care se va și căsători după obiceiul locului. Mirilor li se construiește o casă sub Rotunda, cu toate cele necesare. Asistăm la momente cu nuanțe

naturaliste nevinovate în descrierea întâlnirilor intime dintre cei doi. Autorul inserează povestea cocoșului de munte (vezi p. 39), care în secunde dinaintea împerecherii, nu mai vedea, nu mai auzea, atunci vânătorii profitau și-l vâneau. Soarta acestora o revoltă pe Năstăcuța. Nunta respectă datini și obiceiuri locale, ea este descrisă cu amănunte de ia cununie, până la împodobirea casei mirilor.

În acel cadru mirific, sub oblăduirea Ineului, Rotunde și Suhardului, cei doi se simt liberi și fericiți ca-ntr-un nou început de lume. Pline de lirism sunt scenele intime numai și numai ale lor prin care Năstăcuța descoperă ceea

ce aștepta demult, devenirea ei ca femeie, alături de soțul iubit.

Capitolul 3 Floare de munte

Cei doi tineri însurăței, Grigore Măierean și Năstăcuța se mută la casa lor nouă, de sub Rotunda, primesc zece oi cărora le fac țarc, apoi își doresc să aibă și un câine și cal. De aceea, ei revin în sat spre a-și cumpăra cele dorite, pe drum, văd prima mașină nemțească ce urcă spre vârf, unde se pun bazele unei linii de apărare secrete.

Târgul străvechi de la Rodna este schițat în linii mari: mai întâi, descrierea centrului, cu primăria, școala, monumentul, biserica romano-catoică, pretura, judecătoria, prăvălii ale ungarilor și evreilor, birouri de avocați; apoi, Podul Sfântului Anton, Izvorul Băilor, farmacia, banca armenilor, prăvălia lui Istrate și în cele din urmă piața de peste Podul Someșului. Calul cumpărat de la târg îl vor numi Suru, Năstăcuța iubește caii, are de gând să învețe să călărească (se reamintește într-o doară, că doar femeile singure merg călare, să fie o prevestire?)

Între timp, nemții trec tot mai des spre trecătoarea Rotunda, cei doi se iubesc din ce în ce mai tare, mai pasionați, parcă nu a bună. În momentele de restricție, Năstăcuța se gândește la te miri ce: se visează la oraș, ea își închipuie cum ar fi să trăiască acolo, dacă nu l-ar fi cunoscut pe Grigore. Frânturi din copilărie o invadează uneori, anii de școală când profesorul ei de geografie, Domide îi vorbea despre marile orașe ale Europei și ea era îndrăgostită de el, într-un fel aparte.

Evenimentele se precipită: ungurii ocupă Ardealul de Nord, ca urmare apar jandarmii unguri în zonă; Năstăcuța rămâne însărcinată, pierde sarcina în urma unei căzături de pe calul ce se speria de o vulpe; de-abia de sărbătorile de Crăciun își revine, prilej pentru autor de a descrie obiceiuri și datini străvechi legate de colindat.

Capitolul 4 Stâlpul casei

Când totul mergea bine și cei doi nu mai puteau de fericiți, Grigore Măierean este chemat la oaste de către autoritățile ungurești, ca atare, Năstăcuța noastră rămâne singură și neajutorată, cu dor și neliniște. Schimbarea politică este sugestiv exprimată: „nemții s-au sfidat cu rușii și i-au atacat”, românii s-au aliat cu nemții pentru recucerirea Basarabiei. Cu gândul la edenul lăsat în urmă, Grigore moare pe frontul rusesc, la Cotul Donului „sfârtecat de schije de obuz”, într-un ultim gest de a-și ajuta camaradul rănit, chiar sub ochii lui. Ca un semn premonitoriu, în aceeași noapte lupii răpesc două oi din poiana Năstăcuței. Autorul aduce vorba despre câteva întâmplări din zonă, unele intrate în legendă, având ca temă prăbușirea unui avion

Iacob Naroș

Cartea

- urmare din pagina 4 -

Năstăcuța, roman de Sorin Login, Ed. Casa Cărții de Știință, 2014

rusesc ce zbura spre partizanii lui Tito sau acțiuni ale partizanilor din jurul acestui punct strategic, numit Rotunda.

Într-o pornire romantică de tinerețe, Năstăcuța, suferindă de singurătate, caută sprijin în amintirile ei despre profesorul favorit, Leontin Domide. Acesta, înțelegând situația, se mută la Năsada (Năsăudul de azi), motivându-i acesteia că ei „s-au întâlnit în vremuri și pe drumuri cu direcții diferite.” Întovărășită de vârful Ineului și cel al Vârfului Roșu, eroina noastră va cunoaște din întâmplare, sau, sub semnul destinului, pe ofițerul neamț, Hans, ce era detașat la Rotunda, de care se simte atrasă tot mai mult.

Capitolul 5 Roibul

Calul roșu-brun al ofițerului neamț va fi numit de Năstăcuța, Roibul, el va facilita apropierea dintre cei doi, glasul destinului face ca cei doi să se ubească cu aceeași ardoare ca-n prima dragoste a Năstăcuței. Impresionează o descriere autentică a unei case țărănești, interiorul unei camere:

„Erau blide fixate pe perete, iar în jurul lor cingeauă albe ca neaua, agățate călare pe blide. Blidele erau decorate cu imagini naive. Cingeauăle aveau brodate pe ele flori de culori diferite. Tot peretele era ocupat de un procuț, țesut în casă, de culoare neagră, dar înflorat cu flori mari de culoare roșie și albă. Patul era acoperit cu o cergă înflorată asemănătoare covorului de pe perete, iar la un capăt al patului erau trei perini așezate una peste alta. Fețele albe ale perinilor erau brodate cu flori viu colorate, iar între flori erau motive populare.” (vezi p. 87).

Povestea de iubire dintre cei doi, în ciuda atâtor mentalități ale momentului, pare perfectă, dar după doi ani, totul se dă peste cap: În primăvara lui 1944, Hans pleacă, rușii ajung în zonă iar Năstăcuța rămâne însărcinată.

Capitolul 6 Someșul tulbure

Gavrilă Pop, cunoscut ca un cal breaz, ajunge în fruntea satului Șanț, cu sprijinul unui pluton rusesc, el se

apucă să facă schimbări de putere și ordine. Năstăcuța se mută în sat, este acuzată de trădare și ponegriată de oamenii lui Gavrilă, care n-a uitat ce-a pățit și vrea să se răzbune. După ce Năstăcuța naște, încep alte necazuri: pământurile ei și casa de sub Rotunda sunt confiscate, ea e declarată „dușman al poporului” și chiaburoaică.

Vasile Solcanu, bunicul ei, moare de inimă rea, când i se iau toate bunurile. Năstăcuța o duce greu, copilul ei, Vasile, de cinci ani este respins de ceilalți, provocările dirijate de Gavrilă continuă. Bazându-se pe soldații ruși, Gavrilă o siluiește pe Năstăcuța, ajutat de ciracii săi. O greață imensă o cuprinde pe eroină, care, asemenea personajelor lui Rebreanu, nu găsește altă cale decât sinuciderea. Lumea nedreaptă, soarta acesteia, războiul, răutatea oamenilor și multe altele fac ca viața Năstăcuței să se încheie tragic, iar povestea ei să intre în nemurire.

Pentru a evoca această lume, la care unii de-abia au apucat să tragă cu coada ochiului, autorul s-a folosit de un vocabular adecvat: forme populare specifice ținutului someșan ca: genunci, cămeșă, obgele, nevernici (nevrednic), a pcica, șopru, făinețe, perini, a se apropia, von (vreun), trebe (trebuie), făonar, pâraie, grajd, a mulțami, zupă, zeamă, a se înturna (întoarce), cântălarie. Dintre regionalisme amintim: hinteu, blid, lepedeu, recăl, cioareci, vinars, cipcă, a vorovi, o țără (puțin), mărhai (vite), bolund, cingeu, glajă, a omini (a cinsti), pârălit (prăjit), clop, răză (cârpă), a se nădăi, a se văji. Câteva arhaisme: procuț, hăd (urât), făgădău, merindar, carte (scrisoare), și alte cuvinte provenite din alte limbi ca: țipter (slovac), sveter, schnaps, prepanață (restaurant), astalăș (tâmplar), șurț, ștrec (cale ferată), firiz, silvoită, boaldă, țeruză, bild, cendăr țădulă, strujac, casină.

Lumea aceasta nu putea fi completă fără intelectualii satului: dascălul Leontin Domide, dr. Pop, părintele Bazgan, alți țărani de frunte ca Vasile Solcanu, Ion Bizău și Grigore Măierean alături de ceilalți, ungarul Katona, evreul Senkovitz, armanul Avekian, funcționari la locul lor, Johana și tatăl ei slovac, neamțul Her Sommer, cu toții, s-au învățat să trăiască împreună, într-o comunitate respectabilă.

Iacob Naroș

Proză scurtă

Primăvara la țară se scurge repede și cu îngrijorare formală. Chiar și țăranii, preocupați fiind de fătutul oilor și de semănat, par a fi desprinși de realitatea cotidiană, profitul muncii lor fiind unica grijă majoră. De când cu colectivizarea și apoi cu ascensiunea înspre o *democrație originală* [Concept al primului președinte postdecembrist], ei nu mai sunt țăranii de altădată. Drept urmare, munca lor nu mai are legătură cu supraviețuirea și nici cu respectul față de glie. Tot ceea ce fac, fac fie pentru că nu și-au găsit un loc de muncă în alte unități lucrative (șomaj postdecembrist accentuat), fie pentru că și-au dat seama că pământul poate fi un capital prețios (au descoperit și apreciat, în felul lor cu tărie profundă, teoria rentei solului, specifică doar economiilor capitaliste).

Ca orice alt semen de-al lor, și țăranii și-au dobândit și însușit educația la care au dreptul și pe care o merită. Unii dintre ei păstrează (genetic) inteligența strămoșilor, adunată într-un câmp morfic plin de culoare și lumină. Au, cu alte cuvinte, o atitudine și un caracter care-i fac să strălucească. Alții, mai puțin sărguincioși, poartă în sângele lor amprenta slugărniceii pe care bunicii și străbunicii, în vremuri trecute acum ia tăcere, au dus-o pe umeri ca pe o cruce a vieții. Niciodată ca pe o povară. De aceea s-au solidarizat vremurilor în copia lor maternă, fără adăogiri sau ștersături. Aceștia formează o majoritate periculoasă doar din punct de vedere electoral, pentru că se constituie într-o masă de manevră la îndemâna „baronilor locali” [Un alt concept al vremurilor de după anul de grație 1989], care se dau drept apărătorii lor. În fine, există și o a treia categorie de țărani, oameni care s-au opus vehement transformărilor în civilizație, categorie condamnată la o mediocritate prelungită. Această formă umană poartă în fibră amprenta nevinovăției, dar și pe aceea a fericirii de a fi săraci în spirit. Spre deosebire de categoria țăranului obedient, ei posedă, totuși, cel puțin la nivel declarativ, conștiința evoluției și chiar se chinuie să se împărtășească în ea. Fiind lipsiți de inteligența nativă, își caută etaloane în rândul unor suflete care nu li se potrivesc, așa că tendința de a învăța din experiențele altora, nu dă rezultate.

La un moment dat, mulți dintre reprezentanții acestei categorii au avut norocul să facă și școală, poate la un nivel mai înalt decât le-au fost locurile. Societatea i-a acceptat și în această postură, iar cadrele de partid și de stat s-au grăbit să le ofere funcții, pe care au reușit să le păstreze mult timp după revoluția din decembrie 1989. Pentru că întreaga lor ființă era plină de supușenie, li s-au oferit locuri de conducere mărunte, în general, datorită nimicniciei conducătorilor mai mari decât ei, aceștia confundând mai mereu obediența cu respectul. Adevărat este doar faptul că țăranii, astfel transformați, au încercat din răsuputeri, dintr-un respect exagerat, să nu-și dezamăgească șefii. La propria lor persoană, când era vorba de „domni”, nu se mai gândeau, pentru că în fața ochilor semideschiși contau doar cei care-i țineau în funcție. Așa s-a născut legenda țăranului muncitor, o corcitură puerilă și instabilă emoțional. Exemple? Iată-le:

S-a întâmplat în anul 1993. Ilie Motofelea era mastru de exploatare la Întreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport Bistrița, Sectorul de Exploatare a Lemnului Anieș, Gestiunea Valea Mare. Așa îi plăcea lui să răspundă, când era întrebant unde lucrează, ca la armată. Printr-un raport dat integral și ordonat, înșiruind tot lanțul antreprenorial care l-a consacrat. În totalitate și cu mândrie, cum ar fi făcut-o oricare altă

Cap limpede**CUGETĂRI ȘI SFATURI... CUGETATE ”**

Extrase din volumul cu titlul de mai sus aflat în lucru)

Cugetări

• Întâlnim adesea bărbați a căror armă unică în lupta cu alții, este IRONIA. Iar cum aceasta, ironia, poate fi o sabie cu două tăișuri sau un arc cu săgeata otrăvită precum cea a lui Polonius din Hamlet, emit părerea după care, cel care practică aceste sporturi subtile, pentru a nu produce răni adânci și cu atât mai puțin de a-i pune în pericol viața și reputația celui pe care îl folosește drept țintă, trebuie să fie un spadasin sau arcaș desăvârșit și inteligent, spre a nu-l transforma din țintă în victimă.

• Să ne ferească Dumnezeu – dacă noi nu o putem face – de cel puțin două calamități: de prietenia cu un om mărginit și de dușmănia dosită a unuia cu care am apucat a ne lăuda în public, că ne este și-i suntem prieteni.

• Așa cum am avea nevoie de prieteni loiali, în mod analog, n-am avea trebuință de dușmani. Punând față în față pe un dușman cu unul dintre prietenii mei a cărui loialitate mi s-a dovedit îndoielnică iar apoi, să fiu silit să optez pentru unul dintre ei, aș alege încercarea de a mi-l face prieten pe primul, prin care să-mi pot motiva „eliberarea” de cel de-al doilea.

Sfaturi cugetate... cugetate

• Când ai norocul să ajungi – fie voit, fie din întâmplare – în compania unui om vădit mai inteligent și mai înțelept decât tine, dacă vei alege varianta de a-i pune întrebări și să-i ascuți părerile despre o problemă sau alta de viață, vei fi înfinit mai câștigat și mai bogat spiritual, decât prin opțiunea de a-i înșira câte ceva din bruma ta de cunoaștere.

• Dacă vei face greșeala să-i dai sfaturi unui ignorant fără ca acesta să ți le fi cerut, te poți alege tu însuși cu epitetul sau porecla de FANARON, precum și cu un dușman în plus.

• Dacă ai ajuns – cu sau fără voia ta – într-un carambol de limbaj în care îl ai ca preopinent pe unul cu un orizont cultural modest, să nu faci greșeala de a-i stimula agresivitatea verbală prin acceptarea dialogului, inegal oricum. Iar dacă ai făcut-o, să nu te miri, când îl vei auzi că te face prost pe tine. În loc să-i răspunzi la vorba ofensatoare prin a-i spune că i se potrivesc lui, te sfătuiesc să alegi tăcerea și să înghiți „gălușca.” Procedând așa îl vei opri de a recurge la întregul arsenal cu invective pe care ți-le va servi cu toată „generozitatea” de care numai el poate fi în stare.

Ștefan Mițu
Dej, 18.07.2014

AURELIA

persoană care s-ar fi aflat în locul lui. Obiceiul l-a învățat pe vremea când își satisfăcea serviciul militar, la Unitatea Militară 01079 Vânători de Munte, din Miercurea Ciuc. Buni comandanți a avut, Cel de Sus să-i aibă în pază! Deși au trecut taman douăzeci și doi de ani de la liberare, amintirile de atunci îi erau mereu proaspete în memorie.

Soarele amiezii, pe versantul pe care se aflau, încălzea binevoitor echipa de muncitori așezată în pauză de masă, într-un loc aerisit și bine luminat. Ca de obicei, Ilie stătea cocoțat pe o grămadă de arbori doborâți și adunați în sarcini pentru a fi duși la drumul auto, pe locul cel mai de sus, ca să poată să-i cuprindă (așa îi plăcea să se laude, adesea) pe toți angajații aflați în subordinea lui. Ideea era, bănuiau muncitorii, de a ieși el mai bine în evidență. Cu alte cuvinte, să se știe cine era șeful. De când a ajuns mastru de exploatare a lemnului, Ilie nu a mai mâncat niciodată împreună cu muncitorii. Era un gest care-l făcea să fie mai deosebit decât ceilalți, moștenit în mod evident de la șeful lui de sector, Grigore Crețu. Ca să-i treacă timpul mai ușor, a rupt o crenguță de brad de pe verticilul cel mai apropiat, ca s-o facă bucățele mici, mici, mici. Din ce în ce mai mici. În același timp, cu coada ochilor își contempla tăcut muncitorii care înșfăcau, cu poftă, din hrana rece adusă de acasă. Natura, absentă la mișcările lor, își torcea nestingherită veacul. Glasul fierăstraelor mecanice se stinsese de peste zece minute, așa că liniștea vremurilor se adunase, parcă, toată la un loc, ca să împlinescă dorința muntelui fără de început și fără de sfârșit.

- Haideti cu noi la cină, don' mastru!

invitația venise din partea lui Doniză Ureche, un muncitor aprig, aflat între două vârste, care acum mesteca de zor o bucată de pâine de casă, cu brânză și slănină. Prin preajma locului, oamenii de teapa lor nu făceau deosebirea dintre prânz, cină și ojană, așa că cele trei expresii erau utilizate la întâmplare. În rostul lor rămânea doar intenția, restul nu mai conta câtuși de puțin.

- Haideti cu noi la cină!, l-a îngănat Ilie, gesticulând ușor din cap și din mâna în care încă mai ținea crenguța de brad, acum înjumătățită. De unde știi tu c-aș fi flămând sau că mi-ar fi poftă de mâncarea voastră?

- După cum te uiți la noi, don' mastru, îi răspunde, privindu-l fix, Doniză.

- Mă, voi nu știți că și prin alte părți așa se face, cum fac io. Adică șeful trebe să supravegheze subordonații chiar și atunci când aceștia mănâncă. Ultimele cuvinte le-a exprimat silabisit și ușor apăsător. Mai ales când mănâncă, pentru că și atunci pot să pățească ceva rău, Doamne ferește! a mai spus acesta după o scurtă pauză și în timp ce își făcea o cruce deschisă pe tot pieptul, ca în timpul liturghiei de duminică, de la care nu lipsea aproape niciodată.

- Prin care părți, don' mastru? Întrebarea a venit din gura lui Alexandru Vântău, care stătea cel mai aproape de Ilie Motofelea.

- De *egzempluuuu*, prin Satuu Maaare. Răspunsul, dat cu mătăreală, a fost pus pe

-continuare în pagina 6 -

Grigore Avram

Proză scurtă

AURELIA

- urmare din pagina 5 -

note joase, în acord cu o înclinare ușoară a capului spre stânga.

Ionel Vârtic, un muncitor mic și slab, căruia îi lipseau mai mulți dinți din față, s-a ridicat în picioare, a așteptat până să-și termine dumaticatul din gură, apoi l-a întrebat tâmp, în vreme ce-și căuta o poziție mai confortabilă:

- Da' de unde știi, don' mastru!

- Cum de unde știi? Doar nu-i o săptămână de când m-am întors de la fata mea.

- De la Aurelia!

- Da, de la Aurelia, că doar numai pe ea o am. Auzi, tu, de la Aurelia?, i-a replicat maestrul încercând, fără să reușească, să-l imite pe muncitorul mic și știrb.

Toată lumea cunoștea acest amănunt, dar știau că i se înmoaie complet sufletul șefului lor, ori de câte ori i se rostește numele fetei lui. Aceasta absolvise în urmă cu doi ani Liceul Sanitar din Bistrița și, pentru că a avut rezultate bune la învățătură, a fost repartizată taman la Spitalul Județean din Satu Mare. Ilie Motofelea a primit cu înținare vestea, dar mai apoi cu bucurie, pentru că respectul (obișnuia să se confeseze vecinilor și rudelor mai apropiate) se câștigă mai ușor într-un loc străin, decât acasă la tine. Frumoasă cum era, a fost repede remarcată de însuși directorul de spital, tânăra asistentă intrând spectaculos în grațiile acestuia. Mulți, printre ei aflându-se atât personalul de la spital, dar și muncitorii maestrului de exploatare a lemnului, bănuiau că Aurelia s-ar afla chiar în relații amoroase cu șeful de spital, altfel neputând să-și explice cum de, într-un timp relativ scurt, a ajuns pe o poziție atât de privilegiată. Pentru muncitorii era clar că lucrurile chiar așa stăteau, din poveștile maestrului care, de dragă ce-i era fata, nu avea opreliști la cuvinte, ori de câte ori era adusă în discuție.

- Și ce mai e pe acolo, don' mastru? Cum îs oamenii... adică... ce fel de suflet au? Tot ca mirenii de pe la noi?

- Ce mirenii, mă, că io n-am mai auzit de așa ceva. Și-s mai umblat prin lume decât tine, poți s-o știi. Păi, cum să vă spun eu vouă? Își continuă maestrul expunerea, după ce mai întâi i-a cuprins cu privirea pe toți. Întotdeauna când începea un discurs de acet gen își dregea bine glasul, ca să pară mai impunător și ca să fie mai bine auzit și înțeles. N-am intrat bine în gara din Satu Mare, continuă acesta, că am și zărit-o pe Aurelia pe peron. Nu era singură. Nuuuu, lângă ea stătea țanțoș, ca un colonel de armată, chiar directorul de spital, șeful ei. Bun, i-am zis atunci nevastei mele, continuând să mă uit cu insistență la cei doi de pe peron,

înseamnă că au venit cu mașina și n-o să mai avem treabă cu trambalatul bagajelor prin curse. Vă vine să credeți?, i-a întrebat lung, scrutându-i pe fiecare în parte, ca și când ar fi așteptat o confirmare firească din partea lor. A făcut o pauză, cât să-și umple bine plămâni cu oxigen, apoi a continuat la fel de marcat de amintirile recente și ușor enervat de lipsa de reacție din partea muncitorilor: chiar așa a fost. Directorul spitalului, adică șeful Aureleței, de cum am ajuns la ei, ne-a îmbrățișat pe amândoi, pe mine și pe nevastă-mea, că doar, după cum v-am mai spus, nu eram singur. Apoi ne-a condus, cu mașina, la apartamentul Aureliei (închipuți-vă, are apartament cu trei camere, obținut de la primărie, deși e singură cuc), ne-a ajutat la bagaje, până la capăt și, colac peste pupăză, ne-a dus și pe la spital, ca să ne prezinte la toți doctorii, colegii Aureliei.

- Păi ea e doar asistentă, don' mastru.

- Asistentă, asistentă, da ce, nu tot cu doctorii lucrează? Repede trebuie să spui și tu ceva, că așa te-o învățat de acasă, să nu lași omul să termine ce are de spus.

- Lasă-l, Bandurule, pe don' mastru să ne povestească, de ce-l încurci? Te bagi și tu ca mescu-n lapte. Spuneți, don' mastru, că e interesant, ce ziceați c-ați mai făcut?

Ilie Motofelea l-a mai săgetat cu o privire nervoasă pe Ion al Bandurului, apoi și-a căutat o poziție mai confortabilă pe buștenii pe care era așezat, după care a continuat pe un ton cu o treaptă mai jos:

- Da, măi, după cum vă spuneam, ne-a prezentat la toți doctorii prezenți acolo. Așa-ți place mai mult? Întrebarea i-a fost adresată tot lui Ion al Bandurului, care acum l-a aprobat cu o înclinare a capului făcută ca la comandă. Apoi am așteptat în biroul șefului până când el și cu fata mea și-au încheiat programul de lucru, cam pe la ora patru, că așa lucrează ei. Deși am crezut că vom merge acasă la Aurelia, că eram destul de obosiți de pe drum, vă dați seama, directorul de spital nici nu a vrut să audă. Ne-a condus direct la el acasă. Și ce casă avea, uau, uau, uau! În timp ce le spunea acestea, își plimba capul în dreapta și în stânga, afișându-și mirarea pe întreaga lui față. Spera să fie mai convingător așa. Nevasta directorului era plecată de o săptămână la o specializare în Elveția, că și ea era medic, dar la o altă clinică. Acasă ne-o așteptat o slujnică de-a lui, grasă cam cât Vergilioaia lui Gavrilă ai Barnei, dar tare de treabă. Șeful Aureliei tot lângă mine o stat și ne-o servit, ei personal, cu de toate, mâncare și

băutură, tot ce-am vrut noi. Apoi ne-o plimbat prin oraș, cu mașina și ne-o dus și la un film, la cinema (Doamne, ce frumos o putut fi, așa ceva n-am mai văzut de când mama m-o făcut!), iar în final ne-o condus până la apartamentul Aureliei. Două zile, cât am stat în Satu Mare, aproape că nu s-o despărțit de noi. No, ce ziceți, cum sunt oamenii de pe acolo?

- Foarte primitivi, don' mastru, i-a răspuns Alexandru Teocului, care până atunci a tăcut chitic, iar acum mesteca cu gura deschisă, în timp ce-l privea, impresionat peste măsură, pe don' mastru, șeful său. De mândru ce era pentru remarca ce-i venise instantaneu, râdea cu gura deschisă până la urechi.

Povestea maestrului i-a fascinat pe toți. Acum aproape că-l vedeau și mai important, și mai deștept decât era, numai pentru că a avut ocazia să se scalde în *primitivismul* unor oameni înțelegători, după cum se chinuia să le explice maestrul. În simplitatea lor, muncitorii aproape că n-au remarcat că la baza bunătații directorului de spital se afla un interes ascuns și meschin, la fel de mare precum satisfacția lui Ilie Motofelea de a-și vedea fata împlinită în profesie, indiferent de circumstanțe. Iar Soarele continua să le zâmbească cu sinceritate, în timp ce natura aproape că nu le sesiza prezența lor acolo.

Grigore Avram
Sîngeorz Băi

La o bere, în 1900

Cosbuc, Elena Cosbuc, Vlahuta, Vaida Voevod, Caragiale

Poveștile lui Ylie

Ziua și noaptea lui Ylie

Azi e ziua iui Tândală! Leneveală! Leg buchete pentru "Trăistuța cu flori de leac": sunătoare înfloritoare, salvie de jale, sulfina pentru dorință din rădăcină, zăniene-sânzâiene, cimbrisor de dor... Ce-i mai aromitor, mai amirositor decât parfumul de Sânzâiană galbenă, adormitoare?! Poate doar sânul de Fată Mare!?

Ofilire, pârjoire și jale în grădina mare! Ziua te toropești în zumbăit adormitor de găze felurite, bonzari, bondari, sirfide, albine, seara mă trezesc în melodii greierești înnebunitoare, noaptea mă ațintesc cu privirea spre lilieci și fluturi nocturni, apoi la stele din Calea Lactee, cu gândul tot ia Dragostele mele!

De Ylie nesfântu'

Lentoare, leneveală, putoreală. Tras greu de picioare, după drumuri lungi la măgărușii de la Malin și mieii din tabăra de pe Anieș, abia până la grădina, livadă și terasă! Gust din siropul de cătușnică peste care-am turnat o lingură din zama de mere ajunsă la fundu' butoiașului. Întins pe pat de salvie ofilită, învelit c-un cearșaf alb, călătoresc în nava somnului, cu viteza visului pe tărâmurii exotice prin care înoată, ca în ulei, păsări fantasmagorice, dragoni-jucării, fluturi uriași și libelule gigantice. Mă simt o firimitură din univers. Ce voi fi fost înainte? Ce urmează să fiu? O picătură de nimic din Oceanul Infinit? Mă trezesc, gădilat pe față. O pană din nuș' ce văzduh mi-a poposit pe mustață.

Hapsânii dragostelor!

Dom'le, nu-ți permit! Doamnelor, așa ceva, la mine-n grădina-i interzis! Ce-i nesimțirea asta? Chiar așa??? Unu' peste altu-n văzu' verzei??? Cumplită nerușinare!!! Ce-i bazaru' aiestă? Așa, la grămadă? Faceți-o în perdeaua frunzei, în ascunzișu' tulpinei, la

umbra rădăcinii, dac'aveți chef de tăvăieiaă! Orgii cu păpică și dragoste la coccinele. Nu vor să piardă un minut și mă întreabă dacă sunt fericit ori not! Rămân surd la asemenea interviu, dar îmi aduc aminte de vremurile când eram orb de amor. Cine... "qui est plus aveugle qu'un aveugle ? Le passionné" ...este mai orb decât orbul? Amorezatul, zice Dhammapada. Măi tată, măi, și pe fluturii azurii i-a apucat! Zburdă-n roiuri albastre apoi se așază pe spicele de nintă cipărată ori pe tulpinile uscățive de fân sfințit și se pupă-n trompă. În ogașul crăpat de cutremurele arșiței se vede prin despicăturile lutului, miezul fierbinte-al Terrei. Dintre ierburi fierbinți cosașii se dau cu capul, de pârleazuri ca tembellei. Pe deasupra, nesimțitori la febrele lumii, înoată-n băi de argint, lăstunii.

Dex:

hapsân -ă (-i, -e) = (despre persoane) 1. Care este rău la inimă; fără milă; câinos; crud; hain. 2. Care manifestă o dorință cumplită de a avea cât mai mult; cuprins de dorința de a afla cât mai mult; avid; lacom. ung. hapsi.

Boboșa cu flori de seară

...Fire de pliscu-cocoarei s-ableacă de culcare, bobite verzi de soc alunecă-n răcoarea umbrei, la taclale, firuțele de sânișoară fac cruciulițe din flori albe, mărunte, în raze piezișe sclipesc mătăsoș lămpile de bărbăță, se-nchid umbrele de brâncuță, închipuind ba una, ba alta: cuiburi pentru colibrii nevăzuți, degetare fragile zânelor croitorese, coronițe verzi spiridușilor șchiopi, pahare de iarbă pentru fauni amețiți și miopi, bulgări de semințe ori sfere de puf pentru ghicitoare în ghioc. Regele brusturilor și regina se-nvelesc de tremurarea serii în borangic, merele de vară se-nghesuie unu-n altu, să nu simtă frigul, nimic, stelute trandafirii de țintaură licăresc prin ierburi, spre

vindecare, celor bolnavi de noroc. Apoi pe boltă! Sub stelele care-au răsărit, dâmbul s-a rotunjit și s-a apropiat de lună. Un arici bufnește cu rătu-n pământu-nierbat cu flori. Cosașii își zgareptă tibia, greierii tac, albine-s culcate, fluturii dorm, cintezele-s la somn, Ilie la vis. Salvia-i de straja sub perna din paradis!

Dex:

Boboșa = deal mic în formă de mușuroi, colină; a zgareptăna = a zgârâia, a scrijeli.

Florimetrul lui Ylie

La plivit, la privit în grădina mare. Măsor florile din priviri, la buruieni mă uit cruciș, dar cum ochiometrul mă înșală mi-am făcut un metru vegetal dintr-o panglică de mălai, dar frunza fiind curbă și fragedă se rupea la întindere. Așa că am inventat florimetrul (o tulpiniță de margaretă, pe care am întins-o din vârful degetelor mâinii stângi până exact la încheietura umărului drept), drept metru etalon ai grădinarului măierean. Din 10 în 10 cm. am lăsat câte-o frunză pentru precizie și dreaptă judecată. Ș-am început să măsor cu ăst mosor verde: margaretele, un florimetru și 50, echinacea tot așa, zmeurul, 1, 80, fasolea a trecut peste ruzi, are trei florimetri și ceva, busuiocul vreo 40 de centiflori, căldărușele 8 florideci, cătușnica (pe care am decimat-o și-am pus-o la înșiropat pentru vremuri grele), o jumătate de fl., urzica, cardiaca, loboda, unu șaptesapte, o tulpină de floarea-soarelui, unu șaișopt, exact cât mine, asta a fost ieri, socul nici nu-l mai poți vedea, cei trei cioți ologiți, atât au lăstărit încât au ajuns ia creasta acoperișului, are vreo patru coți de uriaș, adică, pardon, patru florimetri. Ceapa a rămas pitică, de 200 florimili, i-am tot tăiat

-continuare în pagina 7 -

Ylie Pălie

Poveștile lui Ylie

- urmare din pagina 6 -

codițele, iar mărarului, tot pigmeu chel, i-am tot rupt părul pe la subsuori! Prin astă învălmășală vegetală e un du-te-vino-du-te de albinuțe sălbătice (Coletes, Andrena, Halictus, Osmia), bondari feluriți, (pratorum, lapidarius, terrestris, silvarum, humilis) viespi saxone și poliste, furnici negricioase (Lasius), ori roșii (Formica), lupi de albine tărcăți cu roșu, coleoptere tărcate cu galben și negru zise Trichius, buburuze punctate, satiri în aripi albe, roșcate ori codate, cu trompe și antene ce fac măsurători ia parfumuri, polenuri și copii din flori. Pe ecranul cerului, translucid, torid, trec spre înserare, șapte cioare, zece lăstuni cu progeniturile lor, doi vinderei ce măsoară ei, cu ochi de șoim, umbre și urme de rozătoare printre ierburi ...

Îmi cunosc măsura, cotul, șchioapa, palma, pasul, cu măseaua stau mai greu la socotit, la sorbit?! Cotometrul, palmometrul, pasometrul, la gura cât o sură, pahărelul!

De Sfântu Ylie și-a scos luminițele regina Agrimonia...

În prisaca părăsită, ciocul berzei a albit de rușinea ruinei; pe acoperișul cu șindrilă carbonizată de bătrânețe se dau peste cap câțiva codroși ochruos;

mărul rodit a căzut sub propria povară; o să moară; prin otava proaspătă fetițele de munte Anthus se răcoresc printre brazde și ciugulesc cosași mititei; în părul cu fructe pietroase cântă sticleții și cintezele... în grădina scaldată de ploaie, plâng căldărușele, trandafirii și noaptea reginii... în cupe de crin se scaldă prințese cu talie subțire, în jgheaburi de rouă s-adapă omizi setoase... doamneeeee, ce veri călduroase!

Măturoi filozofic

De azi dimineață, tot lucru una-ntr-una, fără să fac nimic! După ce-am dat cu măturoiul, huma de la butucii de-afară, am văzut că mai am de măturat, după ce-am spălat ceștile, am băgat de samă că mai am pahare lipicioase, după ce-am frecat mășuța cu mentă, am simțit că mai am încă mâinile unsuroase, așa că am deschis larg ușa, să suflu, să-mi aerisesc sufletul, mi-am tras scăunelul la prag, mi-am lăsat barba în palmă și mi-am zisu-mi-am că doar proștii cred în perfecțiunea lucrurilor și lucrărilor omenești. Rămâne întotdeauna ceva neterminat, nedeslușit îndeajuns, un dram de nelămurire, un pic de gunoi, sub covor, lângă ușă, după noi!

Gânduri din scorbură

Te-ai așezat?! Stai liniștit! Un deget nu mișca. Acolo unde te-ai aruncat prima dată-n pat, e culcușul tău primordial, vizuina ta străfundă! Siesta ta ancestrală! Nu te mai răsuci în bârlog, nu mai gândi, cum se sfășie frunze din cămașa mea portocalie, cum cu urechea mea de cep, te ascult într-un suspin de toamnă târzie. Taci, visează, în somn, filozofează!

În chilie la Ylie

Ploaie, frig de vară ...n-am lumină pe-afară, unele flori se gândesc dacă să mai răsară?! Pusnicu Ylie stă-n chilie. Miroase-a tămâie de cătușnică-n a sa sihăstrie! Se uită moșu-n cer și nu vede nimic. Privește printre frunze, pe sub rochițele sau pe puf ale păpădiilor, se zgâiește la pânze de păianjen și solzi de fluturi, se holbează la viespi subțirele și bondari bondoci, scormonește cu ochii (ptiu, nu le fie de deochi!), prin mușuroaie ori stupi și se-ntreabă: Cât de mare poate fi Universul mic?!

Cu drag,
Ylie Pălie, 20.07.2014

Amintiri

Luțu Boșca, eroul măierean

Scriu acum pentru *Maierul meu drag*, pentru frumusețea lui și a oamenilor de azi ai locului, pentru frumusețea lor sufletească. Fraza dinainte nu este o simplă afirmație cu caracter introductiv, ci are o profundă semnificație istorică și de viață reală pentru Maieru.

Încă de când am început să scriu în "Cuibul visurilor" mi-am propus să pătrund cu gânduri curate, creștinești, cu cinstire și respect în negura istoriei tumultuoase a Maierului și să ofer măierenilor de azi figuri aie oamenilor de seamă, evenimente tulburătoare, mentalități valoroase.

Într-un articol anterior am amintit despre existența în Maieru a unor familii mari, cu reputație, cu o mentalitate bine conturată care au asigurat stabilitatea, unitatea, evoluția, prosperitatea comunității. Cum să nu pătrunzi, măcar puțin în ambianța istorică a Maierului și să nu vorbești de *boșcăneni, ilieșeni, coruțeni, bărneni, hăngeni, partenești*. Din marea familie a *boșcănenilor* face parte și eroul întâmplării din acest articol.

Dezlănțuirea pe care o voi descrie mai jos, cu adevărate și importante implicații eroice are nenumărate conotații colaterale și extensii largi, nespuse de profunde pe plan social, psihologic, familial și al evoluției mentalităților.

Faptele s-au petrecut demult, în urmă cu 70 de ani, după terminarea războiului și după refacerea căii ferate Ilva Mică-Rodna Veche. Deși la vremea producerii lor aceste fapte au creat emoții tulburătoare, astăzi semnificația și identitatea lor s-a pierdut în negura vremurilor. Mă simt dator să scriu despre ele în calitate de măierean și de contemporan al lui **Luțu Boșca** pentru a aduce la lumină desfășurări profunde, remarcabile și impresionante. Există un numitor comun al evenimentului pe care îl voi relata: numele **BOȘCA**. Oare pe Sandu Boșca, fratele lui Luțu, sau pe Lică Boșca, sau pe Emil Boșca-Mălin nu-i chema tot Boșca? Presupun că exista în familiile celor patru o genă a dăruirii, a eroismului și a sacrificiului pentru cei din jur. Presupun că în familiile Boșca domnea o mentalitate a dăruirii supreme. *Luțu, Sandu și Lică* veneau pe filonul strămoșului lor *seniorul învățător Demetrius Boșca* și apoi al fiului acestuia *Dumitru Boșca* tot învățător; *Emil Boșca-Mălin* era fiul lui Alexandru, fratele învățătorului Dumitru Boșca și fiul seniorului Demetrius Boșca. Omul de cultură și de spirit Demetriu Boșca a indus, a infiltrat în descendenți mentalitatea patriotismului curat, a sacrificiului de sine și a demnității.

Sătenii locuitori ai comunelor riverane sunt legați prin toate de Someșul lor drag. Linia ferată Rodna-Ilva Mică a fost construită pe malul Someșului. În Maieru, zona în care s-a născut și a copilărit domnul Luțu și spre Sângeorz și Ilva Mică – unde va avea loc desfășurarea întâmplării dramatice în care domnul Luțu Boșca s-a implicat voluntar – panta descendentă a liniei ferate este accentuată. Linia ferată pleacă din Rodna, însoțește fidel Someșul până la Salva și mai departe până la Dej. Dacă linia ferată însoțește Someșul, înseamnă că ea coboară dintre munții înalți și măguri împreună cu el și îmbracă aceeași pantă coborătoare.

Vom vedea că această pantă va juca un rol important în evoluțiile care vor urma. Poate că am înconjurat ideea principală cu prea multe detalii introductive, dar vom vedea că ele completează în mod necesar și armonios evoluțiile de bază.

În inima mea de copil, domnul Luțu era un om mare și pe ce trecea timpul el devenea mai mare. Pe Domnul Luțu Boșca l-am cunoscut în familia Boșca din Maieru, în familia părinților săi și anume: doamna Aurelia Boșca, o doamnă adevărată, soră cu domnul Vichente – notarășul [Vincențiu Ilieșiu] și cu Dumitru Boșca – învățătorul. Eu eram de-o seamă și prieten de joacă cu Dorel Mândruțescu, nepotul dinspre mamă al doamnei educatoare Aurelia Boșca și al domnului învățător Dumitru Boșca; Dorel avea patru unchi și o mătușă. Cei mai apropiați de noi, copiii, ca atitudine și psihologie, erau *Luțu*, și *Sandu*, poate și pentru că erau mai tineri. Se jucau cu noi, ne luau la pescuit, ne arătau tot fel de trucuri și ne spuneau întâmplări cu cowboy și indieni. Eu și Dorel eram cuceritori de farmecul și de apropierea de noi a celor doi unchi ai lui Dorel. Când îi zăream, eram "ață" ia ei. Soții Boșca aveau o curte imensă care se continua în spate, spre Ulița Mare cu o grădină întinsă, plină cu pomi fructiferi. În grădina doamnei Aurelia, marea noastră atracție erau doi pere care făceau pere cu miez roșu, nespuse de gustoase. Învățătorul Dumitru Boșca povestea cu mândrie că perii proveneau din Argentina. Nu ne-a spus niciodată pe ce cale au ajuns perii în Maieru. În curtea și în grădina soților Boșca îi întâlneam pe Luțu și pe Sandu și atunci se isca zarva. Mai veneau și alți copii din vecini, iar Luțu și Sandu se jucau cu plăcere cu noi. Nu mai vorbesc despre vânzoleala de la scaldat în "vojul" "șlipului" de la "Moara din Arini". La scaldat, noi copiii ne adunam ciorchine în jurul lui Luțu și al lui Sandu. Noi ne adresam cu "domnul" atât lui Luțu, cât și lui Sandu. E lesne de înțeles că eu îl întâlneam adesea pe domnul Luțu când îl vizitam zilnic pe Dorel. Atunci era tânăr domnul Luțu. Aveam o simpatie reciprocă, deși diferența de vârstă între noi era de vreo 10 ani. Luțu Boșca nu era atât de înalt ca fratele său Sandu, dar avea aceeași construcție osoasă, musculoasă, puternică și același comportament, vesel, dinamic și dezinvolt; avea o rar întâlnită naturalețe în vorbe și gesturi și o dragoste nemărginită pentru copii.

Vremurile s-au învolburat. Ardealul de nord a fost cedat Ungariei. Familia lui Dorel a plecat din calea unguirilor la Arad, Luțu a plecat spre Lugoj, bunicii mei și bunicii lui Dorel au rămas în Maieru. Sandu a rămas în Maieru, dar adeseori dispărea fără urmă, săptămâni sau luni fără să știe nimeni unde este.

În primăvara lui 1945 s-a reîntors în Maierul natal Dorel. Din păcate mama lui Dorel Mândruțescu nu s-a mai întors; a fost răpusă în timpul refugiului de o boală necruțătoare. Revederea cu Dorel a fost pentru mine un prilej de imensă bucurie; și pentru el. Ore întregi de mărturisiri, de schimburi de impresii au marcat reîntâlnirea noastră. Ne întâlneam și povesteam ... povesteam ia nesfârșit, pe malul Someșului despre școală, despre camioanele nemțești, despre UTA Arad

etc. Locurile noastre, unde povesteam și ne jucam, erau prundul din josul "morii de fierăstrău" printre tăurile în care era pusă cânepa la topit sau pe prundul de lângă canalul morii "din Arini". Jucam fotbal "pe stație" sau pe prundul unde astăzi sunt casele familiilor Tudoran și Augustin Buștea. Mingea era făcută dintr-un ghem de lână dat de bunica, învelit într-un ciorap. Bunica lui Dorel, doamna Aurelia, și bunica mea, Viorica Coruțiu, erau prietene devotate.

Prin vară s-a întors în Maieru Domnul Luțu Boșca. Era mecanic de locomotivă. A obținut, în timpul refugiului, diploma de *mecanic de locomotivă* la Lugoj, un nod important de cale ferată cu o școală serioasă și cunoscută de mecanici de locomotivă. S-a angajat imediat la depoul C.F.R Ilva Mică și, în scurt timp, a dobândit o reputație excelentă. "Trăgea", cu locomotivele "mânate" de el, trenuri grele spre Vatra Dornei. Locomotivele care tractau trenuri spre Vatra Dornei erau lungi, uriașe, aveau 5 perechi de roți și erau din grupa "50.000"; ele aveau de înfruntat pante abrupte și defilau nonșalante sub mâna măiastră a lui Luțu Boșca peste hăurile de la Larion, Silhoasa, Grădinița, Coșna și Roșu. Nu arareori erau cuplate câte două locomotive pentru că suișurile erau înclinate și dese. Domnul Luțu iubea nespuse locomotivele și le conducea elegant, ca pe niște femei frumoase, cu blândețe, tandrețe și grijă. De altfel, Luțu s-a căsătorit curând cu doamna Olga, considerată de toată lumea ca fiind foarte frumoasă. Luțu a devenit în scurt timp cel mai priceput mecanic de locomotivă din depoul Ilva Mică. Linia Ilva Mică – Rodna a fost reparată abia în 1946; ea fusese stricată de nemți, în retragerea lor.

Înainte de război și în timpul războiului, gara Maieru era considerată utilă ca teritoriu de tranzit al mărfurilor. Maieru avea un potențial economic important. Gara avea ace mai sus și mai jos de ea; avea angajați acari. Pe linia secundară, abătută, erau trase vagoane care urmau să fie descărcate într-o magazie situată la un nivel mai înalt, exact la înălțimea ușii vagonului. "Pe stație" era un teren mare cât o mălăiște, teren plat acoperit cu iarbă pe care ne jucam noi, copiii. Ne jucam mai ales "de-a hapucu" și fotbal.

Pe locul acului din jos, după explozia minei nemțești, pusă la retragerea armatei germane, a rămas o groapă unde mai târziu și-au făcut cuibul niște șerpi mari, spre spaima noastră, a copiilor.

Dupa repararea liniei, domnul Luțu făcea adeseori curse spre Rodna. Mă chema să merg cu el în locomotivă până la Rodna. Când era în Maieru, Dorel mă însoțea. Nu se poate descrie bucuria copilului de 11 ani la propunerea Domnului Luțu, să mă "căruțe" în locomotivă, precum și uimirea la vederea manivelor, a ușii cuptorului, a tenderului plin cu cărbuni și îndemânarea, ușurința Domnului Luțu în manevrarea misterioaselor manete. În cabină aproape totul era negru cu excepția unei bare semicirculare galbene de alamă, a cadranelor albe ale manometrelor și a focului roșu încins și înspăimântător care se vedea când

-continuare în pagina 8 -

Amintiri

- urmare din pagina 7 -

Luțu Boșca, eroul măierean

fochistul deschidea ușa cuptorului ca să arunce cărbuni cu o lopată care avea o formă ciudată.

Eram atras de personalitatea domnului Luțu de când mă apropiam de dânsul; îmi plăcea mirosul de ulei ars și de cărbune al hainelor sale. Avea pe el un halat bleumarin înnegrit de cărbune și pătat de ulei. Mă lăsa să trag de maneta de la uriașa "pciscoaie care fășcăia" de se auzea de la rampa din jos de Anieș în Maieru; mă lăsa să împing de manivela de mers înainte și înapoi, manevră în urma căreia namila de fier se puneă în mișcare. Aveam impresia că eu împing trenul spre înainte, că eu am dobândit forțe supraomenești să pornesc locomotive din loc. Când mă urcam în cabina locomotivei d-lui Luțu și simțeam mirosul de cărbune ars și de ulei încins pluteam fermecat într-o altă lume. Domnul Luțu parcă devenea magician când mișca manetele care puneau în mișcare colosul de fier.

După plecarea locomotivei din gara Maieru, precedată de un fluierat asurzitor, începea zgomotul de fiare; fochistul puneă cărbuni pe focul puternic, iar locomotiva prindea viteză împreună cu vagoanele gălăgioase. Domnul Luțu stătea aplecat afară pe "fereastra" din dreapta și privea atent înainte; fochistul era aplecat înapoi pe fereastra din stânga. Totul tremura și se zguduia în jur, iar în cabină era un zgomot de neimaginat. Toate fierătaniile zăngănitore din lume parcă se adunaseră în cabina locomotivei domnului Luțu. Eu stăteam în spatele dânsului și mă uitam la locurile prin care trecusem cu luni sau ani înainte în excursiile copilăriei mele.

Aveam ce vedea; în stânga noastră era Fața Satului străjuită de Măgura Porcului și Muncel. Fața Satului se termina în sus de casa părintească a lui Petrică Hangea și Boboșa cu forma ei ciudată, de căciulă. În dreapta vedeam casele din Maieru. Treceam, într-un nor de praf aproape de casele familiei Lăzăroaie la rampa de la Ulița Mare. În depărtare, pe dreapta se profila Colnicul. Ieșeam din sat, lăsând podul peste Valea Caselor; înainte de pod, locomotiva strunită de domnul Luțu mai trăgea un "fășcait". În depărtare, în

dreapta, se vedea biserica mică și veche ce trona pe deal. Vedeam Pârcoia și platoul "Podului din sus". Urmam Vernirea, ruinele "Curtilor" grofului etc. Eram vrăjtit. Intram în gara Anieș și aveam o oprire scurtă. Aici aveam Măgura aproape, parcă o puteam atinge; aveam impresia că se naște din Someș; se spunea că în vârful ei este o groapă adâncă, urmare a vulcanului care a creat-o. Mi-am dorit de multe ori să ajung în vârful Măgurii, dar dorința mea a rămas dorință... În stânga se profila vila familiei Hojda: soția cea frumoasă a inginerului Hojda, Tenzi, era măiereancă, fiica învățătorului Costi Partenie. În drumul meu de vis pe uriașa de fier, cea strunită cu măiestrie de d-lu Luțu Boșca, am ajuns la Putinei (de aici, pe un pârau, se putea ajunge ușor pe Corongiș, pe care creștea "floarea reginei"). Înainte de a intra în Rodna, la dreapta, peste Someș apărea cariera de piatră cu furnicarul ei de oameni, dar și cu încrengătura ei de șine pentru vagonete. Partea din deal lipsită de pădure și iarbă era parcă o rană pe versantul dealului. Concasoarele făceau zgomot și praf.

Staționam în gara Rodna care era cap de linie, până se terminau manevrele de încărcare și de atașare la locomotivă ale vagoanelor. Între sosire și plecare, eu priveam curios la rodnenii care încărcău "kizul" (pirita) în vagoane, din căruțele care aduceau minereul și la toată forfota din gară. În gara Rodna era un forfot neîncetat. Erau și grămezi mari de kiz care așteptau să fie încărcate. În general, aceste grămezi arătau ca niște aglomerări cenușii spre negru de minereu. Erau însă pe ici pe colo bucățele de rocă de pirită compacte cu fațete strălucitoare, argintii. Am luat, acum 70 de ani, o astfel de bucată mică de rocă cu nenumărate fațete strălucitoare pe care o păstrez și astăzi.

Locomotiva domnului Luțu Boșca mă aducea acasă flămând și cu hainele pătate de negrul cărbunilor. Bunica nu mă certa niciodată. Mă iubea prea mult ca să mă dojenească. Și eu îmi iubeam nespun bunicii.

- va urma -

Prof. univ. dr. Sorin Login

ERATĂ

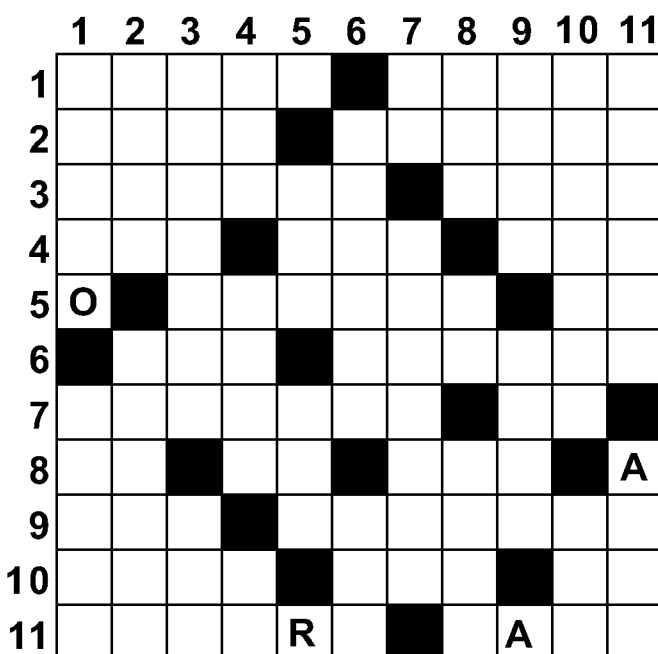
La sesizarea d-lui avocat Mircea V. Ilieșiu, măiereanul nostru trăitor în Germania, căruia îi mulțumim și îi dorim MULTĂ SĂNĂTATE, republicăm și îndreptăm eroarea strecurată în numărul 109 al revistei noastre, cerându-ne scuze tuturor cititorilor. Așadar, iată lista măierenilor foști deținuți politici din perioada comunistă (1944-1989)

1. EMIL BOȘCA-MĂLIN, gazetar, jurist, folclorist, istoric, 12 ani în pușcăriile comuniste și 6 ani în clandestinitate
2. NICOLAE V. ILIEȘIU, inventatorul Apilarnilului, gazetar, 9 ani în pușcăriile comuniste
3. TRAIAN LOGIN, avocat, 5 ani în pușcăriile comuniste
4. IULIU POP, preot greco-catolic, 2 ani în pușcăriile comuniste
5. MIRCEA V. ILIEȘIU, avocat, 2 ani în pușcăriile comuniste
6. IONICĂ ILIEȘ, preot greco-catolic, 2 ani în pușcăriile comuniste
7. IOAN PARTENE, profesor de limba germană la Liceul „Al. Odobescu” din Bistrița, fost prefect al județului Bistrița-Năsăud în perioada interbelică, 1 an (1951-1952), a murit la Rahova din cauza tratamentului inuman.

Rebus

BONOMĂ

ORIZ. 1) Popor din înțelepciunea căruia am cules proverbul: *Dacă faci un bine, nu trâmbița în lume* - Capodoperă arhitectonică indiană, impresionantă prin dimensiuni dar și prin perfectă execuție a sculpturilor. 2) Printre divinitățile Indiei vechi (33 la număr) se numără și aceea închinată Aurorei - Cel mai mare sculptor al Greciei antice. 3) Filozof, scriitor și om de stat roman (4 î. Hr. -66 d. Hr.) care, ia tema noastră, spune: *Calea binelui e simplă, a strămbătății e întortocheată și are oricâte cotituri vrei.* - Mare scriitor francez (1802- 1885) autorul, printre altele, a romanului "Mizerabili" care avertizează: *Doamne, ferește-mă să văd vreodată casă fără copii.* 4) Vechi instrument muzical turcesc - Mașină de teren românească - Șorici (reg.). 5) Dorințe neexprimate explicit - Începutul și sfârșitul zenitului! 6) Măchetă (abr.) - Carte a Bibliei care descrie facerea lumii 7) Întemeietorul uneia din cele mai mari religii a lumii, faptele și minunile sale sunt prezentate în Noul Testament - Poftim țărănește. 8) Începutul și sfârșitul oieriei! - Usturoi - Insulă în toponimia chineză. 9) Măchetă (abr.) - Filozof grec (c. 50- c. 138) autorul reflecției: *Mai bine ca întemeiate adevăr să învingi o părere, decât întemeiat pe o părere să te învingă adevărul.* 10) Sat în jud. Mureș - Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite - A începe o lucrare! 11) Scriitor francez (Jules, 1864-1910) care susține: *Un tată are două vieți, pe a sa și pe a fiului său.* - Scriitor, muzician și folclorist român care precizează: De

poți cumva să faci bine/ Fă-l când se roagă de tine/ Nu-l purta cu azi, cu mâine / Cu vorba ca pe un câine.

VERT. 1) Scriitor român (1819-1859), autorul poemului "Cântarea României", cu următoarea judecată despre critica literară: "Critica rareori este cumpănită în lecții sau laude, dreaptă în judecată... nu-i destul de a ști carte și de a scrie, pentru a fi critică... mai trebuie neapărat judecată nepărtinitoare, conștiința lucrurilor, a lumii și a oamenilor." - Autorul Iliadei și Odiseei unde se

precizează astfel: *Dar mic, bucurie mare.* 2) Profet evreu, care în comparație cu ceilalți se evidențiază prin simplitate, nerv, nuanțare.- Cronicar moldovean (Grigore, 1590-1647) care despre bunătate glăsuiește: *Despre cele rele să se ferească și să se socotească, iar despre cele bune să urmeze și să învețe ca să se îndrepteze.* 3) Scriitor italian (1785-1872), autorul maximei: *O inimă mare disprețuiește și uită, dar mișelul se complăce în ură.* - Unu, la greci. 4) Academia de Studii Economice (abr.) - Oraș în Italia cu un vestit turn înclinat - Dacia! 5) Se ridică de la parter! - Pronume. 6) Poetă română (Elena. 1878- 1954), care în poemul "Să fim buni" glosează: *Cinstea-l cinste în orice loc: Și la lucru și la joc.* - Legătură caracteristică pentru apă! 7) Kant Immanuel - Piesă de teatru (o trilogie) a poetului grec Eschil. 8) Hormonul anti-diuretic retrohipofizar (abr. med.)- Plantă textilă- Lemn exotic de culoare roșie. 9) Munte la N de Barcelona - Câine care se duce la vânătoare în deltă! 10) Locuință lacustră din perioada preistorică descoperită în provincia Milano - Localitate în Rusia (reg. Smolensk). 11) A-și potrivi hainele în mod corespunzător-Arbust tropical.

Dicționar: USAS, SAZ, TAO, EHED, OAA, ADH, ACAP, RIUS, ELN, ATUM
Dezlegarea careului Din antichitate : CALIGULA-ALIM-ADONIS-MEDEEA-PARIS-RA-EV-U-IM-IERUSALIM-HAF-LATIO-ALLA-NUSF-IAR-VIDRA-STOIC-T-ASIETA-INSUMA-SNS-PLATON-LO-E-TAGORE-AMAR-MLASTINA-HANNIBAL-AMOS

Macavei Al. Macavei

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
Nr. scos sub egida Consiliului local Maieru

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD

Machetare: Viluț Cărbune
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES sri Bistrița, str. N. Titulescu, nr. 18,
tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Liviu Rebreanu

VIZIUNILE

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XVIII Nr. 5 (111) *** NOIEMBRIE 2014 *** 8 PAGINI *** 1 leu

In memoriam

Emil Boșca-Mălin – Cetățean de Onoare post-mortem al Municipiului Câmpia Turzii

Prietenul, scriitorul și colaboratorul nostru Aurel Podaru din Beclean, originar de pe meleaguri turdene, ne dă o veste bună. Lui Emil Boșca-Mălin i-a fost conferit, recent, titlul de *Cetățean de Onoare post-mortem* al Municipiului Câmpia Turzii, localitate în care ilustrul măierean a trăit și a muncit, ca judecător și ziarist, circa doi ani după Dictatul de la Viena (1940), lăsând după el, ca peste tot pe unde a trecut, urme pe care nici timpul n-a reușit să le șteargă din memoria colectivă.

Asupra acestui subiect, însă, vom reveni, mai pe larg, în viitorul număr al revistei noastre.

REDACȚIA

Istorie

Năsăudeni de seamă în Memoriile ... lui Victor Moldovan

S-or fi scris destule lucruri frumoase despre *restituirile documentare* sub un titlu *Victor Moldovan, Memoriile unui politician din perioada interbelică*, ed. Adrian Onofreiu și Mircea Gelu Buta, Ed. Presa

Năsăud (gară), 16 Iunie 1940, V. Moldovan - în stânga; fotoc. Arh. V. Moldovan (Bib. Acad.); ec. C. Viluț

Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013, dar tot mai cred că nu s-a insistat destul asupra valorii documentare și asupra a cât de vie și de actuală pentru ținutul năsăudean este această mărturie de istorie relativ recentă.

Memoriile în sine au fost dramatic "constrânse" de climatul ideologic (comunist) și de cenzura cuibărită până și în penița stiloului cu care scria "memorialistul" V. Moldovan. Chiar prima filă a mss. – purtând titlul *Memorii* și fiind datată 1 ianuarie 1959 – are în paragraful doi o ștersătură (măzgălitură) peste numele unui prieten al său – indescifrabil, astfel, în mss. și probabil "indeziral" regimului comunist din acel an (f. 3, voi I, Arhiva Victor Moldovan, Ach. 39/1968, Biblioteca Academiei).

Este un mare merit al editorilor **Adrian Onofreiu** și **Mircea Gelu Buta** faptul de a fi completat memoriile – printr-un demers laborios și bine documentat – cu note de subsol care întregesc cadrul istoric stabilind punți de legătură și dând coerență discursivă întregului volum.

Este destul să redăm din titlurile de documente înșirate la sfârșitul volumului, care vorbesc despre "destinul" pădurilor năsăudene gestionat de *Societatea Regna* – destin tumultuos pe atunci, dar poate la fel de "turbulent" și azi; iată câteva teme menționate în anexă, la poz. 226-229:

1) Referatul inginerului silvic, inspector general, D. Tomuța în legătură cu situația comunelor grănicerești, 1932, voi. IV, pag. 184-191;

2) Șuteu, Vasile, *În chestia pădurilor grănicerești Năsăudene – Modificarea legii din 1890. Începuturile legislației averilor foste grănicerești* – 1933 februarie 11, referat, voi. IV, pag. 194-210;

3) Texte de lege privitoare la modificarea unor

dispozițiuni din legea pentru administrarea pădurilor comunale din fostul district al Năsăudului, 1932-1933, voi. IV, pag. 219-223;

4) Manifeste către grăniceri date de președintele organizației județene Năsăud, Leonida Pop, 1933 aprilie 16-iulie 18, voi. IV, pag. 225, 231;

5) Memoriu adresat de grănicerii din comuna Țanț prefectului județului Năsăud, 1933 iulie 20, voi. IV, pag. 234.

Dar nu despre păduri vrem noi să aducem aici vorba ci despre un episod petrecut în perioada 12-16 iunie 1940 la **Bistrița, Năsăud și Rebrisoara** având drept protagoniști personalitățile politice ale județului în frunte cu:

Victor Moldovan (Bistrița; București – Prim-Secretar ai Frontului Renașterii Naționale pentru categoria de profesioniști intelectuali, numit în 22 iunie 1940 Secretar General al Partidului Națiunii),

Nicolae V. Ilieșiu (Maieru; București – Șeful de Cabinet al lui Victor Moldovan),

Iuliu Moisil (Năsăud, "patriarhul" graniței năsăudene),

Ștefan Buzilă (Rebrisoara, Poiana Ilvei –Protopop, Vicar foraneu greco-catolic al Năsăudului),

Leon Scridon (Rebrisoara – fost prefect al județului între 28 decembrie 1937 – 10 februarie 1938, Numit prin Decretul regal nr. 3225 / 28 decembrie 1937) etc.

Preluăm în extrasul care urmează un fragment din *Memoriile ... lui Victor Moldovan*, apărute în ediția citată, pp. 388-390:

Evocarea memoriei lui Iacob și a lui Ioachim Mureșan la Rebrisoara

*În ziua de 16 VI. 1940 - zi de duminică - am sosit la Năsăud. Era ziua menită să inaugureze o nouă etapă în activitatea Frontului Renașterii Naționale. Încă la 2 VI. 1940, în marea adunare de la București, am anunțat că în ziua de 16 VI. 1940 va începe activitatea pe teren într-unul din județele țării, spre a servi ca model tuturor celorlalte. Am ales o comună din județul nostru, comuna șefului meu de cabinet, **Nicolae Ilieșiu**, comuna fruntașă **Maieru**.*

Pe Ilieșiu l-am trimis cu [câteva] zile înainte ca să pregătească comuna. Urma să inaugureze aici anchetele gospodărești și centrele de muncă.

*Acest prilej l-am folosit pentru dezvelirea monumentului, ridicat de mine în comuna **Rebrisoara**, Mureșenilor, lui Iacob și Ioachim Mureșan, executat în basorelief tot de sculptorul Medrea*.*

Acestei serbări i-am dat un caracter național,

-continuare în pagina 2 -

Viluț Cărbune

In memoriam

Memorialul "MARIA CIONCAN" - ediția a VII-a Sărbătoare sportivă la Maieru

Au trecut, iată, șapte ani de când inițiativa timidă a unor profesori de sport s-a transformat în una dintre cele mai reprezentative și iubite competiții sportive ale județului nostru, și nu numai, care stârnește, an de an, entuziasmul și determinarea unor copii, ce prin efortul lor

și al dascălilor care îi îndruma, păstrează memoria unei mari sportive măierene.

Suportul motivational al acestei întreceri de anduranta este faptul ca el ofera tuturor participantilor sanse egale de victorie, spre deosebire de multe altele care se bifeaza doar pe hârtie sau amesteca în mod indecent concurenții inocenti ai scolilor noastre cu sportivii legitimați din cluburile și liceele de specialitate. Si asta îi transforma în carne de tun sau în simple statistici prin concursuri frustrante, atât pentru ei cât și pentru educatorii lor în ale sportului. Ori, Maria nu ar fi acceptat niciodata acest lucru.

De aceea suntem iubiți și susținuți, în fiecare an, de oameni și instituții pe care îi pomenim în toate festivitățile de premiere și cărora le mulțumim:

· Direcția pentru Sport și Tineret Bistrița-Năsăud;

- Inspectoratul Școlar Județean Bistrița-Năsăud;
- Liceul Tehnologic "Liviu Rebreanu" Maieru;
- Asociația Sportivă Școlară "Maria Cioncan" Maieru.

Coorganizatorii concursului sunt:

- Primăria Maieru;
- Federația Română de Atletism;
- Federația Română de Atletism, filiala Bistrița-

-continuare în pagina 2 -

Prof. Liviu Ursa

Memorialul "MARIA CIONCAN"- ediția a VII-a - Sărbătoare sportivă la Maieru

Năsăud;

- Federația Română "Sportul pentru Toți";
- Asociația Olimpică Română, Filiala Hunedoara.

Sprrijinul moral și material al domnului profesor Ștefan Beregszaszi, a devenit indispensabil pentru noi toți, iar prezența lui și a doamnei profesor Marieta Ilcu, multipla noastră campioană europeană și olimpică, conferă, an de an, reprezentativitate și valoare Memorialului nostru.

Nu uităm prezența mamei Mariei, prilej de întristare maternă, dar, acum, după șapte ani, și de bucurie transmisă prin ochii a sute de copii care aleargă în numele ilustrei saie fiice.

Anul acesta au alergat peste 500 de copii, repartizați pe patru categorii de vârstă, și distanțe de alergare, cărora le mulțumim pentru seriozitatea și dăruirea cu care au trecut linia de sosire, omagiul lor absolut pentru Maria noastră.

Un concurs cu sute de copii și zeci de dascăli și oficiali nu se poate realiza fără aportul anual al echipei de profesori deosebiți, pe care îi nominalizăm cu mândrie: Paraschiva Borș, Maria Bindea, Viorei Leontin Zăgrean, Nicu Cîrdan, Vasile Mureșan, Ana Runcan. Toți au primit

diplome de merit pentru organizarea acestui concurs, iar coordonatorului acestuia, profesorului Liviu Ursa, i s-a acordat o Diploma de Excelență și o frumoasă cupă pentru întreaga sa activitate de către Federația Română "Sportul Pentru Toți".

Le mulțumim pentru implicare și ajutor și conducătorilor instituțiilor noastre: domnului primar

Istorie

- urmare din pagina 1 -

Năsăudeni de seamă în Memoriile ... lui Victor Moldovan

invitând reprezentanții guvernului și personalități proeminente a vieții românești. A participat, în numele guvernului, ministrul Propagandei, C. Giurescu și subsecretarul de stat, Țopa; din partea Frontului Renașterii Naționale, prim-secretarii Bujor și Cornățeanu, foști miniștrii, gen. Georgescu și gen. Ivașcu, gen. Szeletti,

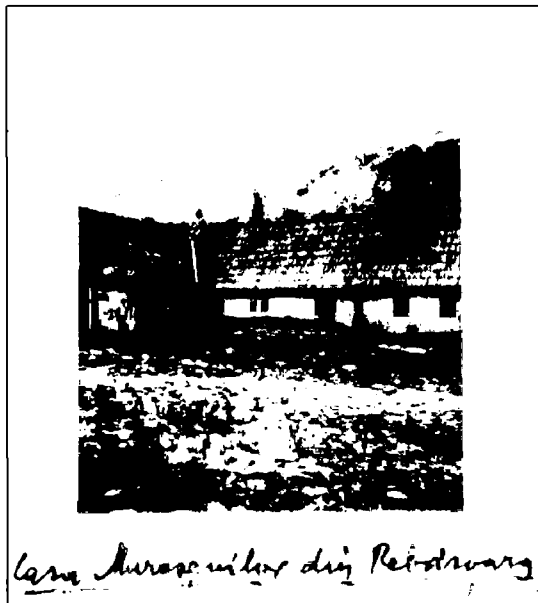

Foto: Victor Moldovan, (arh. Biblioteca Academiei); ed. C. Viluț

comandantul general al premilitarilor, prof. universitar Sofronie și Ionașcu, președinți de județe, municipii și ținut, d-nul. Ilea, din Maramureș, Leon Scridon, Aurelian Popescu-Ialomîța, prof. Balint-Turda, Cialic-Caliacra, prefect Poruțiu, dr. Nacu, fost prefect, dr. George Linul, deputat Șioldea, dir. silvic Șuteu, av. Bălan, dr. Vidican, dr. Fetti, prof. Șorobetea, etc, etc.

Am sosit la Năsăud cu vagon special, gara a fost frumos împodobită. Țăranii grăniceri ne așteptau în frumoasele lor costume. Fanfara cânta „Pe-al nostru steag e scris Unire”, iar primarul dr. Chitu ne-a rostit cuvântul de bun sosit.

Pe peronul gării se aflau reprezentanții comunității săsești: Molitoris, protopopul Bistriței și Prall și Clemens, șefii poliției.

La intrarea în comuna Rebrîșoara am fost întâmpinați de un banderiu de călăreți într-un pitoresc alai.

Sfințirea monumentului și serviciul religios a fost oficiat de către un sobor de preoți în frunte cu Tit Mălai, delegatul episcopului Hossu și vicarul Șt. Buzilă. Iată cum aduce cu sine soarta să ne întâlnim aici foștii adversari politici în deplină armonie prietenească. Tit Mălai nu mă mai trimite în țara căinelui și-mi îngăduie și mie să proslăvesc pe vrednicii săi strămoși grăniceri.

La această serbare au ținut să asiste și membrii familiei Mureșanilor: văduva marelui compozitor Iacob Mureșan, Iuliu Mureșan, Zoe Mureșan și Joe Gherman, soțul acesteia, inspector general administrativ.

După ce am dezvelit monumentul, au rostit cuvântări Tit Mălai, prof. Iuliu Moisil; un țăran a recitat o poezie închinată Mureșenilor. A vorbit Giurescu. După cuvântarea mea au fost prezentate frumoasele și interesantele obiceiuri din Țara Năsăudului: „Cununa de grâu”, „Țurca-cântece din fluier” și „O nuntă țărănească”, toate acestea organizate de harnicul și inimosul preot I. Costan.**

De la Rebrîșoara ne-am reîntors la Năsăud, unde a avut loc, în piața din fața bisericii, depunerea jurământului sfaturilor din plasa Năsăudului.

S-a oficiat o slujbă religioasă. Lumea forma un impozant careu în fața tribunii.

După cuvintele profesorului Ionașcu, gen. Georgescu, Cornățeanu, a urmat la cuvânt secretarul Frontului Renașterii Naționale de plasă, D. Nacu, fost prefect, care evocând trecutul glorios a cătanelor negre, se adresează către mine, fosta „haimana” de odinioară, cu cuvintele:

„Vă rugăm cu respect, d-le. secretar general, a primi din partea Năsăudului ca un mic omagiu față de marea onoare, ce i se face prin înaltele situațiuni ce dețineți, expresiunea înaltului nostru respect și asigurarea nefermitului nostru devotament. Armata noastră mândră a Năsăudului, mândră prin tradiție și înălțată prin calitățile sale trupești și sufletești, Vă stă la dispoziții.***

Plecarea la Maieru n-a mai avut loc, fiind rechemat urgent la București, la un Consiliu, prezidat de Rege, după cum vom vedea.

Notele explicative ale editorilor A. Onofreiu, M. G. Buta, în subsolul pag.388-389:

[*] 26 Manifestările s-au dorit complexe. Pe lângă dezvelirea plăcii comemorative a lui Ioachim și Iacob Mureșan mai erau preconizate depunerea jurământului Sfaturilor F.R.N. din plasa Năsăud, inaugurarea primei tabere de muncă a premilitarilor și punerea pietrei fundamentale a casei de Sfat model a F.R.N la Maieru, sfințirea noilor case ale sinistraților din Sângeorz-Băi, iar pentru ziua de luni, 17 iunie, o marea adunare gospodărească la Năsăud. Erau date ca și certe participarea președintelui F.R.N, Alexandru Vaida Voevod și a secretarului general, Victor Moldovan; „Năzuința”, nr. 81, 16 iunie 1940, p. 1.

[**] 27 Presa a relatat pe larg momentele serbării, cu subtitlurile „Sosirea la Năsăud. Dezvelirea monumentului lui Iacob și Ioachim Mureșan la Rebrîșoara. Cuvântările”. Obiceiurile prezentate au fost „Cununa de grâu”, „Țurca”, diferite cântece din fluier și o nuntă țărănească, „mireasă fiind Reghina Buzilă – soția vicarului Ștefan Buzilă - nuntă care a înveselit asistența”; „Năzuința”, nr. 82, 23 iunie 1940, pp. 1-2.

De asemenea, a fost publicată și cuvântarea rostită de Victor Moldovan, axată pe evocarea personalității doara lui Iacob Mureșan.

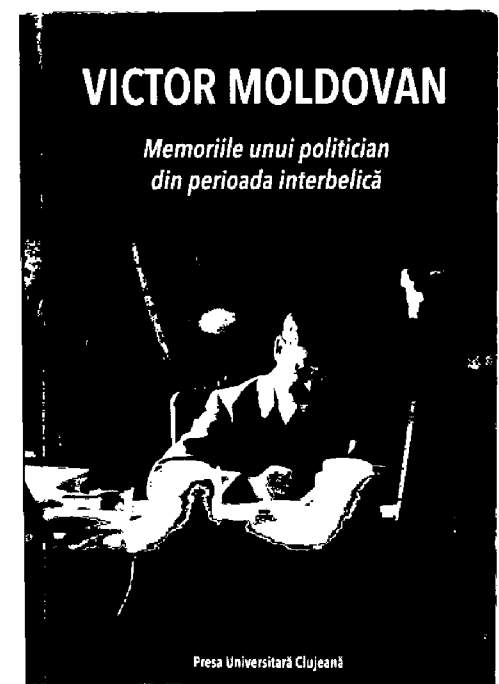
„Aici, sub bronzul lui putem lega mănunchiul noilor idealuri pe care le căutăm, și de aici, de sub bronzul iui – preciza Moldovan – ne putem duce în Capitala Țării, spre a le așeza la temelie renașterii naționale”. „Închinare

lui Iacob și Ioachim Mureșan. Cuvântarea d-lui. Victor Moldovan, secretar general al Partidului Națiunii, rostită cu prilejul dezvelirii monumentului acestor doi mari luptători naționaliști”, în *Ibidem*, nr. 83, 30 iunie 1940, p. 3

Cuvântul „patriarhului” graniței năsăudene, Iuliu Moisil, sub titlul „Din viața lui Iacob și Ioachim Mureșan”, în *Ibidem*, nr. 86, 21 iulie 1940, p. 3; nr. 87, 28 iulie 1940, p. 3.

Evocarea cea mai recentă a celor două personalități, la Leon Muthi, Iacob și Ioachim Mureșanu – patronii spirituali ai școlii din Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2012.

[***] 28 Anexe: 16 fotografii. Circulara mea pentru organizarea anchetelor gospodărești – nota V.M.

ed. Adrian Onofreiu și Mircea Gelu Buta, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013

Ultima frază, mai sus consemnată "Plecarea la Maieru n-a mai avut loc, fiind rechemat urgent la București, ia un Consiliu, prezidat de Rege, după cum vom vedea." a comentat-o și dl. av. M. V. Ilieșiu (Stuttgart, Germania, 19 iul. 2014), astfel (redau din memorie): Da, Victor Moldovan n-a mai ajuns la Maieru, dar acela a fost prilejul cu care fratele meu Nicolae V Ilieșiu, pe atunci Director al Presei în Ministerul Propagandei și totodată de Șef de Cabinet al lui Victor Moldovan (1940), a îngrădit, amenajat și transformat "prundul Morii" – locul "Horiilor din Arini" – în ceea ce până în zilele noastre este actualul parc comunal.

Viluț Cărbune

Rebreniana

Liviu Rebreanu, de la fata pădurarului din Maieru, la Fanny, dar mai departe?

Grănicer năsăudean (una dintre cele mai rare fotografii - fond Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud) Foto: Bianca Sara

De regulă, Rebreanu s-a ferit să-și arate resorturile cele mai intime ale ființei sale. De la „Fata pădurarului”, ce i-ar fi deșteptat în inimă întâia oară chiar sentimentul iubirii (vezi voi. „Amalgam, 1943, capitolul „Mărturisiri”), urmată de fata coșarului de la Bistrița, apoi actrița ingenuă a unei trupe de teatru aflată în turneu prin Bistrița, scriitorul ajunge cu puțina lui experiență în dragoste, taman la Fanny despre care știm atâtea. Deoarece se știu atât de puține date pe această temă din „Jurnal” (bănuim de ce!), încercăm să lămurim acest aspect pe baza unor păreri autorizate, dar și a unor documente concrete (scrisori, articole, fragmente din jurnale etc.).

Niculae Gheran, provocat de o întrebare spontană a unui elev, la Comănești și anume, ce l-ar întreba pe Rebreanu dacă l-ar întâlni pe cealaltă lume?, i-a răspuns indirect următoarele: Cu ajutorul lui D. R. Popescu și a cărții acestuia de eseuri intitulată „Dudul lui Shakespeare”, în care acesta și-a închipuit moartea lui Rebreanu la Valea Mare, lui Gheran i-a venit ideea să se întrebe cine-l va juca pe Rebreanu, mai ales, că și el era personaj în piesă. Gândindu-se la Fanny și ia alte actrițe ce ar fi apărut aici, e vorba de Puia Ionescu și Titi Moskovski ce nu erau agreeate de soția scriitorului, lui Gheran i-a venit să-l întrebe pe Rebreanu, dacă a fost sau nu ușă de biserică? Răspunsul lui Rebreanu nu este lămuritor, nici pentru critic, nici pentru cititori.

În articolul lui Niculae Gheran intitulat „În căutarea timpului pierdut” (vezi voi. „Sertar”, Editura „Institutului Cultural Român, București, 2004), întâlnim o circumspecție făcută în relația bărbat-femeie, cu trimitere la Fanny și Liviu, unde apare următoarea remarcă: „Femeia practică gelozia ca un tratament preventiv împotriva infidelității.” Iată faptele care au determinat aceste vorbe: Fanny, de la Veneția, unde se afla în vacanță, se stresează pentru un apel telefonic de la o admiratoare și un bilet de amor. Liviu îi explică ce și cum, într-o scrisoare, arătând că nu este de vină: „Și vinovat m-am simțit eu, negreșit. Dar vinovat relativ, draga mea Fănișor! Căci în fond ce sunt eu de vină dacă mă asaltează diverse nebune? Vina mea începe acolo când aş răspunde aievea la asalturile lor. Eu nu ți-am spus ție niciodată despre asemenea incidente. Tu cu temperamentul tău impulsiv le-ai văzut totdeauna în negru, când în realitate erau fleacuri fără nicio importanță. Nu știu anume cine o fi aceea T. M. Îmi închipuiesc că trebuie să fie vreuna din năbădăioasele mele admiratoare feroce care umblă întâi după autografe, apoi îmi trimit bilețele de admirație iubitoare și-mi cer fotografii și întrevederi. N-o fi chiar aceea care a și telefonat odată acasă, a vorbit cu tine și ai repezit-o? Dacă e asta, atunci se numește Titi Moskovski și e nebună rău. Și dacă ți-a dat și adresa, ai face bine să-l trimiți în numele meu, o singură vorbă turcească, drept răspuns definitiv... tu trebuie să înțelegi că eu fiind mai mult sau mai puțin popular, cu circulație mare în public, sunt veșnic amenințat de asemenea atacuri amoroase,

precum am fost și desigur voi mai fi.” (vezi Scrisoarea nr. 211 din voi. „Rebreanu La lumina lămpii”, Editura „Minerva”, București, 1981, p. 219).

Gheran este de părere că „nu i-ar fi stricat și lui Rebreanu să vadă lumea și din afara coliviei în care, cu dragoste, dar și cu pricepere, îl zăvorăse bine consoarta.” Astfel că Rebreanu pare a fi „pașă de harem, cu vocație de eunuc.” În grădinile seraiului, „el adulmecă fructele, dar nu ridică mâna spre crengi.” (N. Gheran, op. cit., capitolul „În căutarea timpului pierdut”).

Pe lângă cele două femei amintite anterior, Puia Ionescu, actriță cu prețioase calități teatrale, după cum atestă și cronicile teatrale semnate de Rebreanu (se știe că în capul acesteia, Fanny a rupt o umbrelă, pentru că îl admira în tăcere pe Rebreanu, chiar în piața Amzei cu urările de rigoare...) și Titi Moskovski, multe altele îl vor asalta în zadar pe scriitor: Lilly Popovici (favorizată și propusă de Rebreanu să fie societară, alături de Fanny, (vezi Scrisoarea nr. 19, Op. cit.), Fify Mihailovici, Eugenia Voinescu, Lilly Carandino, Cella Delavrancea („Ce ființă ciudată și interesantă!” Apoi: „Duminică la Lovinescu, Cella Delavrancea mi-a strecurat un biletel invitându-mă s-o văd acasă la ea. Din privirile ei, din vorbele ei, din toată atitudinea ei, mi-a făcut impresia că, dincolo de admirația pentru opera mea, pe care nu și-o ascunde deloc, ba din contră, ar fi și altceva. Am observat că, îndată ce a stat mai mult de vorbă cu mine și apoi după ce i-am răspuns la bilet că voi merge a doua zi s-o văd a plecat.” (vezi Scrisoarea nr. 185 și 185-3, marți, 30 octombrie 1928, p. 188, voi. „La lumina lămpii, 1981); Maria Magda, Elvira Godeanu (o mică actriță frumoasă, recomandată de Cherciu, ea va fi „Vampa” filmului „Ciuleandra”, dar și o colaboratoare preferată a scriitorului), Eliza Noian (în Scrisoarea nr. 176, 3, Op. cit., p. 176, din 8 oct. 1928), Rebreanu scrie către Fanny, aflată la Paris, următoarele: „După-amiază la casa Scriitorilor, am primit pe doamna Eliza Noian, nostimă, ceva în genul femeilor care-mi plac! Se oferea să facă traduceri pentru filme și reviste etc. Va reveni miercuri cu soră-sa.”); Aura Buzescu, adoratoare (actrița ce nu voia să plece din Teatrul Național, dar nici din biroul lui Rebreanu) și Sarmisa Tarteia, doamna cu „Bibeloul”, din Țândărei, ce pare a-l fi impresionat întrucâtva pe Rebreanu, aceasta fiind fără complexe, tipul femeii simple, odihnitoare... (vezi Niculae Gheran, op. cit., p. 143). În volumul 22 din Liviu Rebreanu, „Opere”, ediția critică, „Corespondență”, se găsesc două scrisori către această persoană, scrise de Rebreanu: Scrisoarea nr. 284 – către Șerbana Tarteia, careia îi promite o întrevedere pe linie literară, la Valea Mare, când Fanny nu va fi acasă... Cea de-a doua scrisoare, cu numărul 285 cuprinde două pagini cu sfaturi și aprecieri pentru scrisul ei, e vorba de „Bibeloul”, care ar trebui corectat. (vezi și Andrei Moldovan, „Un Rebreanu hăituit”, Editura „Tipo Moldova”, 2013, p. 78).

Răspunsul lui Rebreanu ia o anchetă intitulată: „Ce rol a jucat femeia în opera scriitorilor români”, este scurt și clar: „Cred că de n-ar fi fost femeia n-aș fi scris nici măcar o pagină.” (cf. Niculae Gheran, „Cu Liviu Rebreanu și nu numai, Evocări și documente”, București, 2004, articolul „Între vis și realitate”).

Întrebat despre căsătorie, de Ion Massoff, într-un interviu intitulat: „Liviu Rebreanu în intimitate”, scriitorul ar fi răspuns: „N-aș putea să stabilesc o regulă generală. Totul depinde de soție. În general, o femeie este absolut necesară scriitorului. Chiar dacă ea n-ar face decât să-i organizeze viața.. Scriitorul ca și artistul se interesează puțin de mecanismul rigid al vieții, astfel că are nevoie de o tovarășe care să-i îndeplinească această lipsă...” („Rampa”, nr. 4890, 2 ian. 1933). Din corespondența purtată între cei doi, Fanny și Liviu aflăm că formula de adresare a lui Liviu către soție scade odată cu trecerea timpului astfel: În 20 oct. 1918, Liviu scria către Fanny: „Nicio femeie din lume nu te poate înlocui nici măcar o clipă. Fănicule drag...fără tine viața e pustie... sunt mulțumit că mi-ești atât de dragă și iubirea aceasta mă liniștește...”, se ajunge la o altă tonalitate. „Fănicule, grozav sunt de tulburat. Fii cuminte, fii bună, fii credincioasă, fii așa cum crezi tu că trebuie să fii. Aș fi un mare nenorocit dacă m-aș înșela.” (Scrisoarea nr. 12, p. 46, voi. 21, Liviu Rebreanu, „Corespondență de familie”. Până la urmă se simplifică totul de la „Fănel scump și iubit”, la „nevasta mea...” (Scrisoarea nr. 40).

Să înțelegem că Rebreanu are o doză de misoginism sau poate egoism? Să fi fost Fanny martiră din pricina lui Liviu? Ar fi de înțeles de ce Fanny, trecută

prin situații grele (moartea tatălui ei și începutul declinului material, copilul din flori și neputința de a profesa ca artistă) s-o fi făcut să fie atât de geloasă, cheluitoare, meschină și invidioasă pe alte femei cu succes (cum ar fi soția lui Minulescu, Claudia Millian). Gheran concluzionează că norocul scriitorului a fost următorul: Fanny s-a oprit la marginea mesei de lucru, dar celelalte?

Într-un alt articol intitulat „Cu prietenie și bune sentimente”, Gheran lansează ideea că i-ar fi plăcut să-l vadă pe Rebreanu „păcătuind” cu cele care i s-au oferit pe tavă sau unele la ușa cărora ar fi trebuit să bată. În perioada dintre cele două directorate de teatru, scriitorul se pare că a fost asaltat și vânat de câteva candidate de suflet total opuse celor „prostuțe” care-și găsesc singure locul orizontal. Criticul Gheran ne prezintă spre exemplificare două scrisori ale talentatei artiste Elvira Godeanu venită de la Chișinău, pe care o angajase la teatru. Prima epistolă către Rebreanu din partea acesteia, e trimisă de la Viena, cu următorul conținut: „Stimate Domnule Director, redată-mi liniștea luând în considerare modesta mea cerere de a-mi prelungi concediul...” (să fi fost amor la prima vedere sau...). A doua scrisoare de la Elvira Godeanu, căruia i se adresează cu următoarea formulă: „Directorului meu, cu sufletul marelui meu prieten”, cerându-i să nu fie îndepărtată dintr-un rol. De observat alternanța unor verbe când la singular, când la plural, cât și a pronumelui „dumneavoastră”, cu „dumneata” (coincidență sau nu, cine știe...). La rugămintea lui D. D. Ioanițescu, ministrul de interne, Rebreanu va trebui să aibă grijă de o altă doamnă, Jalina Dragomirescu, mai precis să-i acorde toată bunăvoința și sprijinul posibil, ca să fie angajată stagiară, dar cu toate insistențele, neavând talent, n-a fost angajată. În arhiva aflată la B. A. R., într-o mapă cu „necunoscuți” s-au păstrat mai multe scrisori în care diverse necunoscute își exprimă pe lângă sentimentele de prețuire, dorința cunoașterii personale a scriitorului, invitații și felurite oferte, exprimate direct sau eufemistic.

La întrebarea anchetă cu tema: „Femei în politică”, condusă de Aida Vermont, Rebreanu surprinde cu următorul răspuns: „Vreți să vă răspund dacă e timpul ca femeia să facă parte din politică? Ei bine, nu!...de altfel, ce drepturi mai vor femeile, când știut este că din alcovul lor tot ele conduc destinele unei țări?... De ce să râvnească rigiditatea unui ministru, senator sau deputat, când poate să rămâie mare. Puternică, prin tot ce face ea?” (Liviu Rebreanu, în „Universul”, nr. 23, din 29 ianuarie 1926). Cât de actuale sunt aceste păreri, mai ales, în viața noastră politică de la vârful... Să nu uităm că femeile au primit drept de vot, de-abia în anul 1938; de la Rebreanu, lucrurile n-au evoluat prea mult. Nici până azi nu s-a format o tradiție democratică, deoarece, înainte de 1989, din cauza dictaturilor ce s-au succedat, dreptul de vot s-a limitat, iar după '89, au trecut prea puțini ani, doar 25, cu atâtea neîmpliniri în viața acestora, spre a ne aștepta ca femeile să aibă un cuvânt de spus, oricum nici măcar femeile nu se votează între ele...

Iacob Naroș

Lirica

paranteze (1)

(ori amintire cu mamă și toamnă)

păsări îmbibate de dulce tomnatic
vin să se așeze peste piezișul privirii
puzderie de frunze mîinate de soare-n cădere

(îmi răsar în minte un atunci și-un acum:
mama
singură prin șopronul de acasă
pregătind de foc surcele
eu
cu mîna întinsă spre ea
prin lungă fereastră
copii încurcînd ceață cu mătăsă)

ici-colo cîte-o adiere
vîntură munți de clipe adunate-n inele
tu te ții la o parte
cu umeri căzuți
cu ochi scăpărați
nu-ți vine a crede
că nu cărămidă din zid
ci mușchi de copac

-continuare în pagina 4 -

Damaschin Pop-Buia

Lirica

- urmare din pagina 3 -

în înalt aruncat
trece nestingherit
peste umbra-ți înaițată
într-un «goldener Oktober»

ai privit în urmă fără pic de mînie

Casa natală a lui IACOB MUREȘIANU pe Gersa în Robrișoara.
Fotografată de Iuliu Măslăjan, războiul petronist.

Copie din Gazeta Transilvaniei, Anul LXXI, Brașov, Iunie 1908 (ed. C. Viluț)

te-ai luat de mîină și te-ai purtat pe luncă

într-un gest strivit de greul secundeii în doi
te-ai întins de-a ascuțitul clipei
și de-a rotundul ceasului
de ori nenumărate
te-ai luat de mijloc și te-ai ridicat
din fum de frunze
și vreascuri uscate îndelung ferecate
spre fuor nesfîrșit de mirări așteptătoare
sub copacii din fața bisericii
copilărind încă o dată
din priviri
din creion
ori din călimară uscată pe carte de seară

(și s-a făcut iar a ploaie
mama trebăluiește încă
ori poate din nou
prin cămară
între timp
în borcan pe stelajă
dulceața de cireasă-i amară)

paranteze (2)

(ori amintire-mozaic)

să crești din cîmpuri
să te înalți pe muchii de cîntare
cum ai merge de pildă
pe sîrmă agățată între munți
într-o abandonare inversă
dinspre rădăcini înspre cer
cu ochii întorși spre muncel
(cuvinte cuibărite adînc în suflare
ce de lumină scapără ele printre vocale
metafore
cine grija lor de-o mai are -
nu se mai sfiesc și
în repetate zvicniri
strigăte lungi țintuiesc prin palate de ceară)

să mergem pur și simplu
prin eden ca prin grădină
tu și cu mine și mine cu tine
luați de mîină
sub salcîm
prinși de subțiori
sa purcedem
naivi
ca într-o joacă
pîină sus la nori

(mai ții minte cînd
bunăoară tot de la subțioară
ne luam
și de-a vara ne jucam
erau poamele încă necoapte
iar sîmburele merelor
ne zîmbea pe buze jucăuș
iar din mîină
ne țîșneau spirale de lumină

în poezii «libertatea ghemuită-n saci»
ne țîntea mai sus de trecerea păsării
căci nu funii ne legau mîinile
și nici un paloș nu amenința
deasupra capetelor noastre neplecate

ba mai era
în fiecare duminică
și loc pentru vecernie
iar toaca bisericii din deal
venea pe jos
pe la fiecare
semănînd în casă înălțare-n cîntare
vreme de smerenie
și de luminoasă mirare

iar acum la ceas de seară
drumurile de peste zi
gîndu-mi lung ie înconjoară
întind mîina-napoi și dau
de-un poem prigonit
peste inima-mi
sînd să se prăvălă

Damaschin Pop-Buia
(Ostfildern, în noiembrie 2014)

Istorie

"Foaia Poporului" și comitatul Bistrița-Năsăud

În data de 15.10.2014, dl. Mihai Băltag, muzeograf în Josenii Bârgăului, a donat Muzeului „Cuibul visurilor”, director prof. Sever Ursa, colecția ziarului săptămânal „Foaia Poporului” pe anul 1902 (precizez că acest hebdomadar a apărut pentru prima dată în anul 1882). Deși apărea la Sibiu, această publicație are numeroase articole care fac referire la viața socială, politică și spirituală a județului Bistrița-Năsăud. Astfel, în primul număr din 1902, Iacob Onea, director școlar în Borgo-Prund, publică două colinde culese din această localitate, sunt prezentate în extenso „alegerile funcționarilor comitatensi” din 30 decembrie 1901 din Bistrița, instalarea protopopului greco-catolic S. Monda (fost preot în Borgo-Bistrița), avizul „Reuniunii de cetire și cântări din Telciu” și ne anunță că protopopul Șieutului, Chirii Deac, a fost ales vicar în Năsăud.

Poetul George Coșbuc este prezent cu multe creații; începând cu numărul 3/1902 este publicată partea I din „Ileu și Nicovală”, iar partea a II-a în nr. 4. În nr. 5 îi apare poezia „Spadă și credință”, apoi proza „Sfetnicii iadului” (nr. 12), poeziile „Scut și armă” (nr. 15), „Cântec ostășesc” (nr. 21), articolele „Fecior de popă – un capitol din istoria prigonirilor religioase ale Românilor”, preluat din „Universul literar” (nr. 40), „Românii ținând drumul lui Napoleon-cel-Mare (Episod din istoria militară a Românilor ardeleni)”, preluat din „Universul”, „Popoarele nomade și animalele lor domestice” (nr. 47-48).

Alte evenimente din Nimigea, Teaca și Năsăud le vom găsi în numerele 3-22. O știre interesantă citim în nr. 23 de unde aflăm că la examenul de maturitate din Năsăud au fost declarați „maturi cu eminentă”: Nicolau Drăganu (viitorul academician), Constantin Lupoiaie, Man Zaharie și Valeriu Seni. În numărul 24 aflăm ordinea de zi a convocării membrilor ASTREI din despărțământul Bistrița la Monor, vicepreședinte fiind dr. Gavril Tripon, iar secretar dr. Victor Onișor.

Nu lipsesc și știrile sociale; în nr. 26 citim despre bătaia a doi țigani din Nepos, din care unul a fost omorât.

În numerele 27, 28, 30, învățătorul Nicolae Paștiu din Beșineu (actualul sat Vișoara) publică poezii

„poporale” culese de aici, așa cum va proceda și Constantin Pascu în nr. 31; tot în nr. 27 vom găsi informații despre „biserica părăsită când potirul cu cuminecătura” s-a răsturnat.

În numerele 26 și 27 este publicată „schița” „În vreme de războiu” de I. L. Caragiale.

În numerele 29 și 30, învățătorul Alexandru Pop

Pastoriță din Bihor.
Foto: Foaia pop. nr. 22. 26 Mai (8 Iunie) 1902

din Rodna-nouă (Șanț) publică articolul „Păcatul beției”.

În nr. 31 se scrie despre alegerea directorului gimnazial în Năsăud, în persoana lui Ioan Păcurariu, pentru ca în nr. 46 să aflăm că „ministru instrucțiunii publice n-a aprobat alegerea d-lui profesor I. Păcurar de dir. al gim. român năsăudean”.

Nr. 33 publică scrisoarea economului Ioan

Drăgan, cel care vrea să deschidă o prăvălie, dar evreii din Zagra i-au băgat bețe-n roate. Din numărul 34 aflăm cele întâmplare în legătură cu „Darul de Paști” în Năsăud și Cercul Rodnei.

Nr. 34 anunță convocarea „Societății pentru crearea unui fond de teatru național român” la Bistrița în sala cea mare la „Gewerbeverein”.

În nr. 35, Simion Florea Marian publică povestea „Ștefan Vodă și Îngerul”; în același număr citim apelul Bibliotecii parohiale din Șoimuș către „domnii autori și editori de cărți” pentru a sprijini gratuit cu câte „un exemplar din valoroasele lor opuri”; apelul este semnat de preotul paroh Ioan Baci. În acest număr aflăm că în 20 august 1902 „Reuniunea învățătorilor greco-catolici Mariana din Năsăud” prin vicepreședintele Ignațiu Seni și secretarul Clement Grivase, instituie un premiu în valoare de 30 de coroane pentru învățătorii „care arată cel mai mare progres pe terenul pomăritului”, suma fiind oferită de „Societatea acționară de împrumut și păstrare Mercur” din Năsăud.

În nr. 36, la rubrica „Hymen” aflăm că „Matilda Strâmbul și Antoniu Hangea, învățător la școala de fetițe din Năsăud, își vor serba cununia lor în 28 Septembrie st. n. 1902, ia 4 ore p. m. în biserica greco-catolică din Sângeorzul-român”.

Multe informații despre „o frumoasă festivitate la Șoimuș” le vom găsi în nr. 37; în același număr vom citi despre moartea lui Luca Sălășan – pentru o bucată de pământ -, împușcat de un jandarm.

„Poesiile populare” și colindele din Runc, culese de Partenie Giurescu, le vom întâlni în numerele 40, 41, 42, 43, 44, 45 48 și 51. În nr. 40 aflăm și de faptul că „Reuniunea învățătorilor greco-catolici Mariana din vicariatul Rodnei și protopopiatele Bistriței și Budacului român își va ține adunarea generală la 12 Octombrie a. c. n. în Monor în sala școlii conf. gr. cat”.

Din păcate, din nr. 41 aflăm și despre o crimă comisă în Runc când „niște ticăloși, până acum necunoscuți, au năvălit peste țărănul de-acolo Artimon

Distorie

- urmare din pagina 4 -

"Foaia Poporului" și comitatul Bistrița-Năsăud

Pop și i-au bătut așa de tare, încât a doua zi a murit". Tot aici aflăm că „în Dumitra-mică s-a întâmplat în 8 l. c. un fenomen curios. În cursul unei furtuni s-a format un sul mare de negură, care s-a coborât dintr-odată dintr-un nor și a pornit-o peste partea de sus a satului, ducând toate coperișurile cu el. Pe două femei apucate în acest vârtej ie-a sucit de câteva ori ca la o învârtită și le-a isbit apoi de pământ".

În nr. 42, aflăm despre faptul că doi copii din Nepos, în drumul spre Pintic, au descoperit sub un pod un cadavru. Se pare că „nenorocitul (...) plecase la Bistrița și pe drum a fost omorât și jefuit".

În nr. 43, aflăm multe amănunte despre surparea bisericii din Telciu în data de 23 octombrie 1902; articolul este semnat „Mai mulți Telceni”. În numărul acesta se scrie și despre instalarea canonicului dr. Octavian Domide, originar din Șanț, în Gherla.

Un serial publicat în nr. 45, 46, 47 și 48, intitulat „Stâncile Doamnei”, este publicat de Carmen Sylva, pseudonimul reginei Maria a României.

În nr. 46 se tipărește un anunț din care reiese că a apărut „Memorialul reuniunii învățătorilor gr. cat. Mariana în Năsăud 1876-1901”, care cuprinde „biografii de învățători și alți bărbați binemeriți pentru învățământul din fostul district năsăudean”.

În nr. 47 aflăm povestea măcelarului Balischer din Bistrița care a dezertat din armată și a trăit la un proprietar din Reghin, pe nume Gunesch. În perioada când acesta a fost plecat la Bistrița, Balischer i-a vândut bucatele, vinul din pivniță, i-a furat hainele, după care a fugit în lumea largă. La intrare în satul Petelea a fost prins de un jandarm „în momentul când tocmea o căruță, cu care să plece mai departe”.

În nr. 48 aflăm că dr. Ioan Rațiu, „stegarul poporului nostru, presidentul partidului național român (...) a răposat fără veste în 4 dec. la 5 și jumătate

ore d. a.”, pentru ca în nr. 49, primele 3 pagini să-i fie consacrate vieții și operei acestuia; printre mulți alții, la înmormântare, a participat și o delegație condusă de dr. Tripon din Bistrița; o schiță biografică a lui Rațiu va continua și în paginile 50-52.

În nr. 49 aflăm că „la cununia candidatului de preot Silviu Vlad cu d-șoara Sidonia Brăteanu în biserica gr. catol. din Teuri, s-a aprins haina miresei, dar și a d-șoarelor de onoare Eila Pop și Olga Radu, „cari au suferit arsuri grave, iar mireasa a murit în urma gravelor răni încă în noaptea aceea”.

În nr. 51, „Foaia Poporului” scrie că în Caila (comitatul Bistrița-Năsăud) a răposat un moș de 108 ani; în același număr citim despre un țaran din Feleacul săsesc că „s-a îmbătat în Bistrița și a plecat să-și caute sălaș peste noapte. Pe stradă s-a întâlnit cu doi mișei, care l-au dus pe promenadă și l-au bătut măr, furându-i căciula și cele 20 coroane ce ie avea ia el”.

Învățătorul I. Sohorca din Sângeorzul-român scrie în nr. 52 despre pățania tragică a lui Artenie Șpaimoc „care în 28 Decembrie (1902) a fost răpit de o prăvală (lavină) de zăpadă, ce s-a desprins tocmai când a voit să transporte o cantitate de fân la oile ce le iernează pe munte. Până acum nu s-a aflat cadavru. În 30 Decembrie o ceată de vreo 20 inși s-a dus la munte ca să-l caute”.

Una din știrile cele mai frapante găsite în „Foaia Poporului”, nr. 32/1902 este aceasta: „Marele scriitor Tolstoi a convocat pe membrii familiei sale și, în urma unei consfățiri ce a avut cu dâșșii, a lăsat ca ultimă a lui dorință, după ce va muri, să fie îmbălsămat și transportat la București pentru a fi înmormântat aci. E chiar vorba să se mute în România. Această ultimă hotărâre luată de Tolstoi a produs mare senzație în toată Rusia”.

Icu Crăciun

Proză scurtă

Ceasul

Se afla pe terasa pizzeriei, la masa din colț, unde obișnuia să se așeze, de unul singur, după ce lua ziarul de la chioșcul din apropiere și comanda „Una mică și una mică”, fetele de la bar știind că asta însemna un pahărel de votcă și o apă minerală de o jumătate de litru.

Vremea era plăcută pentru sfârșitul toamnei. Știrile glumeților de la Meteo erau vesele pentru ultima decadă a lunii. Ținea ziarul deasupra mesei, mai răspundea la câte un salut al vreunui trecător și își continua lectura. La un moment dat, auzi un pocnet de obiect care cade pe scândura terasei. Își plecă privirea într-acolo și își văzu cu mirare ceasul de mână.

Îl culese de jos și îl cercetă: curelușă nu era ruptă, cele două mici telescoape erau bine înfipite în agățătoarele ceasului. Totdeauna era stăruitor în a introduce acul în pielea curelei și apoi a-l fixa pe cataramă. În ciuda căderii, secundarul mișca în ritmul obișnuit.

Nu-și putea explica în ce fel ceasul se desprinsese de la încheietura mâinii. Chiar dacă va fi fost să facă o mișcare bruscă, cele două părți ale curelei nu-i permiteau să cadă și nici ele odată cu el. Îl prinse la mână și, luând întâmplarea ca o bizarie, continuă lectura articolului din ziar.

Trecu pe lângă terasă o vecină cu care se tachina câteodată. După ce se salutară, Costin îi spuse admirativ.

Îmi plac miresele și doamnele însărcinate.

Femeia își acoperi cu o palmă pântecul crescut vizibil sub taior și cu arătătorul de la cealaltă mână îi făcu un semn de dojană amicală.

Abia trecu și auzi pocnetul ceasului căzut pe podea. Stupefiat, de data aceasta Costin își cercetă încheietura de la mână; nimic, nici o urmă de zgârietură sau vânătăie. Iar ceasul arăta intact, de la cadran până la curelușă.

Se ridică tulburat, intră în sală, plăti consumația și ieși pe trotuar, iritat. Să i se desprindă tam-nisam ceasul de pe mână?! Ce vrea să însemne asta?! La o adică, înseamnă ceva? E un semn obscur? Un mesaj? E adevărat că îl interesau probleme de parapsihologie, aspecte absconse ale existenței. Dar...

În puțină vreme se liniști. Câteva vitrine ingenios amenajate – pe care altădată nu le lua în seamă –, un câine vagabond, care rânji niște canini către el, câteva saluturi cu trecători cunoscuți îi potoliră starea de spirit. Dinspre bordura trotuarului îl abordă un bărbat uscățiv, vârstnic. Avea o pălărie de paie ponosită, de lângă buzunarul drept al pieptarului se vedea o gaură sfâșiată; arăta a nu se fi bărbierit de multă vreme.

- Domnule, nu vă supărați, aveți un ceas?

Și privirea și vocea îi erau stinse.

- Am, îi răspunse Costin binevoitor.

- Că vreau să ajung la timp la gară.

- Desigur.

Avu o ciudată temere, când trase în sus măneca sacoului. Ceasul era acolo.

Celălalt mulțumi și se depărtă cu pași firșiți.

Costin își cercetă ceasul, cu impresia de o clipă că era oprit. Își potoliră ochelarii: nu, secundarul mișca în ritmul obișnuit.

Se opri la o patiserie, de unde cerea câteodată un covrig cald, cu susan. Mulțumi, luă pachetul și se depărtă alene.

La câțiva pași, auzi din urmă o voce de copil.

- Nenea, v-a căzut ceasul!

Costin înțelese astfel de ce, cu o clipă înainte, auzi, dinspre trotuar, un pocnet de obiect căzut. Îl recunoscu și își văzu imediat încheietura mâinii fără ceas.

Se opri brusc panicat. Se întoarse spre băiețel, compunând o mină de om nedumerit.

- Nu e al meu.

- Dar am văzut că...

- Nu, nu e al meu.

- Atunci pot să-l iau eu?

Ochii copilului străluceau.

- Treaba ta ce vrei.

Costin își cercetă din nou încheietura mâinii, unde obișnuia să prindă cureaua ceasului. Pielea nu avea nici o urmă. Întinse copilului covrigul.

- Ia-l și pe acesta. Nu mă refuza, e un covrig

-continuare în pagina 6 -

Cornel Cotuțiu

Vecinii noștri

Profesorul Liviu Păiuș și Monografia Rodnei

După 12 ani de la apariția ediției I a „Monografiei comunei Rodna Veche” (2002), dl. Liviu Păiuș a publicat anul acesta (la editura Charmides din Bistrița), cu sprijinul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud (director dr. Gavril Țărmure), ediția a II-a, „mult adăugită”, cum scrie însuși autorul.

De data aceasta, cartea are 1124 de pagini în format A4 (!), ceea ce dovedește că în acest interval multimea noilor informații legate de comuna sa natală impune acest demers cultural din partea autorului, care a păstrat neschimbate (față de prima ediție, 445 de pagini în format A5) doar poemul „Rodna” al regretatului prof. univ. dr. Aurel Cleja, originar din Rodna, și prefața conf. univ. dr. Mircea Mureșianu, originar din Anieș (Maieru), restul capitolelor fiind într-adevăr mult îmbunătățite, începând cu „Preliminariile...” și terminând cu „Bibliografia generală”, unde sunt citate numeroasele surse cercetate de hamicul și perseverentul profesor: lucrări colective, anuare, antologii, reviste (în număr de 46), surse inedite din diferite fonduri de la Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud (10), manuscrise de la Arhiva de Folclor Cluj-Napoca (3), din colecția proprie (9), de la Biblioteca Academiei Române (28) și cele mai multe editate (43).

De asemenea, țin să precizez faptul că fiecare capitol are la final note cu sursele citate; de pildă, capitolul „Istoricul Rodnei” are 67, „Toponimul Rodna” – 22, „Populația” – 22, „Mineritul” – 93, „Tipuri de case” – 22, „Creșterea animalelor” – 26, „Învățători, profesori și educatoare (în număr de 387) de la Școala Românească din Rodna”, începând cu anul 1714, până în anul de grație 2013 (având trecut și perioada cât au funcționat în această localitate) are 64 etc. Am ținut să dau câteva din aceste date statistice pentru că dl. Liviu Păiuș își argumentează fiecare opinie sau idee expusă în acest mare op pe baza documentului văzut și citit, nu pe povești auzite ori inventate, cum fac astăzi diverși pseudoistorici împănați cu înalte titluri superioare obținute peste noapte.

Unul din cele mai stufoase capitole este cel dedicat „Folclorului Văii Rodnei”, care vizează partea nordică a ținutului acestei văi și unde dl. Păiuș este în temă dat fiind faptul că are tipărit un volum cu același titlu (în 2002), apoi „Folclorul Țării Năsăudului” (ediția I, în 2008, iar a II-a – adăugită și completată – în 2009), precum și: „Lacrimi și durere” (în 2003), „Someș, apă mergătoare” (2003), „Sus la munți ca negura” (ediția I, în 2005, iar ediția a II-a – adăugită – în 2009); la acestea, s-ar putea adăuga studiile din cele două volume intitulate „Pagini someșene” (voi. I, în 2011, iar cel de-al II-lea în 2012) și ediția îngrijită „Poezii populare de pe Valea Someșului” de Iuliu Moisil (în 2009). Subcapitolele din această parte se referă la: lirica de dragoste, cântăniei și războiului, lirica ciobănească, poezia minerilor, teatrul popular, balade, epica ritualică, poezia nunții, descântece, poezia înmormântării, colinde, folclorul războiului și al prizonieratului, cântecul de leagăn, folclorul copiilor, poveștile și legendele, adică aproape tot ce este legat de spiritualitatea românească din această frumoasă comună de la poalele Inelui: Nu lipsesc studii dedicate altor datini și obiceiuri: plugușorul, alduitul, datini și vrăji de Anul Nou, Cununa Grăului, nunta, clăcile, șezătorile, portul popular; pentru prima dată am întâlnit aici studii dedicate jocurilor de copii, dar și jucăriilor copilăriei.

Trebuie menționat faptul că în această monografie dl. Liviu Păiuș a inclus un studiu semnat de d-na ing. Doina Jauca – „Parcul Național Munții Rodnei” –, un altul semnat de conf. univ. dr. Mircea Mureșianu, intitulat „Cadru natural”, o prezentare a peșterii „Baia lui Schneider”, de geologul Mihai Cherecheș și o alta a stației hidrometrice din Rodna, de economista Anamaria Cărdan.

Ca orice lucrare științifică, pe lângă indicele de nume, această monografie are și un rezumat în engleză, semnat de Olivia Alina Sabina și Ilie Grigoriță Sângeorzan.

Cartea de vizită a d-lui Liviu Păiuș este impresionantă. Autor a 13 cărți, îngrijitor al ediției de „Povești ardelenesti”, de Ion Pop Reteganul, și ai operei complete (în 5 volume) a primului academician din Țara Năsăudului, rodneanul Florian Porcius, director fondator al revistei „Cetatea Rodnei”, director al Muzeului Etnografic și al Mineritului din Rodna, colaborator al revistelor și ziarelor: „Studii și Cercetări Etnoculturale”, „Revista de Etnografie și Folclor”, „Zestrea”, „Studii și Cercetări Geologie-Geografie”, „Revista ilustrată”, „Mișcarea literară”, „Răsunetul”, „Cuibul visurilor”, „Tribuna Ideilor” etc., unde are publicate peste 100 de articole, prezent cu comunicări la diferite simpozioane naționale, coautor al „Monografiei orașului Năsăud”, volumul II, și al „Dicționarului culturii și civilizației populare a județului Bistrița-Năsăud”, volumul I – „Țara Năsăudului”, prefațator al câtorva volume scrise de poetul și scriitorul rodnean Aurel Cleja, membru al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, membru al Ligii Scriitorilor din România, membru al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, profesorul Liviu Păiuș este o prezență activă în viața culturală nu numai a comunei Rodna, ci și a județului și a țării. Pentru toate acestea sunt convins că rodnenii săi îl vor răsplăti cât de curând cu titlul de Cetățean de Onoare. Merită!

La mulți ani, domnule Liviu Păiuș!

Icu Crăciun

Proză scurtă

Ceasul

- urmare din pagina 5 -

foarte bun și cald încă. Mi-am dat seama că, de data asta, nu-l mai vreau.

Se îndepărtă, lăsându-l nedumerit, cu un covrig într-o mână și cu ceasul în cealaltă. În mintea lui Costin izbucni deodată o hotărâre categorică. Amețitoare.

Intră la o florărie și ceru febril o jerbă.

- Cu patru crizanteme albe, vă rog.

Tânăra florăreasă îi întâmpină dorința, luminându-și chipul.

- Avem. Să scriu ceva pe eșarfă?

- Nimic.

Își auzi vocea de parcă ar fi fost a altcuiva.

- Și un pachet de iumânări – ceru.

Abia intră pe strada sa, când, din spate auzi o voce ca din tenebre:

- Domnule...

Îi dispăcea să audă pe cineva mergând în spatele lui. Fie că grăbea pasul, fie că îl încetinea, lăsa persoana să-l depășească.

Abordat fiind, privi peste umăr, după care se întoarse pe de-a-ntregul. Cum apăruse ființa asta? căci trotuarul arăta pustiu.

Arăta, cu siguranță, a femeie; înaltă. Toată în negru, slabă numai piele și os. Sub basmauă înodată sub bărbia ascuțită, sticleau niște ochi galbeni, sfredelitori, în contrast izbitor cu orbitele înnegurate în care erau adânciți. Nasul acvilin arăta mai degrabă a cloț de pasăre uriașă, iar gura era o tăietură, fără buze, pe fața măslinie.

„Dumnezeule! aprecie în sinea sa Costin. I-ar mai trebui o coasă și...”

- Aveți un ceas?

Vocea venea din adâncuri, din neunde. Dinții subțiri, prelungi, erau bine înfipti în faică.

Costin simți cum îl străbate o moleșeală rece.

Se întoarse și se îndreptă spre casă. Auzi din spate:

- Înseamnă că va trebui să mai aștept.

Ajuns acasă, nu înțuie, ca de obicei, zăvorul de la porțița de unde pornea aleea de ciment. Intră în casă și scoase cheia de la ușă, fără să o mai închidă, cum făcea în mod obișnuit.

În camera de zi, lăsă jerbă și lumânările pe măsuta de lângă fotoliul unde se așeza când deschidea televizorul. Aprinse lampadarul, după care îndată trase storul de la cele două ferestre. Se dezbracă de hainele de oraș și scoase din șifonier un costum din stofă reiată, care-i plăcea foarte mult și nu-l lua decât la evenimente speciale; un gri închis. Îl perie în hol. De aici scoase, dintr-un dulăpior, perechea de pantofi negri, folosiți, tot așa, cu prilejuri mai mult sau mai puțin fericite. Îi lustrui, deși nu ar fi fost cazul. Luă o cămașă albă și o cravată neagră

Se îmbracă, fără să se cerceteze în oglinda din hol.

Reveni în cameră, după ce scoase din priză toate aparatele, închise telemobilul și se așeză în fotoliu, nu fără a stinge în final lampadarul. Închise ochii și-și împreună mâinile pe piept. Nici un zgomot dinafară, casa lui fiind ridicată în marginea orașului, de unde începea pădurea.

Era pregătit să aștepte. Refuza gânduri, amintiri. Doar făcuse o jumătate de an exerciții de trening autogen.

Timpul trecea și îl simțea cum se întinde ca o apă calmă, resemnată.

Treptat, timpul se strecura spre crucea nopții. Refuza să mai fie pentru ei timp, însă începu să simtă ceva ce creștea în trupul său și-și aminti brusc de tocănița de ciuperci, din frigider. Le adăpostise cu câteva luni înainte, în congelator, când l-a luat la cules prietenul

Sandu, singurul om în care avea încredere că știe să deosebească, fără greș, o ciupercă otrăvitoare de una comestibilă. Cu o zi înainte hotărâse că a venit vremea să le prepare.

Aprinse lampadarul, se ridică, își scoase cravata și se îndreptă spre bucătărie.

În hol avu o bruscă bănuială. Căută spre peretele unde, deasupra cuielor pentru haine, era prins de zeci de ani, ceasul cel mare. Tatăl său îl moștenise de la bunicul, preluând, de ia acesta și porecla de „oală”, fiind cât un capac de vas. Cum sta pe roțile în camera mare, îl auzea câteodată strigând mamei, care, ca de obicei, trebuia prin bucătărie:

- Tu, nevastă, ia vezi cât îi oala.

Avu o strângere de inimă: Ceasul nu părea să fie acolo. Și aprinse lumina. Într-adevăr nu era. Își scutură capul buimac și se rezemă de perete. Era consternat.

Se apucă să-l caute; în amândouă camerele, în baie, pe terasă, în bucătărie. Nu era.

Extenuat, se așeză pe micul scăunel din hol. Îl comandase pentru Patriciu, când acesta avea câțiva anișori. În fața lui se afla frigiderul. Își aminti de ciuperci.

- Măcar atâta să fac - șopti sieși.

Se ridică cu o încetineală bătrânească și îl deschise.

Avu o reacție de parcă un pumn dinăuntru îl lovide în frunte și își pierdu respirația. Ceasul se afla acolo, pe o poliță.

Îl cuprinse o furie care îi frisona tot trupul. Trânti ușa frigiderului, stinse toate luminile din casă și se trânti în fotoliu, își îmbrățișă mâinile pe piept și strigă a îndurare:

- Hai!

Cornel Cotuțiu

Amintiri

Luțu Boșca, eroul măierean

(Partea a II-a, cont. din CV 110)

Am făcut această introducere ca o aducere aminte de suflet, ca o evocare a mării personalități a lui Luțu Boșca, a dragostei lui pentru copii și a duioșiei sale. Poate că dragostea lui pentru copii izvora din dorința lui neîmplinită de a-i avea. Am făcut această introducere și pentru a face cunoscută marea lui disponibilitate de a dăru, profesionalismul lui, spiritul său de sacrificiu, dragostea lui pentru oameni, așa cum le-am văzut eu în anii copilăriei mele și de fapt așa cum a rămas el toată viața mea. Eu eram tare mândru de tot ce făcea domnul Luțu. Eram mândru că mă număram printre „prieteni” lui.

Eu scriu acum aceste rânduri pentru a relatea, prefața și a sublinia un episod ai cărui mare actor, mare erou pentru mine a fost Luțu Boșca și care dezvăluie inteligența, curajul și măiestria sa profesională, spiritul său de sacrificiu în cadrul unui eveniment tulburător, unic și dramatic. La vremea întâmplării pe care o povestesc, Domnul Luțu lucra ca mecanic de locomotivă în Depoul Ilva Mică; nu știu dacă nu era chiar șeful depoului.

În ziua desfășurării incredibile care vor urma, în stația CFR Anieș se încărcă vagoane cu bușteni de molid. Gara Anieș a fost întotdeauna punctul în care se încărcă buștenii aduși cu roibanul din munții de la capătul Văii Anieșului. Gara a fost construită pe malul Someșului. Panta liniei ferate era foarte înclinată în gara Anieș. Trebuiau încărcate patru vagoane cu bușteni pentru a fi transportați prin Ilva Mică undeva departe; încărcarea s-a desfășurat în condiții obișnuite. Cele 4 vagoane erau legate unul de altul. Cineva a scos sabotul de siguranță, pus la primul vagon din jos, în intenția de a deplasa câțiva pași vagoanele. În acel moment nenorocirea s-a produs; cele 4 vagoane încărcate au început, încet să se miște la vale pe panta bine înclinată. Un muncitor încărcător a încercat să repună sabotul pe șină în fața roții, dar acesta, la contactul cu roata, a căzut alături de șină. Vagoanele au început să ruleze din ce în ce mai repede spre Maieru; toate încercările muncitorilor de a le opri au fost zadarnice. În legea lor, cele 4 vagoane, încărcate cu bușteni, bine legați (fixați) au părăsit gara Anieș. Privitorii au înțeles că asistau la începutul unei tragedii. În gara Anieș s-a instalat panica. Încărcătorii erau livizi și tremurau. Deja vagoanele prinseseră viteză și au ajuns la podul de peste râul Anieș situat mai jos de gară. Șeful

gării, galben la față și tremurând de spaimă, a început să dea telefoane cu scopul de a reduce pericolul/pierderile iminente, potențial provocate de vagoanele plecate fără noimă, cu viteza crescândă spre găurile și localitățile situate în jos de Anieș; alerga bezmetic de colo-colo fără nici un scop și rațiune. Disperarea a cuprins toată suflarea din gara Anieș, dar vagoanele scăpate la vale trecuseră de rampa de la școala din Anieș. Vestea că 4

Foto (stânga-dreapta): Sorin Login, Radu Telceanu, Pavel Cărbune, Iacob Naroș (sus), Sandu (Alex.) Flămând (7, jos)

vagoane au scăpat la vale s-a răspândit repede. În curând mulți anieșeni s-au adunat la gară, temători și întrebători. Degeaba, nu se mai putea face nimic. Erau puține soluții de a opri pericolul care se contura, dacă nu cumva niciuna. Ca să se evite lovirea unor case din apropierea căii ferate de către vagoanele plecate bezmetic la vale care puteau deraia, acestea trebuiau oprite sau deraiate cu premeditare undeva în câmp deschis. Între Anieș și Maieru, demersul era tardiv, pentru că nici o echipă specializată în astfel de operațiuni nu putea ajunge acolo în timp util. Cam aceeași problemă se punea în cazul unei deraieri controlate a vagoanelor între Maieru și Sângeorz. Poate doar pe ia Caba căci mai aproape de Sângeorz erau podul peste Cormaia și tunelul. Singura zonă în care se putea interveni, dacă vagoanele nu săreau de pe șine „de măgan” datorită vitezei excesive, era mai jos de

Sângeorz. Dar linia ferată pe care alergau vagoanele scăpate de sub control trecea tocmai printre casele din localitatea Sângeorz-Băi. Cei care ar fi putut interveni mai aveau la dispoziție câteva zeci de minute, poate 1 de oră, pentru că vagoanele fără opreliști în calea lor alergau ca vântul.

Telefoanele sbârâneau în toate sensurile și în toate găurile; a fost alertată Regionala CFR Cluj. La regională s-a înțeles că se profila o tragedie. Era o panică generală și de înalt nivel. S-a dat ordin ca pe liniile directe din gări să nu staționeze nici un vagon. Bolizii grei, scăpați la vale „zburau” pe șine; se apropiu de gara Maieru. Între Anieș și Maieru nu erau curbe strânse, iar la rampa din jos de Anieș vagoanele aveau o viteză moderată, încă nu apucaseră să prindă iuteală; marele pericol era la curba dinaintea intrării în gara Maieru, după podul de la Valea Caselor. Toți ceferiștii erau îngrijorați. Când a sunat primul telefon despre scăparea la vale a vagoanelor în gara Ilva Mică s-a instalat groaza. Totul a fost cuprins de o frământare vecină cu panica; tocmai trebuia să intre în stație acceleratul Cluj-Iași. Trenul a fost oprit la semnal, iar călătorii au fost grăbiți să coboare și să se îndepărteze mult de tren. În aceste circumstanțe, cu perspective dramatice, Luțu Boșca a luat o hotărâre salutară: va opri vagoanele, înainte de gara Ilva Mică, cu o locomotivă.

Imediat s-a aprobat de la Regională „planul Boșca”, iar Luțu a purces urgent la aplicarea lui.

Pe cea mai mare și mai puternică locomotivă din depou, aflată sub presiune, pregătită pentru un marfar spre Suceava s-au urcat împreună cu Luțu încă un mecanic cu experiență, fochistul și un tânăr voluntar cu vedere ageră. Locomotiva cu cei 4 bărbați a pornit-o spre Sângeorz; Luțu a demarat repede pentru că vagoanele dezlănțuite trecuseră de Maieru. Locomotiva condusă de Luțu a luat-o repede spre în sus, a trecut de podul de peste Someș și s-a oprit la jumătatea distanței dintre Sângeorz și Ilva Mică; aici, linia era dreaptă și vizibilitatea spre Sângeorz excelentă. Planul domnului Luțu era ca la vederea vagoanelor rătăcitoare care se apropiu bezmetic să pornească în jos și să le oprească

-continuare în pagina 7 -

Prof. univ. dr. Sorin Login

Amintiri

- urmare din pagina 6 -

imprimând locomotivei o viteză ceva mai mică decât a acestora. Numai că vagoanele scăpate veneau tare. Distanța pe care putea acționa Luțu era redusă pentru că înaintea podului de peste Someș, la intrarea în Ilva-Mică era o curbă strânsă. Luțu nici nu se gândea să accepte ca vagoanele să treacă podul. Pe lângă linie erau casele CFR-istilor din Ilva Mică.

După ce a oprit locomotiva în câmp, Luțu a răcnit la tânărul voluntar: "Urcă-te pe cabină".

Nu aveau aparate de radio-emisie/recepție; nu existau pe vremea aceea în dotarea civililor. Tânărul urcat în cel mai înalt punct al locomotivei trebuia să-l anunțe pe Luțu, cu voce puternică, la ivirea vagoanelor dinspre Sângeorz și apoi să sară jos și să fugă pe câmp. Tensiunea era deosebită. Fochistul asigura presiunea optimă a aburilor. Luțu era încordat, dar calm. Locomotiva pufăia în legea ei parcă a așteptare.

După zece minute de la urcarea sa pe cabină, de pe acoperișul locomotivei se auzi deodată urlul disperat al tânărului: "vin, vin cu viteză! le-am văzut, sunt ca un vierme uriaș, fără cap și coadă, târcaț în lung pe spate, gros care se apropie iute"; băiatul nu a fugit pe câmp, ci s-a cățărat înapoi în cabina locomotivei.

Luțu Boșca a văzut și el vagoanele venind; se apropiau repede. A apreciat distanța și, meticulous, calm, a tras maneta pe poziția "mers înapoi"; locomotiva a pornit încet cu spatele spre Ilva Mică. Până la podul de peste Someș mai erau 2 km. Locomotiva domnului Luțu mergea cu o viteză moderată; el era aplecat pe fereastra spre înafară, tot timpul cu ochii la vagoanele care se apropiau, apoi a iuțit deodată viteza locomotivei care avea acum 80 km/oră. Vagoanele se apropiau, se apropiau mereu de botul locomotivei. Se zicea că aveau peste 120 de km. la oră. În interiorul cabinei locomotivei cele 4 suflote erau copleșite de amplexarea misiunii lor. Pericolul plana; nu numai că plana, dar era iminent pentru că vagoanele nebune se apropiau. Luțu a țipat deodată răgușit:

Țineți-vă tare de orice puteți!"; el se ținea tare de fereastra din dreapta, celălalt mecanic se cramponase

pe fereastra din stânga și se legase cu cureaua pantalonilor de o bară de fier, iar ceilalți 2, fochistul și tânărul voluntar, se agățaseră zdravăn de fiarele tenderului. "Lovitura de berbec" a vagoanelor necontrolate a fost ca un cutremur; locomotiva s-a zdruncinat din toate încheieturile, s-a auzit un scrâșnet de fiare și un tunet; locomotiva a fost proiectată înainte la vreo 10 m. distanță de vagoane. Locomotiva și priceperea lui Luțu erau singurul sprijin al celor din cabină. Dumnezeu a vrut să rămână pe șine. Diferența de viteză locomotivă/vagoane era destul de mare, iar impactul s-a simțit zdravăn. Luțu a dirijat impresionant de bine întâlnirea dintre colosul de fier – locomotiva și vagoanele amenințătoare. El a păstrat, după prima bufnitură, aceeași viteză a locomotivei. A urmat al 2-lea impact, dar mult mai slab. Luțu a început să frâneze "blând", apoi mai zdravăn, în final, trenul format "ad hoc" s-a oprit. Cei din locomotiva s-au uitat neîncredători unul la altul, erau palizi, apoi au izbucnit în lacrimi. Luțu a trimis apoi pe fochist să aprecieze situația și să lege vagoanele de locomotivă. La întoarcerea în cabină fochistul a spus că un tampon al locomotivei este rupt, iar plugul este îndoit.

Bucuria celor patru era greu de descris. L-au îmbrățișat pe Luțu, apoi s-au îmbrățișat toți între ei; râdeau fără încetare, săreau în sus și trăgeau la nesfârșit de maneta fluierului care fășcăia mereu. Iluanii din case, dar mai ales cei mulți strânși la gară au înțeles după "fășcăitul" locomotivei domnului Luțu Boșca că lucrurile s-au terminat cu bine, că priceperea și curajul oamenilor a învins. De fapt, a fost un act de eroism condus prin locomotiva sa de măiereanul Luțu Boșca.

Locomotiva s-a urnit încet din ioc, trăgând vagoanele strunite, a trecut agale podul și a fost întâmpinată de locuitorii de pe marginea ștrecului și din gară cu urale; peroanele erau pline de iluani, iar "trenul Boșca" a fost condus de Luțu pe o linie secundară; se scanda numele lui Luțu Boșca. În gara Ilva Mică a intrat fășcăind ia nesfârșit acceleratul Cluj-Iași. Călătorii de la ferestre făceau cu mâna.

Cei 4 care s-au urcat pe locomotivă să înfrunte vagoanele "nebune", se expuseseră unui risc enorm. Buștenii, în momentul întâlnirii vagoanelor cu locomotiva, puteau aluneca spre locomotivă, se puteau prăvali pe cabină și puteau "turti" tot; îndemânarea lui Luțu Boșca a protejat case, vieți de oameni, bunuri.

În ziarul local "Ecoul" din Bistrița a apărut un articol amănunțit despre eroismul mecanicului de locomotivă, măiereanul Boșca și a celorlalți 3 care l-au însoțit.

La două zile de la producerea evenimentului a venit o comisie de anchetă de la Regionala CFR Cluj. S-au găsit și invidioși sau răuvoitori care au șoptit comisiei pe la spatele lucruri denigratoare dar neadevărate la adresa domnului Luțu Boșca. Ca urmare a acestor șoapte parșive eroului Luțu Boșca i-au fost imputate deteriorarea tamponului locomotivei și îndoirea plugului.

Măierenii au auzit imediat despre isprava consăteanului lor; nu mai încăpeai de fala lor. Oamenii au ieșit la porți și comentau; tare mai erau mândri. Pe drum, măierenii se opreau și vorbeau despre "isprava" consăteanului lor. Doamna Aurelia, mama lui Luțu, plângea tot timpul de bucurie, iar domnul învățător Dumitru Boșca a mai dat pe gât un păhărel de horincă din sticla așezată ascuns după credențul din bucătărie. Aceasta s-a întâmplat acum 70 de ani. Astăzi, când scriu, încerc și eu sentimentul de mândrie de a fi măierean și îmi aduc aminte cu emoție de orele de extaz când Luțu Boșca mă căruță la Rodna cu locomotiva sa gălăgioasă și neagră. Era totuși minunată locomotiva lui Luțu, iar el era neînchipuit de vrednic. Mă mai gândesc cu respect și mă plec în fața lor, a aceluia care au contribuit la educarea lui Luțu, Sandu, Lică, Emil Boșca-Mălin și a altora ca ei. Sunt mândru și pentru că pot aduce și readuce în memoria măierenilor evenimente dramatice demult uitate.

Prof. univ. dr. Sorin Login

LIRICĂ

În adânc de suflet
Telciu – vatră străbună

Întâlnire

Mi-ai vorbit
și ți-am strâns cuvintele
în potirul inimii mele,
iar Ea – nu știu de ce,
a vibrat altfel decât până acum.

Ești departe
și aș vrea să te mângâi,
dar nu am cum;
și-atunci cobor stelele reci
pe brațele mele,
să ie dau tandrețe și căldură,
din sufletul meu.

Pe urmă,
le trimit la loc
în imensul candelabru
și de-acolo,
strălucirea lor,
te va învăliu cu drag.

Așa, vei simți
că am ajuns
lângă tine.

Sept.2014

În adânc de suflet vreau să țin
Mireasma de salcâm a florilor
Ce-a dat copilăriei mele
Aroma apetisantă a clătitorilor.

În adânc de suflet vreau să țin
Mirozna cetinei de brad
Ce falnic își caută
Lumina în înalt.

În adânc de suflet vreau să țin
Mlădierea arinilor și a sălcilor
Ce-și apleacă coroanele sărutând
Buza apei Sălăuța ori Telcișor.

În adânc de suflet vreau să țin
Mirosul fânului cosit
Și gustul de zmeură, de fragi
Ori de mure și-a jirului din fagi.

În adânc de suflet vreau să port
Magia apei cristaline de munte
În care păstrăvi jucăuși
Se-aleargă printrepietre.

În adânc de suflet vreau să ferec
Imaginea măreților străjeri:
Munții RODNEI și ȚIBLEȘU',
Tainic îmbrățișând
Vatra dăcică: TELCIU
Și cu toate-n mine-nlănțuite
Vreau să mă petrec ...

Rodica Fercana

Poezie din placheta *La porțile gândului* tradusă în limba engleză, cu tema premiată la Fukuoka-Japonia, august 2014: „Promovarea mediului rural prin satul românesc”. Premiul special al juriului)

CPN

JURNALUL UNUI PIERDE-VARĂ (I.)

După amiaza unui pierde-vară

Dacă dimineață eram cam puturos, după-amiază am devenit harnicul lumii! Am înscris în secrete manuscrise ornitho-naturaliste vreo 30 de specii de păsări, o mulțime de bândăgăanii la care am adăugat iubitele mele orhidee. Le clou de la soirée, adică atracția serii a fost o întâlnire cu un cerb de scoarță! Zuper spectacol mimicus cu Cervus lucanus! El se crede cerb, eu bursuc! Unde-n lumea asta mare să plec, fără să mă duc?!

Sâmbăta nimicurilor dulci

Preumblare insomniacă, pe la patru dimineață prin vis, cu sănzăiene albe pe la mustață. Aterizare pe pământ, cu ochii prin fâneață cu izmene legate cu ață împletită din sulfina galbenă, trifoiște de apă, iarba-surzilor, curpen, cimbrisor, melamfir, ochiu-boului, scăbiuțe lipite cu gărgărițe verzi în loc de ținte. Apoi la grădinarit! Îs mort de trudit! Am arăcit porodicele! Ca să mă hodinesc, păzesc oalele, în care-am pus roiniță la topit. Fabricantul de siropuri vă invită la o degustare, după care, veți vedea că Pământul se-nvârte tot mai tare! Nu știu, morișcuța garofiței se rotea, sau toată casa odată cu ea! M-am îndulcit! Amețit! Trăznit! Și, așa cum se întâmplă în istorii, din pricinii casnice au început marile răzbele. Pe după perdeaua ușii au început să se strecoare atrași de aromă și dulciuc, tot felii de the invaders: muște, albinuțe, viespi, bondărei și alți oșteți. Și dai, și dai cu buzduganul dulce în formă de polonic după ei! Eram în incurcală...nu știu pe cine să alung mai întâi: muștii sau musafirii!? Ori, să nu mai las copiii urcați în pod să coboare pe scară!?

Texte impudice (I.)

Dezastre prin grădină după grindină, catastrofe după două ploii căzute joi; s-a învăluit un strat de ceapă, calapăru-i on pic învârtejit, s-a înclinat un fir de crin, s-a aplecat o tomată, trei tulpinițe de roiniță s-au închinat, doar atât cât să mulg din ele un sirop aromat, un arac de fansule s-a răsucit din pricina greutății buburuzei și vitezei de rotație a Pământului, garofițele s-au lipit languros lângă macul amețit de somnoros, cincii fire de șălate-s deșălate, cimbru-i tupilit pe după sfărurile verzei proaspăt spălate, puța roșie de ardeiașu s-a-ndoit, pătrunjelu-i pregătit de ciorbiță, măraru-i cu gându la plăcintuță, o tufă de barabule și-a dezgolit ouăle. Trei vlăstare de curpen s-au urcat în cărcel pe gard și se uită cruciș pe sub fustițe verzi de echinacea. Cu trei frunze de țelină e ușor de iubit! Ciocârlițele-s asudate de-atât bibilit. Bujorului i-a trecut ceasul și-a mâncat mălaiu, a chelit! Frăguțele, cerențelul, cocoșei s-au adăpostit sub streășină. Urzicilor, rocoinei, lobodelor, pământului, dușul le-o priit! Hooooo, slobodelor! inimuța n-are baiuri cardiace, zmeurul cu-a lui zmeurică stau îmbrățișați, nu mai știu de frică, doar volbura înghesuită-n porțiță și-o îmboțit alba-i rochiță.

a (se) îmboțit = a (se) șifona, a (se) mototoli, a (se) plia.

Tribul Go-an-ga!

Goange, adică un fel de coleoptere mai mari, mai mitite, albastre, cafenii, verzi, dungate pe spate cu roșu ori galben, în culori strigătoare la cer, ca să nu-i pape prădătorul din aer, cu picățele, picături și alte adaosuri; diamante, smaralde, safire pasc prin pășunile raiului. Bijuterii vii se-mbăiază-n polenuri arome, sug beții de nectaruri dulci, se duc, vin, cu câte-un țuit fin, ori dimpotrivă cu bornăit de tractor. Popor zburător din aripi tari cu numeroase triburi: carabi, gândaci necrofori, cerbi și cornuți din genul Lucanus, cărbăuși, rinoceri și cetonii din familia Scarabeoide, buprestide, gândaci elaterizi, cantaride, licurici, cleride, buburuze, dermestide, carii tipografi și alți lacomi de cambiu, gândaci-croitori-longicorni, crismelide rotunde și lucioase, curculionizi cu nasuri de Pinocchio! Cărbăuși de polen, fabricanți de miere, lupi de albine, icneumonide răpitoare, gladiatori cu plase de argint, toți și toate viețuiesc dimpreună prin pășunea Raiului de la gura Plaiului, fără gânduri de spaimă. Niciuna nu-i fără rost, toate au o noimă!

100 metri garduri

-continuare în pagina 8 -

Înv. Ilie Hoza

JURNALUL UNUI PIERDE-VARĂ (I.)

Prin grădină, peste, pe, printre, pe sub garduri! Pe dedesupt de porțiță, cu lăcuste înecate, săbii de mălai spălate-n luci de ploaie, frunze cangrenate de rubarbă, pătrunjel creț dat pe spate, pânze de-argint ce străcură apa ajunsă-n pământ.

Prin grădină, peste, pe, printre, mai mult pe lângă garduri! Prin porțiță abia clătinită de vânt, regina-noptii, mușcată, cotor de bujor, gladiolă, șalate, garofițe sămânțate!

Prin grădină, peste, pe, pisu, cam, printre garduri! Prin porțiță ușor împinsă, garofiță, maci somnolenți, frunze lăcrămoase de mălin, calapar aplecat, mărar umbrelat, verticale verzi de gladiole, hai la fasole!

Prin grădină, pe, pesu, printre, cu sărite peste garduri! Porțița întredeschisă, o cruciuliță de aer în lemnul din podu șurii, pătlangina-îngenunchată, fire crude de lobodă, abia smulse, din nou răsar, muște micronice-s-necate în lighenașul cu apă de ploaie sfințită cu busuioc pentru mușcatele din tâmaț, cimbru plângăcios, spițe ruginite de mărar...

Prin grădină, pe, pe sub, printre, tupilat pe lângă garduri! Porțița larg deschisă, tomatele ușor pârguite, decolteurile verzei proaspăt spălate, panglicile crinului picurate, inimica-i uscată de tristețe, ah, cum uitai de conopidă...căruiă franțujii îi spun în ciudă, pe moldovenește șuu, șuuu, curechi de Bruxă!

Prin grădină, pe, pe sub, printre, ascunziș pe după garduri! Porțița-i cârligită să nu vadă nime fluturi-colibrii și tomate înstelate!

Prin grădină mai mult pe deasupra de garduri! Fără opreliște! Cucuriguuu!

Hara hachi bu!!!*

Sătul de atâtea blide fără saț de la restaurantele barosanilor și donpeilor, cu plătuiri impersonale și seci de mâncare pusă cu lopata, am hotărât să înfulec ceva clasic și consistent de la bufetul meu, "tri butuci": pită, brânză, slană, pateu de porc adevărat, ceapă, părdăisă, ardei iute cu "la fourchette de pere Adam", (furculița lui tata Adam), adică mâna și-un cuțat, apoi am halit cu nesaț. Mâncarea bună se gătește la cazan, dar se gustă cu lingurița. Păpica se pregătește cu inima, se gustă cu trompa întâi, se bucură ochii, participă și urechile cu liniște ori armonie, abia apoi ajunge pe limbă și poposește-n burdihan! Mi-am oferit și două păhărele din vin de maian, apoi am stat la sfat și-am filosofat cu Dionisos despre stele și podgorii. Bine să te îți!

*În Insula Okinawa din Japonia există cel mai mare număr de centenari din lume, iar nutriționiștii consideră că acest lucru se datorează regulii "hara hachi bu" – mănâncă până simți că te-ai umplut în proporție de 80%, mai pe românește, nu înfuleci ca porcu, până cazii lat!

Apă de ploaie...

Apă de ploaie peste tot, prin trei burlane și două lentile. Eșecuri și rateuri în mișcare! Omizi de cureci, un cosaș capturat de furnici, fluturi azurilii și încă unuzi poposit pe peretele casei, bondari pe torțe de scai galben oleraceum, sirfi lucioși abia

îmbăiași pe vulturițe, coronițe de barba-caprei ori umbrele albe, înstelate de brâncușă, cosași stridulați, coleoptere lunguiete-reciclatori din neamul Staffilinelor! Aceleași lucruri, altele după ploaie în plină ziua: țintaure luminătoare, buturugi capitonate cu mușchi drept fotolii prezidențiale pentru tot felul de micro-lighioane, nuci crude peluculate-n zamă verde, crețșoare dușate, sănișoare aplecate de-a stropilor greutate, pliscuri și clopoțele de Geranium, umbrele albe de ombeliforme înstelate de picături translucide, chiar și gardurile spălate de ploaie au nouă înfățișare. Evantaie verzi din frunze de cireș, frasin și-arin ventilează la câte-o boare, interioarele din coroane stufoase în care mii de locatari zăceau cu burta-n sus de-atâta dogoare! Caut, asemenea lui Arap-Alb o fântână răcoroasă, leac de sudoare.

La Marea Plimbăreală...

cu "Cârțița plimbăreată", adică Alex, Raluca și mai mulți ochi de foto-ciclopi, ca să petrecem clipe euforice cu zmeură-n gură alături de-un huhurez mare, șorecari, păntăruși, ciocănituri de munte, șopârle, brotaci cu burta galbenă, pui de broască roșcată, libelule cu dungi galbene, sirfi negricioși, fluturi-bețișgaș pe cupole galbene de inule, gândaci-croitori din necunoscuta neamuri, păianjeni cu diademă, răchitan împodobit cu flori gingașe-rozalii, cocoșei-ranunculus lucioși, frunze mititele ca niște inimioare verzi de macriș-iepurec, campanule diafane în buchetele, carline-barometru, lanțuri rugoase, împiedicătoare și zgărăietoare de mur, scaii roșii și galbeni mai înlți decât călărețul, spice mov, piperate de menta piperita, fire otrăvite cu degetul galben, umbre de frunze pe buturugi și scoarțe acoperite de mușchi înstelat ca niște adumbritoare aripi de îngeri ai pădurii. Bun venit "Cârțiței plimbărețe" și-un pupic de Revedere!!!

Jurnalul marelui Gospodar

Din întâmplările zilei: grădinărit, plivit, privit, zgărăiat, răzgăiat la cei opt motănei prin șură, aranjat întâlniri, conciliat divorțuri la ploșnițe și gărgărițe verzi, tăvălit prin jakuzi de polen pe maci înflorați împreună cu albine de miere și sălbatic, copil printre fire de paradăise, copilărit printre crengi încărcate de mere săntilești, (tu)pilit printre păhărele verzi de morcov sălbatic. Hoinăreală în Poderei printre bizoni, iaci, mamuci de lucernă proaspăt cosită, la târlăit în genunchi după fluturi, pe (printre) brânci la chiorât de goange, sirfi, muscoi, viespi nănuțe (adică bolnave de nanism!), bondari degenerați, la vânătoare de cosași atrofiați de zăpușală! Lentila solară s-a focalizat pe căpățâna-mi goală, cheală așa că m-arunc sub umbră în scăldătoarea de ierburii încinse și privesc copiii gaiței care stau cu gâtlejurile-ntinse după friptura de lăcuste. Tătuțu' Glandarius îi lasă să guste, apoi îi amăgește pe tăpșanul răzuit de coasă la meniul thailandez al zilei: cosăcei prăjiți condimentați cu oțet de furnici storcite și desert acrișor de mere vâratice. Stau pe fază, mă ridic ușor cu gândul să le duc nota de plată, dar trupa, vreo opt mușterii, zbârâ la "altă dugheană"; neamurile astea de ciouri, niciodată nu plătesc și mă învervează! Nu mai stau la socoteală și la umbră-i toropeală, așa că mă dau la vale spre răcoarea cămăruței mele. Dup-atâta sărit, ocolit, strecurat, strujăt garduri,

a trebuit să mă spăl în covată, peste fața înholbată, apoi mi-am stropit, cum face popa după bobotează cu busuiocul din ageasmă, pe creștet, c-o creangă de cătușnică aromată, o ploită înmiresmată! Apoi întind o masă împărătească cu pâine de casă, patate fierte, mari cât pumnul și moi ca mânuța de pruncuț, tomate abia pârguite, cepe plesnite pe sub mustață, caș bine dospit, o felie subțire cât o ață de slănină, și-apoi dă-i, pofta să vină, mai ales dacă ai strecurat pe sub nas două păhărele de mere, pline până la toartă. Asta da, soartă! Trai pe vătrai! Dintr-un colț al tăbliei îmi trag cu ochiul trei filimici și-un borcan cu spumă groasă. Până spre înserare stau la taclale cu greierii sub stele, iar la-noptare-mi aștern culcuș în dormitor, adormitor-aromitor de busuioc, sub pernă cu vise de mătăsoasă!

Spoială de septembrie

Septembrie aurar?! Care, mă, bulan?! Septembrie spoitor mai degrabă, mih, mäh, pișicher mare, un amărât de tablagiu, un afurisit de tinichigu, zice că bate frunzele cu aur, da el, săracu' nici argint n-are, ce să mai zic de platină, ia, p-și-pi-acolo câte-o fărâmă de-aramă, care-i mai curând alamă, câte-o spoială de cositor, câte-un cui de rugină! Așa meseriaș la șhe să vină?! Aaaah, e cazangiu?! Atunci, asta e altă povestel! Să vină fiecare de adastă, da' fără nevastă!

Catalogul grăbitelor anotimpurilor

Septembrie e încă aici, puțintel răciut, atât doar cât să ne anunțe trecerea de la moda vogue de vară caniculară la ținuta de toamnă-iarnă; mai avem pe ici colo, câte-un trichiuț, cosăcei, viespi amețite, albine adormite-n veci, muscoi țepoși, greieri triști și risipiți, codobaturi adunate-n stoluri mici, sticleți tătici, mămică și pitici, fire singurate de salvie, cite-o cicoare, ca o cicatrice de floare rămasă pe umăr de la vaccinul din copilărie, un suvenir papilar de la cireșele din florar, țuguitul drăgăstos al huhurezului în seara de vară, aroma merelor tomnatice rămasă-n nări pentru eternitate, pene cu mărgele de mătăsoasă pe omăturile lui februar, iar peste piept, în dreptul inimii, o pată lunguiață, ciocolatie din bronzul trecutelor vacanțe, ahhh și off, doamne, cum toate, prea repede devin amintiri și restanțe în subțirelul catalog al grăbitelor anotimpuri.

Octombrie ...I.M.M.

Vine, Octombrie! Inginerul Mângâierilor Meșteșugite! Și de ce n-ar fi așa?! Sărutul arzător al brumei e (încă) îngăduitor, fața ploii e străcitoare, caldă și curată, dosu dealului e verde, vesel, bine pieptănat, cerul cu vitralii de palat e (încă) tăiat de aripi de-a lung și de-a lat, căpițele de tăbac îs puse-s la uscat, crizantemele din grădini și-au înflorat bumbii, borhotul fierbe-n butoiul îmbuibat. Octombrie cel tânăr este (încă) încercuit la amiezi de demoazele zburdalnice și zglobii, ci se răcește seara și dimineața pe sub gene, nu-și dă (încă) aere tari, pân'ce vine o vreme, apoi încărunțește până la sprâncene, devine cinic și se acrește, nici o babă nu se mai uită la el, asemenea mie, moșului din această povestel!

Înv. Ilie Hoza

Rebus

ÎNVĂȚĂTURĂ DE MINTE

1) Răpirea frumoasei Elena ar constitui, după legendă, motivul declanșării războiului de cucerire a Troiei de către greci.- Cronicar moldovean (Grigore, 1590-1647) care în cartea *Letopisețul Țării Moldovei* relatează fapte și evenimente din evul mediu românesc. 2) Poetul național (Mihai, 1850- 18898) cu reflecția : "Bogăția unui popor nu stă în bani, ci în muncă." 3) Este vorba de cea mai luxoasă vilă imperială, aceea a lui Hadrian.- Rege persan, fiul lui Ardașir, un real talent militar. A învins armatele romane , pe rând, comandate de împărații Gordianus, Filip Arabul și Valerianus. 4) Nu-i bună!- Culegere persană de vechi tradiții religioase. 5) Aluminu românesc (pres.)- Vechi oraș din Fenicia, numit mai târziu Ptolemis- Institutul de Cercetări Pomicele. 6) Râu antic care curge pe lângă Alesia (Galia)- Animale situate între măgari și câini! 7) Scul (reg.)- Banc. 8) Începutul apiculturii!- Divinitate ariană corespunzătoare Aurorii.- Tuse seacă! 9) Prima strigare!- Localitate în SE Franței.- Sărutul degetelor! 10) Poet liric grec, autorul sfatului : "Cine spune ceea ce îi place, aude ceea ce nu-i place."- Limbă în Namibia. 11) Poet clasic român (Grigore, 1810- 1885) care în fabula " Ursul și lupul" concluzionează: Faptele numai ne dovedește/ Fieșcine cât prețuiește. 12) Poet român (Dimitrie, 1819-1872) care spune : " Răbdare! Cu răbdare se capătă vântul."

VERT. 1) Poet și umanist italian (Francesco, 1304-1374) cu aforismul : " Nu mai simt altă plăcere decât de a învăța".- Pseudonimul lui Alexandru A. Bădărău. 2) Scriitor

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1									E			
2										O		U
3											U	
4												I
5												
6	R						O		A			
7									A			
8			A									
9												
10												B
11												
12												

elvețian (Henri-Frederic, 1821-1881) ,părintele maximei: " Bunul-simț este măsura posibilului . El se compune din experiență și prevederea, este calculul aplicat la viață."- Fiul lui Zeus și al lui Leto: zeul luminii și al Soarelui. 3) Scriitor

francez (Antoine de, 1753-1801) , autorul cugetării: " Bunul-simț se compune din adevăruri care trebuie spuse și adevăruri care nu se spun."- Nu e de față la demonstrație! 4) Element de compunere care introduce în termeni referența la o fibră sau la un țesut (Med.) –Profet evreu, caracterizat ca fiind sensibil și nuanțat în profețiile sale.- Numele Niprului dat de tătari. 5) Sistem economic latino-american (siglă). –Sex-simbolul în persoană!- Tabac (Trans.) 6) Zeu indian- Odorul mamei- Nete! 7) Capătul ciubucului!- Ecou (înv.) – Poet persan (1184-1291), autorul maximei : " Excesul severității produce ură." 8) Scriitor pașoptist (Alecu, 1819- 1859) ,autorul poemului în proză " Cântarea Rmâniei ",- Părintele lui Zeus. 9) Cal dobrogean – Pseudonimul poetului Alexandru T. Stamatiad- Poem antic atribuit lui Hesiod, consacrat femeilor iubite de zei. 10) Substanță extrasă din copaier (arbust din America de Sud)- Turn celebru din Italia (mai înclinat decât data precedentă). 11) Filosof român (Vasile, 1848- 1882) care specifică : "Așa e făcut omul ca să critice todeauna pe seamănul său. Într-un singur caz el judecă și vede lumea cum trebuie, atunci când privește prin prisma propriei sale nenorociri."- Canin, scuturat cu vârsta! 12) Poet grec tragic (480-406 î. Hr.) care în Electra menționează : " Caracterul- iată ce durează, și nu norocul."- Localitate în Egiptul antic.

Dictionar

:ACO,OSE,DIAT,AUEI,AAB,INO,EXI,DUAN,SIVS.EEE
Dezlegarea careului Bonomă ;ROMAN-KARLA-
USAS-FIDIAS-SENECA-HUGO-SAZ-ARO-SOR-O-
OPTARI-ZT-UNI-GENEZA-HRISTOS-NA-OE-AI-TAO-A-
MCT-EPICTET-EHED-OAA-LU-RENARD-PANN

Macavei Al. Macavei

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase,
Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
Nr. sponsorizat de S.C. M.I.S. GRUP ANIEȘ

Corespondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD

Machetare: Viluț Cărbune
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita, str. N. Titulescu, nr. 18,
tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643